

KALOTASZEGI NÉPMESÉK

Rózsafiú és Tulipánleány

Rózsafiú és Tulipánleány

Kalotászegei mesék

© 1987 Képzőművészeti Alap

Kalotászegei mesék 1987

Részlet a Tüskelény

6-14 éves gyermekek számára

507411

A meséket
az Új magyar népköltési gyűjtemény
V–VI. kötete alapján (Budapest 1943)
közzétette

Kovács Ágnes

Az illusztrációkat készítette

Killer Marcella

*A borítón levő fényképek Máté György bálintot
és Mihály Istvánné andrás, Kovács Kata szücsöt
ábrázolják 1968-ban*

HUNGARICA
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

ISBN 963 05 4589 6

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1987 · Kovács Ágnes
Illusztráció © Killer Marcella

Printed in Hungary

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
Könyvtár 6248 /19.87 sz.

Tartalomjegyzék

Táltos hősök – köznapi hősök 7

- Lél György* 9
- Pán Simon* 23
- A kis hal hálája* 30
- Negyvenkilenc* 33
- A mutuj* 39
- Komám, add meg az ötven lejt!* 47
- A menyasági kúodus* 49
- A székelj három esze* 50

Táltos hősnők – köznapi hősnők 53

- Rózsafiú és Tulipánleány* 55
- A három farnasi leány* 67
- A bika menyecske* 77
- A királykisasszony tátoscipője* 82
- Okos Kati* 85
- A járom* 90

Vitézes mesék 99

- Bruncik királyfi* 101
- A selyemrít* 120
- Vízi Sándor* 125
- Krisztus Urunk és az obsitos* 134
- Adj, Uram Isten, száz forintot!* 142
- A huszár és a szász* 145

Kalandozós mesék	147
<i>A szalma arenciás vár</i>	149
<i>A hűs íges inas</i>	165
<i>A rókaszemű menyecske</i>	174
<i>Mikor én vásárra mentem...</i>	183
Gönci papó meséi	188
Cigányos mesék	191
<i>A sáskirály</i>	193
<i>Károlina</i>	206
<i>A szegény ember fia</i>	216
<i>A cigány királysága</i>	231
<i>A cigány, aki maga alatt vágta a fát</i>	234
Mesemondás egy kalotaszegi faluban	237
Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata	249
A mesék tipológiai meghatározása	253

Táltos hősök — köznapi hősök

Lél György

Volt egyszer egy falu. Ebben a faluban élt egyszer egy házaspár. Volt egy kis kukoricaföldjük. Kapálás bevégezése után szól az asszony az urának:

– Hallod, ember, én kimegyek egy kis répalapuért.

Ahogy a földjük végihez ért, keserves gyermeksírást hallott. Ment a sírás irányába. Meglátja, hogy egy tengeri tövin pólyában ott fekszik egy kisgyermek. Felveszi az ölibe, elviszi haza.

– Minek nevezzük? – kérdi a férjtitül.

– Minek? – mondja az ember. – Én is Gyuri vagyok, legyen Lél György a neve.

Nőtt a fiú, nevededett. Mikor a tizenöt évet elérte, szólott az apjának:

– Édesapám, menjen el az urasághoz, vállalja föl a búzáját, elcsépeljük!

El is ment az öreg, de ne felejtsük, megmondta Lél György az apjának, a cséplésért csak annyi búzát adjon az uraság, amennyit ő elbír haza. Örült az uraság, megkötötte a vásárt, mondta a szegény embernek:

– Mikor kezdik a cséplést?

– Holnap reggel, nagyságos uram.

Másnap reggel korán, mikor Lél György kiment a házból, látja, hogy a nevelőapja köti össze a csépet, mert abban az időben csak cséppel verték a búzát, nem géppel, mint máma.

– Mit csinál, nevelőapám?

– Csépet, fiam, neked és magamnak.

– Ó, nem tud maga nekem csépet csinálni!

Kiment Lél György az erdőbe, kihúzott két szál fát. Mintha most is látnám, olyan tíz méteres hosszúak voltak. Összekötötte a tetejét, hóna alá fogta, ment haza. Bekiált:

– Jöjjön, apám, menjünk!

El is mentek az urasághoz. Mikor odaértek, Lél György a csépet odatámasztotta az uraság palotája sarkához, azonnal megingott az egész épület. Szalad ki az uraság, kérdezi:

– Mit csinálnak?

– Semmit, nagyságos uram, csak a csépem tettem le. Mert valamit otthun felejtettem, muszáj, hogy menjek haza.

Mondja otthun a nevelőanyjának:

– Lelkem anyám, menjen a faluba, vegye össze, amennyi lepedő van, híjja meg az összes asszonyokat, varrják össze a lepedőket egy zsáknak!

Akkor visszaszaladt, bément a csűrbe, levette a csűrnek a tetejét, odább vitte. Kiment a búzarakáshoz, egy kazal alá bútt, bevitte a csűrbe. Akkor vette azt a nagy csépet, kettőt, hármat ütött, a búza mind kipergett. Alig jött el a déli óra, az összes búza el volt csépelve. Akkor odavitték a nagy zsákot, belemírtik a búzát. Egy vékát kihagyott, odaadta az uraságnak. Akkor megfogta a zsáknak a száját, felvette a hátára, elvitte mind haza. Otthun mondta:

– Na apám, anyám, amír felneveltek, szereztem gabonát. Most már isten velük, elmegyek világot próbálni.

Búcsút vett a kapufélfától, elindult. Ment, mendegélt. Beért egy nagy, rengeteg erdőbe. Eszibe jutott, neki nincs fegyvere. Mind nézte a fát, hogy botot szerezzen. Valahányszor szemet vetett egy-egy szép egyenes fára, ez jó lesz sétatálcának, mikor a fa tövihez ért, akkorára meggörbült a fa. Ez így ment egy teljes óra hosszát, akkor látja, hogy a fák tetején egy ember mászkál. Odaszólt:

– Hát te mit csinálsz?

– Görbítem a fát, amék egyenes, a görbét meg egyenesítem meg.

– Jó, jó – mondja Lél György – , mondd a neved, minek hínak?

– Az én nevem Fagörbítő, és te ki vagy, te vándor?

– Én pedig Lél György.

– Na gyere, próbáld meg, te tudod a fát görbíteni?

Megpróbálta Lél György, sokkal jobban csinálta, mint a Fagörbítő. Megszóllalt a Fagörbítő:

– Látom, jó erős fiú vagy, fogadj cimborádnak!

– Nem bánom, gyere véllem – mondta Lél György.

Mentek ketten, mendegéltek. Ahogy mennek árkon-bokron keresztül, látják, egy helyen a hegy csúszik a völgybe, a völgy megy fel a

hegyre. Meglátják, egyik hegy mellett ott áll egy ember. Megkérdezi Lél György:

– Hát te mit csinálsz?

– Látjátok, ha szemetek van, taszítom a hegyet a völgybe, a völgyet fel a hegyre. (Avvót a fiú!)¹

– Azt látjuk, de mondd a neved!

– Az én nevem Hegyvonó, és ti kik vattok?

– Én vagyok Lél György!

– No, ha te vagy, gyere, próbáld meg!

Megpróbálta, sokkal különben csinálta, mint a Hegyvonó. A Hegyvonó megszóllal:

– Lél György, fogadj barátodnak, menjek én is vélletek!

– Nem bánom, gyere!

Mentek, mendegéltek. Egyszer a messzeségben egy kősziklánál látják, hogy egy ember mázsás köveket emel, és fél markával morzsolja a követ. Mikor odaérnek, megkérdezi Lél György:

– Hát te mit csinálsz?

– Látjátok, ha van szemetek, morzsolom a követ.

– És a neved? – kérdi Lél György.

– Az én nevem Kúmorzsálló, a tiéd?

– Én vagyok Lél György.

– Na gyere, próbáld meg, te tudod!

Megpróbálta Lél György, sokkal jobban csinálta, mint a Kúmorzsálló. (Avvót a fiú. Mindent sokkal jobban tudott!) Mondja a Kúmorzsálló:

– Fogadjatok el barátotoknak, cimborátoknak!

El is fogadták. Megesküdtek mind a négyen, hogy egymást sem jóban, sem rosszban soha el nem hagyják. Azt határozták, addig mennek, még négy leánytestvért találnak, s azt mind a négyen feleségül veszik. Mentek is hetekig, hónapokig, egy egész esztendő vándoroltak. Ekkor egy pap lakásához írték, szállást kértek, kaptak vacsorát is. Vacsora közben elbeszélték az élettörténeteket. Elmondta a pap is az övét. Azon kezdte, hogy önéki négy leány volt. Kírdezték:

– Hát meghalt?

¹ A hallgatók megjegyzéseit és a mesemondó válaszát zárójelbe tettük.

– Nem tudom – mondja a pap –, csak annyit tudok, nígy íjfel a nígy leányom eltűnt.

– Nem baj – mondja Lél György –, ígérje meg, ha megtaláljuk a leányait, nekűnk adja feleségűl!

Megörűlt a pap, került valaki, aki a leányait megkeresi. Másnap reggel bétarisnyáltak, nagyon sok rizskását és egy nagy rézűstöt vittek magokkal. Nem messzire a pap lakásától volt egy nagy, rengeteg erdő, de az olyan nagy erdő volt, hogy sem a végít, sem a szélít még messze se láthattuk. Megállottak ennek az erdőnek a kellős közepébe. Első dolguk volt kalibát csinálni. A kaliba közepibe annak a nagy üstnek, amit magokkal vittek, helyet csináltak. Amikor ezekkel elkészűltek, eljött az este. Megszóllalt Lél György:

– Na, kedves barátaim, az éjszaka pihenűnk, és holnap reggel megkezdjűk a gűzscsinállást.

Ugy is törtűnt. Reggel, ahogy felkelnek, Lél György kiadta a parancsot:

– Fagörbítű, itthun maradsz, ebédet főzűl, három mázsa kását, de mire jövűnk, se hideg, se meleg ne legyen!

El is mentek hárman, csináltak, csavarták a gűzst. Mire a nap az ég közepire jutott, a munkát abba hagyták, elmentek a kalibához. Hát, istenem, teremtűm, a Fagörbítű sír a kaliba ajtajában. Lél György bemegy a kalibába, látja, hogy a nagy üst üres.

– Mi törtűnt, mír sírsz?

– Jaj, kedves barátom, mikor a kása meg volt főve, elfutottam egy kis vízért, mire visszajöttem, az üst üres volt. Ki lopta el, nem tudom.

– Nem vagy te ember! – rákiált Lél György. Szóll a Hegyvonónak:

– Holnap te maradsz itthon!

Másnap ők megint dolgoznak hárman. Mikor a nap megint az ég közepire ért, abba hették a gűzscsavarást, mennek a kalibához. Igen ám, mit látnak? A Hegyvonó sír a kaliba előtt. Ahogy bemennek, az üst megint üress. Az is panasolja sírva, hogy mig űv is vízír szaladt, valaki ellopta a megfűtt kását.

– Te se vagy ember – mondja neki Lél György.

Másnap otthunhatta a Kűmorzsállót, megparancsolta neki:

– Vigyázz, mire jövűnk, a három mázsa kása meg legyen főve!

Ők azzal elmentek, végezték a dolgukat. A Kúmorzsálló jó tüzet rakott, főzte a kását. Mikor fél tizenkét óra volt, látja, hogy a kaliba felé közeledik egy araszos ember. Annak olyan hosszú, fejr szakálla volt, hogy a földön húzta. Kéri a Kúmorzsállót:

– Adj e kis kását!

– Nem adok biz én, mindjárt jön Lél György, már három napja nem evett, akkor neki mit adjak?

– Na jó, te Kúmorzsálló, ha nem adsz, úgyis megeszem.

Megfogta Kúmorzsállót, rátette a fejire az üstöt, a kását mind megette, akkor eltűnt. Jönnek Lél Györgyék, de sietve, mert már nagyon éhesek voltak. Igen ám, de sír Kúmorzsálló a kaliba ajtajában. Kérdi Lél György:

– Kész a kása?

Amaz panaszolja sírva:

– Elmentem, hozzak friss vizet, mire visszajöttem, ellopták a kását. (Nem mondta meg, hogy a fejire tették az üstöt?)

– Te se vagy ember – mondja Lél György.

Másnap reggel azt mondja Lél György:

– Most ti mentek gúzszt csinálni, én maradok itthun.

Úgy is történt. Lél György odatette a kását. Mire a három mázsa kása megfőtt, menyen az araszos ember.

– Lél György, adj egy kis kását!

– Így most már látom, hogy ki volt a tolvaj.

Megfogta az araszos embernek a szakállát, kezire csavarta, odahúzta egy nagy facsutkóhoz, rácsapott a kezivel. A csutkó kétfele repedt, odacsípte a szakállát.

– Na, te kutya, most fogva vagy!

Alig telt el egypár perc, jönnek haza a gúzs csinálásból. Kiált a Fagörbítő:

– Ez ette meg a hasamrúl a kását!

Kiált a Hegyvonó:

– Ez ette meg a hátamrúl a kását!

Kiált a Kúmorzsálló:

– Nekem a fejemrúl!

– Hallgassatok – mondja Lél György –, gyertek, egyetek!

Megették a három mázsa kását, lefeküdtek, úgy elaludtak, hogy csak másnap reggel ébredtek fel. Mikor felkelnek, kinéznek a

kalibábúl, a kicsi araszos ember a szakállával együtt kihúzta a földből a csutkót, és elmenekült.

– Nem baj – mondja Lél György –, lássátok, ahunn a csutkót húzta, megvan a nyom. Addig menyünk, amég megtaláljuk.

El is indultak, összeszedték a gúzst, vitték magokkal. Mentek, mendegéltek. Hogy mennyi időt mentek, nem tudom, csak egyszer egy nagy lyukhoz értek, a nyom odavezetett bé. Mondja Lél György:

– Mék megy le először?

Rákötötték a gúzst a Fagörbítő derekára, engedték befelé három nap, három éjjel. Akkor a Fagörbítő meghúzta a gúzst. Kihúzták, megkérdezték:

– Mit láttál?

– Én semmit, de olyan sötét volt, megijedtem. Azírt húztam a gúzst, hogy húzzatok ki.

Azután ráköttek a Hegyvonó derekára. Azt is engedték nígy nap és nígy íjjel. Az is megijedt, felhúzatta magát. Kérdi Lél György:

– Mit láttál?

– Én semmit.

Akkor reáköttek a Kőmorzsállóéra. Aztat engedték hat nap és hat éjjel lefelé. Egyszer megrázódik a gúzs. Felhúzzák, megkérdik:

– Mit láttál?

Az is szégyenkezve feleli:

– Semmit, de már a sötétben megírtóztam.

Mondja Lél György:

– Most kössétek a derekamra a gúzst, esküdjetek meg, addig innét el nem mentek, amíg engemet fel nem húztok!

Engedték osztán Lél Györgyöt lefelé kilenc nap és kilenc éjjel. A tizedik nap reggelin a Lél György lába földet ért, és egy olyan szép rétbén volt, hogy szeme-szája tátva maradt. Csupa selyem fű! Leoldozta a gúzst a derekárúl, elindult toronyirányba. Menyen, mendegél. Egyszer a nagy messzeségben meglát egy gyönyörűséges szép várat. Mikor odaír, bemegy a várba, látja, hogy az erkélyen egy gyönyörűséges szép nő áll. Köszönti Lél György:

– Adjon isten jó napot!

– Fogadj isten – feleli a nő –, hát te ember, hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elmondta Lél György, hogy ő kicsoda, és mi járatban van. A nő elkezdte a sírást, könnyezik a szeme, és mondja:

– Én vagyok a papnak a kisebbik leánya. Engemet a hétfejű sárkány rabolt el, itt tart ebben az aranyvárban fogságban.

– Most hol a sárkány? – kérdezte Lél György.

– Jaj, lelkem Lél György, menekülj, mert ha hazajön, darabokra szaggat!

– Milyenkor jő haza? – kérdezi Lél György.

– Pont tizenkét órákor, hét mérföldről hajítja a hétmázsás buzogányt, s mire hazajő, három mázsa kása se hideg, se meleg ne legyen, három veder bor...

Alighogy ezt elbeszélik, nagyot csendül a vár, jő a hétmázsás buzogány. Elkapja Lél György a buzogányt, visszahajítja tizennégy mérföldre. Mikor a sárkány meglátta az ő buzogányát, bosszankodott, hogy neki most már visszább kell menni. Jött nagy mérgesen haza.

– Te kutyától származott leány, kit rejtegetsz az aranyvárban?

Elégrik Lél György:

– Itt vagyok, te kutya sárkány, gyere, birkózzunk meg!

– Lassabban – felel a sárkány –, gyere, ebédeljünk!

Le is ültek. Még a sárkány megevett egy mázsa kását, Lél György megevett kettőt, még a sárkány megivott egy veder bort, Lél György megivott kettőt.

– Látom, enni-inni tudsz. Most gyere birkózni!

Ki is mentek az udvarra, összefogóztak, csavarták, tekerték egymást. A sárkány megfogta Lél Györgyöt, s bokáig a földbe vágta. Akkor ő kiugrott, bévágta a sárkányt térdig. A sárkány kiugrik, bévágja Lél Györgyöt derékig. Akkor ő kiugrik, bévágja a sárkányt nyakig. Elékapja a kardját, levágta a sárkánynak hat fejét. A hetedik feje megszóllalt:

– Hadd meg ezt az egy fejemet, neked adom az egész vagyonomat.

Kiált a leány.

– Ne higgy neki, me megöl! Vágd le azt az egy fejit is!

Le is vágta. Akkor a leány odament hozzá, karon fogta:

– Most gyere be a szobába, me nézzed, ez az aranyvár, van itten egy aranyvessző, mikor avval a vesszővel megérintjük a várat, egy aranyalma lesz belőlle, odavisszük, ahova akarjuk! De most látom,

hogy ki vagy fáradva, gyere, ülj le, itt a diványon pihenhetsz egyet. Oda is ültek, beszélgettek. Addig beszélgettek, azon vették észre magukat, hogy egymásba szerelmesedtek. Egymás karjába borultak, csók csók után csattant. Többet nem láttunk, me beszürkült, este lett. Reggel elbeszélte a leány, hogy a másik testvére is ebben az alvilágban van, őket is egy-egy sárkány tartja fogva.

– Nahát, addig nem nyugszom – mondja Lél György –, még őket is meg nem szabadítom.

El is indult. Ha jól tudom, ötven kilométert ment előre, meglátott egy szép ezüstvárat, bemegy. Ott volt a papnak a másik leánya. Hasonlóképpen azt kérdezte, hogy

– Hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elmondta, hogy ő kicsoda, azért jött, hogy megszabadítsa. Abban a percben nagyot csendült a vár, jött a hétmázsás buzogány. Elkapja Lél György a buzogányt, visszahajítja tizennégy mérföldre. Jött a sárkány haza, mind a hét szájából lángot fújt előre.

– Tudom, hogy itt van az a kutya Lél György, aki az öcsémet megölte.

– Itt vagyok, te kutya sárkány, gyere birkózzunk meg!

Össze is fogództak, addig tekerték egymást, hol az egyik, hol a másik volt alól, amíg végre Lél György lett a győztes. Megölte a sárkányt, mind a hét fejit levágta. Akkor bement a lánnyal a szobába, megebédeltek. Ki sem pihente magát, folytatta az útját, hogy felkeresse a többi leányt. Mire a nap lehanyatlott az égről, meglátott egy szép várat. Mikor odaér, bemegy az udvarba, egy picit sötét, homályos volt az idő. Mit lát? Azt látja, hogy az udvar közepin ott áll egy hétfejű sárkány.

– Jó, hogy jöttél! Megölted az öcsémet, láttam, meg se pihentél, most már elbánok én véled.

Össze is mentek abban a pillanatban. Lél György egy picit fáradt volt, az első összefogásnál a földre került. A sárkány megfordult, hogy a kardját kihúzza, ez a szempillanat alatt Lél György felugrott, már a kard a keziben, egy suhintás, hat feje leugrott a sárkánynak.

– Kéméld meg ezt az egy fejemet, meglátod, hogy még segítségedre leszek!

– Ne higgy neki – kiált egy női hang –, öld meg!

Úgy is tett, megölte ezt a sárkányt is. Ekkor bément a szobába, megvacsorázott, lefeküdt. Akkor ébredt fel, mikor a nap az ablakra sütött. (Elaludt jól! – Mit gondolsz, hogy elfáradt, két sárkányt ölni meg egy nap!) Megreggelizett, elindult, hogy a negyedik lányt is megkeresse. Ment, mendegélt. A messzeségben megpillantotta a negyedik várt, de ne felejtjük el, ez fehérrezbűl volt. Mikor az udvarba ért, a nagyobbik lány künn volt a tornácon.

– Jaj, lelkem Lél György, mióta várlak, csak huva tudjalak elbújtatni, mert annak a sárkánynak, amék engemet fogságban tart, tizennégy feje van. Mikor jön haza, tizennégy mérföldről hajítja a tizennégy mázsás buzogányt. (Az tudott jól kukkózni!) És mire hazaér, hat mázsa kása, hat veder bor se hideg, se meleg ne legyen!

Alighogy ezt a beszédet elvégezték, nagyot csendült a vár. Jött a tizennégy mázsás buzogány. Elkapja Lél György a buzogányt, visszahajítja huszonnégy mérföldre. Megbosszankodik a sárkány.

– Na megállj, Lél György! Tudom, hogy a váramban vagy, de elbánok én véled, csak menjek haza!

A leány megfogja Lél Györgynek a kezét:

– Lelkem Lél György, gyere hamar, itt a fürdőszoba, abban a fürdőmedencében olyan víz van, hogy aki abban megfürdik, hétszerte erősebb lesz. Siess, mert érzem, jön a sárkány, fújja a tüzet!

Bémentek hamar, Lél György megfürdött. Mikor a vízből kijött, hétszerte erősebb volt. Éppen akkor, ahogy kilépett a fürdőszobából, toppant oda a sárkány az udvar közepibe. Elkiáltotta magát:

– Hol vagy, te kutya fajzat, gyere, birkózzunk meg!

Eléáll Lél György:

– Itt vagyok, te kutya sárkány!

Mondja a sárkány:

– Gyere, elébb ebédeljünk!

Bementek, ettek, ittak, jóllaktak. Mondja akkor a sárkány:

– Látom, enni-inni tudsz. Most már menjünk, küzdjünk meg életre-halálra!

Ki is mentek, megkezdődött a küzdés. Annyira tekerték és csavarták egymást, még szél kerekedett belé. Verték egymást a földhöz, csak úgy szikrázott a kő alattok. Egyszer a sárkány megmérgeződik, úgy vágja Lél Györgyöt a földhöz, egyből derékgig esett oda a földbe. Kiugrik Lél György, megkapja ott a sárkányt,

nyakig vágja bé. Suhint a kardjával kettőt egymás után, a sárkánynak leesik mind a tizennégy feje. A küzdís után Lél György bément egy kis pihenőre. Pihenés után mondja a lánynak:

– No, most készülj, mert menyünk!

– Igen – mondja a lány –, de ezt a várat nem hagyjuk itt. Van itt egy fehérréz pálca, megérintjük a várat, egy alma lesz belőlle, vihetjük, ahova akarjuk.

Úgy is történt, a várból egy alma lett, a lány zsebre tette, és elindultak. Így sorban minden lány megérintette a várat, mindegyikből egy-egy alma lett, és vitték magukkal. Mikor ahhoz a helyhez értek volna, ahol a gúzs maradt, ráköttek a gúzst a nagyobbik leánynak a derekára, megrázták, és a másik három fent elkezdtek húzni fölfelé. (Még megvárták!) Mikor meglátták, hogy egy szép leányt húztak fel, a Fagörbítő derékon kapta, megcsókolta:

– Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang választ el egymástúl.

A gúzst pedig visszaengedtük. Mikor leért, rákötötték a másik leánynak a derekára. Azt is felhúzták, rákötötték a harmadik leány derekára. Mikor felért, ezt megszerette a Kőmorzsálló. A gúzst visszaengedték. Akkor rákötötte Lél György a leány derekára a gúzst, megcsókolták egymást, de a leány elkezdett könnyezni.

– Tudod, Gyurikám, állapotos vagyok.

– Nem baj, drágám, várj csak rám ott fenn!

Megrázták a gúzst, húzták osztán fölfelé a leányt. Mikor felért, a három férfiú egymásra nézett, még olyan szép leányt nem láttak, mert a napra lehetett nézni, de arra nem. A gúzst visszaengedték, Lél György kerített egy követ (kítelkedett!), amék annyi súlyú volt, mint ű. Rákötötte a gúzsra, megrázta, elkezdtek felfelé húzni. Mikor feleúton volt a kő, visszaengedtük. Alig tudott elugranni, hogy agyon ne csapja ütöt a kő.

– Tudtam, hogy így csinálnak. No de se baj, megsegít még az Isten, kikerülök én még arra a világra, jaj lesz nekik akkor!

A másik három megtudta, hogy a Lél György kedvessinél aranyalma van. Elmentek egy szép rétbe, elvették tülle az aranyalmát, a rét közepén a földhöz ütték, lett belőlle egy hétszerte szebb aranyvár, mint ott alant volt. Volt abban a várban ló, ökör, tehén, juh

és disznó. A Fagörbítő, Hegyvonó és Kúmorzsálló mind nagyságos urak lettek.

A Lél György kedvessinek született egy kisleány. Megnőtt a leány, lehetett úgy kilenc-tíz éves, mindig csak a disznókat őriztették véle, az anyját pedig szakácsnének tartották. Sírva panaszkolta a leánynak:

– Ha apád itt volna, fiam, a miénk volna itt minden, mert ez az aranyvár az enyém, csak ezek elvették tőlem. Na, de ne búsulj, fiam, mert apád egyszer csak eljön.

– Minden megjár, anyám, csak látod azt a fekete kocát? Mikor megy bé az ólba, fölemeli a farkát, muszáj megcsókoljam, s ezek a gazemberek mindig kacagnak. Én nem tűröm tovább, vagyok olyan erős, hogy elbánok velük.

– Ó, édes fiam, viseld jól magadat!

A leány nagy szomorúan őrizgette tovább a disznót.

Látjuk, a túlvilágon Lél György nagy szomorúan menyén, mendégél toronyirányba. Ő se tudja mit, csak keresgél. Meglát egyszer egy olyan nagy fát, hogy annak alig látta a tetejét. Látja, hogy a fának a tetejibe egy akkora madárfészek van, mint egy közönséges ház. Megáll a fa alatt, látja, jön egy nagy griffmadár. A griffmadár megszólal:

– Hát te ember, mirt vagy itt?

Elmondja Lél György, hogy és mint járt, szeretne kijutni a másik világba. Mondja a griff:

– Én kiviszlek, ha megteszed, amit tőled követelek.

– Mi lesz a követelised?

– Csak annyi, az egész sárkányoknak az apja a huszonegy fejű sárkány, az máma délbe jár, messziről eltátja a száját, s a fiamat kell dobjam a szájába. Már három fiamat megett, most a negyediken a sor.

– Nem baj – mondja Lél György –, eredj fel a fára a fiaidhoz, a többit bízd rám!

Rakott a földön egy nagy tüzet, elővette azt a tizenhárom mázsás buzogányt, ami a tizenhárom fejű sárkányé volt, bétette a tűzbe. Mikor délből jött a sárkány, a nagy vasrúd izzó pirossá vált. A sárkány eltátotta a száját, várta a griff fiókat. Felkapta Lél György azt az izzó vasrúdat, beléhajította a sárkány szájába. Úgy összeégette a

sárkányt, abban a percben szörnyethalt. Mikor ezt meglátta a griff, leszállott a fárúl:

– Na, kedves barátom, most pakkolj be az útra húst, vizet!

Mikor készen voltak az összepakkolással, felült a griffnek a hátára, elindultak szállni fölfelé. Valahányszor a griff megéhezett, hátratekerte a fejit, éppen egy kiló hús kellett neki. Mikor annyira felemelkedtek, hogy a felvilághoz nagyon közel voltak, a hús elfogyott. A griff hátratekerte a fejit:

– Adj, hogy egyem, mert ha nem, leteszlek!

Lél György elővette a késit, és az alsó karjáról levágta a húst, odadobta a griffnek. Azóta olyan lapos az embernek a karja. Ezt a griff megérezte:

– Mi az, saját húsdodat adtad nekem? Nesze vissza!

Visszadobta Lél Györgynek, appedig a húst a felsőkarjához találta csapni. Azóta van az embernek békája. Ez az idő alatt felérkeztek. A griff búcsút vett, visszarepült az alvilágba, Lél György elindult. Ahogy megy, mendegél, talál egy disznócsordát. A kanász épp egy fiatal fiú. Megkérdezi:

– Fiam, kié ez a szép disznócsorda?

– Ebbizon Fagörbítő, Hegyvonó, Kűmorzsálló nagyságos uraké.

– Hát te ki fia vagy?

– Üljön le mellém, megmondom! Az anyám úgy meséli, az egész aranyház mindenestül az övé, az apám pedig Lél György, az alvilágban maradt. Édesanyám mindég biztat, ne búsuljak, mert az apám megkerül. Nem is búsulnék, csak ott az a fekete koca, mikor megy az ólba, a farkát felemeli, meg kell hogy csókoljam.

– Na fiacskám, tereld a csordát, menjünk befelé, mert este van!

Ahogy mentek, megmondja a fiának:

– Mikor a fekete disznó felemeli a farkát, vegyél egy jó darab fát, üss rá, mert tudd meg, én vagyok az apád!

Megörült a fiú, mind táncolva ment bé a városig. Úgy is történt, vett a fiú egy jó darab fát, ráütött a kocára, az nagyot visitott, szaladtak ki az urak.

– Ej, tekergő, csavargó, még az apád is gazember volt! Tudd meg, hogy anyáddal együtt kidobunk a várbúl!

Az ám, akkor látják, hogy ott van Lél György. Megijednek, mennek elejébe.

– Szervusz, cimborá, mennyit búslakodtunk, szomorkodtunk utánnad! (Jó, jó!) Na de jó, hogy itt vagy. Olyan jól bántunk a fiaddal, feleségeddel (hm!), mintha te is köztünk lettél volna.

– Tudok mindent, elmondta a fiam. Én megmondtam nektek, én csak kijövök. Azt hittétek, ugyi, mikor visszaengedtetek, hogy én porrá mentem? No de most leszámolunk!

– Ó apám – kiált a fiú – , hadd el, én bánjak el vellek!

– Lássam hát, apád fia vagy!

Elővett a fiú egy darab fát, futott az urak felé. Addig ütte őket, még az apja közbe nem szólt:

– Állj meg, fiam! Ti pedig, gazemberek, tudom a feleségeteknek is van egy-egy almája, menjetek, telepedjete le valahol, éljete, ahogy tudtok!

Ő ott maradt feleségivel, fiával. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Elmondta: Máté György bálint²

Pán Simon

Volt egy faluban egy özvegyember. Olyan szegény volt, mint a templom egere. Volt neki egy fiacskája, meg egy kis leánykája, ez a két gyerek tartotta az öreget. Házaltak a faluban, s úgy kírtek egy kis kenyeret az apjoknak. Többek közt egyszer, ahogy jártak a faluban, egy gazdag özvegyasszonyhoz mentek bé kiregetni. A gazdag özvegyasszony felöltöztette őket szép ruhába, azután ebédet adott nekik, megtöltötte a tarisnyájukat kenyírrrel, kolbással, szalonnával. Azt mondta:

– Vigyítek el ezt az apátoknak! Mondjátok meg, hogy jöjjön el énhozzám, itt aztán jól lesz dolgotok mind a hármatoknak!

² A melléknevet – még ha utónév is – kis kezdőbetűvel írják.

Hazament a két gyerek nagy örömmel. Elmondták az apjoknak, hogy mit üzent az özvegyasszony. Nagyon megörült az ember. Következő vasárnap szépen megberetváltkozott, magára vette a jobb ruháját, ami volt valami, elment az özvegyasszonyhoz, elmondta neki a gyermekei üzenetét. Azt mondja az özvegyasszony:

– Nizzed, itt nagy szükség van rátok! Gazdaságom elég van, magam csak egyedül vagyok. Lígy te az én férjem, s a gyermekeid legyenek a mi gyermekeink!

A szegény ember bizony hajlandó lett. Elköltöztek a gyerekekkel együtt. Egísz úri dolga lett a családnak, csakhogy az volt a baj, hogy az se tartott úgy örökké. Kezdetben az asszony mindennap megfűsülte a két gyereket, mindennap megmosdatta, mindennap tisztát adott rájuk. Második héten már csak másodnap tette meg velük. Elkövetkezett az üdő, hogy egy héten még egyszer se fűsülte meg őket, sem tisztát nem adott. Alig telt el egypár hónap, kijelentette az embernek, ha nem takarítja el a gyermekiket a háztúl, akkor ű is mehet vélek.

Megbúsult a szegény ember. Gondolta, mitívő legyen? Ű bizony inkább elviszi a gyermekiket világgá, de mégse hagyja ott azt a jó gazdaságot. Kivitte az erdő szílire a gyermekiket, ott imádkoztatta őket, ű is imádkozott. Imádság közben arra ment valami kereskedő. Amíg az út szílin állottak, azt mondja a kereskedő:

- Te szegény ember, mit akarsz a gyermekikkel?
- Én – azt mondja –, uram, meg akarok szökni túllök. Itt akarom hagyni az erdőben őket.
- Űgyetlen gondolat – azt mondja a kereskedő –, inkább add el nekem, én majd felnevelem őket.

Belé is egyezett egykettőre. Nem is kírt majd semmit érettök, örült, hogy akadt a gyermekiknek gondviselője újbúl. Ű visszament a falujába az özvegyasszony felesígihez, a kereskedő pedig kocsira tette a gyermekiket, és elvitte magával. Mikor a kereskedő hazairkezett, látta a felesíge, hogy olyan két szép gyermeket vitt a házhoz.

- Ugyan kírlek, hunnet vetted? – azt mondja az embernek.
- Én bizony – azt mondja a kereskedő –, egy szegény embertúl vettem. El akart szökni túllök, ott akarta hagyni őket az erdőben.

Idő teltivel aztán iskolába adták őket, mind a két gyermeket. Szintén nevet adtak nekik, me még nevök se volt szegínyeknek. A fiú

kapta a Pán Simon nevet, a leány pedig Katica lett. Nagyon jól tudtak tanólni az iskolában, nagyon örültek neki a szülei, mert gyermekeiknek fogadták őket. Nőttek szépen. Mikor kikerültek az iskolából, Pán Simont a boltban használták fel, mert boltjuk is volt, Katica pedig az anyja körül forgolódott a konyhán. Pán Simon ahogy nőtt, kezdett rossz lenni. Rossz társaságba egyeledett, kezdett lopolni, kártyázni. Sok pénzt elvert, a kereskedőét. Katica ezt megtudta, mindig könyörgött neki:

– Kedves bátyám, fordítsd a dolgodat jobbra! Még – azt mondja – elűznek a háztúl. Milyen rossz lesz megint nyomorogni a szegénységben.

Pán Simon erre nem hallgatott. Egy reggel, mikor Katica frustukot vitt neki a boltba, szintén könyörgött neki, hogy jobbitsa meg magát, és térjen jobb útra. Pán Simon megmírgelődött, s arcul csapta Katicát annyira, hogy az öt újja beléhótt az orcájába. Várták odahaza Katicát, hogy menjen haza, de bizony az nem ment. Elszaladt a kereskedő a feleségivel együtt a boltba, kérdezték Pán Simontól, hogy hol van. Ű nem mondta meg, hun van, csak azt mondta, hogy innét elment. Huva ment, Ű nem tudja. Köröztették, kerestették mindenfelé, senki se tudott rúlla semmit. Mikor Pán Simon pofon ütte volt ütet, Katicát az angyalok felkapták, és felvitték a menyországba. Mivel a sok üdő eltött, és Katica még mindig nem volt meg, megkeseredett a kereskedő is, a felesége is. Azt mondták Pán Simonnak:

– Na fiam, ha Katica elveszett, s te se tudsz semmit rúlla, akkor már te se kellesz!

Felöltöztették Pán Simont tiszta új ruhába, ellátták bűvön pénzzel, eleresztették ütet Isten számába. Ment Pán Simon, mendegélt. Még akkor se tudott meggondolkozni. Amig a pénzűl tartott, úriember volt, mikor elfogyott a pénz, egyszer egy darab ruháját tette zálogba, máskor a másikat. Úgy tengette az íletit, hogy ne íhezzen nagyon meg.

Törtínt egyszer, hogy már nem volt mit eladni, nagyon megíhezett. Gondolkozott, elmenyen a vidékrűl olyan helyre, ahol nem ismeri senki, és béáll cselédnek. Ment, mendegélt hetedhét országón is túl, béállott egy udvarba egy urasághoz kocsisnak. Neki csak két lúra volt gondja, azokat kellett etetni, itatni, takarítani, de ki lett kötve, neki át kell hajtani azt a két lovat kocsival mindennap egy gyönyörű szíp selyemríten, egy kásahalmon és egy tétón. De olyan szigorú parancs

volt, sem egy szál fűnek nem szabad, hogy azt a lú leharapja, sem pedig hogy egy szem kása megmoccanjon a kerék alatt, vagy a lovak lába alatt, s éppen úgy a tétón, hogy abba is belelípjenek, vagy tudom is én mi. Csak úgy volt szabad keresztülmenni, mintha jég lett volna, me ha nem úgy mennek, akkor úgy volt ígérve neki, karóba húzzák a fejit.

Mikor reggel bé kellett volna fogni, befogja Pán Simon a lovakat. Nagyon a szivire köti a gazda, hogy vigyázzon, nehogy baj történjen. Mikor a városvigen halannak, anélkül, hogy szólott volna, a lovak csak megállanak. Azt mondják a lovak:

– Kedves Pán Simon, te ne azt tedd, amit a gazdád mondott! Engedj minket a selyemríten csak lassú lépésben, hogy ehessünk, a kásahalmon szintén, csakúgy a tétón innunk. Csak hadd, hogy igyunk, te pedig feredj meg!

Pán Simon ezeket mind meghallgatta. Meg is engedte, hadd egyenek. Ettek is a kásából, amennyi jól esett. A tétóból is ittak, Pán Simon pedig megferedett szípen benne. Százsorta különb legíny volt, mint annak előtte. A tétón túl volt egy nagy folyó, ű elhajtott a folyó partjáig, s látta, hogy jú azonn a vizen le hét nagy hab. Mikor a hab iránta volt, mind a heten kilökték magikat a habok a partra. Abból a hét habból lett hét tündérleány. Az egyik leány a tündérkirály leánya volt.

– Kedves Pán Simon, rígen hallottam rúllad, legyen áldott az ég, hogy összetanálkozhattunk! Még két próbád lesz így ezen a selyemríten itt átjönni. Mikor – azt mondja – harmadikszor eljövök, akkor el is viszlek magammal.

Összevissza csókolták egymást, abban a pillanatban a leányok habbá változtak, visszaszálltak a vízbe, eltűntek Pán Simon szemei elől, ű pedig hazament a lovakkal. Haj, de a rit is, a kása is, a tétó is százsorta különbül állott, mint annak előtte! Azt mondja a gazda:

– No, kedves Pán Simon, mivel az első próbát megállottad nagy ügyesenn, ha a másik kétszer is így történik, el se bocsátlak a házamtúl, fiamnak fogadlak!

Következő nap szintén elment ű a lovakkal, kocsival. Mikor a folyó partjára érkezett, ű már csak a habokat leste. Olyan álom fogta el, nem bírt lábon állani, leesett s elaludt, mint akit agyonütnek. Eljöttek a habok, leányokká változtak. Sírt Tündér Ilona, költötte,

semmiképpen sem tudta felébresztetni. Egy kis cédulát írt, otthatta mellette. Az volt a cédulára írva:

„Még holnap eljövök, ha akkor se hagyod el az álmodat miattam, többet engem ebben az életben sohase látsz meg.”

Mikor elmentek a habok, felserkent Pán Simon. A lányok annyit sirtak felette, hogy mind nedves lett a ruhája, s látja a cédulát is. Gyorsan felkapja, elolvassa, hogy mit írt neki Tündér Ilona, az ő szeretője. Hazament osztán nagy búsán. Nagyon mίrges volt önmagára. Elhatározta, hogy a következő nap inkább táncolni indull, de le nem fekszik.

Eljött a másik reggel is. Akkor is befogta a lovakat, és elment. Szintén ettek akkor is a lovak a ríten is, a kásából is, ittak a tétóból is, de mikor jöttek a habok, ő bizony újból elaludt. Mikor felibredt, szintén cédulát tanált maga mellett, minden ruhája olyan volt, mint akit az eső jól megvert. A cédulán ez volt írva:

„Kedves Pán Simon, most utóljára jöttem hozzád, s nem hattad el írtem az álmodat. Tedd is le az eszedet róllam, én utánnam ne epedj! Többet engem ezenn a földön soha nem látol meg.”

Mikor felserkent Pán Simon, nem volt senki, csak a két lova s a kocsi. Látja, hogy a ruhája csupa víz, annyit sirtak felette a lányok. Látja a cédulát is, s felveszi s olvassa. Megbúsul nagyon, mikor azt olvassa, hogy többet ezenn a földön meg nem látja. Úgy gondolja, hogy hát minek neki mán az élet. Hazamenyen a lovakkal. A gazdája újból megdicsíri:

– Na, kedves Pán Simon, igazán megállottad a helyedet, mind a három próbát hűsígeseenn elvígezted. Most már – azt mondja – nem mint cselédet, hanem mint fiamat számíttalak.

Pán Simon megköszöni szípen, ő többet – azt mondja – a háznál nem maradhat két óráig se. Megbúsull a gazdája, könyörög neki mindenféleképpen, de Pán Simon nem marad. Az is szintén felöltözte-ti tiszta új ruhába, adott neki pínzt bűvön:

7 Isten véllod, menj, keresd meg a szerencsédet!

Ment Pán Simon a folyópartra, úgy gondolta, hátha mégis eljönnek még egyszer a habok. Biza azok nem jöttek. Várt három napot, három éjet, akkor megindult felfelé a folyóparton menni. Ment kerek hét esztendeig, sohase írt el se falut, se várost. Hét esztendő elteltivel elír egy malmot. Bément a malomba, s azt mondja:

– Adjon isten szerencsés jó estét, öreg molnár!
– Áldjon meg az isten, fiam, hát hun jársz?
– Én bizony, öregapám, itt és itt. Öregapó, fogadjon fel molnárlegínynek!

– Nagyon szivesen, fiam, hátszen megunom is itt egyedül magam. Telnek, múlnak a napok, nem volt örölni való a malomban semmi. Volt hat zsák liszt a malomban. Azt mondja Pán Simon az öregnek:

– Kedves molnár gazda, hát ki hoz ide a malomba gabonát? Hét esztendeig jöttem ide, de én se falut, se várost nem láttam. Hát hunnét várjuk az örölni valót?

– Hő, fiam – azt mondja –, hát majd meglátod te – azt mondja.

Pán Simon ott söpröget a malom előtt. Látja egyszer, hogy a felhőből ereszkedik egy nagy láda lefelé. Mifile istencsodája lehet az? Szalad bé az öreg molnárhoz:

– Jöjjön ki hamar, öregapám, nízze, mi jön ide!

Az öreg molnár csak elmosolyodik:

– Hát most hozzák a búzát, fiam – azt mondja.

Leereszkedik a láda éppen a malomajtóba. A öreg felnyitja a ládát, kivesz a ládából hat zsák búzát, avval a ládát bészárja. A láda abban a percben felszállott. Pán Simon nízett utánna mindaddig, amég elvesztette a szeme elől. Nagyon csodálkozott Pán Simon. Gondolta, hej, hogy ké az öreget rábírní arra, hogy ütet tegye bé a ládába egy zsák liszt helyett. Addig kirelte az öreget, még az öreg szót fogadott.

Beléteszi az öreg Pán Simont a ládába egy zsák liszt helyett, és húzzák a ládát felfelé. De megíreztík, hogy Ádám-szag van a ládában, visszaengedték. Az öreg osztán felnyitja a ládát, Pán Simon kiugrott belőlle. Visszatették a zsák lisztet, így osztán felhúzták. Pán Simon ott maradt nagy búsann. Megköszönte az öregnek a szolgálatot, újbúl útnak eredt.

Ment, ment, mendegélt, ment a vízparton felfelé újbúl hét esztendeig. Hét esztendő elteltivel elért egy búzaszálat. Az a búzaszál olyan vastag volt a tövin a földön, mint a leghatalmasabbik fenyő az erdőben, de a teteje nem látszott sohun se. Gondolja Pán Simon, hátha azon felmehetne ű oda, ahova a szíve vágyík. Menyen, mendegél ű felfelé. Szintén ment a búzaszálon felfelé hét évig. A hét év múlva elérkezett éppen oda, ahun már a búzaszálnak a kalásza volt. Egen istenem, de csak nízett felfelé. Már nemigen messze volt

mennyország, de a küszöbig volt két jó arasz. Ott várt ű a búzaszáron
ujbúl hét esztendeig, amig a búaszál addig nőtt, hogy elérte a kaput.
(Megöregedhetett Pán Simon a sok menísbe, nem kellett az már
Tündér Ilonának! – Nem öregedett ammeg, mert akkor csak három
nap volt egy esztendő!)

Mikor bémenyen mennyországba, kit lát? Legelébb futott elébe az
ű kedves testvire, akit ű a boltajtóban pofon ütött. Még akkor is
látszott az öt ujja helye az orcáján.

– Jaj, kedves Pán Simon, hogy kerültél ide? – azt kérdezte Katica.

– Azt igen nehéz elmondani – azt mondja Pán Simon. – Sokat
küzdöttem, nélkülöztem, amig ide eljöhöttem.

– Na, már csak ne búsulj – azt mondja Katica –, itt van az is,
akiért olyan sokat nélkülöztél, fáradoztál!

Haj istenem, osztán megnyom Katica egy gombot. Haj istenem,
lett olyan zörgés, zúgás, jött is Tündér Ilona abban a pillanatban. Haj
istenem, összeborultak azok. Még mintha tán most is hallanám, hogy
cuppogott. Elkérdezi osztán Tündér Ilona:

– Hát hogy tudtál idejönni, hunn s miféleképpen?

Megmondta azt is, hogy a ládába is odatítette magát, de
visszalökték. A búzaszálon is, melyen hosszas ideig jött felfelé, még
mennyi ideig várt, amég annyira nőtt.

– Szenvedtél eleget írtem – azt mondja Tündér Ilona –, de azt
hiszem, megérdemlem.

Űk osztán megbeszilték együtt a dolgot, hogy minél hamarább
összekelnek. Avvolt az áldott szerencsém, hogy én voltam a hivogató
a vendígsígbé. Összeszedtem én osztán boldogot, boldogtalant,
vakot, sántát, mindenfélét. Volt ítel-ital elíg, tál-tányér, ki lefelé
szájával, ki felfelé fenekivel.

Elmúllik a lakodalom, én kiszüllődök haza, nem tölthetem ott az
időt mindig. Nekem osztán töltenek egy iszák levet, tesznek belé vagy
két csontot is, amirül le volt rágva a hús. Még a nagykalánt is
otthagyták. Mikor jövök bé a Botoson,¹ tanálkozom Kolozsi
Ferencnével, az öreggel.²

¹ A Bánffyhunyadról Ketesdre vezető út a Botos nevű oldalon ér be a faluba.

² Falubeli idős asszony.

- Hunnét jű, sógor? – azt mondja.
- Biz én – mondom – lakodalombúl.
- Hásztán nekem nem ád valamit?
- Én?! Mán hogyne adnék! Mán én ettem ott eleget.

Bényúlok az iszákba, kiveszek egy koncot, hajítom arra felíje. Meg tanáltam ütni a lábát a csonttal. Kérdezze meg a kisasszony ezektúl, nem sánta ma is?

Ahogy jövök beljebb az úton, van itt a szomszédomban egy kerekes. Tanálkozom avval is. Az is kéri, hogy adjak valamit. Gondolom, csak nem osztogatom mind el a húst. Hát nekem csak lé marad? Borítok egy kanál levet a fejire. Hát istenem, mind levitte a haját a fejrül. Nizzik meg, ma is tiszta kopasz, olyan mint a fal oldala!

Mikor éppen a faluvígre érkezek, volt ott vagy két-három szarka. No, azok is nagyon cserregtek. Mán én miregbe jövök, kapom a nagykanált, utánnok hajítom. Hát nem bé tanál szalanni a s . . . in. A nyele künmaradt. Tessík megnízni, ha egy szarkát látnak, azóta vagyon úgy. Az új párok pedig ott fenn még ma is ílnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: Mihály Márton korpos

A kis hal hálája

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony. Annak volt egy olyan tizenöt-tizenhat év körüli fia. Egy szép napon mondja az asszony a fiának:

– Eredj ki, fiam, a folyóra, hozz egy kártyus vizet, me holnap akarok sütni egy kis kenyeret, legyen amivel dagasszak!

Kiment a fiú, megmerítette a kártyust. Ahogy teli volt, látja, hogy a folyón lefelé jön vagy tizenkét halász. Letette a kártyust maga mellé, és úgy bámulta, még a halászok elmentek. Akkor fölemeli a kártyust, vigye bé a vizet, meglátja, hogy a kártyusban egy kis hal fickándozik. Felemeli, hogy öntse vissza a folyóba, a kis hal megszólal:

– Amér megmentetted az életemet a halászoktól, bármiféle szükséged lesz, csak gondold rám, minden teljesülni fog!

Hazavitte a fiú a vizet. Reggel korán mondja neki az édesanyja:

– Hallod, fiam, még megdagasztom a kenyírnek valót, eredj ki az erdőre, hozzád egy kis fát, amivel kihevítsük a kemencét!

Ki is ment a fiú, látott egy sorban tizenkét méter fát összerakva. Felállott a leghátulso méter tetejére, volt véle egy kis oroszlán, avval elkezdett pattogatni. Ajjutott az eszibe, ha megindulna ez a sok méter előtte hazamenni. Csuda történik, a méter elkezdi menni, ű pedig a tetején pattogatott. Mikor bérít a városba, az egész város csudájára állott, hogy az a fiú előtt menyen a fa hazafelé.

Abban a városban lakott egy király. Volt egy gyönyörűséges szép lánya. Aztat annyira féltette a király, soha a szobából ki nem engedte. Két-három nő vigyázott rá. Mikor azok a nők meglátták a famenetet, elkezdtek csudálkozni. Mondják a királykisasszonynak, jöjjön hamar az ablakhoz, nízze meg a csudát. Oda is ment, kinízett. A fiú meglátta a fa tetejiről, megakadt a szeme rajta. Odakiált:

– Te szép lány, lennél terhes éntüllem!

A fiú hazament a fával. Telik-múlik az idő, a királykisasszonynak születik egy kisfia. A király, mikor megtudta, haragudott, bosszankodott. Nem tudta elgondolni, ez a csuda hogy történhetett. Hivatta az összes legényeket a városból, egy rakásra gyűjtötte őket. A kis unokája már tudott járni, és azt mondja a király:

– Akihez a gyerek menyen, allesz az apja!

Hát csak mi történik? A kisgyerek odaszalad a szegény özvegyasszony fiához.

– Te volnál az? – mondja a király. – Ezennel kitagadlak benneteket!

Hozatott egy nagy hordót, belétette a lányát, urát, unokáját, kivitette a hordót a folyóra, leeresztette a vizen, hadd menjenek! Vitte a víz őket. Egyszer mondja a királylány:

– Férjem uram, olyan éhes vagyok, enném valamit!

Kérdi a férfit:

– Szereted a tejes puliszkát?

Alighogy ezt kimondja, ott egy nagy tál tejes puliszka előttök, három kanál mellette. Nekifognak, esznek. Mikor jóllaktak, kérdi a királylány:

– Hogy csináltad eztet?

Elmondta, hogy hogy járt ű a kis hallal.

– Hát akkor te poroncsolj neki, hogy legyen vége ennek az utazásnak!

Alighogy a férfi elgondolta, a hordó a parthoz ütődik, mind a hárman egy szép ritre hullottak a hordóból.

– Most már mit csináljunk? – kérdezte a fiú.

Mondja a királykisasszony:

– Gondolj egy szép kastélyt, ami színaranyból legyen, abban étel-ital fogyhatatlan legyen!

Mikor eztet végiggondolta, ott állott előttök egy szép aranypalota. Megolvasták, kilencvenkilenc szobából állott. Volt még egy századik is, de elég volt nekik a kilencvenkilenc, a századikra rá se gondoltak. De ennek a palotának olyan híre támadt, még a királyhoz is eljutott. Jöttek grófok, hercegek megbámulni a szép palotát. Egy éjjel megálmodja a férfi, előtte volt a kis hal, azt mondja neki:

– Holnap eljő a király. A századik szobában ott van a király ábrázatja és a királyné ábrázatja, de ne mutasd meg nekik, hanem mikor a király kimúlatta magát, én lopok egy aranypoharat a király zsebibe! Mikor elindulnak, keresd meg az egisz palotában, szaladj a királyhoz, mondd, hogy meglóptak!

Másnap reggel jött egy futár, jelentette, hogy írkezik a király egy század katonával. Meg is írkezték. Volt ott enni-innivaló mindenkinek. Megbámulta a király és a királyné a szép aranypalotát. Itt ültek vendígsígbé három nap és három íjjel. Negyedik nap reggel, mikor megreggeliztek, a király búcsút vett az aranypalota gazdjától, összeszedte a katonáit, elindultak. Alig mentek a palotától vagy száz lípístre, futott a gazda utánnok:

– Felséges királyom, meglóptak. Elveszett egy aranypoharam!

Megkerestík az összes katonáknál, egynél se találták. A király már bosszús volt, odakapott a zsebihez, megérzi, hogy az ű zsebiben van. Kiveszi nagy szégyennel, odaadja. Megszólal a palotatulajdonos:

– Felséges királyom, jöjjenek vissza!

Ahogy visszamentek, bévezetik a királyt a századik szobába, és mondja:

– Felséges királyom, itt ez a takaró alatt egy pár embernek van az arcképe, az én apósomat és anyósomat ábrázolja.

Mikor levették a takarót, a király nagy csudálkozva látja a saját arcképet és a feleségét. Elgondolkozott, megkérdezte:

– Tulajdonképpen uraságod kicsoda?

Elmondta osztán, hogy ő az a szegény fiú, akit a király leányával, unokájával a vízre tett. Azt is elmondta, hogy milyen csuda történt. A király úgy megörült, összevissza csókolta vejit, leányát, unokáját. Űv is ottmaradt, onnan kormányozta az országát. Még máma is ott van, ha meg nem halt.

Elmondta: Máté György bálint

Negyvenkilenc

Volt egy asszonynak negyvennyolc fia, az Isten megáldotta a negyvenkilencedikkel is. Nem is tudta, minek kereszteltesse, megkeresztelték Negyvenkilencnek. Negyvenkilenc nőtt, de szomorú, ő annyit ett egyedül, mint a többi negyvennyolc, de erő is annyi volt benne. A szegény apja nem bírta tartanni, hogy olyan nagy étű volt. Hamar nagyra cseperedett, és az apja elküldte szolgának. Béállott egy urasághoz. Jól ment a sora, de az uraság azír nagyon ráunt, amír olyan sokat ett. Próbálta, hogy elküldje a házatúl, de Negyvenkilenc arrúl nem akart hallani. Ű nem megy, amíg ki nem telik az esztendő. Mit csináljon az uraság? Gondolja magában, vagyon egy erdő, ami teli van ördögökkel, odaküldi Negyvenkilencet fáír, hátha az ördögök elpusztítják. El is ment Negyvenkilenc nígy ökrrel az erdőbe. Megrakja a szekert, nekiül falatozni. Odamenyen egy farkas, azt mondja:

– Én eszem meg az egyik ökrödet!

– Az a te dolgod – mondja Negyvenkilenc –, de vigyázz, me ha megeszed, te kúrsz bé a járomba!

A farkas ezzel nem törődik, megeszi az egyik ökröt, avval kullog vissza az erdőbe. Negyvenkilenc azt mondja:

– Ne menj sohuva! Hát én húzom haza a szekert, vagy mit gondolsz?

De a farkas evvel nem törődik. Negyvenkilenc se rest, fölkap egy zsoldát, elpaskolja a farkast isten igazában, befogja a járomba. Ippen indulna hazafelé, írkezik egy medve. Azt mondja a medve:

– Én eszem meg az egyik ökröt, ahunn a farkas koma bé van fogva.

– Egyed – azt mondja –, de te is békürsz! Ketten – azt mondja – még jobban tanáltok.

Megeszi a medve az egyik ökröt, kezd ű is ballagni vissza az erdőbe. Negyvenkilenc se rest, elpaskolja a medvét isten igazában. Éppen akar indulni, csap oda egy ördög:

– Hogy mertil idejüni, mikor ez a mi erdönk? Én töröm le a tengédet.

– Törjed – azt mondja –, de mindig fogod, amíg hazamenyünk!

Nem törődik ezzel az ördög, letöri a tengét, avval ű is indul vissza az erdőbe, mint aki a dolgát jól vígezte. Kap Negyvenkilenc egy zsoldát, elveri az ördögöt kegyelmesenn. Az ördög sírva könyörög:

– A szekeret is viszem, az ökröket is viszem a hátamon, csak ne bánts!

– Nem viszel te semmit, csak fogod a tengét, ott ahunn eltörted. Megértettül?

Nem volt az ördögnek hova tekerenni, megfogta a tengét. Ű aztán vette a nigrét ostorát:

– Hé, ökör, csá, medve, fogd meg, ördög, jól a tengét!

Így ment ez vígig a városonn, közben még románul is kiáltott:

– He ursule, cia lupule, ține dracu la osie!¹

Mikor a kapuba ír, kiáltja:

– Nyissad ki, gazdám, a kaput!

Hej, de haragudott a gazda, hogy jű haza az erdőrül, nem maradt ott. Azt kiáltja ki a gazda a felesígenek:

– Hallod-e, felesíg, még az ördögöt is hozza!

Me az ördög sírva kiáltotta, hogy:

– Nem nyithatom, gazdauram, me nekem fogni ké a tengét!

Bément Negyvenkilenc a fával, lerakta. Fogta az ördögöt, visszahajította éppen az erdőbe, ahunnét elindult. A medvének meg a farkasnak lehúzta a búrit.

¹ Hé, medve, csá, farkas, fogd meg ördög jól a tengelyt!

– Na, gazdám – azt mondja –, csináltasson belülre bundát, ha tetszik!

A gazda csak szomorkodott, hogy nem tud megszabadulni Negyvenkilentől. Gondolta, hogy elküldi az ördögök malmába örölni, ott csak elpusztítják. Elmegy Negyvenkilenc a malomba. Felönti a búzát, kezd örölni. Gondolja magában, amíg jár egy zsákkal, eddig ű vacsorázik. Az ördögök mind felhúzódtak a kürtőbe. Mivel pirult nagyon a lábik, nagyon melegedtek, a korom hullott, Negyvenkilenc felkiáltott:

– Ne sózzátok, me megsózta azt gazduram, mikor megölték a disztót!

Hát istenem, egyszer csak egy ördög béhuppant a szalonnájára, mind belékeveredett a szalonna a hamuba. Negyvenkilenc se rest, kapja az ördögöt, reányomja a s...it a malomküre. Kezdett rikoltozni, ordítózni az ördög.

– Az istenír, ne bánts! Itt hagyjuk a malmot, eltávozunk innét örökre. Itt a küszöb alatt vagyon két kád pínz, azt is mind neked adjuk, csak éppen hagyd meg az életünket!

– Jól van – azt mondja Negyvenkilenc –, csak írást kell adjatok, hogy innét elpucolódtok. Vegyíték ki gyorsan a pínzt, és rakjátok a szekírré!

Felrakják az ördögök a pínzt mind a két káddal a szekírré, felteszik kádastúl. Megcsinálják a kötvínyt, hogy az ördögök örökre eltávoznak a malomból. Negyvenkilenc felrakja a lisztet, elmenyen haza. Megörüll a gazda, hogy olyan sok pínzt vitt Negyvenkilenc. Az egyik kádban mind arany volt, a másokban meg ezüst. Há, gondolja az uraság, amir sokat eszik, irdemes egy ilyen fiút mégis tartanni. Így, gondolja magában, többet nem is jár abban, hogy elpusztítsa a házátúl. Azt mondja Negyvenkilencnek:

– Nízzed, fiam, a többi bíresek elmentek szénáír, még ott íred te is. Eredj, fiam, hozzál te is egy szekír szénát haza!

Elmegy Negyvenkilenc három lúval. Mikor a rítre érkezik, a többik már éppen indulóban voltak hazafelé. Azt mondja Negyvenkilenc:

– Na gyertek, segíjjetek nekem is, rakjuk meg az én szekeremet is!

De neki ugyan senki se segített. Mit gondolt? Megfogta ű a karó tetejit, meglógatta. Mikor a karó meglazult, a bal tenyerit nyomta a

baglya feneke alá, jobb kézzel megfogta a baglyát, fellökte egészen a szekírrre, hogy el se bontotta. Ment hazafelé. Már feleútjánál elérte a többinek, mivel ű lúval ment, a többiek meg ökrökkel voltak. Mikor ment ű bé a városba, egy szűk sikátoron ment lefelé. Elírte a sz. . .ás. Hátul került a szekíren, és ott vígezte a baját. Ű aval hazament, de még bé se rakta a szekeret, szaladtak a bíresek lelkendezve haza, küldjön a gazda vagy tíz embert lapátokkal, me belédültek az ökrök a sz. . .ba. Azt mondja Negyvenkilenc, me meghallja ű is:

– Ne menjen senki, me elmenyek én!

Volt neki egy nagy lapátja, azonnal kirángatta az ökrököt a szarvánál fogva. Két-háromszor elvette az összes trágyát az útból. Ej, de az úr szintén megharagutt Negyvenkilencre, hogy olyan piszkosságot csinált az útba. Megint csak elhatározta, hogy ippen pokolba küldi el, hásze ott sok ördög van, majdcsak elbánnak vélle. Azt mondja az uraság Negyvenkilencnek:

– Hallod, te Negyvenkilenc, menj el te ippen pokolba!

– Mit csináljak ott, nagyságos uram? – azt mondja.

– Tartozik – azt mondja – az ördögök fejedelme hat zsák pínzzel, aztat kírd meg, s hozzád haza. Itt az írás, ni! Ebbe van belírva, hogy mennyivel tartoznak.

Az írás pedig azt tartalmazta, ahogy odairkezik, azonnal öljk meg. Béfog Negyvenkilenc három lovat, jól bétarisznyál magának, s elindul vélle pokolba. Mikor kiírkezett pokoltetőre, látta, hogy odabent pokolban ezer tűz is íg. Minden tűz körül ötven-hatvan ördög fűtözösködött. Kezdk Negyvenkilencet lökdödni:

– Hogy mertíl te idejönni a mi országunkba?

Negyvenkilenc azt mondta:

– Hogyne mertem volna, mikor a ti királyotok tartozik gazdám-nak hat zsák pínzzel. Itt az írás rúlla, ni! – mutatja.

Nízik az ördögök az írást:

– Ippen jó. Az van ide írva, mijent ideírkezel, öljk meg.

– Na – azt mondja –, az se baj, öljetek meg!

Avval aztán felkap egyet. Egy szempillantás alatt mind az összeset tűzbe verte. Mind ott hengergöztek egymásonn a tűzön. Sírnak az ördögök, jajgatnak, az istenír, ne bántsák űket, tizenkét zsák pínzt adnak neki, nemcsak hatot.

– Na – azt mondja –, akarom látni, mírjétek ki!

Kimírik a tizenkét zsák pínzt, felrakják a szekírrre, azt mondják:

– Na, mehetsz!

– Haj – azt mondja –, hogy mehetek ki innét? – azt mondja. – Nagy a hágó, ki kell hogy vontassatok!

Haj, istenem, filtek az ördögök. Egy se akart menni, me attúl filtek, hogy megöli. Erőszakkal mégis odaadtak neki egy sánta ördögöt. Ha azt elpusztítja, sem olyan nagy kár, mint egy íp lábúért. Kiviszi az ördög egyedüll, nem is kellett húzni a lovaknak. Mikor künn voltak a tetőn, fogta Negyvenkilenc az ördögöt, visszahajította a pokol közepibe. Még akkor is leütött véle vagy tizenkettőt ott a tűz körül.

Ment ű hazafelé, de elfogyott az enivalója. Jába volt a sok pínz, nem volt hunnat vásárolni enivalót. Ahogy ment egy szöllőhegyen vígig, meglátott egy nagy körtifát. A körtifán volt egyetlen egy körti csak, de az ű kezibe jába akadt ejjó hajítófa, mint nekünk, űneki csak annyi volt, mint egy szál tollu. Ű bizony kifogta a lógós lovat, s felhajította a fára. Avvót a hiba, hogy a hámot se vette le rúlla. A hámok odaakadtak valami ágba, a körti leesett, a lú fennmaradt. Mondja Negyvenkilenc egypárszor.

– Gyere le, lú! – de abbizony nem jöhetett. – Egyenek meg a kutyák, viszek én gazdámnak elíg pínzt, vegyen mást!

Otthagya a fán. Hazahajította a lovakat, bészolgálhatta a pínzt a gazdának szépen. Az esztendeje ki is tött, az uraság a hat zsák pínzt nekiadta, me csak hatot kiretett véle, s még mái napig is il, ha nem hótt meg.

Elmondta: Mihály Márton korpos

A mutuj

Volt egyszer egy szegíny ember, volt annak három fia. Egyéb gazdasága nem volt, csak egy tehenke. Az öregember meghótt, há a fiúknak meg kellett osztozni. Abban az üdőben még nem volt olyan csinált világ, hogy meggondolják a fiúk, hogy adjuk el a tehenet, s osztozzunk el a pínzen. Űk azt határozták, hogy csináljanak hárman

három istállót, s amelyikbe bémegy a tehén, mikor hazajön a legelőről, azé legyen. A két nagyobbik ügyes ember volt, illetve legíny, de a legkisebb egy hülye ügyetlen. Elment a két nagyobbik, s csinált két ügyes istállót. A hülye is hozott egy tere zöld ágat, s összeborogatta kalyibának. Mikor kiesz voltak az istállók, este lett. Jött a tehén haza, az bizony csak a zöldágasba ment. A mutujé volt a szerencse. Gondolja az ügyetlen, ű bizony sohase vesződik a tehínnel, elviszi a vásárra, eladja. El is indult a vásárra, de ű csak olyankor, mikor más jött hazafelé. (A mutujnak jó akármikor! – Addig legalább kipucolta!) Ahogy haladt egy erdőn keresztül, egy nagy fának át volt törve a dereka. A fát mozgatta a szél, nagyon nyiszorgott. Azt kérdi a mutuj a fátúl:

– Hát kired a tehenet?

A szél csak fútta a fát, a fa csak nyikorgott. Azt mondja a mutuj rá:

– Hát még hűtelbe?

Tovább nyikorog a fa. Azt mondja:

– Én nem bánom, mához egy hétig.

Odakötte a fához a tehenet, s otthatta. A következő héten elment, hogy kírje meg a pínzt. Szerencsére vitt magával egy nagy fészét. Gyönyörű csendes idő volt, a fa egyet se moccant.

– Add meg a pénzemet – azt mondja –, azért jöttem!

Semmi felelet.

– Ne tréfálj, ember, mert nem vesztegetem az időt! – azt mondja. Felhíjja az ember a fának a figyelmit vagy háromszor. Tudja az isten, egy kis szél fútt, a fa elkezdett nyikorogni.

– Mi az? – azt mondja.

– Kirc, kárc 'šteaptă pînă marț!¹

– Ej de – azt mondja –, én egy szempillantásig se várok! Nekem most vagy soha!

Mivel a fa nem is nyikorgott többet, nem is fizetett, fogja a nagy fészét, nekivágja a fának. Hát istenem, a fa teli volt aranypénzzel, rém sok volt benne.

– Ugyi – azt mondja –, megadhattad volna szép szóval, hogy ne üsselek meg!

¹ Kirc, kárc, várj keddig!

Na, ű osztán szedett a pénzűl, amennyit csak fel tudott szedni, s vitte hazafelé. Látja otthun a két bátyja, hogy mennyi pínzt viszen haza, hozzátíve azt a szép aranypínzt. Kérđi tülle a két bátyja:

– Te boldogtalan, há hunnét hozod azt a sok szép pínzt?

– Hunnét hoznám? Kírtem a tehín árát, nem akarták megadni, belévágtam a ládájába, mind kiomlott.

– Te boldogtalan – azt mondja a két bátyja –, hát maradt még? Vagy hun lakik az az ember?

– Jaj, te, jaj! Sok pínze van annak! Ott maradt mind elszórva, lenne vagy három tere.

Na, de aztán ezenn kapott a két bátyja is:

– Gyere te, mutasd meg!

Mentek osztán hárman az erdőbe, vittek három zsákot. A mutuj a fészét vitte akkor is. Felszedik, ami körül volt a földön. Majdnem két és fél víka aranyat szedtek fel. Mivel már külül nem kaptak többet, a mutuj elkezdí a fát ütögetni. Kitörík még egy forgácsa, s omlott ki még egy csomó arany belőle. Elvittík űk a pínzt haza, de uram, hogy osztoznak meg azon is? Azt mondják a mutujnak:

– Te, szaladj a szomszídba, kírjíl egy víkát, de ne mondd meg, hogy pínzt mírűnk!

Azt mondja a mutuj a szomszídba:

– Szomszídasszony, adjon egy víkát, de ne gondolja, hogy pínzt mírűnk!

Egen, de már a szomszídasszonyt fúrta a kíváncsiság, mífíle beszíd az, hogy nem pínzt mírűnk? Valahogy meg kell lesni, valahogy tunni kell. Vettek űk osztán földet, mert mire az asszony átszaladt, íppen akkor töltöttík el háromfele. Egynek-egynek három víka jutott jó tetézve. Olyan gazdák lettek, amilyen nem volt több a faluban. Három új házat ípítettek, földeket vásároltak . . . A két nagyobbík azt mondta, hogy azír minden közös legyen, mert űk csak a mutujnak köszönhetík, hogy azután arra is viselnek űk gondot.

Igen ám, de a két nagyobbík megházasodott. Hőj, de a mutuj azt mondta:

– Én is megházasodok, nekem is kell asszony, én sem űlök csak űgy!

Elment a bátyjával a szomszíd faluba lányt nízni. Hát, kírem szípen, olyan gazda hogyne kapott volna, ha egy botot felöltöztetnek, az ís

kap. Olyan ügyes asszonyt kapott, hogy egészen jól tudta vinni a gazdaságot.

Elvígeztük a tavaszi vetést. Azt mondja a menyecske:

– Hallja, ember, jönn el, nizzük meg az édesapámat, s az édesanyámat, me már én is óhajtanám őket látni! Nizzük meg, nincs valami bajuk!

Az asszony süttött egy kemence kalácsot, üres kézzel csak nem menyen a szülői házhoz olyan gazdag helyről. Belétt egy átalvetőbe nígyet, az embernek a hátára tette, megindultak hazafelé. A menyecske mindenütt elől járt egy jó hajításnyira. Nehíz volt a zsák. Az útszilben meg volt dögölve egy nagy fejr kutya. A szája el volt viczorítva, mintha el lett volna tátva. Mit gondol az ember? Hátha ehetnék. Elévesz egy kalácsot s odadobja:

– Ne, éhen ne tátsd a szádat!

Halad a szegény mutuj az úton, elír valami pocsolyás helyre. Gondolja, hogy menjen ű ott keresztül az új csizmájával? Nem teheti. Belé egy kalácsot, rálipett. Még azon se tudott átmenni a szárazra, bétett még egyet, s úgy átgázolt.

Az üdő nagyon felmelegedett, me már tizenegyre állott az óra. A szegény menyecske alig várta, hogy kiírjenek az erdőszilre, az ösvínyre, há még fiatalok voltak, beszilgessenek egy kicsit. A menyecske hamarébb elírte a jó árnyikos helyet, le is telepedett, alig várta, hogy írkezzék az ura. Látja, hogy csak úgy lóg a zsák a hátán.

– Hát apjok, megbolondult? Megette, vagy hová tette?

– Felesíg – azt mondja –, hát ne haragudj, hát láttad azt a szegíny kutyát, milyen éhes volt, csak úgy tátogatta a száját! Egyet – azt mondja – annak löktem, hogy egyik az is. A másik kettőt, láttad azt a pocsolyát? Csak nem mászhattam belé az új csizmámmal, odatettem lípcsőnek, s fáintosan átsétáltam.

– Ó, ette volna meg a fene a parasztját! Hát most mit vigyünk idesanyámnak? Most menjünk purdi kézzel? Ezt az egyet itt megesszük.

Már akárhogy gondolkoztak, de az íhsíg poroncsolt, s megettük ott a másik kalácsot.

Azt mondja a menyecske, mikor a falu vígire érnek:

– Hallja hé, ne besziljen! Csak én beszílek egyedül. Most – azt mondja – fel akarom hínni a figyelmét, nehogy – azt mondja – ott

is levegye az orcámról a bürt! Ott minket asztalhoz ültetnek, lesz előttünk ítel-ital, tál, tányér, ki felfelé fenekivel, ki lefelé szájával, de – azt mondja – vigyázzon! Mikor én megnyomom a lábommal a lábát, hagyja abba az evést, ne egyik ott két óráig, mint egy disztó!

Békerekennek, istenem, az asztalhoz. Esznek. Alig fálnak vagy hármat, a kis kutya békerül a házba, hát megtapodja a mutujnak a lábát az asztal alatt. Erőltettük, hogy egyik mindenfileképpen, de nem falt volna többet egyet se, ezer istenért se. Ehetnékje volt, hogy veszett meg, de már meg volt tapodva a lába, nem evett. Úgy volt bétanítva.

Eljött az este, lefeküdtek, ki-ki a maga helyire. Azt mondja a fiatalember:

– Ej, feleség, be éhes vagyok!

– Egye meg a fene a gyomrát, hát mér nem ett? Volt ott mit elég.

– Hát, feleség, nem te mondtad, hogyha megtapodod a lábomat, többet ne egyem? Én – azt mondja – szót fogadtam.

– Ó, ette volna meg a fene a szamarát! Biztosan megtapodta a kutya, mihent bément. Én – azt mondja – nem tapodtam meg egyszer se.

– Bezony lehet, feleség, hogy a kutya volt, me nem volt nehíz egy cseppet sem.

Azt mondja a menyecske:

– Hallja – azt mondja –, ott a pucikban van egy ruha rítes, bontsa ki, s egyik!

Felkél az ember, s odamenyen a kemencéhez. Abbiza, aznap fiadzott meg a macska, volt ott vagy nígy pucér macska, meg is ette mind a nígyet. Visszamenyen az ágyba.

– Jaj, feleség, én nem tudom, mifile rítest sütött este anyád, ez mind olyan kerek volt – azt mondja. (Meg nyávogott!)

– Ó, hogy ette volna meg a fene a hasát! Biztos megette a pucér macskákot. (Jó fáin párok voltak! – Biztosonn túl voltak a mízeshetekenn.)

– Biza az lehet – azt mondja –, me még nyávogott is.

Na telik egy kicsit az idő, de az ítel után az ember meg is szomjazik nagyon. Azt mondja a menyecske:

– Hallja csak, ne legyen buta! Ott a pincében a hordó bor, csapra van ütve, ott van mellette egy nagy pohár, eressen belé bort, s igyik!

Lemenyen az ember a pincébe. Rajta volt a hordón egy liu, ilyen szivóbúl volt csinálva. „Ej – gondolja –, nagy pohárbúl szoktak inni!” – Veszi a liut, tartja a csap alá, s ereszti belé a bort. Mind várja, hogy teljen meg a pohár, dehát a liu vastagabb volt, mint a csapnak a szája, amennyit eresztett, mind lefolyt a pincének a földjire. Addig tökösködött ott a hordó körül, amíg már nem jött több bor a hordóbúl. Visszamenyen az ágyba a felesígihez. (Még a macska kívánta!):

– Jaj, te felesíg – azt mondja –, én nem tudom, miféle poharuk van anyádéknak! Én addig eresztettem, hogy már nem is jött több bor a csapon, mégse állott meg a pohárban.

– Jaj, ette volna meg a fene a marháját! Mind eleresztette a drága sok bort. Menjen, ott van a pince sarkában egy feslag hamu, szórja el, seperje össze, hogy ne vegyík észre! Mit szól apánk s anyánk, ha meglátja!

Visszament a mutuj a pincébe. Volt egy feslagba vagy nígy zsák szitált liszt. Abbizony mind egy szemig elszórta a pince földjin, s akkor szépen elsöprötte. Visszamenyen a felesígihez, azt mondja:

– Jaj, felesíg, be szép hamujuk van anyádéknak! Olyan – azt mondja –, mint a fejr hó.

– Ette volna meg a fene, még meg nem esmértem! Most odaszórta azt a szép drága fejr lisztet!

– Biza, felesíg, lehet hogy avvót, me erőssen szép fejr volt.

– Na – azt mondja –, egykettőre öltözzünk, s menjünk innen, me itt bennünket megölnek, engem is kendír, vén szamar! – azt mondja. (Már nem volt se macska, se bor, se liszt!)

Elindulnak, hogy menjenek el észrevétlenül a házbúl, nehogy valaki észrevegye. A menyecske lípett ki először, s azt mondta csendesen:

– Húzza bé az ajtót!

– De a buta azt írtette, hogy hozza az ajtót. Mikor egyszer visszanéz az asszony, már jó messze, künn a faluból, hát látja, hogy viszi a mutuj az ajtót.

– Ejnye, ette volna meg a fene! Hát én csak azt mondtam, hogy húzza bé. Hát hozza is?

– Felesíg, hát én úgy írtettem, hogy hozzam, hát hozom is.

– Na egye meg a fene, ha már hozta eddig, hozza ezután is!

Új ajtó volt, festett, kár lett volna elhajtanni a határon. Jó lesz otthon valami új ípületre. Útközben béesteledett, ahogy mentek hazafelé, még abban az erdőben, amelyen űk jöttek volt még jövet. Az erdő közzepin volt egy szíp rít. Az erdő közzepin volt egy szíp nagy tölgyfa is, gyönyörű szíp leveles. Azt mondja a menyecske:

– Na ember, ez alatt a fa alatt meghálunk! Én nem tudok tovább menni, úgy elfáradt a lábom.

Egen, de űk még le se ülhettek jól, hallanak nagy beszídet, hogy sokan jönnek. Azt hitte az asszony, hogy valami rablók.

– Hallja – azt mondja –, lóduljunk fel hamar erre a fára!

Felmenyen az asszony elöl, utána az ember is. Hát a beszíllő emberek valami kereskedők voltak, valahunnét jöttek vagy mentek a vásárra. Megállottak azok is a fa alatt.

– Te – azt mondja – itt etessük meg a lovakat, itt van mező elíg, ez alatt a fa alatt mi is meghálhatunk!

– Ezt nagyon jól mondtad komám – azt mondja a másik.

Egyik fogja ki a lovat, a másik szedi a fát, a harmadik rakja a tüzet. Mikor elkészül a tűz, sűtik ott a csirkehúst, flekkenyeket, tudom is én mi-mindenfélit, vacsoráznak kegyelmesenn. Azt mondja a mutuj a feleséginek (sűgja):

– Feleség, én erősen p...hatnék. (Ejsze, a sok bortúl, amit ivutt, és a macskáktúl!)

Sűgja az asszony:

– Verje meg az isten, nehogy p...jon, me megtudják, hogy itt vagyunk, s víge az íletűnknek. (Szegény asszony!)

Azt mondja az ember:

– Én nem tarthatom tovább!

Alázatos szolgája, ereszti. (A flekkenre!) Nahát kírem szípenn, a fa nagyon sűrű volt, elszóródott levélrűl levelekre, de azír észrevehető volt ott lenn is.

– Te komám – azt mondja az egyik ott a fa alatt –, es az esső!

– Nem bolondultál meg, komám? Sze csillagos van! Csak a harmat.

– Harmat biz ez. De az én kenyerekre cseppent, egíssen sós. Jó világ van!

Ezt a dolgot majdnem má felejtik egy kicsit.

– Ej, istenem – azt mondja a mi emberünk –, felesíg, én sz...hatnám is! (Csupa gyöngyvirág volt az egész ember!)

– Jaj, ette volna meg a fene! Csak dugja bé az ujjával, le ne eressze, mer víge az életünknek!

Hej, bizony nehéz dolog azt túrni. Azt is ereszti. Az is verődött erre-arra.

– Hej, mi a csuda, hull a makk!

– Ej – azt mondja a másik ott alatt –, itt kitűnő jó világnak kell lenni. Ez manna lesz – azt mondja.

Telik-múlik az idő, elfelejtik űk a mannahullást is, elterelődik másra a beszélgetés. Eléveszik a kulacsokat és isznak fáintosan. A hús is mindig tovább sül, s azt mondja a mutuj a fán:

– Felesíg, én nem birom már tovább tartanni az ajtót.

– Jaj, ette volna meg a fene! El ne eressze, me akkor igazán víge az életünknek – a menyecske súgja a fán.

Ű bizony tudja, hogy nem emeli többet, má meg is lökte, hadd menjen. Zuhan, istenem, az ajtó egyik ágrúl a másikra. Megijednek a kereskedők a fa alatt, hogy istennyila vagy gonosz lélek vagy mi jöhet rájuk. Elszaladtak azok mind. Otthattak szekereket, lovakat, s tudja isten, hol álltak meg.

Ezek is aztán, amikor látták, hogy megtisztult a helyzet, vakaródtak a fárúl lefelé. (Biztosan a mutuj ment elől! – A ment hát!) Ahogy leereszkednek a fárúl, ott a drága sült hús, egykettőre megrakták a gyomrukat a jó sült hússal, ittak bort is, azt mondja az ember:

– Nízzük meg, felesíg, mi van a kocsiban is!

Mi bizony? Az egyik kocsin mind nadrág meg kabát, meg effélik, a másikban szoknyának meg lékrinek való. Béfogták a lovakat, egykettőre hazahajtottak véle. Lett öltöző ruhájok elíg, még ma is ílnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: Mihály Márton korpos

Komám, add meg az ötven lejt!

Volt egyszer egy szegény ember. Nagyon szegény volt, nem is volt mit egyenek. Mondja a feleségének, hogy hát nem vót mivel vegyenek gabonát vaj kenyeret, elmenyen a szomszídba, kír ötven lejt. Elmenyen a nyáron dolgozni, egy napszámot tölteni. Adtak is azonnal. Elment a másik szomszídba, a harmadikba is, negyedikbe, békerülte az egész falut, mert hogy nem olyan nagy falu volt. Másnap elment Hunyadra, mint ahogy most elmentek a vásárba, béült a vendíglóbe, kír magának ennivalót, innivalót. Meglátja ott egy falujabéli, hogy ű ott vendígeskedik. Azt mondja a másik embernek:

– Ha, a tennap kírt éntüllem ötven lejt. A nyáron eljű dolgozni, napszámot tölteni, úgy mondják.

Azt mondja az az ember:

– Sz'ippen éntüllem is kírt ötven lejt.

Hát uram isten, ott több emberek is kerültek a falubúl.

– Éntüllem is kírt!

– Éntüllem is kírt!

– Nyáron nem is lesz annyi mívesnap, hogy mindegyiknek bétöltse, me közben még eső is lesz!

Összebesziltek volt, hogy hazakerülnek a vásárrúl, elmennek az emberhez, hogy akit el nem költött pínzt, hogy kírijík túlle vissza. Me hát nem töltheti bé mindeniknek a napszámot!

Volt annak az embernek ejjó komja. Úgy alattomban elment hozzá, hogy a többi ne tudja, hogy ne tudja mindenki.

– No, koma, holnap júnek ide magához, az ötven lejiket visszaveszik, amit el nem költött! De – azt mondja – feküdjík le az ágyba, mint én fekszem, tegye magát, hogy meghótt! A felesége kezdjen ordítani, sírni, mint ahogy a halottat szokták siratni! A halottas háztúl nem vesznek el semmit, mikor ippen halott van.

Na, harangoznak, és elkövetkezik a temetís ideje. Belétették a hótt embert a koporsóba, pedig nem is vólt meghalva. Vólt akkor a templomban kripta – lehet, hogy most is van valahun –, oda vittík el a templomba a koporsóval. Volt annak az embernek egy haragos komja is, az ott a templomban elbútt az ajtó megi, mintha itt is elbúnna a haragos. Gondolta magában, hogyha béesteledik, leveszi

annak az embernek a szemfödélit, amivel tartozik, az ötven lejjel, ne vigye a másvilágra, ne maradjon vissza a kárban.

Ahogy béesteledik osztán, zörgetik a templomajtót. Kinyílik a templomajtó, menyen bé tizenkét tolvaj. Visznek két zsák pínzt. Kitöltik az úrasztalára, a templom közzepin, hogy elosszák a tizenkét tolvaj. Annyi volt, hogy csak úgy húzták össze egy-egy csomóba a pínzt, nem is olvasták hogy mennyi. Egynél volt egy kard. Az oda se fért, nem tudott mindenik odabúnni. Ott járkál a templom közzepin az úrasztala körül. Az oldalán volt a kard, mint ez a kard a Janié, az ajtó oldalán. Azt mondja a másik:

- Jaj, mennyin vannak itt eltemetve, mennyi sokan vannak!
- Ha felkelnének, minket megölnének – azt mondja a másik.
- Jaj, még hogyha egyannyin felkelnének, akkor se fiálnék túllök
- azt mondja.

Ráüt annak a koporsónak a vígire, akit akkornap temettek volt el, azé az emberére, aki nem volt meghalva. Azt kiáltja:

- Ne üssön rám olyan nagyot!

Kiáltja a másik az ajtó megül:

- Hopp, ne filjen komé, mert én is itt vagyok!

Megijed akkor mind a tizenkettő, kifut a templombúl, ki arra a hegyre, ott hagyják a sok pínzt az asztalon. Mikor jó messze elfuttak, azt mondja az egyik:

– Eredj, nizz vissza! Nizzük, sokan felköttek? Ha nem köttek fel sokan, menjünk, s vegyük el túllök a pínzt.

Már akkor a más falusi határon voltak, olyan messze elfuttak volt.

- Én se menek!

- Én se menek!

Egy se mert visszajüni, hogy megnízzik, mennyin köttek fel. Volt köztök egy sánta, azt mégis annyit küldték, hogy visszament a templomhoz. Visszamegy, hallgatódzik ott a lyukon, a kócslyukán. Ippen akkor azt mondta volt az egyik ember a másinak:

– No koma, tudja, hogy kírt volt ötven lejt? Adja meg azt az ötven lejt! – azt mondja.

A sánta ezt meghallotta, futott vissza, még a többieket elírte. El is írte, me várták a többik.

– Jaj, annyin felköttek volt, hallottam, még ötven-ötven lej se jutott egynek. Hallottam, amint kérte, hogy pótolod ki – me nem jól írtette volt.

Igy aztán nem mertek ők visszajüni. Elment a tizenkét tolvaj, hogy lopjanak ők még pénzt, szerezzenek magoknak. Ez a sok pénz megmaradt a szegény embernek meg a komjának. Volt mind a kettőnek sok pénze, s nagygazdák lettek. Ha én ott lettem volna, nekem is jutott volna belülre pénz, nagyobb gazda lennék, s az én mesém is tovább tartana.

Elmondta: Kovács István kokas

A menyasági kúdos

Volt egyszer egy menyasági kúdos. Az a Székelyföldön van, Menyaság. Elment a szomszéd faluba kúdulni. Bément egy házhoz, csak az asszony volt otthon. Azt kérdi az asszony a kúdustúl, hogy:

– Hová való?

Azt mondja a kúdos:

– Menyasági.

Kérdi az asszony:

– Mennyországi?

– Igen, odavaló – válaszol a kúdos.

Az asszony azt kérdi a kúdustúl:

– Az én lelkem jó uramat nem esméri a mennyországba?

– De igen – azt mondja a kúdos –, csak rongyosan jár, me leszakadozott a ruhája.

Sírva kéri az asszony a kúdust, hogy a második urának a ruháját vinné el az első volt urának a mennyországba. A kúdos kisérettel vállalkozott, hogy elviszi. Az asszony összepakkolja a második urának a ruháját, és átadja a kúdosnak, hogy vigye a mennyországba az első urának.

Ahogy elmegy a kúdos, jön haza az asszonynak az ura, s kéri, hogy ne haragudjon.

– Volt itt a mennyországból egy kúdos, s elköttem a ruháját az első volt uramnak.

Az ember tudta, hogy bécsapták az asszonyt, mindjárt lúhátra ült, és ment a kúdos után Menyaság felé. A kúdos észrevette, hogy mennek utánna, és a pakkját elrejtette egy bokorban. Mikor elíri az ember a kúdust, azt kérdi tőle:

– Nem látott egy kúdust menni Menyaság felé? Batyut visz a hátán.

Azt mondja a kúdos:

– De igen, láttam, itt megy a gyalogútonn.

Ott lúval nem lehetett menni. Leszállott a lúrul, és kéri a kúdust, hogy fogná meg a lovat, amíg utánna szalad. Ekkor a kúdos kivette a batyut a bokorból, ráült a lúra, és elment a lúval együtt.

Mikor visszajön az ember, látja, hogy ütöt is bécsapták. Hazamegy és kérdi a felesége, hogy:

– Hunn volt?

Azt mondta hogy:

– Lovat adtam a kúdosnak, hogy hamarabb írjen mennyországba.

Elmondta: Máté István bálint

A székely három esze

Ment a székely haza. Volt a hunyadi vásáronn, és eladott négy ökröt. A városvígen bément egy kocsmába. Mivel a székelynek azt tartják, hogy három esze van, azt mondja az eszeinek:

– Eszeim, ihatom egy deci pálinkát?

– Hát hogyne – azt mondják –, ihatol egyet.

Megint csak megkérdi:

– Hát – azt mondja –, ihatom még eggyel?

Azt feleli a második ész:

– Még eggyel lehet.

Közbe bément egy cimborája. Az megint kínálja egy deci pálinkával.

– Harmadik eszem – azt mondja –, ihatom még egy deci pálinkát?

– Ihatol már – azt mondja –, akár százat is, me mi menyünk hazurúl.

Hát má mentek el az eszek hazurúl. Egy hunyadi székely ember beszülte nekem.

Elmondta: Mihály Márton korpos

Táltos hősnők – köznapi hősnők

Rózsafiú és Tulipánleány

Egyszer a Rózsa királynak hadat üzent egy másik király. Összeszedte hát az összes katonáit, de mielőtt elindult, leltározta az összes vagyonát. Kiment egy nagy erdőbe, ott vannak a katonái, és ő bámul, gondolkozik a csatárúl. Ahogy ott töpröngdik, eleibe áll egy ős, öreg ember, s kérdi a királytól:

– Szeretnéd megnyerni ezt a háborút? Tudod mit, én segítek rajtad, ha nekem adod azt, amiről te nem tudsz.

Elgondolkozik a király, hiszen ű mindent leltárba vett. Kicsi gondolkodás után azt mondja:

– Neked adom, csak nyerjem meg ezt a csatát!

Jött is ám az ellenség, annyi volt, mint fűszál a riten. Hullott az ellenség. A Rózsa király emberei erősen győztek. Mikor víge volt az ütközetnek, összeszedi az összes katonáit, és kezdi számlálni:

– Ejnye, kutya keringette, hát igazán igaz lehet ez? – kérdi önnönmagától.

Azon csudálkozott, hogy alig hús vesztésig, és megnyerte a csatát. Hazament az összes katonáival bé a királyi városba.

Telik-múlik az idő, egyszer a felesége eleibe áll:

– Nagy örömet mondok, férjem uram – azt mondja az asszony.

– Mondjad, fiam! – feleli a király.

– Mikor te elmentél a csatába, én terhes maradtam.

Mikor lejárt a kilenc hónap, egy gyönyörű szép fiú született. Telik az idő, múlik az esztendő, és a fiúból egy hároméves szép gyerek fejlődött. A három év lejártával a király nagyon mulatott az összes főembereivel. Egyszer csak megnyílik egy mellékajtó, megjelenik egy ős, öreg ember. Kiinti a királyt, és mondja:

– Király, azír jöttem, amit nekem ígirtél, vigyem el.

A király tetteteti magát, hogy ű nem tud semmiről.

– Hogyne tudnál, mikor a csatát megnyerted, és most a fiadat elviszem, mert te arról nem tudtál.

És az ősz, öreg ember az összes miniszterek szeme láttára felkapja a kisfiút, és eltűnik véle. Búsult a király és a királyné. Űk nem tudták, hova lett a kisfiuk, de mi nizzünk utána.

Látjuk, hogy az ősz, öreg ember Tündérországba viszi. Ott osztán a fiút elnevezik Rózsafiúnak, ez az öreg ember a tündérkirály volt. Ennek az öreg királynak az első felesége meghótt, maradt egy kis leánya, azt Tulipánnak hívták. Az öreg tündérkirály úgy számította, hogy Rózsa királyfi és Tulipánleány egy párok lesznek. De az asszonynak is vólt ám egy leánya. Az is szerette volna Rózsafiúnak adni az ű leányát.

Telt-múlt az idő, Rózsafiú már tizenhat éves. Azt mondja az asszony az urának:

– Tudd meg, nem engedem Rózsafiút, hogy a te leányodat vegye el!

Mondja a király:

– Hallod, asszony, Rózsafiú csak az én leányomat szereti.

– Én nem bánom – mondja az asszony –, de nem engedem csak úgy, ha megteszi három kívánságomat.

– Mi lesz az első?

– Az első az, hogy menjen el az ű szülővárosába, és hozza el az édesanyja karikagyűrűjét. Mikor azt elhozta, jelentkezzen nálam! De ne te hozd el, vín gazember!

A király meggondolkozik. Kimenyen az udvarra, szól a kürtös katonának, hogy trombitáljon, fújjon riadót. Összegyűlnek a sok tündérkatonák. Elővesz a király egy darab kolbászt, s ahányat számolt, annyit harapott. Még egy kis darab kolbász volt. Ejnye, még mindig hiányzik egy! Ejnye, hun lehet a Muki? Kiált a trombitásnak a király:

– Fújj még egyszer!

A trombitaszóra csak jű egy sánta katona. Ráförmed a király:

– Hol voltál, Muki?

– A szeretőmnél – feleli Muki.

– És hol a szeretőd? – kérdi a király.

– A hajnalcsillag jobbik sarkánál!

– Jól van, Muki. Tudod, mír hittalak? Rózsa királyfi mellé adlak, ütet kiségitéd minden bajbúl.

– Jól van, felséges uram, kiségitem én ütet. Már tudom is, miről van szó – mondja a Muki.

– Eredj bé a fiú szobájába, és beszéljétek meg a dolgot!

Bémegey a Muki a Rózsa királyfiúhoz. Bémegey a Muki, s mondja:

– Rózsa királyúrfi, engem az öreg királyküldött, de már megtudta a vín boszorkány. Hallom, hogy prüszköl. Tudod, én a szeretőmnél voltam, s oda hallottam, hogy azt mondta, hogy vagy az ű lányát kell hogy elvegyed, vagy olyan kívánságot ad, amit nem tudsz teljesíteni. De nem baj, mert kijátszunk a vín boszorkánnyal. Úgyis haragszom rá én is. Tudod, Rózsa fiú, ezelőtt egypár évvel volt itt egy ügyes szobalány, és én azt szerettem. Minden este jártam bé hozzá a konyhára. A vín boszorkány egyszer ott kapott. Már mit csináljak? Hamar macskának változtam. De úgy is felismert. Mondta: te vagy Muki! Kapta a konyhakést, felém hajította. Eltalálta a faromat. Azóta vagyok sánta. No, de ne beszéljünk többet. Hallod, ha, már jű. Vigyázz, ha bėjön a szobába, azonnal fordítsd meg a söprűt az ajtó sarkánál, én meg bebújok az asztal alá!

Úgy is történt. Ahogy a vín boszorkány béliptet, kiáltotta:

– Tudom, hogy itt vagy Muki, gazember!

De abban a percben megfordult a söprű az ajtó sarkánál, és az öregasszony elkezdett jajgatni:

– Jaj a derekam, jaj, jaj! Ejnye fiam, Rózsa fiú, fordítsd vissza azt a söprűt!

Visszafordította, s a vín boszorkány elment. Mondja a Muki:

– Na Rózsa fiú, készűlj, mert menyűnk!

Kérdezte Rózsa fiú:

– Hová menyűnk?

– A te szűlővárosodba.

– Hát én nem itt szűlettem? – kérdi a Rózsa fiú.

– Nem ám – mondja a Muki –, de most ne kírdessz, ha nem muszáj!

Két tátoslovat nyergeltettek, mindegyiknek hat lába volt. Mikor mindennel kűszen voltak, mind a ketten nyeregbe űltek. A két tátos csak felreppen a levegőbe, s úgy szeltik a levegőt, akárcsak a puskagolyó. Mikor a Rózsa királyfi szűlővárosának a határába írtek, meghűzza Muki a gyeplőket. Mind a két lű leereszkezik a földre. Mit látnak? Egy nagy mocsaras nádast. Azt mondja a Muki:

– Na Rózsafiú, a lovat itt hagyjuk!
– De hogy? – kéri a Rózsafiú. – Ellopják, még mi odaleszünk valamerre.

– Ne filj semmit! – mondja a Muki. – Nízz csak ide.

Előveszi Muki a zabostarisnyát, odatartja a lú szájához, az egyik lovat egészen belényomja a zabostarisnyába, (mese!), hasonlóképpen a másik lovat a másik zabostarisnyába. Akkor a két tarisnyát felakasztja egy faágra.

– Most már mehetünk.

Mennek. Egy kilométert elhaladnak, feltűnik előttük egy szép város. Mondja a Muki:

– Lásd, ez a te apád várossa! De úgy kell bémennünk, hogy fel ne ismerjenek bennünket. Ide hallgas – mondja a Muki –, én vetek egy kecskebukát, lesz belöllem egy szép macska. Akkor te megfogod a farkamat, és tebelölled is egy macska lesz. Aztán csak gyere utánam!

Úgy is történt. Pár perc múlva a város főutcáján két szép macska szaladt végig. Megbámulták az emberek, a gyerekek. Mi történik? A két macska szalad a királyi palota felé. Az őrt álló katonák csak bámulják, s a lábok közt bészalad az udvarra. Ottan megállanak, elbújnak a macskák, várják a szürkületet. Mikor bészürkül, mondja Muki Rózsafiúnak:

– El ne nyávodg magadat! Gyere utánam! Menjünk föl az emeletre!

Eljött a kilenc óra. A két macskát ott látjuk egy szobaajtó előtt. Mondja a Muki:

– Ez a te édesanyád hálósobája. Megvárjuk, amig elalszik, s akkor bemegegyünk.

Úgy is tettek. Ahogy bémenniük a szobába, a királyné le volt feküdvé. Sújja a Muki Rózsafiúnak:

– A karikagyűrűjít kell elvignyük. Nízzük meg, nem tette-í le az asztalra!

Nincsen ám. Hol lehet? Hol látták meg? A királynénak az újján. Mondja Rózsafiú:

– Én húzom le!

– Nem engedem – mondja a Muki –, filek, hogy megcsókolod az édesanyád kezit, fölébred, s akkor vígünk.

Odament a Muki szépen, megfogta a gyűrűt az újjon, és lehúzta. Csak látja a Muki, Rózsa királyfi mászik az ágyra fel. Odaugrik, megkapja a farkát, lerántja:

– Mit akarsz?

– Megbocsáss, Muki – mondja –, meg akartam csókolni az édesanyámat.

– Megmondtam, ugyi, hogy vigyázz, mert másképp itt maradunk.

Akkor osztán kimentek vissza, ahol hagyták a zabostarisnyát. Mikor odairtek, Muki bütyközött egyet a fején, visszaváltozott embernek. Megfogta Rózsafiúnak a farkát, rántott egyet rajta, az is visszaváltozott. Muki leakasztotta a zabostarisnyát, kirázta belőlle a két lovat. Akkor mind a ketten lóra ültek, elmentek vissza Tündérországba. Áadták a gyűrűt az öreg tündérkirálynak, az átadta a feleséginek.

– Nízd meg, te vín boszorkány, elhozta Rózsafiú a gyűrűt!

– Igen, mert mellé adtad azt a gazember Mukit!

– Semmi közöm – mondja a király –, hogy ki neki a legínye, Muki vagy más, mit törődök én véle!

– Na, meglátom, hogy bírja ki a holnapi próbát! – mondja a vín boszorkány.

Reggel, ahogy megvirradott, bémegy Muki Rózsafiúhoz.

– Ide hallgass, Rózsafiú – mondja neki –, máma két lovat kell meglovagolj! Az egyik egy öreg kanca lesz, a másik egy fiatal csikó. A csikóval szépen bánjál, de a másikat sarkantyúzd, vesszőzd, ahogy tudod!

Alig egy jó félóra elteltivel hívják Rózsafiút. Ott egy kancaló, de prüsszög, de kapál, vágja a port a levegőbe. Mondja az öreg tündérkirály:

– Na fiam, ezt a lovat meg kell hogy lovagold!

Rózsa királyfi megfordul, hogy üljön fel a lóra. Hát csak kit lát maga mellett? A Mukit. A Muki csak ráfúj:

– Na, most felülhetsz – azt mondja.

Fel is ült ám a nyeregbe, el is kezdett a lú táncolni, kapálni, nyeríteni. Ágaskodott a két hátsó lábára, hogy ledobja lovassát, de Rózsafiúnak eszibe jutott, nem kell kímélni. Kezdte sarkantyúzni, vesszőzni. Rákényszerítette a lovat a vágatásra. Addig hajtotta, amíg a hab csak úgy hullott le rulla. Mikor leszállt rulla, tiszta feje

lett a habtúl a lú, és csak úgy reszketett belé. Hozták a másikat. Arra is felült, de ám azt nem vesszőzte, nem sarkantyúzta. Szépen ráhajolt a nyakára, megveregette. Akkor a lú iramba indult. Egy pici vágatás után leszállott rulla, és megpucolta.

Dílután eléáll a király a feleséginek:

– No, te vín boszorkány, meglovagolta a fiú a lovakat!

– Meg, hogy egyen meg a fene véle együtt! Tönkre hajtott, vasazott, vesszőzött! De láttam, a lányodat csak megsimogatta. Tudom, hogy a Muki tanította meg. De megállj, Muki! S tudd meg, ha holnap reggelre nem hozza el az édesanyja hálóingit, ami akkor volt rajta, mikor ű született, akkor beszílek véle is, tevéled is. (Tessik, nagy feladat! – Annak is sokat kellett túrni, annak a bonyának, te János.)

A király ahogy jött a folyósón vígig, szemközt tanálja magát Mukival. Mondja a Muki:

– Felséges királyom, a vín boszorkánynak megint kell valami. Tudom is, hogy micsoda.

– Micsoda? – kérdi a király. – Hát hunnet tudod te?

– Ó, honnat tudom? Azt is tudom, hogy mit gondol! Ne búsuljon, mindjárt indulunk Rózsa királyúrfival!

Azonnal bémegy Rózsafiúhoz, s hívja ki.

– Gyere, mert megint mennünk kell! – mondja Muki.

A két lú már felnyergelve várta őket. Nyeregbe ülnek. A két ló megint a levegőbe száll, és száll Rózsafiú apja várossa felé. A mocsár szílin megint Muki tarisnyába teszi a két lovat, mondja Rózsafiúnak:

– Most már nem mehetünk bé napvilág a városba, mert tudják, hogy a gyűrűt a két macska lopta el.

Megvárták, még sötét lett, akkor megint macskának változtak. Bémennek megint a városba, bé a királyi palotába. Megvárták megint, még a lámpák elaluzznak. Elmentek a királyné hálószoba ajtajához. Megszólal a Muki:

– Most már bajosabb lesz, mert az ing a szekrényben van, és a kulcs a nyakában egy selyemszálon fütyög.

– Jó – mondja Rózsafiú –, de azt már nem engedem, hogy az édesanyám nyakába te piszkálódj!

– Én se engedem – mondja Muki –, hogy te vedd le. Meg találod csókolni az anyádat, felibred, s akkor nekünk vigünk. De tudod mit? Most már úgy érzem, hogy elaludt anyád, menjünk bé!

Bémentek. Csakugyan a királyné aludt hanyután feküdve. Az egyik szép, gömbölyű karja leeresztve az ágyból, és a nyakában a kócs. A két macska megáll az ágy mellett. A Muki nagyon bámulja a királynét. Rászisszen a Rózsafiú:

– Látom, nagyon bámulod anyámat. Nem engedem, hogy a kócsot te vedd le.

– Jó – mondja a Muki –, vedd le te, csak vigyázz, mert ha meg tanárod csókolni, akkor mi nem menekünk!

A Rózsafiú szépen felmászik az ágyba, s elkezd a két macskalábbal bogozni ki a kötést, hogy vegye le a kócsot. De ebben a percben olyan érzés fogta el, legyen, ami lesz, ű megcsókolja az édesanyját, így gondolta magában. Ezt a Muki észrevette. Hamar béharapta a Rózsafiú farkát, és elkezdte rágni. Az nagyot szisszent, hátrafordult, akkor Muki elkapta a kócsot, és lehúzta Rózsafiút az ágyból. Kinyitották a szekrényt, ott tanálták a hálóinget, bécsomagolták. Ahogy kilípnék az ajtón, meglátják, az udvaron két szuronyos katona jű feléjük felfelé a lipcsőn. Mondja az egyik a másiknak:

– Azt a két macskát láttam, aki a múltkor ellopta a gyűrűt. Azok bízton boszorkányok. Te, hacsak lehet, elcsípjük őket!

Meghallotta a Muki, megfogta Rózsafiút:

→ Gyere, a csatornán fogunk felmenni! Kimegyünk a tetőzetre, ott ha el tudunk menekülni.

Úgy is tettek. Felmásztak, a földélen vígimentek, hozzáérnek egy kéményhez. Rózsafiú menni akar előbbre, Muki megfogja:

– Állj meg! Úgy érzem, hogy a vín boszorkány nem messze van. A királlyal együtt jűnek.

Alighogy ezt kimondja a Muki, megérkezik a vín boszorkány. Olyan világosságot csinált, még a fillért is fel lehetett volna szedni a földrűl. Elkezdett kiabálni a levegőbűl:

– Ott a két tolvaj a háztetőnn! El kell fogni őket!

Szegíny Muki húzódott a kímíny árnyikába. Hát csak mit tanál ott? Akkornap járt ott a kímínysöprő, ott felejtett egy söprűt.

– Ne búsulj, Rózsafiú – mondja Muki. Felemeli a söprűt, megfordítja. A vín boszorkány elkezd jajgatni:

– Jaj, jaj, jaj a derekam! Segílj – mondja az urának –, ez a disznó Muki megöl!

– Úgy kell neked, vín boszorkány! – mondja az öreg király.

– Fogd meg hamar a ruhám szílit! – mondja a vín boszorkány. A király megfogja.

– Húzzál magad után!

Odább húzza a király a vín boszorkányt, és megint sötétség lett.

– Így ni – mondja a Muki –, lásd, ha nincs ez a söprű, akkor még elfogtak volna bennünket. De most gyere utánam!

Leszállottak a földre, el, ki a mocsárhoz. Kirakta Muki a tarisnyából a két lovat, hátára pattantak, elvágattak vissza Tündérországba. Elvitte a Muki a csomagot az öreg királyhoz:

– Na, tündérkirály, itt a kívánt csomag!

A király elvitte a feleségihez:

– Most a három kívánságod teljesült. Engedd meg, hogy Rózsafiú vegye el Tulipánleányt!

– Tudd meg, inkább megölöm, de mégsem engedem!

Ez idő alatt Rózsa királyfi bement Tulipánleányhoz. Űk mint szerelmesek elkezdtek csókolózni. (E, verje meg a Pilátus!) Ippen mikor a karjában tartotta Rózsafiú a leányt, valaki az ablakon kopog.

– KiszüljeteK, mert muszáj szökni!

Odahajol a Rózsafiú az ablakhoz, látja, hogy a Muki áll ott. Mit mond Muki?

– KiszüljeteK, mert szökni kell! – azt mondta.

Mondja a leány:

– Biztosonn a vín boszorkány el akar bennünket pusztítani.

Muki elszaladt haza, mondja az édesanyjának – volt neki egy öreg édesanyja:

– Édesanyám, kiszüljön, mert én messze országba akarok menni, és magát is viszem!

Az öregasszony kiszülgetett. Muki visszament a két fiatalhoz. Mondja a leánynak:

– Hát te nem tudsz semmit?

– Dehogynem – mondja a leány –, hisz én is tündér vagyok.

Látjuk, hogy a leány elévesz egy fakanalat, odateszi az asztalra:

– Mikor engem kérdeznek, akkor te felelj! – akkor eléveszi a laskanyújtót. – Mikor kérdeznek, felelj! – eléveszi a fésűjt, az ajtónyíllásba teszi. – Tied lesz az első szó!

Ez idő alatt a nap már hanyatlott lefelé. Muki kinyitja az ablakot:

– Na, gyertek utánnam!

Mind a hárman kimennek az ablakonn, el a Muki lakására. Muki a kis házat felemeli, alátesz négy kereket. Akkor níz ki az ablak alá, ott egy szép kis virágoskert.

– Ezt csak nem hagyom itt.

Kimegy, megfogja a kis kertnek egyik szílit, összetekeri, mint egy tekercs papírt, béteszti virágostúl, mindenestúl a zsebibe. (Jó nagy zsebe volt!) Megtaszítja a kis házat, az osztán elkezdett az úton szaladni, akárcsak mintha csak ló húzta volna.

Mennek, menekülnek a kis házikóval. A vín boszorkány egyet csak prüsszent otthun:

– Ejnye, ezek a gazok vajon megszöktek?

Elmegy a leány szobája ajtajáig, s beszél:

– Mit dolgozol?

Erre a fésű felelt:

– Most fésűlködök.

Akkor otthagya a szoba ajtaját, s visszament a szobájába. Egy kis idő múlva megint visszament, s kérdezte:

– Most mit csinálsz?

A laskanyújtó felelt:

– Nyújtom a tészát.

Ebbe is belényugodott a vín boszorkány, de azért csak kítelkedett. Egy tíz perc múlva megint beszólott:

– Most mit csinálsz?

Felelt a fakanál:

– Kavarom a kávé.

A vín bonya megint lecsendesült egy kicsit, de csak nem volt nyugta. Újonnan kérdezi:

– Most mit csinálsz?

Feleletet nem kapott, nem felelt senki. Próbálja kinyitni az ajtót, de nem lehet azonnal. Kiált egyet. Szaladtak a lakatosok, az ajtót kinyitották. Nagy csodálkozásra a szoba üres.

– Tudtam – rikácsolt a vín boszorkány –, tudtam, hogy megszöknek.

Jönn az öreg király, kérdezi:

– Mi a bajod?

– Nízd meg, saját lányod, nevelő fiad megszöktek. De menyek én utánok! Ahun utolírem, ott ölöm meg!

Hamar kap egy lapátot, ráül, felemelkedik a levegőbe. Azt az öreg király látja, ű is azonnal lúra ül, (sokat túrt a király is!) indul utánna.

Mukiék már közzelednek a tündér határszélhez. Mondja Rózsafiúnak:

– Még egy jó félóra, megszűnik a vín boszorkánynak az ereje, mert akkor már túl leszünk a tündér határon.

Alighogy ezt kimondja, egy nagy, sötét felhő kerekedik. Elkezd dörögni, csattogni. Akkora jegek hullottak, mint egy-egy tojás. (Kisebb nem?)

– Itt a vín bonya! – kiáltja Muki. – Na, de még csak öt perc!

Csakugyan eljött az öt perc, elírlik a határt. A két első kerik a határon túl, a két hátulsó a határon belül. A vín boszorkány pedig a kis kunyhó felett van.

– Itt lesz vígetek! – kiabálja a levegőből.

Muki szegíny ippen a kereket kezdte emelgetni át a határon. Akkor jut eszibe a söprű. Kiáltja az édesanyjának:

– Hamar a söprűt! (S a lapickát!)

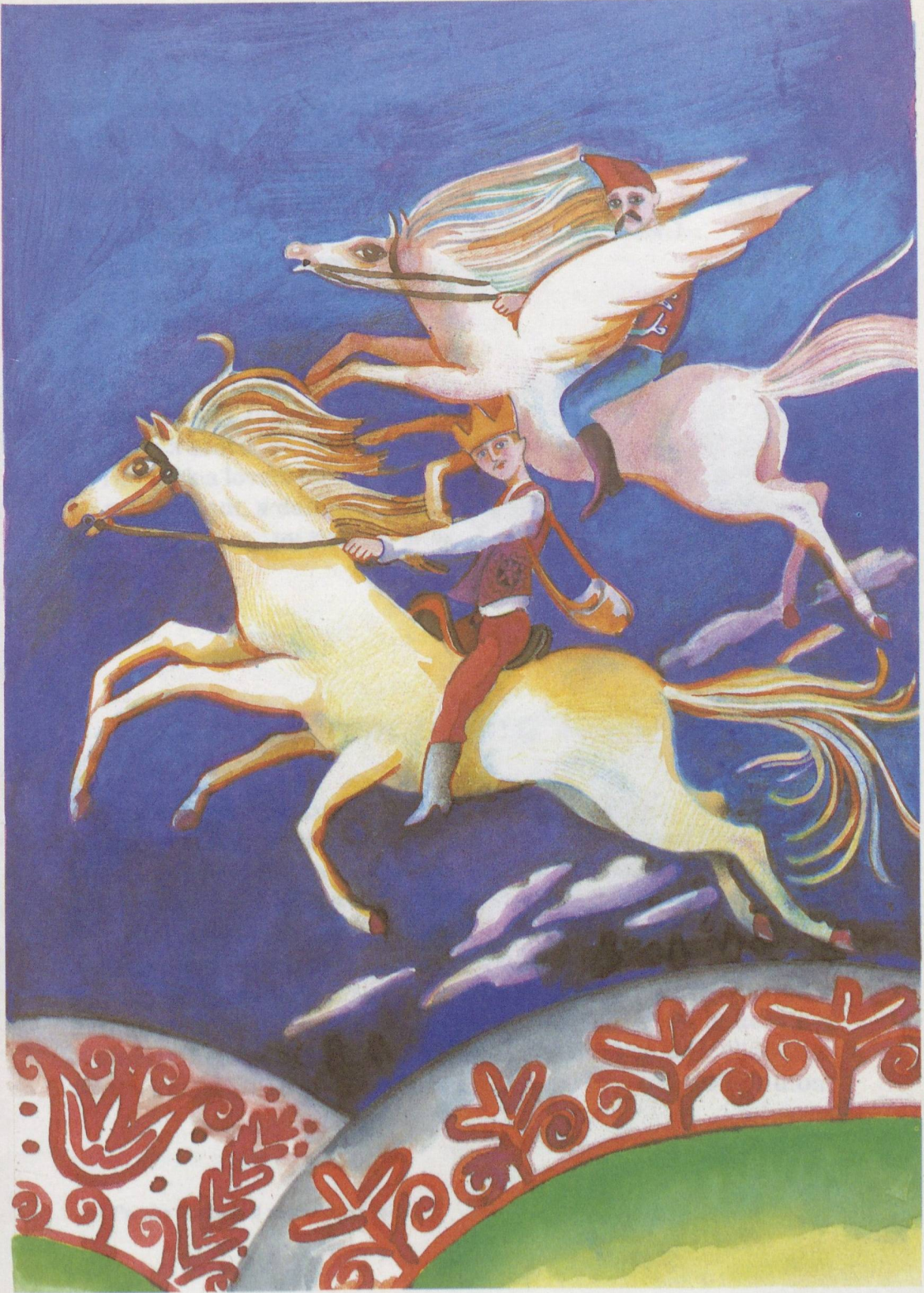
Odaadják Mukinak a söprűt, megforgatja a levegőben vagy kétszer. A vín boszorkány elkezd jajgatni:

– Jaj a derekam, jaj, jaj!

De Muki most nem kímélte. Fölhajította a söprűt a vín boszorkánnyal szembe, és az úgy megijedt, a lapátról lecsúszott, leesett a földre, szörnyethalt. (Emmá baj!) Akkorára megírkezett az öreg tündérkirály is. Mikor meglátja a felesígit, mondja:

– Ó Muki, köszönöm neked, megmentettél ettűl a csűf boszorkánytűl. Most már én is mehetek vélletek.

El is mentek az öreg Rózsa királyhoz, elmondták a történeteket. Megörűlt ám az öreg Rózsa király. Azonnal papot hívtak, összeeskettük a fiatalokat. Meghítták az egíz ország nípit. Én ippen akkor jöttem haza szabadságra mint katona. Odakeveredtem a vendígek közí, pedig az útam sietűs volt. Kírtem egy lovat és egy kicsi

ennivalót. Adtak is. Egy tarisnyába tettek levest, egy fakanalat, egy darab csontot. A lovamnak a dereka viasz, a lába acél, kender a farka, sárgatök a feje, palacsinta a füle. Jövök bé itt a Botoson (mindjár hazakerül!), ott a szomszíd Balázs. (A szomszéd is ott van a hallgatóság között, lesüti a fejét, a többiek nevetnek.)

– Hunnan jössz, szomszíd? – kérdi.

– Lakadalombúl – kiáltom.

– Nem hozol valamit? – kiáltja.

– Hozok én levest.

– Adj egy kicsit – azt mondja –, olyan éhes vagyok!

Meríték egy fakanállal, nyújtom felé. A fejire tanáltam önteni. (Leveszi a szomszéd sapkáját.) Tessík megnízni, milyen kopasz lett! – Hát csak a lovam lába megbotlik, acéllába tüzet vetett, kenderfarka meggyúlladt, a dereka elolvadt, a tökfeje elgurult. Két palacsinta filít megfogtam, megettem, a többi hallgatóknak nem adhatok belülle.

Elmondta: Máté György bálint

A három farnasi¹ leány

Volt egyszer egy szegény embernek három leánya. A két leány ideslánya volt az asszonynak, de a harmadik leány mustoha volt. Az volt a legügyesebb, de azért aztat semminek állította az anyja is, meg a két testvire is. Minden munkát avval vígeztettek, ők meg csak henyéltek. Olyan szokás volt közöttük, hogy a falu vígin volt egy kút, onnat ivutt az egisz falu. A három lány is odajárt minden reggel vízírt. Egy reggel az egyik, más reggel a másik és mind így, amig békerült a hármokra, s ha békerült, újbúl kezdtek. A legnagyobbik kezdte a vízhozást. Felkótt reggel korán, meg se mosdott, meg se fűsüllődött, s ment a kút felé. Tört egy nagy darab kenyeret, úgy majszolta az úton,

¹ Farnas Ketesddel szomszédos falu.

mint valami öregember. Mikor merítette a korsóját, a kútágason várt két galamb. Azt mondja egyik galamb:

– Töltsél nekünk egy csepp vizet! Elveszünk szomjan a kút mellett.

– Töltsön az ördög! – azt mondja a leány. – Repüljetekek bé a kútba, igyatok, ha kell!

Menyen a leány hazafelé. Azt mondja egyik galamb a másiknak:

– Mit kívánjunk ennek eme rossz tettiírt?

– Én azt kívánom – azt mondja az egyik galamb –, a firjhezmeneteliben sose legyen szerencsije!

Azt mondja a másik:

– Én is csak azt.

Nem is kellett ennél több. Másik reggel a közbelső leány ment vízírt. Az is felkőtt, nem mosdott meg, tört egy darab kenyeret, elindult borzoston, boglyoson. Mire a kúthoz írt, megette a kenyerit is. Megmeríti a korsóját. A két galamb akkor is ott volt. Azt mondták:

– Jó leány, töltsél nekünk egy csepp vizet! Elveszünk szomjan a kút mellett.

– Töltsön az ördög! – azt mondja. – Repüljetekek bé a kútba, s igyatok, ha kell!

Azt mondja a két galamb egyik a másiknak:

– Mit kívánjunk ennek ezen rossz tettiírt?

– Én azt kívánom, mire hazairkezik, üsse meg a gutta. Ne iljen az ilyen rossz lélek!

A harmadik reggel a legkisebbik leány ment vízírt. Felkőtt korán, megmosdott szépen, megfűsülködött, pirított egy vékony karéj kenyeret. Ment az úton szépen vígig danolva. Mikor megmeríti a korsóját, már ippen indúlt volna hazafelé, a két galamb akkor is megszólalt:

– Te jó leány – mondja az egyik –, adjál egy kis vizet, me itt veszünk el szomjan a kút mellett!

– Hogyne adnék – azt mondja a kisleány –, szivesen adok. Gyertek, repüljetekek le!

Volt a kút mellett egy lapis kű, oda kenyeret morzsált a két galambnak, szintén volt egy kis vályu, megtöltötte vízzel.

– Szálljatok le, s egyetek, igyatok!

Avval ú is elindúlt hazafelé.

Azt mondja az egyik galamb:

– Mit kívánjunk ennek ezen jó tettiírt?

– Én azt kívánom – azt mondja a másik galamb –, ahányszor megmosdik, mindenkor egy pár aranyrózsa csattanjon le a szemiről.

– Én meg azt kívánom – azt mondja a másik –, ahányszor megfűsülködik, egy kötő arany hulljon ki a fejből!

A kisleány ezeket meghallotta. Ahogy hazament, mindjárt próbát tett. Haj istenem, csak úgy hullott az arany a fejből! Megvolt a pár aranyrózsa, ahogy megmosdott rögtön.

Na, ez így ment nap nap után. Gyűlt a vagyon a házhoz. Addig nagyon szegínyek voltak. A kisleány az apjának pínzt adott, az földeket szerzett, jószágot vett, kezdtek szépen gazdálkodni. Egy vasárnap reggel elment a mostohaanyja a templomba, már csak az egyik leányával, mert a másik meghótt, ahogy megígérték a galambok. Haj, de istenem, a kicsi is ment volna, de ütet nem engedték. Mit volt mit tenni, csak otthon maradt.

Ú az apjával, mert űhózzá az apja jó volt, meggyűjtötte a sok aranyat, hogy a mostohája nem vette észre. Elküldte az apját, s vett olyan ruhákat, hogy az már királykisasszonyhoz illő volt. Elhatározta magában, hogy a következő vasárnap ű is elmegy a templomba. Ej, de a mustoha akkor sem engedte ütet, hanem azt mondta:

– Itt ez a kupa lencse, szemeld meg, s főzd meg, mire hazajövünk!

Megnyitja a kisleány az ablakot, bérepülnek a galambok. Kiszemelték a lencsét, hogy olyan volt, mint a gyöngyvirág. Egy szempillantás alatt felöltözött, jó tüzet hagyott. Hát fő az ott magára is. Haj istenem, elment ű a templomba. De minden szem űrajta akadt meg, olyan szíp senki se volt, mint ű. Gondolkozott a királyúrfi, kié lehet. Mikor a pap elmondta az áment, a kisleány kiszaladt a templomból. Szaladt a királyfi, hogy lássa, hogy merre menyen. A kisleány azt mondta:

– Elöttem világosság, hátam megett sötítésig!

Hazament a kisleány. Hát mikor hazament, a mustoha meg a lánytestvire azt mondta:

– Hej, te lusta, te dög, itthun lebzszel? Láttad volna, milyen egy lány volt a templomban!

Azt feleli a kisleány:

– Hát – azt mondja –, mert én nem láthatom meg, nekem mellékes, nekem úgy is jó. Nem engedtétek meg, hogy megláthassam.

Hő, de a következő vasárnapra még szebb ruhát hozott neki az édesapja úgy, hogy nem tudta a mustohaanya meg a mustohatestvire. Akkor is elment ű is a templomba, mikor mindenki elment, csak azután. Neki színarany cipője volt. De a királyúrfi is gondolkozott. Odaszámította, hogyha most is eljön az a szép leány, minden padot annyira megszurkozott, hogy a cipő, ha odalípett, oda kellett hogy ragadjon. Bément ű is a templomba. Örült, istenem, a királyúrfi! De a szép leány mikor a pap elmondta az áment, azonnal fordult, hogy kimenjen. Ki is ment, de az egyik cipő ott maradt. A királyúrfi gondolja: „Na, ha elment, az se baj. Minden leánnyal felpróbáltatom, akinek tanál, vagy ahun ott van a társa, az lesz az igazi” – me csak a fele maradt ott.

Házzúl házza jártak volt a cipővel. Nem pászolt az, kérem, egy láb se. Mikor odakerült a sor, hogy az ű mostohája is megmutatta az ű mustohatestvirit, ű, annak dehogy pászolt, a világ kincsiirt se. Azt kérdik a mustohátúl:

– Hát nincsen több leány a háznál?

– Van itt egy szennyes, mucsök, de az nem a királyúrfihoz való. Az nem olyan, hogy meg is lehessen mutatni.

– Már akármilyen – mondja a királyúrfi –, csak elé kell hozni, csak meg kell mutatni!

Menyen a mustoha, hogy híjja ki. Kimegy a kislány, próbálják a cipőt. Még magába szökött a lábára. Úgy állott, mintha unnat nőtt volna ki. Azt mondja a királyúrfi:

– Itt kell, hogy legyen a társa is!

A kislány azonnal éléhozta. Felöltözött abba a ruhába, amibe volt ű a templomban másodiknak. Megörült a királyúrfi, a nyakába borult, összevissza csókolta:

– Kedves kincsem, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket!

– mondja a királyúrfi.

Megírte a királyúrfi, megtörtint az eljegyzés. Igirtik is szivesen. Kitűztik a bizonyos napot is. Irte jöttek nagy pompával. Ment velle a mustoha is, a mustohatestvir és a mustohaanya. Mentek, mendegél-

tek, vittik űtet hazafelé. Mikor fele útját elhaladták, azt mondja a királyúrffi:

– Kedves kincsem, nekem előre kell hogy lovagoljak, mert otthun most sok baj vagyon. Meghívtam a barátaimat, nekem rendezni kell asztalt, mindent. Te jössz utánam az anyáddal, a vínasszonnyal s a többi níppel.

– Hogyne, szívesen – azt mondja a kisasszony.

Nahát, ahogy mennek, mendegélnek, a királyúrffi már elment, a kisasszony megéhezett. Azt mondja a mustohaanyjának:

– Édesanyám, adjon egy kis kenyeret, mert nagyon éhes vagyok!

– Adok – azt mondja az anyja –, ha elengeded, hogy kiássam mind a két szemedet!

Nem volt huva tekeredjen a kisasszony, odaadta mind a két szemit. A huncut anyja olyan kenyeret adott neki, már olyan éhes volt újbúl, hogy nem bírt lenni semmikíppen.

– Adjon még egy kis kenyeret, édesanyám! – azt mondja az anyjának.

– Adok – azt mondja –, ha elengeded levágni mind a két kezedet!

Nem volt huva tekeredjék, megengedte. Olyan kenyeret adott neki a vínasszony, hogy még éhesebb lett túlle. Mikor azt is megette, újbúl kírt.

– Adok – azt mondja –, ha elengeded levágni mind a két lábadat!

Levágták mind a két lábát, fogták, kivetették az országút mellé a partra, a mustoha testvére pedig beleöltözött az ű ruhájába, és aztat vitték a fiatal királynak felesígnek.

Azon az éjszaka a leánynak az apja jött valahunnít szekírrrel, mert fuvaros ember volt, és ott legeltette a lovát az út szílin, s hallotta a keserves sírást. Arra ment, hogy hallja még jobban. Mikor meghallotta, megesmerte, hogy az ű leánya sír.

– Hát, kedves leányom, hogy kerültél ide?

– Hát – azt mondja a leány –, nízze, édesapám, hogy történt! Vittek, vitt – azt mondja – a jegyesem, s ű elment előre. A gonosz mustohám kiíheztetett, és három falat kenyírirt adtam szemem, kezem, lábom. Most még tán íhesebb vagyok. Hanem, édesapám, tegyen fel a kocsijára, vigyen haza! Engem szüntelenül fűsűljenek,

mosdassanak! Mikor ezek mind meglettek, édesapám menjen el ebbe s ebbe a városba, csináltasson nekem egy ládát! Mikor ez meglesz – azt mondja –, csináltasson egy lajtorját, olyant, hogy a legmagosabbik fa tetejiről a földet írje, azt lehessen összehajtani, az is elférjen a ládában! Mikor ez mind meglesz, menjen el – azt mondja – a királyi városba! Vigyen hat pár aranyrózsát! Ott sétáljon vélek – azt mondja – a királyi palota előtt! Mind csak kettőt mutasson egyszerre!

Ott jár az öreg a pár aranyrózsával. Leníz az új királyné, azt kérdi:

– Te szegény ember, mit kírsz azért a pár aranyrózsáért?

– Nem kírek egyebet, felséges királyné, csak egy pár száraz kezecskét.

Azt mondja a királyné a szolgállónak:

– Eredj, ott van a hetedik vakablakban. Hadd vigye az ördög véle!

Egy óra elteltivel csak ott sétál megint a szegény ember egy pár aranyrózsával.

– Te szegény ember, mit kírsz azért a pár aranyrózsáért?

– Nem kírek egyebet – azt mondja a szegény ember –, csak egy pár száraz lábat.

Azt mondja a királyné a szolgállónak:

– Eredj – azt mondja –, ott van a nyolcadik vakablakban, hadd vigye az ördög véle!

Ott sétál egypár óra múlva a szegény ember egy másik pár rózsával is. Azt is meglátja az új királyné, azt mondja:

– Te szegény ember, mit kírsz azért az aranyrózsáért?

– Nem kírek egyebet – mondja –, egy pár száraz szemet.

Na, mán megvolt a kéz, a láb, a szem. Elmenyen a szegény ember, elviszi haza mindegyiket. Mikor hazament véle, azt mondja a leánya:

– Na édesapám, menjen el ebbe s ebbe a városba, vegyen nekem három víka életvizet. Azért – azt mondja – három víka arany kell. Ott magát tán pofon is ütök, hogy honnét veszen egy szegény ember annyi aranyat, de ne törődjék véle, csak parancsoljon, hogy mírjék ki a vizet.

Elment a szegény ember, kimírette. Azt mondták:

– Tám megbolondultál? Hunnét fizeted ki?

– Nem kell azzal törődni – azt mondja a szegény ember.

Kimíri gyorsan az aranyat, mind a három víkát, megkapja írte a három veder életvizet. Hazament véle, megmosta a szeme helyit, megmosta a száraz szemeket, visszatették a helyire. Százzorta különben állottak, mint annak előtte. Azután megmosta a kezeket, azután a kéznek a helyit, visszatették azokat is, az is nagyon jól sikerült. Megmosták a két száraz lábat, annak a helyit is, százzorta különben állott, mint annak előtte. Megmosta a kisasszony aztán magát egészen. Volt osztán csuda! Százzorta szebb volt, mint annak előtte.

– Na – azt mondja –, édesapám, most menjen el a városba a harangöntőhöz, öntessen ott egy harangot! De az a harang olyan legyen – azt mondja –, hogy az ember, az élő állat, a fák, a füvek, mindenféle sírjon, mikor meghallja!

Mikor ez mind megtlett, hazavitte az öreg a harangot. Azt mondja a leány:

– Na édesapám, most beléülök a ládába. Béteszi a létrát, beléteszi a harangot, énnekem egy hétre való ílelmet. Mikor meglesznek ezek, vigyen el ebbe meg ebbe az erdőbe a kocsijával, ott – azt mondja – húzasson fel engem a legmagasabbik fának a tetejibe.

Ezek mind megtörtintek. Lássuk most már, mi van a királyi udvarban! Az ifjú királynak mindig gyanús volt, hogy hát ű bé van csapva, ütet valaki megfosztotta a kedves mátkájátúl. Nem sokat törődött a felesíggel, a vadászatnak szentelte minden idejit. Tizenkét jágerjával egy nap mint másnap, mindig az erdőn volt vadászni. Törtint egyszer a többek között, ebídelni akartak az erdőn. Kürttel hítták egymást össze, vadászkürttel, de egy jáger nem írkezett. A jáger meglátta a ládát a fa tetejiben. A harang elkezdett szólanni. Úgy sírt a jáger, úgy sírtak a nagy fák, falevelek, füvek, hogy a könnytől megindult folyni a víz. Szalad a jáger, látják, hogy annyira el van keseredve.

– Ugyan mi bajod? – kérdezi túlle a király.

– Jaj, felséges királyatyám, hagyják az ebídet, jőjjenek mind utánam! Ilyent nem láttak, amióta vadnak!

Vezeti űket a láda felé. Mikor látja a lány, hogy jű a királyúrfi, jű az összes serege, megszólaltatja a harangot. Lett, istenem, olyan sírás-rívás, azt gondolta volna az ember, hogy megszakad a szíve mindegyiknek, olyan keservesen sírtak. Megelígelte a lány a sírást,

gondolta: „Hát már nem siratom őket tovább!” Megáll a harangszó, többet nem sír senki. Azon törvénykeznek, hogy hát hogy vegyik le a ládát onnét. Mikor űk ezen évelődnek, tördelik az eszeket, észre se veszik, csak egy lajtorja kiereszkedik, s leereszkedik a ládából. Mire a lajtorja lejött, hát látják, hogy egy csiga is kíszen van. Hát látják, a láda jó szépen le magátúl. Mikor leírt a láda, ki akarják nyitni, de nem záródott. Mondták, hogy törjük fel, de a király nem engedte. Hazavitték szípen, bétették a királynak a szobájába. A király összeszedett mindenféle kócsot, valamennyi volt az országában, eggyel se sikerült kinyitni a ládát. Hát abba kellett hagyni, nem lehet, és nem lehet. Azt a szép ládát a király nem törette fel.

Következő napon a király szintén készült vadászni, nem írte jól magát a felesíggel. A felesíge ellopta a sapkáját, és bedugta a láda megé. Kérdezi a király a sapkát, de nem került elő. Azt mondja a felesíggel:

– Te tetted el!

– Mit jársz te vadászni – azt mondja a királyné –, minek is hoztál ide? Sze én még mindig lány vagyok, mint voltam. Űnél itt véllem s beszélgetnők.

A király szíjjelníz a szobában, s meglátja a sapkának a szílit a láda megett. Odamenyen és felveszi a sapkát. De mi történik, istenem, felcsattan a láda fedele, kilíp belölle az ű igazi menyasszonya. Haj, de megörült a király! Azonnal megkótteti a felesígit, azután az anyját is. Az első felesígit, az álfelesígit nígyfelé vágatta, nígy kapufélfára szegeztette. A vín bonyát egy mén után akasztották, addig hajtották, még nyakáig elkopott minden teste. Akkor aztán csaptak egy nagy lakodalmat. Az volt az igazi! Megesküdtek, a király se ment többet vadászni, s még ma is il, ha meg nem hótt.

Elmondta: Mihály Márton korpos

A bika menyecske

Egy embernek volt sok-sok gyermeke. Olyan sok volt, mint a rostán a lyuk s még eggyel több. Azt mondta egyszer a legkisebbik, hogy ű elmenyen szerencsít próbálni. Amint ment, mendegélt, látta, hogy egy helyt íg az erdő, s ott benne látja, hogy egy kis kígyó vergődik, ki akar szabadulni s nem tud. Megszólal a kígyó:

– Legyél szives, segíts meg engemet, s mentsél ki!

– Hogy segíjek neked? Hogy menjek bé a tűzbe? Ha bémenyek, megmarsz.

– Ne filj semmit, csak nyújtsad bé a botodat! Én majd rácsünkörközöm.

Úgy is tett a kisfiú. Bényújtotta a botot, s a kígyó rácsünkörközött, s a fiú kiemelte a tűzből. Azt mondta a fiú:

– Hát hogy vigyelek én haza, azt se tudom, hol lakol.

A kis kígyó csak sírt, kírlelte, hogy csak vigye haza, majd megmutatja ű az utat. Elindultak, mentek, mendegéltek, s elírkeztek egy csúnya gypühöz. Nem tudtak keresztülmenni. Azt mondta a fiú:

– Most már szállj le, mert itt nem tudok keresztülmenni!

De a kis kígyó csak rálehel a gypüre, mindjárt út nyilt előttök, s vitte tovább. Azt mondta a kis kígyó a fiúnak, hogy mikor hazamennek, az apja íg sok vagyont, pínzt, mindent, de ne fogadjon el semmit, csak van az ajtó megett egy tarisnya, azt kírje el, s még a legkisebbik lányát. Mentek is haza, de az öreg király nem akarta ígírni a lányát. De a kis kígyó sírt, hogy hát űtet kiszabadította, akkor fizesse meg neki. Vigül nagy nehezenn odaígrte. Akkor vezette a kisfiút bé az egyik szobába, s ott látott egy csúnya, csúnya bíkát. Az volt a nagyobbik lánya. Megiszonyodott. Akkor vitte a másik szobába. Ott is egy ilyen ahhoz hasonló bika volt. Az volt a közbenső lánya. Vigre bévitte a harmadik szobába. Ott volt a legkisebbik lánya. Jánosnak elment minden kedve túlle. De ha odaígrte, muszáj volt, hogy vigye magával. János megköszönte szípen, de fílt túlle. János a nyakába akasztotta a tarisnyát, s ment elül, a bika meg ment utánna lepcsegeve. Mikor kírtek a kapun külül, gondolja magában János, hogy jó lesz elhagyni. Megindul gyorsabban menni, hogy maradjon el. El is maradt, de a menyecske kiáltotta:

– Várjál meg, János lelkem, úgyis csak magaddal kell, hogy vigyél!

János nem hallgatott rá, csak haladt tovább. Mikor már jó messzire elhaladt, hogy nem látta, gondolta magában, hogy jó lenne valamit enni is. Levette a tarisnyát, s mondta, hogy egy személynek ítel-ital legyen. Mindjárt lettek is különbnél különb ítelek s italok. Mire János leült, hogy egyik, akkorára megírkezett a menyecske is, elérte s azt mondta:

– Mír nem készítettél két személyre, János lelkem? Én is éhes vagyok.

A maradékból egy kicsit hagyott neki is, de újat nem készítettett.

Elindultak, mentek, mendegéltek, s bértek abba az erdőbe, s ott láttak egy kis kalyibát, s ott megegyeztek, hogy ott laknak ketten. János odajárt favágni, s a menyecske meg ügyesen bérendezte a kis lakásukat. Estére mindig várta vacsorával haza Jánost. Közben nappal levette magárúl a békabűrt, csak íccaka volt béka. Egyszer arra járt a király vadászni a fiával. A királyfiú meglátta, nagyon megszerette a menyecskét, és azt mondta az apjának, ű, ha meghal is, mégis elveszi a leányt, öljik meg Jánost. Azt mondta a király a fiának:

– Hadd el, fiam, mert majd próbára tesszük mi! Úgyis egy szegény favágó nem tudja kiállni a próbát, s akkor a tied lesz a felesége.

Másik reggelre üzent a király, hogy János menjen fel hozzá. Felment János, s azt mondta a király, hogy reggelre ültessen szöllőt, hogy az reggelre teremjen, s vigyen neki egy liter mustot s egy tányír szöllőt.

Ment haza nagy búsán János, hogy már mi lesz véle. Mikor hazairkezik, kérdi a felesége, hogy:

– Mír búsulsz, János lelkem? Sohase búsulj, csak vacsorálj, s feküdj le, ne gondolj semmivel!

Lefeküdt, s akkor a menyecske elővett egy sípot, s megfújta, s amennyi kis apró ördög volt, mind eléjött. Mind kérdezték, hogy mit parancsol, mivel szolgálhatnak? Mindjárt munkába állította. Dolgoztak szorgalmasan úgy, hogy reggelre kész volt minden. János, mikor felibredt, már el volt készítve egy tányír szöllő s egy liter must, vihette a királynak. Vitte. A király nagyon bosszankodott, hogy ki tudta állani a próbát, s azt mondta:

– Na, ezt kiállottad, de a másikba majd belétörik a fogad.

Akkor azt mondta, hogy ültessen erdőt, csemetít, hogy az reggelre nőjön meg, legyen nagy fa, aztat vágassa le, dolgoztassa ki, ípítsen belőlle hidat, s a többit hordják bé egy csomóba a király udvarába. A hídra csináltasson tornyokat vígig, abba csináltasson harangot meg zsoltáréneklő madarakat! Úgy legyen elkészítve, hogy mikor valaki rálíp, azonnal szóljanak a harangok, énekeljenek a madarak!

Most János még sokkal szomorúbb volt, amint ment hazafelé. Nem akart vacsorázni sem bánatjába, de a felesége csak biztatta, hogy ne törődjön semmivel, feküdjön le nyugodtan. A menyecske újból elévette a sípot, megfújta, s most még sokkal, de sokkal több ördög jött elé. Reggelre mindent eléállítottak. Ott volt a híd, s ott volt a sok fa a király udvarában. A király nagyon mírgelődött, harmadszor is odahívatta Jánost. Azt mondta, hogy menjen el, s híjja meg Jézus Krisztust és Szent Pétert holnap ebídre. Most volt csak igazán meggondolkozva János. Hát ű még soha nem járt a mennyországban, hát most hogy menjen oda? Mondja a feleséginek, s mondja a felesége:

– Na, most vacsorálj hamar!

S akkor elévette a sípot, s háromszor is megfúttá. Akkor eléjött egy ótlábú lú. Mindjárt odaállt, hogy hát:

– Mit parancsol, asszonyom?

Mindjárt aztán elmondta a menyecske, hogy hát hova kell menni, s vállalkozott, csak azt mondta, hogyha lehet, siessenek, mert mindjárt leesik a harmat, s a patkó kopott rajta és sík lesz. Ahogy János megvacsorázott, felült a lúra, s mindjárt el is mentek. Aztán, mikor odament, mondta Jézus Krisztusnak, hogy mit kíván a király, hogy jöjjön el hozzá holnap ebídre. Azt mondta Jézus:

– El is menünk Péterrel együtt, csak itt van egy szem búza, vidd el a királynak, s mondd meg, hogy ezt örölje meg, s ebből süttessen kenyeret holnapra, s van a királynak egy olyan tehene, amelyik soha sem borjúzik, aztat borjúztassa, azt fejje meg, s abból csináljon kávét.

János meghajolt, s eljöttek. Ment a királyhoz, s átaladta az izenetet, s átaladta a szem búzát. A király nagyon haragudott erre az izenetre, s azt felelte Jánosnak:

– Lesz itt mit egyík elég.

János hazament, s várt, hogy reggel jönn Jézus Krisztus meg Szent Péter. Reggel alig hajnalodott, jöttek. Hítták Jánost is, s mentek a királyhoz. Mikor rálíptek a hídra, a harangok mind elkezdtek

harangozni, a madarak énekelni. A király nagyon haragudott. Hát ki mer az ű hídjára lépni? Fegyveres katonákat küldött, hogy rögtön öljk meg, hogy lássa, hogy ki az. Mikor látták, hogy Jézus Krisztus, egy se tudta mozdítani a fegyverit sohuva, nem tudták megölni. Mentek vissza a királyhoz, s a királynál terített asztal várta. Mikor megérkezett Jézus Krisztus, a király mondta, hogy üljön le. Jézus azt kérdezte, hogy megörölte-e azt a szem búzát, süttött-e belőle kinyeret, hogy a tehenet bornyúztatta-e, csinált-e kávé a tejiből? S azt mondta a király:

– Ó uram, hát hogy kívánhatsz túllem ilyen lehetetlenséget?

Azt mondta Jézus Krisztus:

– Úgy, mint te kívántál ettől a szegény embertől.

Erre megfordultak, s eljöttek, s otthagyták a királyt. Mikor egy kicsit messze voltak, azt mondta Jézus, hogy:

– Nízz vissza, János, mit látsz?

János visszánizett, hát látta, hogy az egész város lángban ígett. Mentek tovább, s akkor megint mondta hogy:

– Nízz vissza, János, mit látsz?

János visszánizett, s látta, hogy az egész város helyin egy nagy halastó lett. Harmadszor is mondta, hogy:

– Most nízz vissza, János!

Hát uram teremtőm, látta, hogy a város fel volt ípülve, még sokkal szebb volt mint azelőtt. Azt mondta Jézus Krisztus hogy:

– Most költözz bé, János, te a felesígeddel ebbe a városba, s te alapíts egy új országot!

János megköszönte szípen, elbúcsuzott, s elváltak egymástól. Ahogy hazament János, elmondta a felesíGINEK. Elhatározták, hogy béköltöznek abba a városba lakni. Bé is költöztek oda, s íltek boldogann.

Jánosnak egyszer eszibe jutott, hogy az anyjának milyen rossz lehet a háza, ahunn azok laknak. Azt mondta a felesíGINEK, hogy:

– Hozzuk ide anyámékot, a szüleimet, hogy lakjanak azok is itt mivéllünk!

Azt mondta a menyecske:

– Nem bánom, hozzuk, csak az anyád szavát nem fogadd meg soha – azt mondta –, az apádét fogadd, de az anyádét ne!

Me az anyja arra tanította, hogy ígesse el a bikabűrt. Az apja mindig azt mondta:

– Hadd el, fiam, majd elveti magátúl, mikor úgy látja jónak!

Bé is költöztették a szüleit a városba, s ott laktak együtt. Az anyja meg egyszer rábeszélte, hogy elígesse a bikabűrt. Elígette. Mikor a menyecske megtudta, erősen sírt, keservesenn.

– Na – azt mondta –, mégis megfogadtad az anyád tanácsát. Mi már többet egymáséi nem lehetünk soha, me – azt mondta – én evvel el voltam átkozva, s még két évig kellett volna, hogy viseljem. Most már együtt többet nem ilhetünk soha.

Kiment az udvarra, s megrázkódott, egy nagy madár lett belőlle, s elrepült. Az ura nagyon búsult utánna, hogy most már többet nem látja. Csináltatott magának egy pár vasbocskort és egy vaspálcát, s azt mondta, hogy addig menyen, amig megtanálja.

Elindult, s ment, mendegélt jéghegyen, s üveghegyen keresztül, úgyhogy belételet tizenkét esztendő, amig elérkezett egy rítre. Ott volt egy kis házikó, s abban lakott egy ősz, öreg ember. Elkérdezte, hogy mi járatban van, hogy került oda. Elpanaszolta, s azt mondta az öregember:

– Tudom, fiam, s ismerem, hogy milyen bajban vagy. Azt is tudom, hogy a feleségeddel mi történt. Tudom, hogy madár volt, de most átváltozott szarvasnak. Itt a ríten van egy kút, s a mellett van egy vályú, s tizenkét szarvas szokott odajönni minden dılben inni – azt mondja –, azok közt van a te feleséged is. Azt úgy ismered meg, hogy az mindig a jobb oldalon külön fekszik a többitül, mikor lejönnek inni, mert mindig ott szoktak dılben pihenni. S akkor menj oda, s bújj oda a jobbik oldalához, s sírd el magadat, ahogy csak tudod, de szólni nem szóljál semmit, s akkor feküdj a másik oldalához, s ott is sírjál, s akkor ű megszólal, s te csak akkor felelj, ha kérdez.

Úgy is tett. Hát megszólal a szarvas, már a menyecske:

– Ugyi, nem hagysz bikimet itt se! Mondtam, ne fogadj szót anyádnak, s mégis elígette a bikabűrt. De ha te ippen úgy nem ilhetsz nélkülem, hogy ide is eljöttél utánam, megteszem, hogy tíged is átalvarázsollak, de mi együtt úgysem ilhetünk, sem nem láthatjuk egymást soha.

Azt mondta, hogy átalbütyközteti a fejin, s lesz belőle vacsoracsillag. A szarvas is keresztülbütyközött a fejin, s belőle lett a hajnalcsillag. Így aztán nem láthatják többet egymást soha. Itt a vége.

Elmondta: Mihály Istvánné andrás

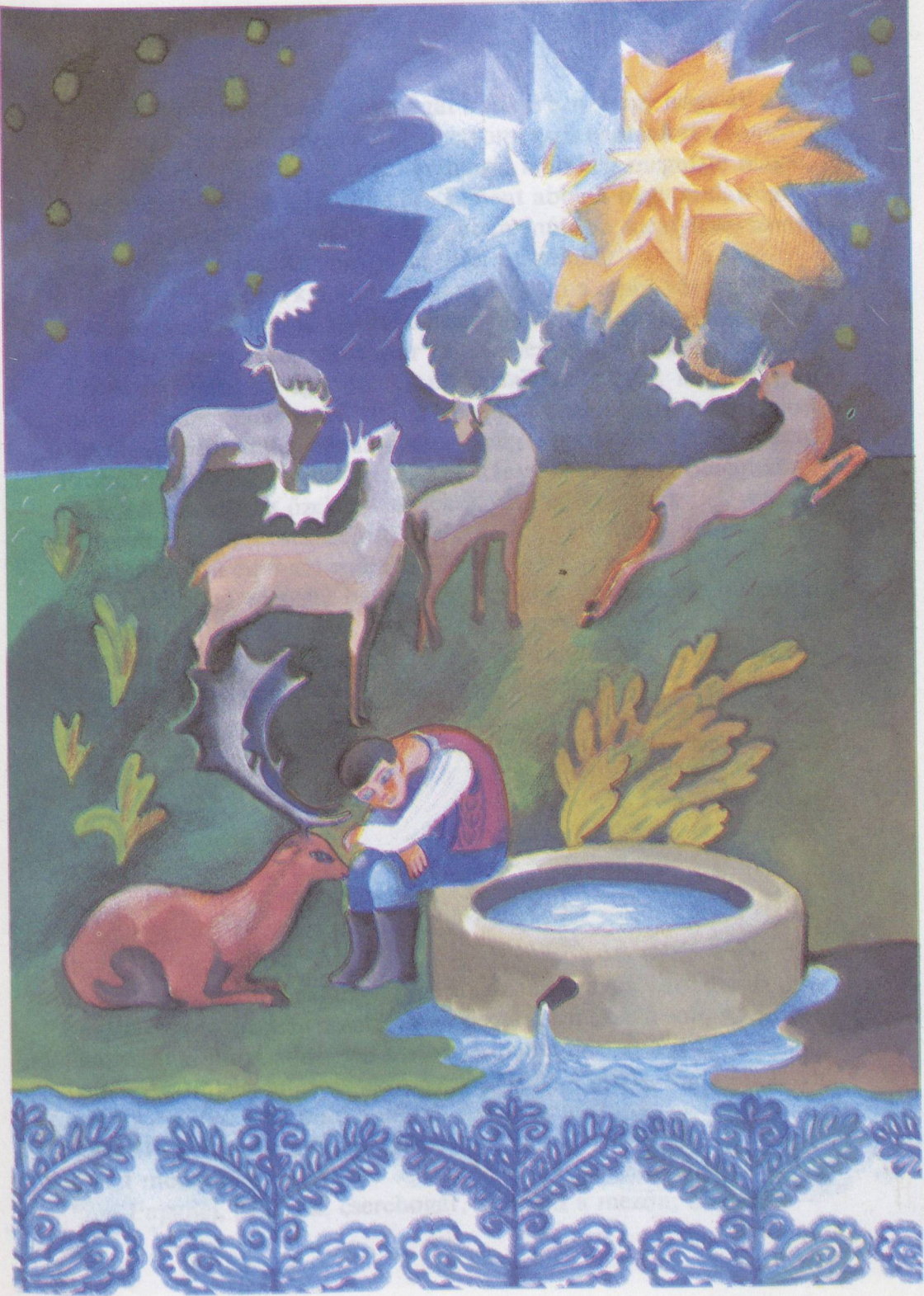
A királykisasszony tatos- cipője

Volt egy nagygazdag királykisasszony. De az olyan gazdag volt, hogy olyan nem volt az egész világon. (De volt, Gyurica Ilona!¹) Addig fódította a cipőjét, hogy még a fót hátán is fót volt, és elment véle egy fürdőhelyre. Voltak ott többen sokan, és ellopta egy másiknak a cipőjét. Felhúzott egy szíp, új cipőt, de a magáét, mármint a fótosat, feltette egy almárium tetejire a sok befőttes üveg közé. (Uborka volt benne. – Annál finomabb befőttesek voltak, meggyek.) „Na – gondolta magában – , most már megszabadultam a rongyos cipőtől, mehetek a jó cipővel.”

Hát, uram teremőm, mikor bémentek abba a szobába, amelyikbe volt a királykisasszony, látják, hogy a rongyos cipő ül fenn az almáriom tetején, a sok befőttes üveg lenn a földön, a rongyos cipő pedig az üvegek helyin. Hivatják a kisasszonyt, me tudták, hogy kié volt a rongyos cipő. Na, megijed most már a királykisasszony, hogy a cipő nem ír annyit, a rongyos, de az új se, mint amennyit kell fizetni a sok befőtteskír. Akkor levették a lábáról az új cipőt, ráhúzták a rongyost.

Felhúzta a rongyos cipőt, ment tovább véle. Elírkezett egy nagy multságához. Bé akar menni, de rongyos volt a cipő. „Hogy menjek bé? – gondolta magában. – Királykisasszonynak szígyen ilyen rongyossal menni.” Bément egy cipőüzletbe, hogy vásároljon cipőt, hogy ne vige a lábán a rongyos cipőt. Itt már vásárolt magának egy

¹ A helyi cigány disznópásztor felesége.

pár új cipőt. Amint megnízte magát a tükörben, hogy hogy áll az új cipő, gondolta: „Na, most már itthagynom, ne is lássam ezt a rongyos cipőt többet.” Bétette az a tükör megé, amikben megnízte magát, hogy milyen szépen áll az új cipő. Elment abba a nagy multságba, hát uram teremtem, mikor a legjobban múlat a királykisasszony, hogy megszabadult a rongyos cipőtől, beszélnek:

– Hát hűnn az a kis királykisasszony, aki a cipőt vásárolta?

A rongyos cipő mind kiverte a nagy tükört, a királykisasszonynak ki kellett fizetni. No, most már mitévő legyen? A tükör majdnem többet írt, mint az új cipő. Gondolkozik magában, hogy milyen módon tudna megmenekedni a rongyos cipőtől, de nem tudott megmenekedni tülle. Ment aztán, amig kapott egy malomgátat. Próbálta, hogy hajtsa belé, de egy hajítással nem tudta beléhajítani. Gondolta hogy: „Közelebb menek a gáthoz, úgy csak belé tudom hajítani és megmenekszem tülle.”

De bizony a cipő azt mondta:

– Csak úgy menek, ha ketten menünk, me sokáig hurcoltál engemet.

Meghajította harmadikszor, és így elmentek mind a ketten. Ha mind a ketten el nem mentek volna, még a mese tovább tartott volna.

Elmondta: Kovács Mártonné szűcs

Okos Kati

Volt egy asszony, nemigen fogadta az ura szavát. Mondta az ura, hogy erre menjen, arra ment. Olyan visszás természetű volt. Az ember akármennyi pénzt adott, az asszony elpazarolta, ahova nem kellett volna. Az ember, hogy az asszony elköltötte a pénzt, fogta magát, s mindig egy feslagba tette a pénzt. Kérde az asszony:

– Mit tart ebbe a feslagba?

Azt mondja az ember:

– Faganéj, prücsök, cserebogár, ami van a mezőn, bogarak.

Az asszony elhitte azt is. Elment az ember kaszálni. Vitt oda a faluba a fazekas egy szekír edínyt, kancsót, tálat, tányért, mindenfélét. Kiabálta, hogy edínyt vegyenek. Gyültek oda az asszonyok, s vették az edínyt. Odamenyen az asszony, hogy nízze, bámulja, de neki nem volt mivel, hogy vegyen. Azt mondja a fazekasnak:

– Haj – azt mondja –, nekem nem adna edínyt babóca bogárért, efféléért?

– Hát milyen az? Hunn van? – azt mondja a fazekas –
Megnízem.

– Hát a hiuban van, odatette az uram egy feslagba, ott tartsa.

– Szeretném meglátni, hogy tudjam meg, milyen. Menjünk, nizzük meg!

Megnízi a fazekas. Uram istenem, hát látja, hogy pínz van a feslagban. Ezírt mind odaadta, ami a szekíren volt. Menyen, béfogja a lovat, odahajtja az asszonynak az udvarára. Behordják az edínyt a házba, ami volt a szekíren, mind: kancsót, tálat, fazekat, kis csuprot, nagy csuprot, mindent. Felmegy az ember a hiuba, lehozza a feslag pénzt, felteszi a szekérre. A lú menyen ki véle egy sikátoron, mint itt van a faluban egy, nem ment az országúton a pínzzel.

Örült az asszony, mennyi edínnye van. Huva rakja? Keresi a szegnek valókat, hogy verje a falba, s aggassa fel az edínyt. Kimenyen serínyen, béhoz egy öl paszulykarót, felroncsolja, hogy szeget verjen a falba belülle. Lehet azt kípzelni, milyen jól ment abba a kemíny falba, ide is milyen jól menyen ez belé. Verte ő osztán, ahogy lehetett. Felaggatta az edínyt. Volt egy csorba korsó, annak nem jutott hely. „E – gondolja az asszony –, hát ennek a legszebbiknek nem adtok helyet?” Azért mondta, hogy legszebb, me csorba volt. Veszen egy botot, s mind leveri a falról, s felakasztotta az egy csorbát.

Érkezik haza az ura olyan uzsonna felé, me bevégezte volt a kaszálást. Hát látja, hogy a föld tele van cseréppel, a paszulykarók felroncsolva, beléverve a falba, egészen fel van roncsolva a ház.

– Jaj, lelkem uram, vettem egy szekér fazekat.

– Hát ugyan mivel tudtat megvenni? Mír adta neked a fazekas a szekír edínyt?

– Ideadta azír a bogárírt, babócaírt, ami volt a hiuban a feslagban. Felaggattam az egészet a falra, s azok a marhák annak a

legszebbnek nem adtak helyet. Mind levertem, s felakasztottam azt az egyet.

– Jaj – akkor ijedt meg az ember –, hát merre ment a szekeres? Merre vitte a feslagot?

– Kiment azon a szorosonn, arra vitte a feslagot.

– Gyere, menjünk utána! Ketten menjünk kétfelé! Amelyik hamarabb eléri, kiáltson, hátha elírjuk a feslagot!

Mikor kiérkeznek a tetőre, azt mondja az ember:

– Héj, bérekesztetted az ajtót?

– Nem, hozom – azt mondja, hogy nem, viszi az ajtót.

– Eredj haza, s húzd bé az ajtót!

Visszamenyen az asszony, felveszi a hátára a házajtót.

– Na, ezen tudom, nem menyen bé senki.

Me ott volt az ajtó a hátán, s azon nem menyen bé senki a házba.

Azonban a szekeres elszaladt a pénzzel, a feslaggal, a babóval. Na, már nem is látták a szekerest. Merre keressik? Volt ott a mezőn két út erre meg arra. Azt mondja az ember az asszonynak:

– Te asszony, te menj erre, én meg arra! Amelyik meglátja, kiáltson a másíknak!

Az ember már látta is a szekerest, de nem tudta, hogy ez-e az, aki viszi a feslagot. A felesége messziről kiáltja:

– Jönn hé, erre jönn! Hé erre – még a keszkenőjével is integet.

Megörült az ember, hogy a felesége tán el is írte a szekerest.

– Hát hunn a szekír?

– Nem a szekír, hanem egyéb van itt – azt mondja az asszony.

– Hát mi a, te?

Volt egy kicsi törpe bokor. A jószág, amint ott legelt, rász...t a tetejire, ráganélt.

– Nézze, látott ilyen csodát? Hogy sz...t fel a jószág éppen a fa tetejire? Ippen odaganélt.

– Ó, hogy maradtál volna anyádba! – S avval vitte. (Nem pofolta meg?) Na, hazamentek, kitakarította az ember a cserepet a házból.

Másnap elment volt az ember, hogy forgassa meg a színát, amit azelőtt való nap kaszált, füvet. Az asszony viszen neki dílebidet, az urának. Hát egy nagy patakon kellett átmenni. Volt ott híd is, de az asszony nem igyekezett, hogy a hídon menjen átal, csak ment

igyenesenn, ahol látta, hogy az ura ott dolgozik. Hiába kiabált az ura, hogy:

– Lejebb a híd!

Az asszony csak neki a pataknak, a víznek. Beléesett a vízbe, s elvitte a víz. Az ura nagy örömmel menyen arra fel a vizen füttyölve. Más emberek is voltak aznap a színánál, s látják, hogy menyen arra fel. Kérdik tülle:

– Hová menyen kend, Gyuri bátyám, tán halászni?

– Nem én. A feleségemet elvitte a víz, s azt akarom kifogni.

– Ó, hát aztán mir arra menyen? Ne arra keresse, nem arra vitte a víz!

Azt mondja az ember:

– Azírt keresem, mert hátha a víz felfelé vitte, mert olyan bolond asszony volt, azt a víz is felfelé vitte.

Igy osztán szabadultak meg egymástul. Ha az ember lefelé kereste volna, tán el is írte volna.

Elmondta: Kovács István kokas

A járom

Volt egyszer egy faluban egy gazdag legény, szintén a szomszíd faluban egy szegény ember. Annak a szegény embernek volt egy leánygyermeke. Az elég szíp lett volna, de hogy lusta anyja volt neki, nem hogy arra szoktatta volna, hogy megfüsülődjik, megmosakodjik, csak ott tartotta ütet a hamuban. Egy alkalommal egy gazdag legény ott járt abban a faluban, s meglátta azt a leányt, hogy milyen szép volna, hogy ha kimosdanék, felöltöznék. Elég erősnek is látta, elhatározta magában, hogy elveszi feleségül. El is ment, hogy megkírje a leányt. A leány apja elég ügyes ember volt, de szegény. Ű a két keze munkája után tartotta a felesígit is, a leányát is, me földje nem volt neki.

– Kedves fiam – azt mondja az öreg –, néked adnám a leányomat, de nem hozzád való. El se tudom kízíteni ahogy kell, mert nekem nincsen abban módóm.

– Nem is kell semmi – azt mondja a legíny – , még azt a ruhát is visszaküldöm, ami most rajta van, csak ígíriék nekem.

Nem volt mit mondjon az öreg, szípen odaírte, s elhatározták, hogy melyik napon menjen írte a vőlegíny. Egy olyan alkonyat este ment, hogy ne ismerjék meg a jövő-menők. Mikor hazairtek, kitett az udvar közepibe egy nagy feredőkádat. Azt kérdi a menyecske:

– Hát ez mire való?

Azt mondja a fiatalember:

– Majd meglátod, angyalom, mire való lesz.

Szintén ott volt az udvaron egy katlan, rajta az üst.

– Na – azt mondja – , ezt az üstöt hordd meg vízzel a kútbúl!

A fiatal menyecske meghordta vízzel az üstöt.

– Na most – azt mondja az ember – , itt az ereszben van pozdorja, forgács, fa, gyútsál alája tüzet!

Mindent odahordott a menyecske, meggyújtotta a tüzet, megmelegedett a víz. Akkor szépen elhordatta az ember a feredőkádba. Mikor a feredőkádban volt a víz, sem igen hideg, sem igen meleg, hanem éppen feredni való, azt mondja az asszonynak:

– Na, most vetkezz le, ahogy anyád kiszült a világra!

Egy kicsit a menyecske szígyellősködött, de nem volt huva tekeredni, a parancsnak engedelmeskedni kellett. Ahogy az ember mondta, belément osztán a kádba. A fiatalember mellette állott, egy rúd szappant adott a kezibe.

– Na, kedves feleség, mosdjál meg tetőtől talpig, lábadat, karodat, mindenedet. A hátadat majd megmosom én, oda nem hajlik a kezed.

Mikor megtörtint a mosdás, a menyecske olyan lett, mintha új világra született volna. Nem is annak érezte magát, aki volt annak előtte. Az ura tiszta új ruhát vitt minden fajtából, felöltöztette a feleségit teljesen új ruhába. A rongyosat összeszedte, s a cselédjítől visszaküldte haza az apósának.

Mire reggelre virradt, felköttek mind a ketten. Egyszerre mosdotak meg újbúl mind a ketten. Mondta az ember a feleséginek:

– Na feleség, ezentúl minden nap így kell megmosdani!

Elvitte, megmutatta, hol van a disztóól, enni adtak a disznóknak együtt. Megmutatta a majorságot, hogy hol alszanak éjszaka. Annak is enni adtak együtt.

– Na – azt mondja –, most már ezeket láttad. Gyere – azt mondja – az istállóba!

Az istállóban volt két fejőstehén.

– Na, az egyiket fejd meg te – azt mondja –, a másikat megfejem én!

Megfejtik mind a ketten mind a kettőt, bévítették a tejet a szobába.

– Na – azt mondja – feleség, szűrd el ügyesen! Rakjál tüzet, s forrald fel az egyik kupát, csinálj belőlle kávét frustokra! Nizzed – azt mondja –, itt van ebben az almáriomban a cukor, amennyi kell. Ott a szalonnás bot, a szalonna, a füstölt hús ebídre, vacsorára. Most már te főzöl. Nem kell fősvínykedj, mert van elég, csak mindennel tisztességesen kell elbánni.

A menyecske mindent megfogadott, ügyesen vígezte a dolgát.

– Na, feleség – azt mondja az ember –, neked ezek lesznek a dolgaid, hogy itthun a disztókra, borjúkra, majorságra ügyelj, ebídet, vacsorát főzz. Én – azt mondja – szántani menyek a szolgálával, s majd dílben ebídet hozol.

A menyecske csinálta szépen, ügyesen a dolgait, de az öregasszony odahaza meggondolkozott. Jó lenne megnízni, mit csinál a leánya. Elvette az a bolond nagygazda legíny, ki tudja, milyen munkára szorítja. Elment hozzája látogatóba.

Mikor megérkezett az öregasszony, hát a fiatalember azt mondja a feleséginek:

– Na fiam – azt mondja –, menyek szántani a szolgálával. Ügyelj, hogy anyád meg ne ihezzen. Süss palacsintát, s egyetek. Az ebídet majd kihozod te, vagy jobb lesz, hozza ki anyád. Neked úgyszint több dolgod van. Legalább ű is meglátja, milyen földünk van. – Az udvarrúl megmutatta – erre s erre a földre menyek.

A szolgálának azt mondja:

– Na fiú, fogd bé a marhákat, s menj ki a földhöz! Mihelyt odaírsz, ereszd ki a marhát, hogy legeljenek!

Ű pedig fölszaladt észrevétlen a hiuba, meg akarta hallani, hogy milyen tanácsod ad az öregasszony a lányának.

Az öregasszony alig várta, hogy elmenjen a veje otthonrúl. Mindjárt behúzódtak a szobába, s kérdezi a lányától:

– Hát fiam, hogy vagy?

– Hát idesanyám, látja jól, hogy jól vagyok. Nem vagyok olyan mucskos, mint eddig voltam. Fel vagyok öltözve szípen, van mit egyem, van mit igyam, van hunn dolgozzam. Én már jobban nem is lehetnék.

Azt mondja a vénasszony:

– Jaj, de nagy számár vagy! Mondjad az uradnak, hogy fogadjon szolgálót, ne te tedd azokat a dolgokat, amiket te teszel. Azokat majd megteszi a szolgáló! Te pedig – azt mondja – öltözz fel szépen, vétess még ruhákat, s csak sétálj az udvaron, mint egy páva. Látom, úgy is van miből iljetelek, elég!

Nekifognak osztán palacsintát sütni, rítest, lapótyát, tudom is én mit. Kiszitik az ebídet. A fiatalember leszökött a hiubúl észrevétlenül, elment az ekéhez, hogy útet ne vegye észre senki, hogy otthon volt maradva. Nekifogott osztán ű szántanni künn a határon. Azt mondta a szolgálónak:

– Nízzed fiú, most – azt mondja – az ebídet az öregasszony hozza! Mikor ideírkezik, mi már el leszünk haladva, megvár, visszakerülünk. Te – azt mondja – a csábeli ökröt ereszd ki, s kösd oda bonyát a járomhoz! De osztán – azt mondja – amíg vígigmenyünk a barázdán, mindig útet csapjad az ostorral!

Úgy is törtínt minden, ahogy elmondta a fiatalember. Megírkezett a bonya az ebíddel. Kiabál bonya:

– Álljatok meg, álljatok meg!

Űk, mint aki nem is hallja, nem állottak meg, hanem csak mentek. Mikor visszakerültek bonyához, bonya észre se vette, hogy az egyik ökör csak kikürt. Kapja a szolgáló bonyát, odakötözi az ökör helyibe a járomba. Rákiált a többi ökörrre, mert nígyen szántottak, de akkor már csak három ökör volt, bonya volt a negyedik, de bonyát csapta legjobban. Bonya szegíny veszkelődött, kírdetzte rikoltozva:

– Mír tesztek így véllem?

De az ű rikoltozását senki sem akarta hallani. Addig bontogatta magát a szegíny bonya sírás közben, amég egyszer elszabadult, s elszaladt. Nem is szaladt a lányához, hanem egyenesen haza. Jaj istenem, de szígyellette megmondani. Ha kírdertzék a faluban, hogy hogy van a lánya, azt mondta:

– Jól van, elég gazda ember az ura – de azt nem mondta egy szóval se, hogy véle szántottak. De a vejít nem dicsírte. Azt mondta, goromba, rossz ember.

Ez történt pedig éppen húsvét nagyhetibe. Eljött az áldott ünnep, de még mielőtt el nem jött volna, azt mondja a fiatalember a feleségnek:

– Édes lelkem, tudnál te ilyen kalácsot sütni, mint ez a járom? – Megmutatta a jármot, amibe fogják az ökröt.

– Hogyne tudnék, kedves uram. Hászen te ingem mindenre meg tudsz tanítani.

Nekifogtak a kalácssütésnek. Sikerült is, mert volt minden, ami kellett.

Az öregember azt mondja otthon a feleségnek:

– Na – azt mondja –, most van innep első napja. Én is elmenyek, megnézem, hogy van a lányunk, s lehet, nem is jövök hamar haza. Hátha az innep után szükség lenne rám, s valamit én is dolgozom náluk.

El is ment az öregember. Látja, hogy a leánya mindent rendesen, ügyesen végez. Nagyon megörült, hogy teljesen kikerült a mucsokból, megszípült. Teljesen boldognak érezte magát az öregember.

A fiatalember most szintén megbújt, s meghallgatta, hogy milyen tanácsot ad a leányának. Mikor az öreg meghallotta, hogy elment a veje, megkérdezte a lányától:

– Fiam, hát hogy vagy, hogy ilhatsz?

– Nagyon jól, idesapám. Itt – azt mondja – nem kell ott élnem a hamuban a kemence alatt, van mit dolgozni.

– Úgy is kell, édes fiam, dolgozni kell. Mindig abban járj, hogy mindent megtanulj, úgy válassz mindennek hasznára! Urad is azért vett el, hogy csináljon belülled egy ügyes háziasszonyt.

A fiatalembernek nagyon jól esett, hogy az öregember ilyen jóindulatból jóra intette a leányát.

Na, azután eljött az innep, innepeltek úk, de az innep közbelső napján azt mondja a fiatalember:

– Nízze, apámuram, azt szeretném, hogy mindig mellettem legyen, de – azt mondja – most azért innep közbelső napján menjen haza! Olyan tájban menjen, mikor legtöbbször lesznek éppen az utcán!

– Szót fogadok, kedves fiam – azt mondja az öreg –, s visszajövök akkorra, mikorra te mondod.

Nahát, eljött a közbelső nap. Az öreg hazafelé indult. Bétarisnyáltak neki pálinkát, sült húst, kalácsot, mindenfélét, vigyen az öregasszonynak is. A fiatalember előhossa a jármot, azt amelyik kalácstíztábúl volt sütve.

– Na – azt mondja –, nízze, apámuram, ezt vigye az úton vígig, ahogy viheti könnyebben, de mikor a faluba érkezik, akassza a nyakába, s úgy vigye a falun vígig!

Az öreg megírte, meg is cselekedte. Mikor a falun ment vígig, az ű felesége is ott űlt a többiek közt egy utcaajtóban. Hát látja, hogy jű a ura, hozza a jármot a nyakán. Elkiáltja magát:

– Jaj, verje meg az isten az én vejemet, az még innepbe is szánt! Né, az öregem a járommal futott el. Azt is befogta, mint engemet. Avval is szántott, mint énvéllem.

Hej, de mikor az öregasszony felbőszűlt, odairkezett az öregember is. Látják a többi nípek, hogy hát ez nem valódi járom, hanem kalács. Elészedi az öregember a tarisnyából is:

– Na, atyafiak, vegyétek, vágjátok! Nízzítek meg, mit tud sütni a lányom!

Felvagdalták a kalácsot, és kitűnő jó volt. Mondja a feleséginek:

– Szóval te rossz tanácsot adtál a lányunknak, azír fogtak tíged járomba. Engem megvendígeltek, minden jóval elláltak. Az innep után hozzájuk menyek dolgozni.

Na, a níp látta, hogy bizony csak bonya volt a hibás. A lányát megdícsirtík s az öregembert. Visszament az innep elteltivel a lányáékhoz, s mind a mai napig is ílnek, ha meg nem hóttak. Ez csak ennyi.

Elmondta: Mihály Márton korpos

Nahát, egiótt a közbélő nap. Az öreg hazatért indult. Bőrtárányát
lak neki pálmákát, sőt hűtő kalácsot, mindentől, vigyen az
öregasszonyának is. A fiatalnőket először a járatot, azt emeljük
kalácsszőlőből volt sülte.

— Na — azt mondja —, nicez, apámam, ezt vigye az öreg vigig,
ahogy viheti könnyebben, de mikor a faluba hícsak, akassa a
nyakán, s úgy vigye a falun vigig!

Az öreg megértte, meg is csodálta. Mikor a falun ment vigig, az ő
feléje is ott áll a többiek közt egy útszéljében. Hát látja, hogy jó az
utak, hozza a járatot a nyakán. Elkísérte magát!

— Jaj, vigye meg az isten az én vejeimet, az még innébe is azán! Né,
az öregem a járatommal futott el. Azt is bétöltte, mint engemet. Ávval is
szántott, mint énvelém.

Héj, de mikor az öregasszony felbőszült, odabekézelt az öregemmel,
is. Fájnak a lábai, hogy hát ez nem valódi járatom, hanem kalács.
Először az öregemmel a falunyal is.

— Na, aranyfak, vevőtek, vágjátok! Néztek meg, mit tud sütni a
lánynom!

Felragadták a kalácsot, és kiindul jö volt. Mondja a felszínre:
— Szóval te rossz tanácsot adtál a lányomnak, azt fogtak ügöd
járamba. Hagen megvendégelték, minden jóval ellátak. Az öreg
után hozták meg, dolgozni.

Na, a nép látta, hogy bizony csak bonyos volt a hibás. A lányát
megdicsérték a az öregemmel. Visszatért az inné, ott állt a
lányáékhoz, a mind a mai napig is látsz, ha meg nem hótak. Ez csak
enygi.

Értesítés: Mikor a falun

Vitézes mesék

Volt egyszer bol nem volt, volt egyszer egy király. Azt a királyt Veres királynak hívták. Volt neki három fiú is, de az öreg király mindig haragos volt, nem beült börtönbe, hanem a falval egyet se, s ez még csak tűrhető lett, de naponta egyszer-kétszer a király sír is. A három fiú meg nem bírta tovább, elhatározták, megkérdezik az apjukat, hogy a legnagyobbat megöljék, és naponta sír is. Azt határozták, hogy a legnagyobbat megöljék. Bé is ment megkérdezni:

– Felsőges királyapám, miért vagy olyan haragos és még közben sírsz is?

– Ejnye, kutya keringette kölyke, ilyenkor miért töllem?

Főlkapta a kardot, a fű ugrott ki az ajtón, és az ajtófélfában állott meg a kard. Künn kérte a két öcsét:

– Mit mondtok az apának?

– Menjtek bé – mondja – majd megmondja ő nektek is.

Bé is ment a körbelső, ő is megkérdezte:

– Felsőges királyapám, miért vagy olyan haragos és közben sírsz is?

– Kutya keringette kölyke, még te is azt kirded töllem!

Főlemeli a király a kardot, kapja a fű felé, Bé is kiugrik az ajtón, a kard megint az ajtófélfában állott meg. Künn a kisebbik kérte:

– Neked mit mondtok az apának?

Amaz feleli:

– Eredj bé, megmondja neked is!

Bé is ment a legkisebbik is. Ő is kérdezt:

– Felsőges királyapám, miért vagy mindig olyan haragos és közben sírsz is?

– Ejnye, kutya keringette kölyke, még te is azt kirded!

Világos mesék

Bruncik királyfi

Volt egyszer hol nem volt, volt egyszer egy király. Azt a királyt Veres királynak hívták. Volt neki három daliás szép fia, de az öreg király mindig haragudott, nem beszélt tisztességesen a fiaival egygel se, s ez még csak tűrhető lett volna, de naponta egyszer-kétszer a király sírt is. A három fiú már nem állhatta tovább, elhatározták, megkérdezik az apjukat, miért olyan haragos, és naponta sír is. Azt határozták, hogy a legnagyobbik megy bé legelőszőr. Bé is ment megkérdezte:

– Felséges királyapám, mondd meg nekem, miért vagy olyan haragos és még közben sírsz is?

– Ejnye, kutya keringette kölyke, ilyesmit mersz túllem kérdezni?

Fölkapta a kardot, a fiú ugrott ki az ajtón, és az ajtófélfában állott meg a kard. Künn kérdi a két öccse:

– Mit mondott az apánk?

– Menjetek bé – mondja –, majd megmondja ű nektek is.

Bé is ment a közbülső, ű is megkérdezte:

– Felséges királyapám, miért vagy olyan haragos és közben sírsz is?

– Kutya keringette kölyke, még te is azt kirded túllem?!

Fölemeli a király a kardot, hajtja a fiú felé. Ez is kiugrik az ajtón, a kard megint az ajtófélfában állott meg. Künn a kisebbik kérdi:

– Neked mit mondott az apám?

Amaz feleli:

– Eredj bé, megmondja neked is!

Bé is ment a legkisebbik is. Ű is kérdezi:

– Felséges királyapám, mondd meg nekem, miért vagy mindig olyan haragos és közben sírsz is?

– Ejnye, kutya keringette kölyke, még te is azt kérdezed?

Felkapja a kardot, hajtja a fiú felé. A kard megint megállott az ajtófélfában, de az nem szaladt ki. Kihúzza a kardot, és odaadja az apjának.

– Itt a kard apám. Ölj meg, de én addig ki nem menyek, míg meg nem mondd, amit kérdeztem!

– No jó, látom tebelölled még lesz valami, de két bátyádból, abból soha semmi. Tudd meg fiam, azért sírok örömben, hogy olyan szép három dali fiam van! Azért sírok haragosan, mert nem mentek sohuva világot látni.

– No nem baj, édesapám, szíjjelnizünk egy cseppet az országban. Ahogy kimegy a szobából, a két bátyja kérdezi:

– Mit mondott az apánk?

Ú elmondja azonnal. A két nagyobbik megy az istállóba, két szép lovat kiválasztanak, megnyergeltetik, szólnak az öccsüknek:

– Gyere te is, válassz lovat, s menjünk el az országba együtt, nizzünk szíjjel!

Bémegy ű is az istállóba, de mikor látja, hogy a lovak kapálnak, nyihognak, rúgnak, harapják egymást, annyira megijedt tőlük, azt mondta, ű ezekkel el nem indul. Meglátott a trágyadombon egy hírges-horgas, lesoványodott, semmit nem írő csikót. A kocsiátul kír egy kötőfiket. Odamegy a kis görbe csikóhoz, fejibe teszi a kötőfiket, elkezd maga után húzni. Meglátja a két bátyja:

– Jaj, öcskös, véllünk nem jössz! Ilyen rongyos lúval mi nem utazunk!

– Nem bánom én – mondja a kis királyfi –, elmenyek én egyedül is.

A két nagyobbiknak bétarisnyáltak, pínzt vettek magukhoz, még a kisebbik fiú a görbe csikóval küszködött, a két nagyobbik elvágtatott. Elírtek egy szomszíd városba, bé a kocsmába, elkezdtek mulatni. Cigány került oda, széplányok, a pínzt hamar elmulatták. Utóvégre még a lovuk is ott maradt. (Eltáncolták a lányok!) Gyalog kellett, hogy nekiinduljanak, még a ruháikból is kellett eladjanak, annyira gyötörte őket az íhsíg. Mi most hagyjuk őket, nizzük meg a kicsit, mit csinált. Vezeti a görbe lovat ki a városból. Aki meglátta, mindenki kacagott rajta. A nízók közzül azt kiáltja valaki:

– Úgy níz ki, mint a mesebeli Bruncik királyfi!

Odafordul a kis királyfi:

– Jó, hogy megkereszteltetek, ezt a nevet fogom viselni, amíg ílek.

Mikor kiírt a város vígire, egy mezei úton halad vígig. Egyszer a kis görbe lú megáll, heába húzza, ráncigálja, nem lép egy toppot se.

– Gyere, kis lovam! – mondja a királyfi, de a lú csak hallgat.

– Na, megállj, ha nem jössz – felvett egy darab fát az út széliről – , agyonütlek – azt mondja.

Akkor a lú megindult. Vagy tíz lépést haladtak előre, újonnan megáll a lú. Elkezd a kis Bruncik sírni, sírva kírleli a lovat:

– Kedves kis görbém, má ha nem ülhetek rád, nem bírsz, legalább gyere utánam! – De a lú nem szól.

Akkor a kis Bruncik királyfi ölébe veszi a görbe lovat, kezdi cipelni. De olyan nehéz volt, alig három lépést ment velle.

– A kutyák egyenek meg, én tovább nem viszlek! Ütlek agyon, majd a bőrödből csak kapok valamit!

Fel is emelte a nagy fát, hogy üsse agyon a lovat. Hát csak látja, hogy a lú feláll. Akkor a fát letette, megfogta a kötőfík szarát, kezdte maga után húzni. Három-négy lépést ment a lú, megint megállott. Bruncik királyfi megint ölbette, egypár lépést vitte, akkor a földhöz ütte. Hát csak látja, a lú kinyújtja mind a négy lábát, a szeme kidüjjed, a farkát felemeli, elkezd reszketni. Egy nagyot rúgott, egészen kimeredt. Bruncik királyfi leül mellé, elkezd sírni (volt is mit sirasson rajta!), de olyan keservesen, még én is megsajnáltam. Mikor a sírást elvégezte, azt mondja:

– Na, ha már megdöglöttél, menyek a hóhír után, megnyúztatlak, a bőrödből kapok egypár fillért.

El is indult. Alig megy öt-hat lépést, visszanéz a lova felé. Istenem, mi történik? A lú megrázkódik, felugrik, újonnan megrázza magát, hétszerte szebb és kövirebb lett. A királyfi csak níz és bámul. De halljunk csudát, mi történik! A lú megszólal:

– Kedves kis gazdám, gyere vissza!

Bruncik odakiált neki:

– Te még beszilni is tudsz?

– Tudok ám! Gyere, ülj a hátamra!

– Nem ülök én – mondja Bruncik –, csak gyere utánam, ne kelljen, hogy én vigyelek.

Igen ám, a lú megint megrázza magát, megint hétszerte szebb és kövőbb lett. Akkor látja Bruncik királyfi, hogy a lúnak hat lába van.

– Mi a csuda, neked hat lábod van?

– Az ám, én tátos vagyok, de a csikósok ezt nem tudták, nem is törődtek véllem, én se üvélek. Most ülj a hátamra!

Nagy kirlelisre Bruncik királyfi felült, a tátos felreppen véle a levegőbe olyan magasra, Bruncik a földet alig látta. Akkor a lú a hatodik lábával rúgott egyet, Bruncik lefordul a lúrul. Alig húsz méterre a földtől, amint zuhan lefelé, a lú alábújik, kifogja. Akkor újonnan száll fölfelé. Olyan magosra ment, a csillagoktól csak húsz méterre volt. A lú megint rúg egyet, leesik a királyfi. Zuhan, zuhan lefelé. Mikor tíz méterre volt a földtől, a lú megint kifogja, leszáll véle a földre. Az ám, Bruncik is leszáll a lúrul. A lú biztatja:

– Ülj vissza, kis gazdám!

– Nem ülök én! Még elejts, meghaljak, mit mondjak apámnak, hogy hol voltam?!

– Na, ne fílj semmit, ülj csak fel!

Felült, felszállott megint véle a levegőbe, de olyan magosra, Brunciknak a feje a hajnalcsillagot írte. Akkor rúgott egyet a lú, leesett a lúrul Bruncik. Esik lefelé, mikor alig három méterre volt, alábújik, de már csak a farkát tudta odanyújtani. Bruncik belékapaszkodott, úgy írt földet a lába.

– Ugye, megijedtil? – kérdezi a lú.

– Bizony meg én! Nem is ülök én többet a hátadra soha!

– Hallgass! – mondja a lú –, én is megijedtem, mikor először a fát felvetted, hogy agyonüssél. De ám másodszor még jobban filtem, harmadszor, mikor mentél a hóhér után, akkor a legjobban megijedtem. A kölcsönt visszaadtam, most ülj a hátamra! Azt mondd meg, hogy hogy menjünk, mint a szél vagy mint a gondolat?

Mondja Bruncik:

– Csak úgy, mint a gondolat, hét országot egy perc alatt!

Alighogy ezt kimondta, Brunciknak szeme-szája tátva maradt. Egy olyan erdőbe írtek, hogy a fának a tetejét nem látta. De már esteledett, sok küszködés után gondolta, hogy itt megpihennek. Mikor le akartak feküdni, Bruncik kihúzta a kardját, kettévágott egy falevelet, a fél falevéllal bétakarta a lovát és ő magát. Reggel, mikor

fölbredt, egy egész falevelet összefogott, bétette a tarisnyájába, s felült a lovára.

– Édes kis lovam, legyünk otthun!

Alighogy ezt kimondta, már a királyi palota udvarán voltak. (Olyan csikót vegyen ked, sógor!) Leszállottak a lúrul, bémegy az apjához, eléveszi a falevelet, mutatja:

– Ni, édesapám, mit hoztam!

– Már látom, tebelőled lesz valami, de ha tudnád, mi van azon túl!

– Megnizem én azt is, édesapám.

Másnap reggel ahogy felkelt, megreggelizik, megy a kis lovához, megkérdezi:

– Nem vagy éhes?

– Az ám – mondja a lú –, éhes vagyok én is!

– Na, várjál, me hozok én zabot! – mondja Bruncik királyfi.

– Állj meg – mondja a lú –, nem kell nekem zab!

– Hát mit ennél? Azt adok, amit kívánsz.

– Na, jó. Látod, van apádnak kétszáz mázsa fája, azt gyűjtsd meg, ígesd el!

Úgy is tett Bruncik, meggyújtotta a fát. Mikor a fa elígett, csak a nagy izzó parazsak voltak, az a sütő forró hamu, odamegy a tátos, mind egy szemig megette.

– No, kedves gazdám, most már három ijjel, három nap mehetünk, nem íhezem meg.

Igen, de úgy ragyogott a szőre, a napra lehetett nízni, de rá nem. Felült rá Bruncik, elindultak. Az ám, de csak a levegőbe mentek. Mikor elírik azt a nagy erdőt, ahol tennap voltak, megkérdezi a lú:

– Menjünk odább?

– Igen ám! – mondja Bruncik.

– Nem bánom – mondja a lú –, de egyet mondok neked, ne hallj, ne tudj, ne láss! Mert aki sokat hall, sokat lát, sok baja van annak.

Megfogadja Bruncik, megégéri a lovának. A tátos nagyot trüsszent, felszáll a levegőbe. Szállnak, szállnak előre. Egy nagy, rengeteg erdő felett szállnak. De ott olyan sűrű volt a fa, akárcsak a kender. Egyszer csak leníz Bruncik a földre, lát egy arany lúpatkót, megszólal:

– Kedves kis lovam, engedd meg, vegyem fel azt a szíp arany lúpatkót!

– Nem bánom – mondja a tátos –, vegyed, de tudod mit mondtam!

– Ne filj, kedves kis lovacskám, nem lesz ebből semmi baj!

Leszálltak a földre, felvette Bruncik az aranypatkót, tarisnyájába tette. Felszállnak megint a levegőbe, és mennek odább. Bruncik megszólal:

– Kedves kis lovacskám, látok a földön egy szál arany madártol-
lut. Kedves kis lovacskám, engedd, hogy vegyem fel!

– Vegyed! – mondja a lú.

Felvette, tarisnyájába tette.

Mennek, mendegélnek odább. A sűrű rengeteg kezd ritkulni, de a fák akkorák, mint nálunk a torony. Meglát Bruncik egy fának a tövinél egy arany hajszálat.

– Kedves kis lovam, engedd, még azt az egyet vegyem fel!

– Vegyed – mondja a lú –, nem is kell neked több.

Felveszi, tarisnyájába teszi azt is. Megint levegőbe szállnak, mennek, mendegélnek. Már a nap kezd hanyatlani lefelé, akkor pillantanak meg egy gyönyörű szép várast. De az úgy ragyogott, avvót a szerencséje Brunciknak, a nap lemenőben volt, mert ha dűlben tanál odaírni, a nagy fűnyessigtűl a szeme is meghibázott volna.

Odaszól a lovának:

– Szálljunk le, kis lovam!

Huva pottyannak! A királyi vár kapuja eleibe. Mit lát Bruncik? Olyan fekete katonákat, akárcsak a korom. Kérdi az egyiktűl:

– Kik vagytok, mik vagytok?

– Nem is tudod? – kérdi a katona.

Feleli Bruncik:

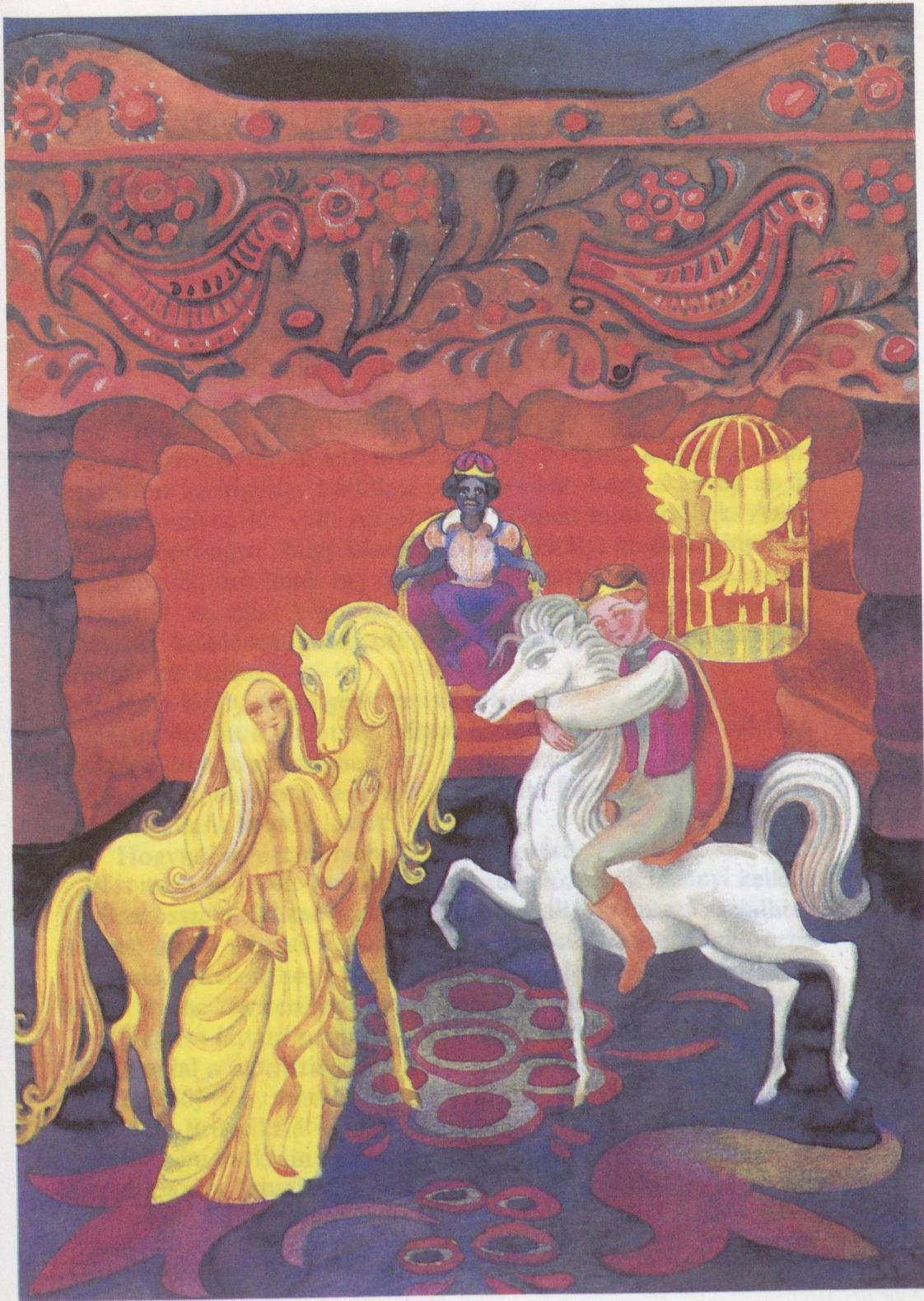
– Ha tunnám, nem kérdezném.

– Tudd meg, te jövevíny, ez az ország Szerecsenyország, ez a palota a szerecseny királyé.

– Menjetek bé – mondja Bruncik –, mondjátok meg a királynak, egy eltűvelyedetd királyfiű áll a kapujában!

Bészalad az egyik katona, mondja a szerecseny királynak, hogy ki és mi van a kapu előtt.

– Bocsássátok bé, ha királyfi!

Bé is megy Bruncik királyfi. Jött véle szembe a szerecseny király, az is éppen olyan fiatal volt mint ű. Megszóllal a szerecseny király:

– Kinek az ivadáka vagy?

– A Veres királynak.

– Jól van, barátom. Sokszor hallottam az apámtól, hogy a te apád kenyeres pajtása volt. Na, barátom, most már nállam maradsz villásreggelire.

– Nem bánom – mondja Bruncik –, de én tétlenül nem ülök. Nekem adj valami szolgálatot!

– Nem bánom, legyél intéző! Elfogadod?

– Örömmel – feleli Bruncik.

Úgy is történt, intéző lett, cselédek közt mozgott, forgott. De ám megtörtént az irigység. Látták a régi cselédek, hogy a király az új cseléddel milyen jól van. Avval beszil többet, mint úvélek. Azon kezdtek töpröngeni, hogy kéne valahogy a királyt megharagítani rá. Elhatározták, csinálnak egy cselédbált. Hozattak jó muzsikusokat, kihírdették az egész városban, a király összes cselédjei, bíresek, juhászok, kondások, mind ott legyenek. Meghítták Bruncikot is. Bruncik azt felelte:

– Ha a király megengedi, én is ott leszek.

Megkezdődött a multság. Mikor hallotta Bruncik a muzsikát, a nótázást, szólott a királynak.

– Nézzed, barátom, engem is meghíttak! Én azt mondtam, ha te elengedsz, én is köztök leszek.

– Hogyne, barátom, mehetsz. Jó mulatást!

El is ment Bruncik. Volt ott inni-, enivaló, kinek mennyi kellett. Éjfélkor összeültek a cselédek, de csak a férfiak, egy hosszú asztalhoz. Aki az asztal végénél ült, elmondta az élettörténetit. Így sorba mindenki el kellett hogy mondja, hol járt, mit csinált és mit látott. Mikor Bruncikra került a sor, Bruncik azt mondta:

– Én nem láttam semmit, én nem tudok semmit.

Megszóllal a szomszídja, megtaszítja, mondja neki:

– Hazudj te is, mint én hazudok most!

Mondja Bruncik:

– Én nem szoktam hazudni, mikor jöttem errefelé, tanáltam az úton egy arany lópatkót.

Kiáltják a cselédek:

– Az mán valami! Nem tunnád megmutatni?

– De igen – bényúl a tarisnyájába, kiveszi a patkót –, nízítek, itt van.

Bámulták a cselédek. Az egyik alig várta a reggelt. Bémegey a szerecsény királyhoz, béarulja Bruncikot az aranypatkóval, és azt mondja a királynak:

– Az az új cseléd azt mondta, még a lovat is el tudja hozni, amelyiknek a lábárul leesett.

Hivatja a szerecsény király Bruncikot, menyen bé Bruncik:

– Jó reggelt!

– Szervusz, kedves barátom Bruncik – feleli a szerecsény király –, hogy mulattál?

– Elég jól.

– Nahát, ha jól mulattál, úgy hallom, van nálad egy arany lúpatkó, és azt mondtad, még a lovat is el tudod hozni, amelyiknek a lábárul leesett.

– Én? Én soha sem mondtam! – azt feleli Bruncik.

– Hát tudd meg, kedves barátom – mondja a szerecsény király –, ha a lovat el nem hozod hat napon belül, karóba kerül a fejed.

Megszomorodik Bruncik. Kimegy az istállóba, elpanaszolja a kis lovának, milyen parancsot kapott.

– Most már tígy, amit akarsz! – mondja a lú. – Megmondtam az úton, ne tudj, ne hallj, ne láss, mert aki sokat tud, sokat hall, sok baja van annak!

Elszorodott Bruncik. Egész héten lesütött fejjel járt az udvarban. Ötödik napon este bémegey az istállóba, a kis lova mellé, előveszi a pisztolyát, homlokának szegezi.

– Mit akarsz? – kérdi a lú.

– Meg akarok halni. Mintsem a fejem karóba kerüljön, inkább öngyilkos leszek.

– Tégy, amit tudsz, én nem tudok rajtad segíteni! – azt feleli a kis lú.

Mikor Bruncik a ravaszt el akarta húzni, akkorát rúgott a lú, hogy a pisztoly mind összetört.

– Tedd rám a nyeret, Bruncik, menjünk, próbáljunk szerencsít!

Felnyergelte a kis tátost, a sötétség leple alatt kiugratott a királyi palotából. Repült véle a kis tátos hegyek, völgyek, erdők felett. Mikor az óra egyet ütött éjfél után, egy aranyvár alatt állottak. Megszóllal a lú:

– Most beszállunk ebbe a várba. De vigyázz, béményünk az istállóba, ott van az az aranyszőrű mén, akiről a patkó leesett! De az a mén az olyan, ha egy idegen bogár kerül a várba, azt is megírzi. Mijent az istállóhoz érkezünk, tebelülled lesz egy zabszem, és bébújsz a lúnak a s...ibe. De úgy bújj bé, ott is megkeresnek, s ha megtanálnak, akkor víge neked is, nekem is!

– Hát te huva bújsz? – kérdi Bruncik.

– Avval te ne törődj! – mondja a kis lú.

Akkor csak a lú nagyot ugrik, Bruncikkal együtt ott terem az istállóban. Elkezd a mén ordítani, ahogy csak tudott. Futnak a csikósok, a kocsisok, fújnak a trombitások, riadót csinál az egész várban. Kerestik az idegent a kertben a fűszálak közt, az istállóban a szénatartóban, még a hidlást is felszedték, nem tanáltak sehol semmit. Akkor két csikós két jó vastag nádbotot vett, úgy megverték a mént, nyúlva maradt a pallón.

– Kutyátúl származtál, döge, az egész várat fölverted, mégse találtunk még egy idegen legyet se!

Mikor a csikósok otthatták a mént, Bruncik kibútt a lú s...ibül, megint ember lett belülle. Akkor látja, hogy a kis tátos mellette áll. Mondja Brunciknak:

– Húzzál ki egy szál szórt a farkamból, lökd rá a ménre, és akkor ülj a hátamra! Egyébbel ne törődj!

Úgy is történt. Rádobta a szórt. A tátos kiindult az istállóból, a mén utánna. Föltreppentek a levegőbe, repültek ki a várból. Mikor a vár falán repültek keresztül, a tátosnak a lába megérintette a falat. Nagyot csendül a vár, talpra ugrottak a katonák.

– Haj, tolvaj, gazember! – kiáltották –, lesz-e még utad ide?

Mondja a csikó Brunciknak:

– Kiáltsad, hogy lesz!

És mire megvirradott, a szerencseny király udvarában voltak. (Hamar, jó volt az út!) Kijön a szerencseny király, meglátja a gyönyörű mént, elkiáltja magát:

– Kedves barátom, ilyen szép lovat életemben nem láttam! Mán túl többet nem étekezel a cselédházban.

Na, de ám még jobban megharagudtak a többi cselédek. Megint bált rendeztek, meghítták Bruncikot is. Épp úgy csináltak, mint az előző bálban. Mindenki elmondta az élettörténetit. Mikor Bruncikra került a sor, ű megint csak azt mondta:

– Én nem tudok semmit.

De a szomszédja megint megtagasztotta, mondta neki:

– Hazudj te is, mint én hazudok most!

– Kedves barátaim – mondta Bruncik –, én nem szoktam hazunni, de mikor jöttem ide, tanáltam egy szál arany madártollut.

Ki is vette a tarisnyájából, meg is mutatta. Nem kellett egyéb a cselédeknek, megint béarulták a királynak. Azt mondták, hogy azt mondta Bruncik, el is tudja hozni azt a madarat, amelyik a tollut elejtette. Alig várta a király a reggelt. Rögtön hívatta, és mondta neki:

– Ha hat napon belül azt a madarat el nem hozod, keréketöretlek!

– Meglátom – mondja Bruncik –, majd gondolkodok rajta, de én azt a madarat soha sem láttam.

Azzal kiment az istállóba, elmondta a kis lovának az új parancsot. A kis lú azt felelte:

– Ugye, megmondtam, ne tudj, ne hallj, ne láss, mert aki sokat tud, sokat hall, sok baja van annak. Most tégy, amit akarsz!

Az ám, Bruncik könyörgésre fogta a dolgot, sírva kírlelte a kis lovát, hogy csak segíjjen rajta.

– Nem bánom – mondja a lú –, megpróbáljuk. Ha te pusztulsz, én is pusztullok.

Ötödik nap este megint kirepültek messze a király udvarából. És hol állottak meg? Az aranyvár kapuja előtt. Megszóllal a kis lú, mondja Brunciknak:

– Na, kedves gazdám, most bémenyünk a várba. Van ennek a várnak erőssen sok szobája, de minden szobaajtó tárva-nyitva. Keresztül mész kilencvenkilenc szobán, és a századikban a falon van felakasztva egy aranykalitka, és abban a kalitkában van az az aranytollú madár. Kihúzol a sörényemből egy szál szört, ráteszed a kalitkára és akkor lekasztod. Egisz nyugodtan hozhatod magaddal, csak vigyázz, amint mész, amint jössz, nehogy az ajtófélfához vagy

valami bútorhoz hozzáírj, mert abban a szempillantásban nagyot csendüll a vár, és mi mind a ketten ittveszünk.

Akkor már ott állottak, mikor a lú ezt elvígézte, a nyitott ajtó előtt. El is indult Bruncik szobárúl szobára a kastélyon keresztül. Mikor a kilencvenhetedik szobába ír, ott lát egy rézbölcsőt. A rézbölcsőben ott feszik egy rézhajú leány, az egyik karja lelóg. Jól megnízi Bruncik, oda akar menni, hogy tegye fel a kart, akkor jut eszibe, neki nem szabad semmihez írni. Bémegy a másik szobába, a kilencvennyolcadikba. Ott egy ezüsbölcső, abban is egy leány fekszik, az ezüstpaplan derekáig takarja, azon fejl láta azt a gyönyörű szép fejír mellet és nyakat. Úgy rábámult Bruncik, azon vette észre, hogy a bölcső mellett áll. Akkor jut eszibe, neki nem szabad. Akkor bémegy a másik szobába. Alighogy béli, szeme-szája tátva maradt. Itt egy aranybölcső, s benne fekszik egy aranyhajú leány, de azon takaró nem volt, csak a szép aranyhaja takarja. (Mindennütt?) Az egyik karja és az egyik lába lecsüng a bölcsőből. Gondolja Bruncik: „Nem bánom, akármi lesz, de azt a lábat és azt a szép gömbölyű kart nem hagyom, hogy elzsibbadjon, felteszem a bölcsőbe.” Ippen mikor odhajol, akkor jut eszébe, hiszen neki nem szabad. Széjjelníz, meglátja a túlsó falon a másik szobában az aranykalitkát, benne az aranymadár. Előveszi azt a sörényszórt, amit a tátosból kihúzott, ráteszi a kalitkára, akkor szépen leakasztja, hóna alá fogja, elindul véle kifelé. De ám még két szobát keresztüljött, mindig hátrafelé nízett, az aranyhajú lányt nem tudta felejtetni. Mikor az utolsó szobából lép ki, véletlenül hozzáírt az ajtófélhez. Nagyot csendült a vár, futnak a katonák. Odaugrik a kis lú, elkapja Bruncikot kalitkástúl, madarastúl, átugorja véle a várfalat. (Avvót az ügyes kis lú!)

– Látod, édes gazdám, tudtam, hogy szerelmes leszel, megfelejtkezel magadrúl, s azért mentem az ajtóhoz, hogy elkaphassalak.

Mentek űk osztán. Mire megvirradott, a szerecseny király udvarában voltak. Viszi bé a kalitkát a madárral együtt, átadja a szerecseny királynak. A szerecseny király felakasztja a falra egy szegre, de a madár nem énekelt. Mondja a szerecseny király:

– Kedves barátom, ezentúl egy asztalnál ebídelünk, és együtt sétálunk.

De ám mi történik? A cselédek még jobban megharagudtak. Megint bált rendeztek. Bruncikot meghítták. El is ment. Múltak, egész tizenkét óráig táncoltak. Tizenkét órakor a hosszú asztal körül ültek megint, mindenki hazudott egyet, csak Bruncik nem. Ő elévette az arany hajszálat és mondta:

– Nizzítek barátaim, mikor jöttem ide, tanáltam ezt a szál aranyhaját.

Mikor Bruncik eztet elmondta, a mulatságnak vége lett. Ő is elment és lefeküdt. Az egyik cseléd beszaladt a királyhoz és jelenti:

– Felsőleges királyom, az idegennél van egy arany hajszál. Azt mondta, azt a lányt is el tudja hozni, akinek a fejről leesett.

Nem kellett egyéb a szerencseny királynak, rögtön szaladt Bruncikhoz. Nem várta be a reggelt, felkeltette.

– Kelj fel, barátom! Igaz, hogy van nálad egy arany hajszál?

– Igaz – mondja Bruncik.

– Ha van, nekem azt a leány hozd el, mert ha nem, halálnak halálával halsz meg! Apádnak hadat üzenek, ütöt is megölöm, a másik két fiával együtt, s az egész országot elfoglalom.

– Jó, barátom – mondja Bruncik –, de talán egy kis gondolkodási időt csak adsz?

– Nem bánom, adok három napot.

Kimegy Bruncik a kis lovához, elmondja az új parancsot. Feleli a kis lú:

– Mondd meg a szerencseny királynak, kizíttessen egy aranyhintót, hat fejr lovát, utaljon ki neked egy ezred katonaságot, s az országból szedjen össze száz leányt! A leányok mind fejrbe öltözzenek! Mikor ez mind meglesz, akkor elindullunk.

Jöttek az aranyművesek, kizíttették az aranyhintót. A lovászok pucolták a fejr lovakat, a katonák pucolták a fegyvereket, a lányok mosdottak, az összes mind fejrbe öltözött. Ez idő alatt elkészült a kocsi. Bruncik felült a kis lovára, vezette a csapatot. Mentek, mendégéltek. Már egy hete hogy mennek. (Enni nem ettek?) Mindenki megéhezett, a katonák zúgolódtak. Odamegy a kis lú Bruncikhoz, azt súgja neki:

– Mondjad, hogy még egy napi kitartás, akkor minden jóra fordul!

Bruncik kírélte a katonákat:

– Egy kis nyugalom, kedves bajtársaim, egy nap kitartás. Akkor ehettek, ihattok, amit szemetek-szátok kíván.

Lecsendesedtek a katonák, mennek, mendegélnek. A kis lú megszólal:

– Kedves kis gazdám, a hintót hajtasd félre az útból, katonák, lányok álljanak kétfelől az út szíli-re, mert jönnek a vaddisztók. Háborúban voltak, nagyon ki vannak fáradva.

Mikor a vaddisztócsorda vígihalad, a vaddisztókirály megszólal:

– Kedves Bruncik, amiért nekem utat csináltál és a katonáimnak, mikor szükséged lesz rám, csak gondolj éneám, rögtön ott leszek és segíték!

A disztócsorda elvonull, Bruncikék megindulnak. Alig két kilométert mennek, mondja a kis lú:

– Kedves gazdám, állítsd félre megint a csapatot, most jönnek az ördögök. Azok is nagyon ki vannak fáradva, ők is háborúból jönnek!

Alighogy helyet csinálnak, mintha egy fekete felhő júne, annyi az ördög, mint a ríten a fűszál. Volt köztök sebesült is, volt olyan is, amelyiknek egyik szarvát levágták. Mikor az ördögök királya Bruncikhoz írt, mondja:

– Kedves Bruncik barátom, én vagyok Plútó, az ördögök fejedelme. Amiért nekem utat adtál és a katonáimnak, ha valahol bajban leszel, csak gondolj rám, ott leszek és segíték.

Ekkor Bruncik összeszedte az embereit, haladtak előre az úton. Alig három-négy kilométert mennek, a ló megint mondja:

– Állítsd félre a katonáidat, me jönnek a míhek! Azok is csatározni voltak, me a lúdarázs megtámadta őket, azokat verték meg.

Félreállította Bruncik az embereit, megparancsolta, hogy senki még a filit se moccantsa. Megírkeztek a míhek. El voltak szegínyek fáradva. Rászállottak a katonák filire, orrára. De ám azok egy se mozdultak, pedig ugyancsak viszketett a filik és az orrok. Mikor a míhek kipihenték magokat, felkerekedtek, hogy tovább szálljanak. Akkor a míhek királya odament Bruncikhoz, és azt mondta:

– Kedves Bruncik barátom, soha sem lehet tunni, mikor lesz édessígre szükséged. Akkor csak gondolj rám, viszek én neked annyit,

hogy még a katonáidnak is mind elcsapja a hasát! (Most is jó volna egy kis kristálycukor, ugyi, komámasszony?)

Akkor Bruncik összeszedte az embereit, mentek előre. A kis lú mondja Brunciknak:

– Még egy jó óra, béirünk az aranyvárba, de jól jegyezd meg, mit mondok! Mikor bemenünk, a vár urához mígy, és megmondod neki, hadakozni voltál, egy kis pihenőt kírsz únála. Nehogy apád vagy a szerencseny király nevit emlegesd, mert akkor kiűz a várbúl! Mondd meg, hogy te a Zöld király fia vagy!

Mikor ezt a beszídet elvígeztík, ott voltak a vár kapuja előtt. Bruncik béugratott. Az udvarban tanálkozott a vár tulajdonossával. Köszön illendően. Elmondja, hogy ű hadakozni volt, szeretne itt egypár nap megpihenni.

– Nem bánom – mondja a vár ura –, tudom, hogy éhesek is vattok, enni-, innivaló van elég, kapnak a katonáid.

Űgy is törtínt, a virágoskertben terítettek. A katonák aszthalhoz űltek, a hosszú íhsíg után nagyon jó étvággyal ettek. Eléjött az aranyhajú leány is. Rápíllantott Bruncikra... Halljunk oda, mi történt? A leány megszerette Bruncik királyfit. Elmentek együtt sétálni. Bruncik észrevette a leány nízísírűl, hogy űtet szereti, mer űgy ígett a szeme, mint két gyémántkő. (Akár a macskáé!) Mondta is Bruncik:

– Tudod mit, lelkem szerelmem? Megkírem a kezed az apádtúl.

– Nem bánom – mondja a leány –, szívesen menyek vélled, me szeretlek.

El is ment Bruncik a vártulajdonoshoz, tisztessígtudással megkírte a leány kezít. Mondta a vártulajdonos:

– Nem bánom fiam, odaadom, csak egy kívánságomat teljesítsd!

– Mi volna az a kívánság?

– Látod, fiam, azt a szép terepet a vár előtt? Aztat szántsad föl, űltesd bé szőlővel, hogy reggel már szüretezzünk! (Na, itt baj van!) Van nekem itt egy szobám, abban a szobában van egy hordó, egy olyan két akós (ejsze káposztalé van benne!), az reggelre legyen teli mízzel! Ha ezt nem teljesíted, a lányomat nem adom, tígedet pedig a várambúl kiűzlek.

Bruncik királyfi kiment, mondja a lovának:

– Nízsd meg, mi a kívánsága!

Kérdezi a kis lú:

- Kivel találkoztunk először az úton?
- A vaddisztók királyával – mondja Bruncik.

A vadkan csak ott terem mellette:

- Mi baj, kedves Bruncik barátom? – nagy rőfögve kérdi.
- Bizon mi! Nízz arra a terepre, azt fel kéne szántanni.

Nagyot rőfög a vaddisztókirály, jön egy csorda vaddisztó, elkezdenek túrkálni. Egy-két perc, fel van szántva a hely.

- Na, de most hunnan veszünk szőlőt?

Kérdi tülle a kis lú:

- Kivel találkoztunk másodszor?
- Az ördögökkel – mondja Bruncik.

Alighogy kimondja, ott van mellette az ördögök fejedelme.

- Mi bajod van? – kérdi.

– Erősen nagy bajom van – mondja Bruncik. – Látod azt a felszántott helyet? Azt bé kell ültetni szőlővel, hogy reggel ott szüretezzünk.

Prüsszent egyet Plútó, jönnek az ördögök, kiadja nekik a parancsot:

– Azonnal menjete Díl-Amerikába! Ott most van megírve a szőlő. Mindegyik hozzon egy tő szőlőt, és ültessétek ide el! A tövit locsoljátok meg, nehogy meghervadjon!

Alig ütötte a toronyóra a tizenkettőt, a szőlő kíszen volt. Az ám, de hunnet vegyenek mizet?

- Kivel találkoztunk még? – kérdezte a kis lú.

- A mihekkal – mondja Bruncik.

Alighogy kimondja, ott a mihek királya.

- Mi bajod van, kedves barátom?

- Nagyon sok mizre volna szükségem.

Zümmög egyet a mihek királya, annyi mih jött, minden fűszálon kettő-három állott. Kiadja nekik a parancsot:

– A szobában egy hordó, azt töltsétek meg mizzel, de úgy, hogy a dugó helyin csucsorodjik ki belüle!

Mire a hajnal hasadt, a kád is teli volt. Felibred a vártulajdonos, kiníz az ablakon, meglátja a szőlőt. Azt hitte, hogy csak a szeme káprázik. Kiment, egy gerezdet leszakított, de az olyan édes volt, még nagyot csettintett a nyelvivel. Bémegy a szobába, nízi a hordót. Látja,

hogy úgy tele van, még az oldalán is foly le a víz. (Jó volna azt lenyalni!) Bémegy a vártulajdonos saját szobájába, hivatja a lányát és Bruncikot:

– Na, kedves barátom, a kívánságomat teljesítetted, leányomat neked adom, ha ű is szeret tged.

Hát csak mi történik? Az aranyhajú leány Brunciknak a nyakába ugrik, összevevissa csókolja. Bruncik kiszól az ablakon:

– A lovakat fogják bé! A hintó álljon elé!

A leány elbúcsúzott a szüleitől, békültek Bruncikkal az aranyhintóba. Megindultak (nem is sírt?) Szerecsnyország felé. (A fene egye meg, még most viszi a másíknak!) Amint mennek az úton, a leány megkérdezi:

– Mondd meg, magadnak viszel?

– Hát mit gondolsz, kinek vinnélek másnak?

– Nehogy másnak vigyél, me inkább meghalok, ha nem lehetek a te felesíged!

Telt az idő, haladtak előre. Egyszer megírkeznak szerecsny földre, bé a királyi palotába. Mikor a szerecsny király meglátta a leányt, odaszaladt a hintóhoz, meg akarta ölelni, csókolni, de a leány nem engedte. Mikor az aranytollú madár meghallotta a leány hangját, elkezdett gyönyörűen énekelni. A leány pedig azt mondta a szerecsny királynak:

– Azt akarod, hogy a tied legyek? Akkor nékem a kívánságomat kell, hogy teljesítd.

– Mi lenne az? – kérdi a szerecsny király.

– Van az én apámnak egy vad ménesse, száz darab fejóskanca. Azt a száz darab fejóskancát hozd el ide!

– Én azt nem tudom – azt mondja a szerecsny király – megtenni.

– Tudom, hogy gyáva vagy, elhozza, aki engemet elhozott.

Rögtön odafordult Bruncik felé a szerecsny király, és azt mondja:

– Elmész azok a vad lovak után, és ide hozod!

Bruncik elmegy a kis lovához és elpanaszolja.

– Mondd meg a királynak, töltsen meg hat zsákot hamuvall! Kírjél túlle ásót, lapátot, azokat kösd fel a hátamra, és ülj a nyeregbe!

Mikor ezek kisz voltak, föl is ült és elrepültek a messze távolba. Egyszer egy nagy legelőn leszállnak. Egy nagy terebélyes fa alá mennek, mondja a kis lú:

– A fátul úgy öt lépésre ide áss két gödröt egymás mellé! Olyan mély legyen, hogy nekem a filem se látszódjék ki belül! Te pedig látod azt az ágat? Az ág alá állítsd fel a kardodat a hegyivel fölfelé, s te ülj fel az ágra, és mikor én hármat nyeritek, ereszkedj a kardba úgy, hogy a szivedet tanálja, hogy azonnal halj meg!

Mikor mindennel kisz voltak, a tátos nyerített egyet, Bruncik olyat hallott, mint mikor nagy égháború van, olyan zúgás keletkezett. Azt hitte, hogy a vihar kitípi a fát is, amire ű felmászott. Hát istenem, mit látott? A száz darab vadkanca előtt egy mén vágat, de olyan robajjal mennek, mintha a földet össze akarnák gyúrni. Mikor kétszer-háromszor körülszaladták a legelőt, a tátos egyszer még nyerített, akkor észrevette a vadmén, béugrott a gödörbe a tátoshoz. A kis tátos kiugrik, belé a másik gödörbe, a vad utánna. Elkezd rágni, harapni. Típte, harapta a hamuzsákot. Mikor Bruncik látta, hogy má csak egy zsák van, megfogta az ágat, hogy ereszkedjék belé a kardjába. Ippen mikor le akar ereszkedni, a tátos megszólal:

– Gyere le, kis gazdám, mert minden kisen van!

Leszállott a fárul, s mondja a tátos:

– Lásd, a többi zsákot mind szíjjeltípte! Ez az egy ípen megmaradt, de annyira megszélidült, most a sörinyemből húzzál egy szálát, dobd rá a vad ménre, és ű jű utánnam, ű utánna az összes vadlovak.

Úgy is törtint minden. Elvágattak vissza Szerecsenyországba. Mikor megírkeztek, kijött a szerecseny király, kint az aranyhajú leány, dicsekszik a szerecseny:

– Lásd, édesem, itt vannak a te vad lovaidd. Most már leszel a feleségem?

– Leszek, ha azokat a vadlovakat megfejed mind egy kádba, s annak a tejiben megfürdöl, mer olyan csúnya vagy, akár a sötét íccaka.

– Én nem tudom megtenni, azokat a vadakat megfejni, jaj!

– Nem is vagy te arra való – mondja a lány –, megfeji, aki idehozta.

Eléhiija Bruncikot, mellette a kis tátos. Odamennek mind a ketten a kádhoz. Hát csak mi történik? A vadkancák mint a szelid juhok

állnak a kád mellé. Lábaikat szíjjel teszik, engedik, hogy megfejjik. Mikor az összes mind meg volt feje, a tej úgy főrtott a kádban, mintha most is látnám! Száz fok meleg lehetett. Mondja az aranyhajú lány.

– No, te szerecseny, fürödj meg benne! (Hogy legyen szíp!)

Kiáltja a szerecsen király:

– Bruncik, eredj, fürödj meg!

Bruncik odalíp a kádhoz. Hát csak mi történik? A tátos olyan lehelletet fútt a tébe, hogy az csak olyan langyos lett, mint a nyári patakvíz. Bruncik hamar levetkőzik, beléugrik. Jól megmosakodott, még ivutt is egyet belüle. Akkor kijött.

Vetkezik a szerecseny is. Ledobja a ruháját, beléugrik űv is a kádba. Igen ám, de a tátos olyant lehelt belé, hogy a téj elkezdett főrrni, a szerecseny királyt abban a percben leígette. Ekkor az aranyhajú lány nyakába ugrik Brunciknak:

– Te küzdöttél irtem! Én a tiéd, te az enyím!

Papot hivattak, megesküdtek. Még ma is ilnek, ha meg nem hóttak. (Ott maradt a szerecsennél? Há mír nem ment haza az apjához?)

Elmondta: Máté György bálint

A selyemrít

Ílt egyszer egy király. Ennek a királynak volt egy daliás szép fia. De olyan szép volt, derik, hogy mindenki megcsodálta űtet. Örült is ennek az édesapja, de a fiú már tizenennyolc éves volt, látja, hogy az ű édesapja mindig szomorú. Kijárt a fiú katonatisztekkel vívni, és mindenkit legyőzött. Vadászatokon mindig a legveszedelmesebb vadra vadászott. Azt mindig azért tette, hogy az apjának kedvibe járjon. De az apja mégis mindig szomorú volt. Egyszer elhatározta magában a királyfi, megkérdezi az édesapját, mi az oka annak a nagy szomorúságnak. űgy is tett. Megkérdezte, az apja azt felelte:

– Látom, fiam, hogy vitéz vagy, mert a legjobb vivókat is legyőzöd, a legveszedelmesebb vadakat is elejted, de még mindennek nem örülhetek, mert van nekem egy jó barátom, már egy fél éve, hogy kaptam tülle üzenetet. Az én barátom, aranyerdő közepiben van egy szép selyemrít, abban lakik. De úgy megirigyelték tülle azt a szép országot, hogy a boszorkányok ezrivel küldik rá a katonaságot. Ez az üzenet. Az üzenet mellett arra kír, hogy segítsek neki. De látod, én már öreg vagyok, nem tudok odamenni.

– Jól van, édesapám, majd elmegyek én.

– Igen ám, fiam, csak nem tudod az utat, nem tudsz odajutni.

– Mindegy, édesapám, elindulok. Addig megyek, addig járok, míg a te barátodra rátanálok.

– Jól van, fiam, ha azt határoztad, s minden módon el akarsz menni, segítjen az Isten az útadban!

A fiú rögtön pakolt, s mikor az útravalóval kiséren volt, azt kérdi az apja:

– Lovat választottál-e már?

– Igen, apám, már a lovász nyergeli is.

– Jól van, fiam, jól gondolkoztál, de hallgass énrám! Van az istálló háta megett egy nagy trágyalyuk. Rígen abba gyűjtöttük a trágyát. De mióta megöregedtem, nem vagyok arra való, hogy lovagoljak. És tudod, fiam, mit rejtegetek én abban a gödörben? Az én legínykori paripámat. Ajánlom neked, hogy avval menj el. Igaz, hogy meg kell előbb etetni, de nízsd meg, ha egyszer jól lakik, úgy fog kinízni, mint egy csikó.

Kiált is a fiú rögtön a kocsisnak:

– János, kisérsz zabot elé!

Erre megszólal az apja:

– Nem zab kell annak, fiam!

– Hát micsoda, édesapám?

– Na, bizony mi? Tiszta ígő parazsat eszik. Ott van hátull a kertben vagy három vagon fa. Gyújtsad meg! Mikor parázssá válik, emeld ki a lovat a gödörből és vidd oda, me az most olyan gyenge, hogy még odáig se tud elmenni!

Meggyújtották a nagy csomó fát. Olyan tüze lett, hogy az egész városban melegedtek. Mikor izzó parázssá vált, akkor a királyfi kivette a lovat a gödörből. Odacipelte a nagy tűzhöz. Hát, halljunk

csodát, gyerekek, nekikezdett a lú enni. Ahogy kezdte enni a parazsat, szemlátomást hízott. Mikor mind megette, még a szőre is tündöklött. Elbámultak a csikósok, de még a királyfi is. Akkor nízett nagyot, mikor látta, hogy a lúnak hat lába van. Amint bámult a királyfi, megszólal az apja:

– Most, édes fiam, menj fel a padlásra! Ott vannak az én régi fegyvereim, válassz ki magadnak egyet! Ugyan megmondom neked, vannak ott finyesebbnél finyesebb kardok és fegyverek, de van ottan a többi közt, amelyik olyan rozsdás, hogy úgy níz ki, mintha behintették volna szíp piros csípős paprikával. Azt ajánlom neked, fiam, hogy azt a kardot vedd magadhoz.

Le is hozta a királyfi, próbálgatta kihúzni a pengét a hüvelyből, de sohogy se tudta:

– No, édesapám, jól nizek ki evvel a karddal. Nemcsak hétszer, hetvenhétszer is levághatják a fejemet, míg én evvel vágni tudnék.

– Ó, fiam, nem úgy kell azt kihúzni! Mondjad neki: Kard ki a hüvelyből!

Alighogy kimondja a királyfi, egyszerre a kard kirepül. De úgy zúgott a levegő a kard suhogásától, hogy mink azt hinnők, hogy valami nagy vihar van.

– Most mit csináljak, apám?

– Most mondjad: Kard vissza!

Abban a pillanatban a hüvelybe rejtőzött.

– Na, fiam, így jár ez a kard. De osztán mikor kiharancsolod, mondjad is neki: Vágjad kardom!

Megköszönte szépen az édesapjának a kardot, lovat. Az öreg királynak kicsordult a könny a szemiből.

– Hát mir sír, édesapám? – kérdi a királyfi.

Feleli az öreg király:

– Sose látlak többé, fiam.

– Hát hogy, édesapám? Azt jóstolták, hogy én meghalok?

– Nem jóstolták, de tudom én, hogy nem látlak többé soha.

Összeölelgöztek, megcsókolták egymást, könnyek közt elbúcsúztak egymástól. Felült a királyfi a hatlábú paripára, a paripa pedig felreppent a levegőbe. Mintha szárnya lett volna, úgy vitte a királyfit toronyirányba. Egyszer csak hopp, megtorpan a ló, ereszkedik lefelé. Mikor földet ír a lába, elbámul a királyfi. Egy olyan szép erdőben

volt, hogy a fák mind aranybúl voltak. „Na – gondolja magában – , itt lesz valahol a selyemrít.” Elindult csak úgy gyalogszerrel, a lovat vezette kantárnál fogva. Egyszer meglátta a selyemrít szílit. De azt is látta, hogy a selyemrít közepibe egy szép sátor áll. Megkötötte a lovát, ű pedig egyedül indult a sátor felé. Mikor a sátorhoz írt, látja, hogy benn a sátor közepiben alszik egy őszbe vegyült öregember. Hát a sátor egyik sarka el volt függönyözve. Elhúzza a függönnyt, s ijedtiben majd elkiáltotta magát. Nízzük meg mi is, mit látott? Egy szép aranyágyat, az ágyban egy olyan tizenennyolc év körüli leány aranyhajjal, meztelenül fekszik. Egyik karja és egyik lába lelógott. Megsajnálta a királyfi, odament, megfogja a lánynak a lábát, felteszi szépen az ágyba. A leány nem aludt, fél szemmel nízte, hogy milyen délceg fiatalember áll az ágya mellett. Mikor a királyfi megfogta a karját is, hogy tegye föl, a leány csak átölelte a nyakát. Odahúzta a fejét magához, megcsókolta:

– Én a tied, te az enyim, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástúl! Te ide hallgass, tudom hogy fáradt vagy, lipj ki innen, és pihenj le a sátorban!

Le is pihent, azonnal el is aludt. Ahogy ű elaludt, az öregember felibred, látja, hogy egy idegen van a sátorban. Azonnal kihúzza a kardját, fölemeli, hogy vágja le a nyakát. Mikor éppen suhantani akar, akkor jut eszibe: „Hisz ennek is kardja van, én is aludtam, mikor a sátorba jött, ű is megölhetett volna. Nem bántom, majd ha fölíbred, megkérdezem tülle, kicsoda.”

Úgy is tett az öreg, leült és várt, amíg a fiatalember fölíbredt. Mikor megíbred, megszólítja az öreg:

– Hallod, öcsém, felelj a kérdísemre! Ki vagy, és mit keresell itt?

A királyfi felült a fekhelyírúl:

– Én, ha nem tévedtem, éppen tíged kerestelek. Az apám küldött, hogy aranyerdő közepibe selyemrít, a selyemrítén lakik az ű barátja.

– Ejnye, fiam, te volnál az én barátomnak, a Veres királynak a fia?

– Égen, én vagyok. Azírt jöttem, me az apám üzenetet kapott, hogy te bajban vagy, de ű már öreg, és engem küldött.

– Jó, hogy jöttíl, fiam, me már több mint egy éve, hogy ostromolnak a boszorkányok katonái. Elhoztad az apád kardját, az én kardomnak a cimboráját? Me tudd meg, fiam, akármennyi katonát levág a kardom, ötször vagy tízszer annyi jű mindig helyette.

Látod ott azt a nagy hegyet? Ott van egy vín boszorkány, az ontja rám a katonaságot. Még aztat meg nem öljük, nekem nyugtom soha nincs. No, de most már ketten leszünk. Máma, azt hiszem, nem fognak támadni, de holnap egész biztos. Máma egy kicsit elbeszélgetünk, aztán meglátjuk, mit hoz a holnap.

De az öreg olyan ravasz volt, hogy a lányát nem mutatta meg, mind egyebet beszílt. Elbeszélte, hogy fiatal korában űneki a boszorkány, aki abban a hegyben lakik, szeretője volt. Megégérte neki, hogy feleségül veszi, de azt nem teljesítette, s most a boszorkány bosszújából üt el akarja pusztítani.

A beszélgetés után megvacsoráztak, lepihentek. Reggel korán keltek, de szerencsijek is volt, me ahogy a nap bútt fel, jöttek a boszorkány katonái. Úgy jöttek ki a hegyből fogyhatatlanul, mint a víz, mikor nagy forrással jű a földből. Kirepültek a kardok a hüvelyből. Volt dolga a két kardnak, aprították a katonákat. Már dél felé kezdtek ritkulni. Ekkor a Veres királyfi megindult a hegy irányába. Előtte a kardja vágta a katonát, akárcsak Szalai a szappant. Mikor ahhoz a lyukhoz írt, aholl a katonák jöttek ki, úgy gondolta, hogy bémegy, megnízi, hogy mi van ott. Úgy is tett, nyomult előre. Hát mikor beírt, mit gondoltok, gyerekik, mit látott? Egy nagy tágos térség közepinn egy esztováta. Benne ült egy vén öregasszony, akkora orra volt, hogy a földet írte, az orcáján pedig több ránc volt, mint száz asszonnak a szoknyáján. És ez a vín boszorkány nyomta a lábítót, s valahányszor a vetillőt átaldobta, mindig egy század katona állott elő, s adta ki nekik a parancsot:

– Előre a selyemrítre! Öljítek meg azt a vín gazembert!

De mikor egy század kipottyant, a királyfi kardja suhant egyet, mind a száznak levágta a fejit. A királyfi pedig odaugrott a vín boszorkányhoz, elővette a zsebkésit, szíven szúrta a vín boszorkányt. Hát csak mi törtínt? Az a nagy hegy úgy szíjjelmállott, mintha soha ott se lett volna. S mit gondoltok, mi lett a helyin? Egy olyan szép selyemrít, mint ahol az öregember lakott, ahuva a vín boszorkány a katonákat parancsolta.

Mikor ez megtörtínt, az ősz öreg ember előhíttá a leányát, odaállította a királyfi eleibe:

– Nízzed fiam, ha nincsen menyasszonyod, nekem más gyermek nincs, csak ez az egy leányom! Ha szereted, neked adom, vélle együtt az egész királyságom.

Úgy is történt. Papot híttak, megesküdtek, még most is a selyemríten ilnek, ha meg nem hóttak.

Elmondta: Máté György bálint

Vízi Sándor

Volt egyszer egy özvegyasszony, nagyon nagy szegénységben ílt. A férje korán meghalt, alig tudott szegény asszony napról napra éldegélni. Nem volt egyebe, csak egy kis kukoricalisztje, abból szeretett volna főzni magának egy kis vacsorát. Egy darab fája sem volt, vett egy kis kötelet a kezibe, s elindult, hogy keressen egy kis fát hozzá. Bétívedt egy nagy erdőbe. Ennek az erdőnek a szílin ahogy mendegélt, egy nagy kűsziklához ért. Látja, hogy a kűsziklából csergedezik a víz, és a kűszikla aljában összegyüledezett. Az asszony nagyon szomjas volt, gondolta, iszik belőlle. Meg is itta a vizet, amennyi volt, mind. Szedett egy kis fát, s mit érez? Azt érzi, hogy terhes lett.

Hát csuda történik, harmadnapra született egy fia. Gondolta, a víztől kapta, legyen Vízi Sándor a neve. De mi történt! Úgy nőtt, mikor harmadnapos volt, az egész falu azt mondta, hogy ez mán van tízéves. (Jól fejlett!) Mikor már ötnapos volt, azt mondta:

– Édesanyám, elmenyek szerencsít próbálni.

Vett egy rossz puskát a vállára, s elindult abba a nagy, rengeteg erdőbe. Ahogy megy, szembejön vélle egy farkas. Lekapja a puskát a válláról, céloz a farkasra, hogy meglűjje, hát csak a farkas megszólal:

– Sándor, ne lűj meg, fogadj el kutyádnak!

– Na jó – mondja Sándor –, nem bánom, gyere utánnam!

Alig megy egy húsz lépést, jön vélle szembe egy medve. Azt is meg akarja lűnni, a medve is megszólal:

– Sándor, ne lűj meg, fogadj el kutyádnak!

– Jó, elfogadlak, gyere te is utánam!

Menyen, mendégél a rengetegen keresztül. Ipp mikor az erdőből írne ki, tanálkozik egy nagy oroszlánnaal. Azt is meg akarja lúni. Az is kireli Sándort:

– Ne lújj meg Sándor, fogadj el kutyádnak engem is!

– Nem bánom, gyere te is utánam!

Mennek, mendégélnek három nap és három íjjel. Negyedik nap este egy nagy város vígire írnek. A város fekete gyászba volt vonva. Sándor a város legvígső házához békopogtat. Mikor bélíp a házba, csak egy olyan ötven év körüli asszony üldögél a tűz előtt, és fütözik.

– Jó estét, anyám – mondja Sándor.

– Isten hozott fiam, mi járásban vagy? – kérdi az asszony.

– Én bizony vándorúton vagyok, és egy kis pihenőt tartanék magánál, ha megengedné.

– Nem bánom – mondja az asszony –, de olyan szegíny vagyok, csak a földön alhatsz, ágyam nincs.

– Nem baj – mondja Sándor.

Megvacsorázott, és lefeküdt. Reggel mikor felébredt, azt mondja az asszonynak:

– Adjon egy kis vizet, mosdjam meg!

– Jaj, lelkem fiam Sándor, azt ne kírj!

– Mír? – kérdi Sándor.

– Hát te nem is tudod, fiam?

– Nem tudok semmit – mondja Sándor.

– Tudd meg, ez a város a király városa. Azírt van fekete gyászba húzva, mert a városból az összes vizet egy hétfejű sárkány mind összeszedte, s künn tartja a mezőn egy kútban, és csak akkor ad vizet a városnak, mikor neki egy szúzeányt visznek, és már úgy elfogyott a leány a városból, most már a király lányára került a sor (az baj!), s a király kihirdette, aki a lányát megmenti a hétfejű sárkánytól, annak adja a leányát és fele királyságát.

– Nem törődök én – mondja Sándor – sem a leánnyal, sem a királysággal, sem a sárkánnyal, hanem induljon, s hozzon nekem vizet a kútból!

– Fílek, hogy megöl a sárkány – mondja az asszony.

– Ne filjen semmit – mondja Sándor –, mondja meg, hogy Vízi Sándornak kell!

– Vízi Sándornak hínak? – kérdi az asszony.
– Igen – mondja Sándor. – És magát? – kérdezi.
– Én, lelkem fiam, Ódaliné vagyok. Na, isten áldjon meg, menyek
– mondja az asszony –, mert lehet, hogy többet nem látsz. Attól
filek, megől a sárkány.

Mindjárt az öregasszony két kannát vesz a kezibe, elmegy ki a
mezőre a kúthoz. Egy kis gondolkozás után megmeríti a két kannát.
Abban a percben a víz megzavarodik, kijön a hétfejű sárkány a
kútból, rákiált az asszonyra:

– Hol a leány? Addig a vizet nem viszed!

Megijed Ódaliné, és mondja:

– Lelkem sárkány, nem magamnak viszem. Nálam van Vízi
Sándor, az erőltetett, vigyek neki vizet.

– Ejnye, az a kutya kölyök! A minap még az anyja hasában volt,
és már idejutott! Na, vigye a vizet, nem kell a leány!

Elindul Ódaliné a vízzel. Ahogy megy az úton hazafelé, kérdezik
tülle:

– Mit viszen?

Büszkén feleli:

– Vizet!

Igen, de olyan szomjas volt, hogy mikor hazaírt az udvarra, alig
lépett bé, felemelte a kannát, hogy igyik egy kicsit, olyan szomjas volt,
mind megitta. Akkor ijedtiben visszafordult, hogy hozzon más vizet.
Nem mert bémenni Sándorhoz. Megmerítette a kannákat, s a sárkány
megint kijött. Kérdezi:

– Hunn a lány?

– Megmondtam az előbb, nem magamnak viszem, mert Vízi
Sándornak.

– Na, vigyed! Úgyis összebirkozok én velle, már tudom jól.

De most már olyan büszkén vitte a vizet (el volt látva vízzel!), aki
kérdzte tőle, mit viszen, büszkén felelte:

– Vizet, mit vinnék egyebet!

Mikor hazaírt, megint fölemelte az egyik kannát, mind egy cseppig
kiitta belőle (mennyi víz fért beléje!), Sándor éppen jött ki a házból:

– Lelkem Ódaliné, de sokára jön!

– Jaj, Sándor fiam, megbocsáss! Az első két kannával megittam,
most megint megittam az egyiket. Elég lesz neked ez az egy?

– El se bírom használni – mondja Sándor.

Mire Sándor megmosdott, megkondúlt a város harangja, peregtek a dobok, harsogtak a trombiták. A királyi palota kapuja megnyílik. Egy ngylovas hintó jön ki. A hintóban kit látunk? A szépséges szép királykisasszonyt. Az egész város siratta, mert olyan szive volt, a szegényeken mindig segített, és tudták, most megöli a sárkány. Kivágtatott a ngy lú véle a kút mellé. Ott volt egy szíp rit. Leszállott a kocsiból, megcsókolta az édesapját, édesanyját, elbúcsuzott az egész város nípítül. Ez az idő alatt Sándor is elindult ám a három kutyájával. Láta messzirül már a leányt. Ippen mire ű odaírt, akkor jött ki a sárkány a kútból. Ment a leány felé, hogy megölje és a virit kivegye. Sándor nagyot kiáltott:

– Állj meg, te kutya sárkány! Először küzdjél meg véllem, addig a leányt ne bánts!

Megfordult a sárkány, mind a hét torkából okáda a langot szembe Sándorral. De Sándor se volt ám rest. Kihúzta a kardját, amit az úton tanált, elkezdte véle szabni a sárkányt. Elordítja magát a sárkány:

– Állj meg, Sándor, avval a hegyes nyelveddel! Gyere, menjünk birokra!

Visszadugja a hüvelybe a kardot. Összefogózik a hétfejű sárkánnyal, kezdik egymást tekerni, csavarni. Küszködés közben a sárkány bévágta Sándort bokáig a földbe, Sándor kiugrott, megkapja a sárkányt, bévágta térdig a földbe. Akkor a sárkány kiugrik, megkapja Sándort, bévágja derékig a földbe. Sándor megharagszik, nagyot kiált, megfogja a sárkányt, nyakig vágta a földbe. Akkor gyorsan elérántja a kardot, levágta a sárkánynak mind a hét fejét, aztán leszedte a sárkánynak a hét koronát a fejrül, és levágta a huszonngy körminek a hegyit, s belétette a tarisnyájába. Akkor visszament a királykisasszonyhoz. A királykisasszony csak felugrik a földrül. Sándor megijedt, hogy menekülni akar tülle, de halljunk oda, mi történik? A nyakába ugrik Sándornak, átöleli, és elkezd csókolni. (Nesze, Sándor!)

– Drága megmentöm, felesíged leszek, tiéd leszek, és tied lesz a királyság is. De látom, hogy ki vagy merülve, üljünk le, és pihend ki magadat!

Úgy is tettek. Leültek, Sándor szépen a fejét odahajtotta a királykisasszony ölibe, a királykisasszony szépen símogatta a haját.

Addig símogatta, addig beszélgettek, még mind a ketten elaludtak. Akkor megszólalt az oroszlán, mondja a medvének és a farkasnak:

– Látjátok azt a cigánylegényt azon a fűzfán? Az nem jóban sántikál. Én itt lefekszem, ti mind a ketten örködjetek!

Alighogy elalszik az oroszlán, mondja a medve a farkasnak:

– Látod azt a cigánypurdét azonn a fűzfán? Az nem jóban sántikál. Én lefekszem, alszom, te pedig örködj!

Alighogy a medve elalszik, megszólal a farkas:

– Hallod, farkam, elég nagy vagy. Én is lefekszem, alszom egy kicsit, addig örködj! Ha valami baj történik, megtagadlak.

Igen de ám, alighogy a farkas elaludt, a cigánylegény leszáll a fárúl, megy a királykisasszony és Sándor felé. Mikor csak három lépésre volt tüllök, a királykisasszony akkor nyitja ki a szemit. Meglátja a cigánylegényt, a kezibe egy nagy kést. Megfenyegeti a királykisasszonyt. Az úgy megijedt, hogy mozdulni sem tudott. Akkor a cigánylegény odalípett Sándorhoz, egy húzással elvágta a késsel a nyakát, és azt mondja a királykisasszonynak:

– Most elmenyünk apádhoz, megmondom, hogy én öltem meg a sárkányt, mert ha nem, úgy vágom el a nyakadat, mint a Vízi Sándorét.

Megijedt a királykisasszony, elmentek haza. A cigánylegény eléáll a királynak:

– Felséges királyom, a hétfejű sárkányt megöltem, most várom az ígret béváltását. A leánya felesígem legyen, és fele királysága az enyím legyen!

Szegény királykisasszony nem mert szóllani semmit. Azonnal kihirdette a király az egész országban, hogy mindenkit szívesen lát a vendígsígben, mert a leányának lesz az esküvője. Összegyűltek urak, szegínyek, cigányok, még talán románok is voltak. Megkezdődött a nagy mullatság. Annyi volt a bor és a pálinka, mint a sárkány kútjában a víz.

Hagyjuk az urakat, múlassanak, nízük meg, mi van Sándorral! Látjuk, hogy a feje félregurúlva a testtől ott fekszik viresen. Felíbred az oroszlán, elordítja magát:

– Két semmirevaló, hát így örködtetek? Most ide hallgassatok! Még én vissza nem jövök ide, addig ebből a helybül el ne menjeteK, vigyázatok szegíny gazdánk holttestire!

Akkor az oroszlán elindul. Mintha most is látnám, hogy halad árkon-bokron, mezőn keresztül. Béir egy nagy rengeteg erdőbe. Tanálkozik egy óriáskígyóval. Látja, hogy a kígyónak a szájában két szál forrasztófű van. Megszólítja az oroszlán a kígyót:

- Add nekem az egyik szál fűvet!
- Azt már nem – mondja a kígyó.
- Elíg lesz neked az egyik – mondja az oroszlán.

– Igen, de két fiam van – mondja a kígyó. – Mind a kettő künn sütkérezett a napon. Arra jött egy gazda, szekírrrel vitte a búzát. Mind a két fiamnak a fejire ment a kerék, összetörte. Azt akarom evvel a fűvel összeforrasztani. Ha neked is kell ilyen fű, eredj és keress magadnak.

Az oroszlán nem szólt semmit, csak rálípett a kígyónak a farkára. A kígyó visszafordul, nagyot szisszen, kiejti a fűvet a szájából. Az oroszlán felkapja a két szál fűvet, elkezd véle vágatni vissza Sándor felé. Mikor odaír, mondja a medvének és a farkasnak:

- Illesszétek vissza a gazdánk fejit, ahogy volt!

Az ám, de mi történik? A farkas úgy meg volt ijedve, hogy a Sándor arcát a háta felől tette, s akkor az oroszlán megkeni a forrasztófűvel, az egyik szállal. Odaragad a feje Sándornak, elkezd beszélni, de olyan furcsán tetszik neki, hogy a kezit nem tudja előre mozdítani. Akkor veszi észre, nem a mejjit látja, mert a hátát. (Na, szegény Sándor!) Meglátja ezt az oroszlán, észreveszi a hibát, eltátja a száját, s leharapja a Sándor fejit. Mondja a farkasnak:

- Menj félre, te pimasz!

Akkor ű állította vissza a fejit. Megkente a másik szál fűvel. Sándor megszólal:

- Jaj, kedves kutyáim, milyen jól elaludtam!

– El bizony, te, örökre – mondja az oroszlán –, ha én nem tanálok meg a forrasztófűvet.

– Na jó, kedves kutyáim, menjünk Ódalinéhez! (Rákóci bonyához!)¹

Mikor odaírnek, kérdezi Sándor:

- Ódaliné drága, mi hír a városban?

¹ A falu szélén egyedül lakó öregasszony.

– Jaj, lelkem Sándor, itt nagy mulatság van, egy cigánylegény megölte a sárkányt, most tartják a királyi palotában a nagy lakodalmat.

– Mi nem kóstolunk belőle, lelkem Ódaliné? – kérdezi Sándor.

– Én szeretném – mondja Ódaliné –, de hogy menjünk mi oda?

– Nem kell menjünk – mondja Sándor –, elküldöm az egyik kutyámat, s majd hoz az nekünk.

– Jaj, sok mindent elhiszek, de azt nem.

– Adjon csak egy kosarat! – mondja Sándor.

– Jaj fiam, csupán egy kosaram van, filek, hogy elvész. Hogy adjam oda?

De mégiscsak odaadta. Sándor rögtön papírt, ceruzát vesz elé, ír egy kis cédulát, beléteszi a kosárba. Mondja a farkasnak:

– Eredj a királyi palotába! Ezt a cédulát ne engedd, hogy kivegye senki más, csak a királykisasszony!

A farkas elindul. Mikor a kapuhoz írt, látja, hogy a cigánylegény tizenkét párnán ül. De úgy megijedt, mikor meglátta a farkast, három párna kicsúszott alóla. (Amint fészkelődött!) Elkezdett kiabálni:

– Azt a csúnya kutyát hajtsuk ki!

De meglátta ám a királykisasszony is. Ez azt mondta, hogy engedjék, hogy jönn.

– Látom, kosár van nálla, kireget. (A szegínyek számára!)

A királykisasszony szembeszalad a farkassal, kiveszi a kosárból a cédulát. Az állott rajta: „Drága szerelmem, küldjél valamit! A te Vízi Sándorod. Csak ne árulj el!” Kiált a kisasszony:

– Szakácsné, hamar tisztát, egy kis jó pálinkát!

Azonnal pakkoltak öt vagy tíz darab tisztát, nem olvastam meg, egy fejr üvegbe szép piros pálinkát. Mikor benn volt a kosárban, a farkas megindult, bément Ódalinéhez.

– Na ugye, mondtam, Ódaliné – mondja Sándor.

Az öregasszony úgy megörült, mikor a pálinkát meglátta, rögtön a Sándor nyakába ugrott. (Az még elszereti Sándort!)

– Emmán igazán valami! Ihatom belőle, Sándor fiam?

– Amennyi jól esik, Ódaliné lelkem.

– Fiam, én mind megiszom, ha neked nem kell.

Nem bánta Sándor, hadd igya. Ódaliné kezd panaszkodni:

– Sándor fiam, éhes vagyok!

– Mit ennék? – kérdi Sándor.
– Tudom, hogy van a lakodalomban töltött káposzta, abból szeretnék enni.

– Az mindjár meglesz – mondja Sándor.

Előhívja a medvét, odaadja a kosarat, annak is egy cédulát tesz. Igen, de mire a medve a kapuhoz írt, már dupla őrség állott. Gondolkozik a medve, mit csináljon? Nekimenjen a katonaságnak? Mikor ezen gondolkozik, egy katona előlíp:

– Gyere, kedves kutya, engem megbízott a királykisasszony, mikor téged meglátlak, nyissam ki a kiskaput, és azon engedjelek bé!

Be is ment a medve, meglátta a cigány. Megint kiesett három párna alólla. A királykisasszony rögtön szaladt, elolvasta a cédulát, és ű maga azonnal egy fazék töltött káposztát tett a kosárba. (Egyik Ódaliné!) Mikor a medve visszaérkezett, Ódaliné úgy bé volt rúgva, csak egy tölteliket tudott megenni.

– Jaj, lelkem Sándor, nem tudnánk mi odamenni, ahonnan ezt a töltött káposztát hozták?

– Dehogynem – mondja Sándor –, még pedig hintóval.

– Nahát, Sándor, egyebet mindent elhiszek, de hogy én hintóval menjek a királyi palotába, azt nem bírom elhinni.

Előhívja Sándor az oroszlánt, ír egy kis cédulát, mondja az oroszlánnak:

– Neked nem adok kosarat, nesze, itt ez a cédula, add oda a királykisasszonynak!

Elindult az oroszlán, megy, megy. Mikor a királyi palotába ír, a cigány meglátja, úgy megijedt, az összes párna kicsúszott alóla. Az oroszlán megy a királykisasszonyhoz, odaadja a cédulát. Odasúgja az oroszlánnak a királykisasszony:

– Állj meg a kapu előtt!

Az oroszlán ahogy kimegy, a királykisasszony szól a parádés kocsisnak:

– Jancsi, hozd elé a legszebb fiakkert! A legszebb lovak közül hatot válassz ki, fogj bé, és menj az oroszlán után! Ahová az oroszlán bémegy, az a kapu előtt állj meg, és várd, amég onnét kijűnek!

A kocsi elindult, a királykisasszony megfogja a fejét, elkezd rikoltozni:

– Lelkem édesapám, kedves királyatyám, erőssen nagy fejfájásom van. Engedjétek meg, menjek ki a levegőre egy kicsit!

– Hogyne, kedves lányom – mondja a király. – Mennyi idő kell?

– Csak egy félóra, lelkem királyapám.

Kimegy a királykisasszony a virágoskertbe. A virágoskertnek volt egy kicsi ajtója. A királykisasszony elhúzott egy pici kócsot, béilleszti a zárba, fordít egyet, kettőt, kattan a zár, az ajtó felpattan, a királykisasszony kiugrik, a kertek hegyin, tetején szaladt.² Meg sem áll, csak az Ódaliné kertajtójánál. Leszalad az udvarra. Sándor már künn állott, Ódaliné mellette félrészegen. Akkor látják meg, hogy ott van már a hatlovas hintó. Sándor karon fogja a királykisasszonyt, békülnek a hintóba, de Ódaliné nem tudott felmászni ám, a kocsis kellett hogy feltegye a bakra maga mellé. Egyik kezével fogta a gyeplőt, másik kezével Ódalinét, hogy le ne essék. Megindult a kocsi, repülnek a lovak. Öt perc, a királyi udvarban vagynak. Mikor ezt meglátta a cigány, úgy megijedt, az asztal alá esett. A királykisasszony megy az apjához:

– Lelkem királyapám, ez a fiatalember ölte meg a sárkányt, nem az a csúf cigány.

– Hallgass – mondja a cigány –, én hoztalak ide, én öltem meg a sárkányt, csakhogy aztat jobban sereted, mint engem! (Me ügyesebb!)

A belügyminiszter nagyot kiált:

– Csend! Kedves fiatal barátom, jöjjön csak errébb!

– Parancsoljon, nagyságos uram!

– Maga ölte meg a sárkányt?

– Igen, bé is tudom bizonyítani.

– Hahó, várj csak! – mondja a cigány. Belényúl a zsebibe. – Itt a bizonyíték – mondja –, huszonnígy köröm a sárkány ujjairúl.

Elveszi a miniszter, nízi:

– Az ám cigány, csakhogy ez csonka, valaki a hegyit hamarább levágta.

– Az ám – mondja Sándor. Bényúl a tarisnyába, s kiveszi a huszonnígy körömről levágott ríszeket.

² Ketesd mély patak völgyben épült. A házak mögötti kertek mind meredek domboldalon vannak.

– Ez már igen – mondja a miniszter –, még van valami?
– Igen, nagyság uram, itt a hét korona, amit a sárkány fejről
levettem.

– Ez már bizonyíték – mondja a miniszter.

Összeül a tanács a cigányt megbüntetni csalásíró. Mondja Sándor:

– Adják át nekem!

Feleli a miniszter:

– Lúfarka után köljük.

– Nem – mondja Sándor –, gyertek elő kutyáim!

Kérdi az oroslán:

– Mit csináljunk véle?

Azt mondja Sándor:

– Álljatok az udvar három sarkára, egy kicsit labdázatok véle,
akkor harapjatok egyet-egyet!

Első volt a farkas. Megfogta a cigányt, de gondolta, nem löki a
többinek, mert hátha neki akkor nem marad. Először harapott egyet
a cigányba, akkor odalökte a medvének. A medve is harapott egyet,
átlökte az oroslánnak. Az oroslán, ami még volt a cigányból, mind
megette. De ám benn megkezdődött a muzsika, a tánc, a csujogatás.
A két fiatal karon fogta egymást, bementek a szomszéd szobába,
összeölelgöztek, összecsókolták egymást, és még ma is ott múllatnak,
ha meg nem hóttak. Itt a vége!

Elmondta: Máté György bálint

Krisztus Urunk és az obsitos

Volt egyszer egy katona. Mikor kitört az ideje, tizenkét év – me
régén tizenkét évet szolgáltak –, kiadták az obsitot, hazabocsá-
tották. Abban az időben nem volt autó, vonat, semmi ilyen jármű, az
obsitos gyalog folytatta az útját hazafelé. Amint megy, mendegél az
úton, szembe tanálkozott két kúdussal, s megszólítják:

– Katona bácsi, az Isten nevében adjon valamit nekünk!

Azt mondja a katona:

– Bizony, nekem sem sok van, három krajcár zsoldot kaptam, de abból is egyet kendteknek adok. Úgyse leszek se gazdagabb se szegényebb.

A két kúdos, aki nem volt más, mint Krisztus Urunk és Szent Péter ábruhában, megköszöntik a pínzt az obsitosnak, s elbúcsúztak egymástól. De alig ment egy hajításra az obsitos, megint tanálkozott a két kúdussal. Megint kirtik, hogy adjon nekik valamit az Isten nevében.

– Jól van, no – mondja az obsitos –, még két krajcárom van, egyiket odaadom. Úgyse menek messze véle.

Megköszöntik a pínzt újólag a kúdosok, s megint elváltak egymástól. Egy kis idő múlva megint tanálkozott a két kúdos az obsitossal, s megint kírtek valamit az Isten nevében.

– Jól van, no. Még van egy krajcárom, azt is kendteknek adom. Legalább nem filek a rablóktól.

Megköszöntik a pínzt újólag, s nagy hálálkodással elbúcsúztak egymástól. Nem telt belé egy jó negyedóra, megint tanálkozott az obsitos a két kúdussal, de akkor már nem voltak kúdos gúnyában, hanem szép főpapi ruha volt mindkettőjükön, s megszólítja Krisztus az obsitost:

– No, te katona, láttam, hogy nagyon jó szíved van. Három krajcár zsoldod volt, s azt is nekünk adtad. A jóságodért azt is meg akarom hálálni, három kívánságod teljesítem.

– Hátha így állunk – azt mondja az obsitos –, akkor adjon az úr nekem egy olyan pipát, akiből a dohány ki nem fogy!

Még jóformán ki sem mondta az obsitos, már a szájában ígett a jó verpeléti dohány a makra pipában.

– Mi legyen a második kívánság? – szolt Krisztus.

– Egy olyan játszókártyát kívánok uram, hogyha én játszok, mindig én nyerjek!

Az a kívánsága is teljesült rögtön.

– A harmadik kívánság pedig az legyen, hogy egy olyan zsákot kívánok, hogyha én azt mondom a zsáknak: szorítsd, zsákom, belé-szorítsa az egész világot! (Avvót a zsák!)

– S egyet ne felejts el – szolt Jézus Krisztus –, ráadásul az örök üdvösséget, hogyha meghalsz!

Mikor ezzel mind megvoltak, szívélyesen elbúcsúztak egymástól. Egyik jobbra, a másik balra ment, mindegyik az ő útjára.

Megy, mendegél az obsitos hetedhét ország ellen. Semmire nem volt szüksége. Dohánnya volt elég. Ha a pínze elfogyott, bément egy vendíglőbe, mindjárt elnyerte a pínzt az uraktól, volt pínze bővönn. Egyszer bérkezik egy városba, s bémegy egy vendíglőbe a város vigin. Rendel magának ítélt s italt, azzal ott iszogat magában. Odamegy hozzá a vendíglős, s kérdezi az obsitos a vendéglöstől, hogy mi hír a városban.

– Hát, biz itt nagy hír van, vitéz úr – azt mondja a vendéglős –, mert úgy tudja meg, vitéz úr, hogy ez a király városa, szóval a főváros. Itt olyan nagy bú van, a királyi örsrűl, az örszobábúl minden ijjel eltűnik a királynak egyik katonája, s nem tudja senki, hova merre, s már nem kerül a királynak, aki posztot áll az örszobában.

– Na – mondja az obsitos –, én azonnal megpróbállok. Kiállok én posztnak.

Reggel, ahogy megvirradt, azonnal ment fel a királyhoz. Jelentkezik:

– Felsőges királyom, életem halálom kezibe ajállom – mondja az obsitos –, hallottam, hogy itt nagy baj van, hogy az örszobábúl minden ijjel eltűnik egy katona, s nincs, aki megőrizze, s én azért jöttem, hogy én kiállok posztnak, ha felséged megengedi. Csak azt kívánom, hogy hozasson a felséges király tizenkét hordó pálnkát, tizenkét hordó bort, tizenkét szál gyertyát. A többi az én dolgom. (Ejnye, az öreg nagyon potrohos belű!)

Megörült a király nagyon, hogyne örült volna. Adott volna akármennyit, s estére már ott is volt az örszobában a tizenkét hordó bor, tizenkét hordó pálnka s tizenkét szál gyertya. (Körülbelül az öreg berűg alapossan!) Mikor béállott az este, az obsitos meggyútotta a tizenkét szál gyertyát, a tizenkét hordó pálnkát s a tizenkét hordó bort csapra ütötte. (Tűzet nem rakott? – Nem.) Mikor eleget ivott, elévette a játzókártáját, s nekifogott egyedül kártázni. (Egyedül? – Egyedül hát!)

– Makkot János! Filkót János! Tromfot János!

Magában kártázgatott. Amint így kártázgatott itt az öreg magában, megszólal valaki a ház pallásán. (A sztrigojok!)

– Húzódj félrebb, János, me rád esem! – kiáltja valaki fejülről.
(Ha!)

Még jóformán ki sem mondja, már elejibe leesett két láb, derék és fej nélkül. Megcsóválja a fejét az obsitos:

– Én két lábbal nem tudok kártyázni!

Alig szólja ki, leesik a két lábra a derék fej nélkül. (Kezd kialakulni az ember!) Azt mondja az obsitos:

– Én fej nélküli emberrel nem tudok kártyázni!

Hát, mikor ezt kiszólja, leesik a törzsre a fej is, és ott állt János előtt az eleven ördög. (Tessik!)

– Em má beszíd – mondta az obsitos –, most már van kivel kártyázni. Ül le, cimborá, s kártyázzunk!

De hogy ezt kimondta az obsitos, megnyíllott a pallás, s úgy hullott a sok ördög, mint a csillag szeptemberben. (S kártya nem volt, csak harmínckettő! – Szorull János!) S az az ördög, amelyik először lejött Jánoshoz, akit hívott kártyázni, ráparancsolt az ördögökre:

– Szaggassátok szíjjel az obsitost!

– De az árgyelussát – szólt az obsitos –, hát ez a köszönet?! Ezirt hittalak én tíged kártyázni? Szorítsd zsákom az összes ördögöket bé!

S ahogy jöttek, katonásan szépen bemasíroztak mind a zsákba. S mikor az obsitos látta, hogy mind benn van az ördög a zsákban, békötötte a zsák száját (Jó helyt vannak a fiúk!), s bérúgta az ágy alá a zsákot, s ű maga lefeküdt, s aludt, mint a bunda reggelig. Reggel a király küldi az inassát, hogy felkölt-e már vagy elvittik az ördögök. Kérdi az inas:

– Aluszol-e, obsitos?

– Igen, csak hagyj aludni, s menj a pokolba! – azt mondja az inasnak.

Az inas menyen, s jelenti a királynak, hogy az obsitos nem halt meg, csak összeszidta ütét, mir nem hagyja, hogy aludják. De a király jól pofon vágja az inasát, hogy hogy mer neki hazudni, hogy az obsitos él.

– Na, ha nem hiszi, felséges királyom, menjen felséged s nízze meg!

A király fogja magát s megy az őrszobára, győződjik meg ű is. Kopogtat az ajtón s kérdi:

– Aluszol-e, obsitos?

– Igen, csak menj a fészkes fenébe s hagyj aludni, ne háborgassátok az embert! Egész íjjel nem tud az ember alunni tölletek!

A király megszígyelli magát, s elsomfordált az ajtótúl, s mikor jól megvirradt, az obsitos felkelt, s ment, jelentette a királynak, hogy egissíges, íp, nem ettek meg belőlle az ördögök egy falatot se.

– Na, fiam – azt mondja a király – , ilyen vitéz katonát se láttam íletemben, mint te vagy.

– Jól van, felséges királyom, most ne dícsírjen, még várjon egy kicsit vélle. Hanem estére hozasson nekem huszonnígy hordó pálinkát, huszonnígy hordó bort, huszonnígy szál gyertyát! Csinál-tasson egy olyan üllőt, amin huszonnígy kovácslegíny dolgozhassík, s adjon mellé huszonnígy kovácslegínyt! A többi az én dolgom.

Estére már ott is volt az őrszobában minden, amit az obsitos kírt. Lehelyezték az üllőt, csapra vertík a huszonnígy hordó bort, a huszonnígy hordó pálinkát. Feltették a nagy zsákot az üllőre, s amég tizenkét kovácslegíny verte az üllőt, tizenkettő itta a pálinkát s a bort. (Jól béosztotta őket!) Haj, Istenem, ne hagyj el, jajgattak az ördögök! Rimánkodtak az obsitosnak, hogy ne üsse többet, me még a tájékára se jönnek többet ennek az őrszobának.

– Jó – mondja az obsitos – , nem bántalak, csak adjatok nekem rúlla írást.

Az ördögök vezére azonnal kibújt a zsákbúl, s megcsinálták a szerződíst, s rányomták az ördögök pecsétjít, és az obsitos az ördögöket útnak eresztette. Azok osztán elsezeleltek, s az obsitos lefeküdt, s reggelig aludt, mint a bunda. Akkor már nem volt semmi gondja. (Nálla volt az írás!)

Reggel, mihent megvirradt, jelentette a királynak, hogy nincsen többé baj az őrszobában. Mutatta a nagypecsétes levelet, amit írtak az ördögök. A király annyira megörült, hogy a nyakába borult az obsitos katonának:

– Na, obsitos, amennyi kincset kívánsz, annyit adok neked most, hogy megszabadítottál az ördögöktúl.

– Nem kell nekem, felséges királyom, egy krajcár se, megílek én a magam embersígibúl. (Nagy fiú volt!)

– Nahát, jó fiam, ha nem fogadsz el semmit, áldjon meg az Isten s vezéreljen szerencsével!

Az obsitos meg ment, mendegélt, hol ebbe a városba, hol abba a városba. Neki nem volt semmire szüksége, vígan ílt. (Nem járt abban, hogy megházasodjék? – Volt neki az is.) De akármilyen jól ment neki dolga, egyszer csak megöregedett ő is a sok bolyongás közt, és Jézus Krisztus leküldte egyik angyalát, hogy vigye fel magához a mennyországba, me megígérte a lelke üdvösségét is. (Még nagyobb fiú lesz!)

Leszáll az angyal, s tanálkozik az obsitossal az úton.

– No, obsitos katona, azt a parancsolatot kaptam az Úrtól, hogy most véllem kell jöjj a mennyországba.

– Már én? Én nem menyek! Én nem akarok meghalni.

– De – szól az angyal – az Úr azt parancsolta, s nekem kell, hogy vigyelek téged, neked muszáj, hogy jöjj véllem.

– Mondtam már – szól az obsitos –, hogy nem menyek, me még nem akarok meghalni.

– De muszáj – azt mondja az angyal –, ha nem akarsz jönni, akkor viszlek.

– Hát így állunk? – azt mondja az obsitos. – Akkor szorítsd zsákom, az angyalt, és viszlek én téged! (Sikerült? – Sikerült.)

A zsák szót fogadott neki, és bészorította az angyalt. S így bolyongott az obsitos még sok esztendeig azután, hogy az Úr utánna küldte az angyalt, s annyira, hogy a szegény obsitos úgy megöregedett, hogy ő is kivánta a halált, s fogta magát, s elindult a mennyország felé. (Egyedül? – Egyedül, az angyallal a zsákban.) Az angyal a hóna alatt, s mikor a mennyország kapujához írt, kopogtat az ajtón. Péter kiszól:

– Ki az?

– Én vagyok, az obsitos – szól a katona.

– No, ha te vagy, eredj a pokolba, ha nem jöttél, mikor híttunk! (Tessék!)

A szegény obsitos fogta magát, s elindult a pokol kapuja felé. Mikor az ördögök meglátták az obsitost a pokol kapuja felé közeledni, mind odacsődültek s kiabáltak:

– Jó az obsitos! (Megesmérték!)

– Eresszetek bé! – szól az obsitos az ördögöknek.

– Nem eresztünk – szól az ördögök királya –, itt nincs helyed közöttünk.

Megharagszik az obsitos, megy vissza a mennyország felé. (Nem is lehetett közel egymáshoz! – Liften járt, oszt hamar ment!) Megy a kapura, s éktelenül döngeti a mennyország kapuját. Fut ki Péter, kérdi, hogy ki az, ki dönget?

– Én – azt mondja az obsitos – , ereszd bé!

– Nem lehet!

– Se a mennyországba, se a pokolba? (Nem magázta Pétert? – Nem há.)

– Mondtam má – szól Péter –, ha akkor nem jöttél, mikor hittünk, most nem eresztünk bé!

Most volt nagy bajban az obsitos.

– Nincs helyem? Akkor szorítsd, zsákom, Pétert is!

S a zsák bészorította Pétert is. (Pétert is? Na, itt baj van!) S a nagy kiabálásra kijött Krisztus Urunk is, s kiáltja, hogy:

– Hol vagy, Péter? – kiáltja Szent Pétert.

– A zsákban, Uram! – felel szomorúan Péter.

De erre megharagszik Krisztus Urunk, s azt mondja:

– Ereszd ki zsákom, Pétert, s szorítsd bé az obsitost! (Csak ű parancsolt a zsáknak jobban! – Csak ű, me ütüle volt.)

És Péter s az angyal kijöttek a zsákból, s bemasérozott az obsitos, s még ma is ott van a mennyország kapujában, ha azóta bé nem eresztették.

Elmondta: Mihály István rigó

Adj, Uram Isten, száz forintot!

Katonakovártély volt egy faluban, mint itt is voltak katonák is. A gazda vacsora után kiment mindig imádkozni. A katona osztán meghallgatta, hogy a gazda milyen jól imádkozik a csűrben. „Ott jó imádkozni – gondolta –, a gazda azért imádkozik ott.” Aztán a katona is kiment a csűrbe, hogy a gazda is kiment, gondolta, az Isten ott jobban meghallgatja az imádságát. Hogy a katona is kiment, attól fogva a gazda nem ment oda imádkozni.

Hát a katona ott imádkozik a csűrben, a gazda odament, hogy meghallgassa, hogy a katona mit imádkozik. Hát azt imádkozta, hogy az Isten adjon neki száz forintot, de neki nem kell, ha nem lesz ki mind a száz forint. A gazda aztán gondolja, hogy kipróbálja a katonát. „Úgy mondta, hogy kell neki a száz forint, vajjon nem kell, hogyha kevesebb lesz?”

Volt a gazdának egy jó tehene, elhajtotta a vásárra Bánffyhunyadra, eladta kilencven forintért, akkor úgy volt az ára. Este a gazda felmenyen a csűrhíjára, még a katona nem ment volt ki. Bétette a pínzt egy zacskóba, s felment volt a csűrhíjára. A katona ott alatta akkor is csak úgy imádkozott, adjon az Isten neki száz forintot, ha nem lesz ki a száz forint, neki nem kell. Akkor leveti a gazda a csűrhíjárúl a pínzt. (Amit kapott a tehénért? – Amit kapott a tehénért.) Felveszi a katona nagy örömmel, viszi bé a házba, leteszi az asztalra, kezdi ott az asztalon olvasni. Afféle rézpénz volt, ezüstpénz, nem bángópénz. Hát nincs ki a száz forint, híjja volt tíz forint. „Na – gondolja magában – , hát jó, hogy adta a kilencven forintot is. Lehet, hogy most csak kilencven volt neki.”

Reggel kéri a gazda, hogy adja vissza neki a kilencven forintját. A katona még tette magát, csodálkozott. Hát miféle kilencven forintot kér tülle a gazda? Még a katona került felül osztán:

– Hát gazduram, kírtem én magátúl pínzt? Én csak az Istentül kírtem – azt mondta a katona.

De csak azt mondta a gazda, hogy a pínzt ű vetette le neki.

– Hát ha maga vette, hát van rá tanú, hogy a pínzt maga vette, vagy hogy kírtem én magátúl pínzt? – Ő csak az Istentül kírte a pínzt, a katona csak azt állította.

Nohát, menjenek a törvényre, s nizzik, hogy a törvény melyiknek ad igazat, a katonának vagy a gazdának!

Esett az eső, azt mondta a katona a gazdának:

– Gazduram, adjon nekem egy rossz szűrt vagy condrát, hogy a köpönyegem ne ázzik meg!

Szóval hogy ne ázzék meg a ruhája. A gazda azonnal ad egy rossz szűrt vagy condrát, mi úgy mondjuk, darócot, hogy ne ázzik meg a katonának a jó gúnyája. Elmennek a törvényre ketten. Feladja előbb a gazda a panaszát, hogy mi a baj. Lebeszéli, hogy hogy volt. Mind felírták ott, jegyzőkönyvbe vették. Kérdik a katonátúl is, hogy vallja

be, hogy hogy volt, mint volt. Lebeszéli a katona is, hogy hogy volt a dolog, s minden. Azt mondja közben a katona:

– Jó uram, ne higgyenek ennek az embernek! E csak olyan ember – megfogja a condrát, aki rajta volt – erre a condrára is megesküszik, hogy ez az üvé.

Azt mondja az ember:

– Meg biz én, megesküszöm, mert az az én condrám – azt mondta, hogy megesküszik, hogy az az ű condrája, minthogy az is volt.

Kinyiták az ajtót, kikergették az ajtón mind a kettőt onnan az irodáról. A katona megírte a pínzsel, az ember a tehín nélkül maradt.

Pár nap múlva jött a katonának a szabadsága, hogy ment haza szabadságra. Hát csakis gyalog kellett menni a katonának, mert nem volt lova, s gyalog ment. Ment keresztül a bábonyi¹ erdőn a katona. Mikor kiérkezett a tetőre, ott van egy szép gyepes út. Ott menyen egy román pap lúhátan egy nagy, szíp lovon. Nem esmérték egymást, csak köszöntek egymásnak, de a katona meg sem állott, megkérdezte a papot:

– Hát kicsoda maga?

Azt mondja a román pap:

– Én az Isten fia vagyok – nagy hatalmasan onnan a luváról.

– Na, éppen jó, hogy tanálkoztam véled. Ha az Isten fia vagy, apád tartozik tíz forinttal, add meg nekem most! – azt mondja a román papnak.

De így, de úgy, mentegetőzik a pap, az ű apja nem tartozik, s nincs pínze, hogy megadja. Hogy is adjon egy katonának, sohse látták egymást.

– Na – azt mondja a katona a papnak – , gyere, szállj le, én ülök rá, mert az enyim a lú!

Felül a katona a lúra, elvágatott véle. A pap megint elgyalogolt. Ha a katona el nem futott volna a lúval, az én mesém is tovább tartott volna.

Elmondta: Kovács István kokas

¹ Bábony: szomszédos falu.

A huszár és a szász

Rígen, mikor még nem volt vonat és a katonák gyalog mentek, a huszárok meg lúháton, egy szombat este elkovártélyozták őket a Székelyföldön házakhoz. Az egyik huszár egy szásznál volt elkovártélyozva, és ki volt adva parancsba, hogy a gazda köteles vasárnap egy ebédet adni a katonáknak. A szász nagyon fősvíny ember volt, sajnálta, hogy a huszár egyik a töltött káposztából, azt mondta hát este a huszárnak:

– Na, vitéz úr, holnap csak az eszik a káposztából, aki ijjel a legszebb álmot látja.

A huszár megvárta, még mind elaludtak, odament a fazíkhöz és a húst mind kiszedte belüle s megette.

Reggel, mikor felkelnek, azt kérdi a szász a huszártól:

– Mit álmodott az ijjel?

Azt mondja a huszár:

– Maga a gazda, mondja el maga hamarább, hogy mit álmodott!

Azt mondja a szász:

– Én az enyím felesíggel mentem sétálni egy szíp rít. Ott volt egy hosszú lajtorja. Én az enyím felesíggel elmentünk a mennyországba. Ott meg volt terítve az asztal. Ott volt ennivaló, innivaló, minden. Én az enyím felesíggel pedig ettünk-ittunk, jóllaktunk. – Azt kérdi a szász a huszártól:

– Hát maga mit álmodott?

Azt mondja a huszár:

– Én is elmentem arra a rítre sétálni és felmentem a lajtorján, hogy menjek mennyországba. Béníztem a kócslyukon s láttam, hogy maguk ott esznek-isznak. Gondoltam, már úgyse esznek a káposztából, visszajöttem s a húst megettem a fazikból.

Azt mondja a szász:

– Á, az csak álom volt!

Azt mondja a huszár:

– Már akármilyen volt, csakhogy jóllaktam.

Vége.

Elmondta: Máté István bálint

Kalandos mesék

Volt egyszer egy király. Három fia volt neki s három leánya. A leányok mindig zár alatt voltak, a hűtestvérek a leányokat soha az életben nem látták. Elhatározták, hogy megkérik az apjukat, egy óra vasárnap-délután, hogy sétáljanak a királyi kertekben. Elhatározták, hogy hát melyik menjen be a királyi kertekbe, kerítést bontani s megkérni, hogy hát bontsák meg a hűtestvéreket. De is ment a legnagyobbik:

— Szerencsés jó napot kívánok, felséges királyapám! (Mintén olyanformán lesz, mint a György úti csak aztán ellet.)

— A király a feleslet helyett, ahelyett, hogy zúzott volna, vette a kardját és a fia után dobt. A fia meggyújt és kiszaladt. Kérde a két öccse:

— Hát mit mondd az párt?

— Azt feleli:

— Majd megmondja nekünk is, ha csak az apám nem...

Bement a kisebbik is:

— Felséges jó napot, felséges királyapám!

— De minak az feleslet semmit, annak is utánaadod az kardját. Az is kiszaladt.

Bement a legkisebbik, az is kőszönt:

— Adjon nekem szerencsés jó napot, felséges királyapám! Bocskára fia három leánytestvéreket együtt kiszaladt öröme, hogy sétáljunk együtt!

A király ahelyett, hogy zúzott volna, mintén ezután is utánaadta a kardot. A kard megállott az ajtó mellett. A kicsi királyi fiú kapta a kardot és visszavette az apának.

¹ Mint György Bruck királyi s. meséje után a fesszombit.

A szalma aredenciás vár

Volt egyszer egy király. Három fia volt neki s három leánya. A leányok mindig zár alatt voltak, a fiútestvérek a leányokat soha az életben nem látták. Elhatározták, hogy megkírik az apjukat, egy őszi vasárnap dilután, hogy sétáljanak egy kicsit hatosban. Elhatározták, hogy hát melyik menjen bé. A sor a legidősebbre került bémenni s megkírni, hogy hát bocsássa ki a három leánytestvéreket. Bé is ment a legnagyobbik:

– Szerencsés jó napot kívánok, felséges királyapám. (Szintén olyanformán lesz, mint a Gyurijé itt, csak aztán eltér.¹)

A király a felelet helyett, ahelyett, hogy szólt volna, vette a kardját és a fia után dobta. A fia megjedt és kiszaladt. Kérdi a két öccse:

– Hát mit mondott apánk?

Azt feleli:

– Menjetek bé, majd megmondja nektek is!

Bément a közbürső is:

– Felséges jó napot, felséges királyapám!

De annak se felelt semmit, annak is utánnadobta a kardját. Az is kiszaladt.

Bément a kisebbik, az is köszönt:

– Adjon isten szerencsis jó napot, felséges királyatyám! Bocsássa ki a három leánytestvirünket egypár kiszabott órára, hadd sétáljunk együtt!

A király ahelyett, hogy szólott volna, szintén ezután is utánnadobta a kardot. A kard megállott az ajtófélfában. A kicsi királyúrfi kapta a kardot és visszavitte az apjának.

¹ Máté György Bruncik királyfi c. meséjére céloz a mesemondó.

Azt mondja az öreg király:

– Látom, fiam, hogy belőled ember lesz. Kibocsátom a leányokat, de vigyázz, me ha eltűnnek, nem tudsz vélek beszámolni, víge az íletednek!

Ki is bocsátotta mind a három leányt. Nagy öröm lepte meg a fiúkat, sétáltak ott a kertben. Voltak ott azok az őszi mogyorófák, hullottak azok a levelek, peregtek, nagyon jól érezték magokat. Egyszer csak séta közben a nagyobbik királykisasszony eltűnt. Szaladtak erre, szaladtak arra, s nem tanálták sehol se. Így járt mind a három. Mikor már egy királykisasszony se volt, a fiúk megbúsultak. Mi lesz most vélek? Az öreg király kiszólt:

– Azt érdemlenétek, hogy hóhérrel vétessem a fejeteket. Azt nem teszem, hanem kotródjatok, a szemem előtt többet meg ne lássalak addig, amíg a testvireteket vissza nem hozzátok!

A királynénak megesett a szíve a gyerekein, hogy hát hat volt neki, s mind eltávozik, jól bétarisnyált nekik. A legkisebbnek adott egy gyűrűt. Azt mondta neki:

– Fiam, mikor nagy bajban leszel, ennek a gyűrűnek a kövit fordítsd belől a tenyered felől, me a kívánságod teljesül!

A három királyfi lóra ült, kilovagoltak a királyi várbul, talán örökre. Mentek, mendegéltek. Elírtek egy keresztutat. Azt mondják egymásnak:

– Testvirek, nizzítek meg, hagyjuk el egymást, hárman háromfelé próbáljunk szerencsít!

A kisebbik ment balra, sok idő elteltivel elírt szintén egy királyi udvart. Gondolkozott, bé kellene menni, de szígyellette, mert a ruha megrongyolódott rajta. De mindenképpen a vágy ösztönözte, gondolta, nem mondja, hogy ű király, csak kertész. Ahogy ballagott a kertészház felé, tanálkozott egy cseléddel. Azt kérdezte a cseléd, hogy:

– Hunnan jöttél, hun kerültél meg?

Mert jegyezzük meg, a kertésznek volt egy hasonló korú fia, s az elveszett, s mintha éppen az került volna elé. Ez az öreg anyóka a királyfiúnak elmondta, hogy a kertészéknek volt egy hasonló fiok, az elveszett.

– Hogyha te vagy az, me hogy én is annak gyanítlak, ajánld bé magad, visszafogadnak fioknak!

Bémenyen a királyfi az öreg kertészhez, s köszön:

- Adjon isten öregapám, öreganyám, de rég, hogy nem láttam!
- Áldjon meg az isten, fiam! Hunnét kerültél elé? Hun voltál?

Hogy nem vesztél el?

– Ó – azt mondja –, édesapám, jó dolgom van. Elmentem, hogy többet tudjak. Tudja, hogy ezek a királykisasszonyok mentül szebb virágokat követelnek. Elmentem, hogy tanuljak. Most tudok eleget plántálni.

Megörült a két öreg szülő. Nem is gyanították, hogy tám nem az ű fiok. Töllök telhetőleg minden jóban riszesítették. Ippen vasárnap reggel kellett vinni három bokrétát a három királykisasszonynak. Azt mondja az öreg kertész a fiának:

– Eredj fiam, kössél három bokrétát, de kössed össze ügyesen, mert felmegyek vélla a királyi udvarba!

Ki is ment a királyfi, s megfordította az ujján a gyűrűt. Azonnal előtte termett egy kis emberke, s azt kérdi:

– Mit poroncsolsz, édes gazdám?

– Azt parancsolom, hogy szedjél három szép bokrétát, de olyant, hogy csudájára járjanak!

Azonnal összehozza a bokrétát a kis emberke, de olyant, hogy olyan nem volt több az udvarban. Felviszi az öreg kertész mind a hármat, s odateszi a három kisasszony asztalára a virágpohárba. Meglátják, istenem, a lányok! De olyan szép volt, majd hogy az öreget a markokba nem vették. De a másik szalad:

– Felséges királyatyám, jöjjön, ilyen szépet nem látott még soha az életbe!

Szalad a király, szalad a királyné, megnízik mind. Kérdezik az öreg kertészt, ugyan hunnét vette, mikor űk az ű kertekben olyant nem láttak. Azt mondja az öreg kertész:

– Ezeket a virágokat nem én plántáltam, hanem hazajött az én elveszett fiam, az tud csak ilyeneket plántálni.

Azt mondja az öreg király:

– Hát mír nem küldöd hozzám, hogy mutassa bé magát?

Hát az öreg védekezik:

– Felséges királyom, nagyon le van soványodva. Amig egy kicsit nem jű helyre, addig nem akar az udvarba jönni.

Hazament az öreg kertész, mondta a fiának:

– No fiam, bezzeg hogy megdícsírtek a bokrétáért.

– Nem baj, apám, majd jövőben még szebbet küldünk.

Eljött a másik vasárnap, akkor is kimegy a kertészlegény, s megfordítja a gyűrűt az ujján. Előtte áll a kis emberke:

– Mit parancsolsz, kedves gazdám?

– Azt parancsolom neked, hogy most is szedjél három bokrétát, de még egy annyival különbek legyenek, mint a múltkoriak voltak!

Azonnal, abban a pillanatban meg is jött a kis ember a bokrétákkal. A kertészlegény bévitte az öregapjának, az öreg pedig szépen felballagott a királyi palotába. Mikor meglátták a királykisasszonyok a bokrétát, az öreget majd hogy a markokba nem vették örömökbe. Hítták az apjokat, az anyjokat, hogy lássák a szép virágot. Mikor meglátja az öreg király, a királyné a bokrétákat, azt mondja:

– Ezt már csak nem lehet annyiba hagyni, hogy csak mi lássuk, a család, össze kell hínni a minisztereket, hogy megállapítsák, hogy mégis milyen értéke lehet ennek a három bokrétának.

Összeül a minisztérium, megvizsgálják a bokrétákat. Elhatározzák, hogy annyit ír, mint egy fél világ. A kertészlegényt jól leittatták egy kis pálinkával – az öreg kertészt, nem a kertészlegényt – avval ű eldöcögött haza, s folytatta egész héten a heti munkáját. Harmadik vasárnap reggel azt mondja az öreg kertész a fiának:

– Fiam, máma vidd fel te a bokrétákat!

– Dehogy viszem én, édesapám, nem menek én még fel az udvarba. Majd eljű annak is az ideje. Máma még csak maga vigye!

– Na fiam, eredj csak, majd felviszem én hát – azt feleli az öreg.

Mikor a kertben van a királyfi, szintén megfordítja a gyűrűt az ujján, előtte a kis emberke. Azt kérdezi:

– Mit parancsolsz, kedves gazdám?

– Azt poroncsolom neked, kedves hű szolgám, hogy a másik két vasárnapi bokréta volt, amilyen volt, de most olyant hozzád, hogy olyan ne legyen a kerek világon sohunn!

El is hozta a virágot a kis emberke. A kertészlegény bévitte az öregapjának. A csoda majd megölte az öreget:

– Hunnét hozod te ezt, fiam? Mikor tennap a kertben jártam, egyet se láttam ezekből a virágokból.

Azt mondja a kertészlegény:

– Hát hunnét is látta volna? Ott az árok mellett, oda bé a lugosba vannak. Ott maga nem is tud járni, me felbotlanék.

– Már akárhunnet is hoztad, fiam, jó hogy itt van – azt mondja az öreg, s azzal veszi s felkocog véle a palotába.

Mikor meglátták a kisasszonyok a három bokkrétát, majd elszorult a szívük a gyönyörüsígtúl. Szaladtak, hitták apjokat, anyjokat. Jaj, istenem, jön az öreg király, szintén azt mondja:

– Jajajaj, eztet szintén nem lehet annyiba hagyni, eztet szintén meg kell hogy nizzik a minisztériumok, ennek szintén igen nagy az értéke!

Összeülnek, uram isten, és csodálkoznak a miniszterek. Kimondják egyszerűen, hogy többet ír, mint az egész világ. Az öreg kertiszt jól leitatták, de nagyon a szívre kötöttik, hogy már egyszer küldje fel a fiát is. Mikor az öreg kertisz hazament, mondja fiának:

– Fiam, mír nem mész fel? Engem ostromolnak, hogy mír nem mész fel? Már nincs kitíró út, fel kell, hogy menj!

– Édesapám – azt mondja –, menjen vissza! Még a minisztériumok el se oszlottak, ott tanálja mindeniket. Mondja meg a királynak, hogy én felmenek, de csak olyan feltétellel, hogyha nekem adja a legnagyobbik lányát.

Lett ott, istenem, egy nagy kacagás! Azt hittik, hogy az öreg elvesztette az eszit. Hogy is mer olyant gondolni, egy királyleány menjen egy kertészlegényhez? Azt mondja az öreg kertisz:

– Tudom én azt felséges királyom, de nincs nyugtom a fiamtúl, hanem ostromol, hogy jöjjenek fel, és kírjem meg a királykisasszonynak a kezit.

Azt mondja az öreg király a kertésznek:

– Ha olyan merisz fiad van, mondd meg, hogy jöjjön el ű, kírje meg!

Elmenyen az öreg haza, mondja a fiának:

– A király azt mondta, hogy menj fel te, és te kird meg, hogyha meg akarod kírni!

A kertészlegény kimenyen a kertbe, megfordítja a gyűrűt az ujján, előtte a kis emberke.

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

– Azt poroncsolom – azt mondja –, egy lovat hozz ide nekem, s szerszámozd fel. De az olyan gyönyörű legyen, hogy annál különbség csak kettő legyen az egész világon!

– Hej – azt mondja a kis emberke –, mindjárt itt lesz.

Felöltözik a királyfi, illetve a kertészlegény, felül a lóra és kerülő úton lovagol be a királyi udvarba. Mikor meglátták a lányok ki az ablakon, majd megrepedt a szívök örömeibe. Nagy harc esett közöttük, mind a három hozzá akart menni erőszakkal, holott csak egyet vehetett el. Meglátja, kérem, az öreg király, hogy hát egy idegen, egy lovas jű be, anélkül, hogy bejelentenné magát, csak jű be. Megijedt, azt gondolta, hogy hát valamelyik idegen országból jött be, hogy hadat üzenjen. Szalad az öreg király eleibe, meghajtja magát:

– Isten hozott, fiam, hunnét jöttél?

Meghajtja magát a fiatalember is:

– Bocsánatot kérek, felséges királyatyám, én bizony csak a kertészi lakból jövök, én vagyok az öreg kertésznek a fia. Már nem is esmérnek rám?

Az öreg király nem is tudott szóhoz jutni. A félelem elszállt tulle, de a csuda nagyon kínozza, hogy ez már mégiscsak rendkívüli, egy kertésznek ilyen fia legyen.

– Na már, fiam, akárhunnét jöttél, gyere be a szobába! – azt mondja az öreg.

Békerülnek a lányok is, be az öreg királyné is. Az öreg király azt mondja a királynénak:

– Nízd – azt mondja –, ez a kertésznek a fia, de – azt mondja –, az nem illő, hogy a király leányát egy kertészlegény vegye el.

De a lány odakiált:

– Hozzámegek, apám!

No, kérem szípen, asztalt terítenek, volt tányér, tál elíg, ki lefelé szájával, ki felfelé fenekivel. . . Mikor megelígedtek, a kertészlegény kibeszélte magát a mátkájával, szépen hazalovagolt.

Következő nap szintén úgy dilután, úgy kétóráját, megfordította a gyűrűt az ujján, előtte állt a kis emberke.

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

Azt mondja a kertészlegény:

– A tennapi lúnál szebbet, a ruházatnál sokkal szebbet.

Hoppá, recse, a szemit elpillantotta, és ott volt minden. Lúra pattant a kertiszlegíny, s egy másik kerülő úton újból bélovagolt a királyi udvarba. Lett osztán nagy öröm! Azt hitték, egész más, nem a tennapi. A csoda majd megölte őket. Mikor asztalhoz telepedtek, azt kérdezi a kertiszlegíny:

– Felséges királyatyám, hát meddig járogatok én még így? Hát nem ír az úgy semmit, csak jűjkek-menjek. Mikor esküszünk meg?

Azt mondja a király:

– Jaj, fiam – azt mondja –, nagy gondot üttíl a fejembe! Hogy idehozzalak a királyi udvarba vőnek, egy kertiszlegínyt, nem illik, kikacagnak. Hogy a lányomat levidd a kertísi lakba, szintén nem lehet. Ha már neked ígírtém, s hozzád akar menni, vidd el, hogy ne is lássam többet soha!

Mit gondol, mit nem a kertiszlegíny, azt mondja:

– Nem baj – azt mondja –, vasárnap már el is viszem.

Vasárnap reggel, mielőtt még nem volt megvirradva, nem volt még éjfél, megint megfordítja a királyfi a gyűrűt, s előtte a kis emberke:

– Mit poroncsolsz, édes gazdám?

– Egy várat ípíts, ippen olyant, mint a királyé, de huva? Fel a levegőbe. Az ott lógjon – azt mondja –, egy szalmaszálon! Annak a neve szalma arendenciás vár legyen.

Na, mire megvirradt, kúszen is állott. De a királyi palota előtt egész elzárta a világosságot. Azt hitte az öreg király, hogy tám nem is akar megvirradni. Összekocódik a felesíggel:

– Eredj, vén disznó, nízid meg, megkötöte valaki a hajnalt, hogy nem akar reggel lenni?

Menyen az öreg, istenem, hajadonfűn, egy ingben, gatyában... mikor felníz, hogy hát borus az idő, vagy miér nem kel fel a nap, mert az órák el voltak már telve, hallott a toronyóra is, hát csak látja, hogy egy vár van az övé felett. Ott lebeg, mint egy arany májfszek az övének a tetejibe. Szalad bé megijedve, mondja a felesíggel:

– Gyere és láss csodát! – Megy az öreg királyné is ki, nízik mind a ketten. Azt mondja:

– Jaj istenem, ha le tanál esni, porrá teszi mindenünket!

Ahogy járnak ott epedezve előre-hátra, hát csak látják, istenem, egy szép grádics vezet fel a szobájuktól egészen a szalma arendenciás váríg. A grádicsnak a két oldala béültetve szöllőfával, gyümölcsfával,

érett alma, körti és szebbnél szebb madarak énekelnek a fákon. Azt mondja a király, mikor meglátja a grádicst:

– Na, gyere feleség, nézzük meg, ki van odabent?

Felmegy a király és a királyné, s látják, odabent a kertészlegény az ú leányokkal.

– Kedves fiam – azt mondja –, hát ki építette ezt a várat?

– Ezt ugyan felséges királyom, én építettem az íccaka. Megmondtam, hogy vigyem el a leányát még a tennap. Hogy veje legyek itt a palotában, azt is restelli, hogy a kertészlakba vigyem a feleségemet, azt is restelli, hát építettem ezt a szíp palotát, hogy hát legyen véle megelégedve.

Meg is esküdtek, és béköltöztek az új lakásba. Leíltik a mízesheteket, a királyúrfi kezdett vadászni járogatni. Váltig haragudt a felesége, de hát szerette, természetiben volt, hogy járjon künn a szabadban, lászon, halljon. A fiatal királyné ezir nagyon haragudt. Elhatározta magának, ha az ura mindig vadászik, ű megkeríti magának a régi szeretőjit. Könnyű volt a megkerítés, csak egy levedzölap s máris mint vendég, megjelent a herceglegény. Jól elbeszélgettek együtt, de a herceglegény csak arra kényszergette a királynét, tudja meg, miben van az ű urának az az ereje, hogy olyan palotát épített oda fel. Mikor hazajött a fiatal király, hozott egy pár nyúlat, hozott egy pár fácánt, szóval megjött a vacsorára való. A szakácsnik elkészítették. Vacsora közben kérdi a királyné:

– Kedves férjem, mondd meg nekem – azt mondja –, miben áll a te nagy hatalmasságod, hogy te olyan bokkrétákat tudtál hozni, ilyen épületet tudtál építeni ide a levegőbe? Ezt – azt mondja –, emberi kéz nem teheti. Itt vagy az Isten, vagy az ördög működik. Mondd meg, akármelyik!

– Ne firtasd – azt mondja a királyúrfi –, úgyis nincs hasznod benne!

De az asszonyt a kíváncsiság még jobban bántotta.

– Nízd meg, lelkem, úgyi, királykisasszony voltam, leereszkedtem egy kertészlegényhez, aki te vagy, egyetlen szót kírek tülled, azt is megtagadod tüllem?

No, a királyúrfinak ez egy kicsit rosszul esett, megsértődött:

– Nízzed, kedves angyalom, ha már úgy tetszik, úgy akarod, ezt is megmondhatom. Nízzed – azt mondja –, itt ez a gyúró az ujjamon,

mikor én ezt megfordítom – azt mondja –, a fejes felit a tenyerembe, azonnal előttem áll az én szolgám.

– Na, de fordítsd is már! – azt mondja.

Megfordítja a gyűrűt, azonnal a kis emberke ott terem.

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

– Nem poroncsolok egyebet, egy hétig – azt mondja –, szabadságot adok neked.

A kis emberke megköszönte, és eltávozott. Hej, de istenem, a királykisasszony, vagyis az új menyecske:

– Kedves uram – azt mondja –, erre a gyűrűre vigyázni kell! Eztet őrizzük, mint a szemünk fínyit! Húzzad le az ujjadról, ne koptassuk itt éjszaka! – azt mondja. – Tedd oda az ijjei szekrényre, vagy a kasztenra, ahova tetszik!

A király szót fogad. Leteszi az gyűrűt maga mellé az ijjei szekrényre, ők meg lefeküdtek, szerelmeskedtek, mint a fiatal párok szoktak, kísőnn elaludtak. De mi történt? A herceglegény az ágy alatt feküdt egy vasteknő alatt. Mikor hallotta, hogy aluszik az új király, kibútt a tekenő alul, saját ujjára húzta a gyűrűt. A szolga azonnal megjelent, azt kérdezte:

– Mit poroncsolsz, te átkozott gazdám?

A herceg azt mondta:

– Parancsolom neked, ezt a várad vedd fel, a hetvenhetedik országszilbe tedd le egy kűszikla tetejibe! Ezt a gazembert, aki itt az ágyon fekszik, vedd fel onnat – azt mondja –, s vidd ki arra a hegyre, tedd le oda a gyepre, hadd aludja ki magát!

A kis emberke a kedves gazdáját kivitte, le is fektette ahova parancsolva volt. A várat pedig kapta a herceglegénnyel és a királynéval együtt, és elvitte a hetvenhetedik országszilre, ott letette a legmagosabbik kűszikla tetejire.

Reggel, mikor felkél az öreg király, már bésütött a nap az ablakán. Micsoda dolog ez, gondolja magában, hászen az ű ablakátul a világosság el volt zárva, oda a nap nem süthetett bé. Mi történt? Menyen ki, látja a szalma arendenciás vár nincs sohunn. Hivatja az öröket, összekürtölnek minden szolgálatban levő embert. Kérdezik, melyik mit tud, hogy tűnt el a szalma arendenciás vár. Szomorú, senki se tud feleletet adni. Meglátja az öreg király, odakint a dombon azt a testet, azt az embert, aki odakint majdnem félmeztelenül fekszik.

– Szaladjatok oda, egy ember van ott, hátha az csak látott valamit!

Szaladnak és felköltik a fiatal királyt. Ez is mikor felníz, legelőször a gyűrű jön az emlékezetibe. Nincsen sohunn a gyűrű. Tudta már, hogy meg van csalva. Lemenyen, azt mondja az öreg királynak:

– Felséges királyatyám, ugyan van egy kedves lánya. Lássá, mennyire bécsapott!

Az öreg király vigasztalja:

– Ne búsulj édes fiam, van még nekem más lányom is! Válaszd a kettő közül, amelyik tetszik!

– Bocsánatot kérek, felséges atyám, többet ilyen családból nem házasodok. Most már addig menyek, még azt a két piszkos alakot megtanállom.

Na, a királyúrfinak pínzt adtak eleget, mivel semmije se volt, felőtöztették a legszebb ruhába, ellátták mindennel bősígesenn. Útnak indult egy gyönyörű szíp paripán. Ment, ment, mendegélt. Egy sötít rengeteg erdőn ment keresztül, de már nagyon ki is volt fáradva. Gondolta, valahol megpihen. Hát csak látja, egy kis kunyhó van előtte, abból kiszűrődik egy kis mécsvilág. Elhatározza, hogy odamenyen és szállást kír. Kap is szállást az öreg anyókától. A szeleknek az anyjok volt. Azt mondja a szelanyóka:

– Fiam, bújj ez a vastekenő alá! A fiam a hétfejű sárkány, ha hazajű, izzé-porrá vagdal.

Ú aztán bébujik a vastekenő alá, s vár nyugodtan. Az öreg anyóka kifordul a kis kunyhóból, s lássatok csudát, istenem belíp az ű testvíre, az a királykisasszony, a legkissebbik, aki ő mellőllik eltűnt séta közben.

– Kedves testvírem, hogy kerülhettíl ide? Földi ember itt sose járt. Hanem most nem beszélhetünk sokat, mindjárt jönn az uram, a hétfejű sárkány. – Azt mondja a testvíre: – Nizzed bátyám, itt ez az üveg orvosság! Ez az uramnak az ereje. Hogyha ezt megiszod, könnyen megküzdhetsz véle.

Há mire kimondta ezt a szót, a királyfi hamar felhajtotta, de már az ajtóban csörömpölt a hétmázsás buzogány. Hej, de uram, megírkezik a sárkány.

– Szervusz, sógor – azt mondja –, mi járatban vagy? Tudom, hogy a testvéredet keresed, az én feleségemet – azt mondja –, de előbb – azt mondja – megküzdünk. Hogy akarod – azt mondja –, karddal vagy buzogánnyal?

A királyúrfi azt mondja:

– Én csak karddal.

Összecsapnak, istenem, hoppá récsé! A sárkánynak annyi ereje se volt, mint egy három hetüs csirkének. A királyfi azonnal leszedte mind a hét fejit. Akkor bémentek a szobába. Elékerült az öreg anyóka, a testvire. Akkor kérdezik tülle, ugyan mi járatban van?

– Bizony mibe? A szalma arendenciás várat keresem. Nem hallottad hírit?

Azt mondja szélanyó:

– Hát – azt mondja –, én nem hallottam, hanem – azt mondja – az én fiam a szél az egész világot bójárja. Minden zugot bójár, de most nincsen itthun. Ha én hazahívom, nagy kavarodást csinál. Igen, mert szénahordás van, rakják az emberek a kazlakat.

Haj, de jönnek, istenem, a szelek minden felől. De a szénásszeke-
rek, ahogy jöttek az úton, mind ott voltak a levegőben ökröstül
együtt. Egy uradalomban negyven ember rakott egy kazalt, mind
fenn volt a levegőben kazlostül együtt. Megírkeznek a szelek, de
káromkodnak:

– Anyám, minek hivatsz olyan gyorsan? Az egész világ mind csak
minket átkoz.

– Ne haragudjatok, fiaim, csenedesdjetek! Szalma arendenciás
várnak nem hallottáttok-e hírit, vagy nem láttátok-e valahunn?

– Már mi, anyám, a világot bójártuk, de még hírbül se hallottuk
soha.

Evvel a királyúrfi útnak ered, a testvirinek megmondja:

– Légy türelemmel, valamikor írted jövök!

Menyen, mendegél hetedhét országban is túl. Bikaországba vitte az
útja. Olyan bókák voltak, kérem szípen, mint egy-egy bihaly tehén.
Azok ott vartyogtak, hogy utálság volt rájuk nízni. Eléjön osztán a
bókák királya:

– Mi járatban vagy, királyúrfi?

– Hát – azt mondja – szalma arendenciás várat keresem. Nem
tudtok rúlla?

Haj, kiáll a békakirály az udvarba, megfúvatja a kürtjét. Jönnek, istenem, a békák, mint egy-egy bihaly olyanok, olyan a talpok, mint a medvének. Még porzott az út, mikor mind megjelenik. Megkérdezi a királyuk:

– Szalma arendenciás várnak hírit nem hallottátok, vagy nem láttátok-e valahunn?

Egy se látta. Reggelre kelve a királyúrfi megint útnak indul. Menyen, mendegél, már hetedhét országot hagyott el a háta megett. Béirkezett Egírországba. Ott, istenem, olyan egerek voltak osztán, mint valami piros tehén.

– Haj – azt mondja –, mennyin vagytok, s tudom is én, hol van a királyotok? – kérdezi a királyúrfi.

Eléjű a király, megkérdezi tülle:

– Szalma arendenciás várnak nem hallottátok-e hírit?

Azt feleli az öreg király:

– Hát összehívom a jobbágyaimat, azok a világ minden ríszibe jártak, azoknak tunni kell.

Kimegy az öreg király az udvarba, megfúvatja a trombitát. Jönnek, istenem, az egerek. Annyi volt, mint fűszál a ríten. Elkezdi az öreg számbavenni, nem hiányzik-é a létszám? De hát egy hiányzott. Megkírdezi a többit:

– Nizzítek – azt mondja –, szalma arendenciás várnak hírit nem hallottátok? – Egy se hallotta. – Ejnye, de hogy nem jű az az egy. Vagy valahunn elfogta a macska, vagy valami baja törtínt. De azt kéne tunni, mer a többiek bé szokták mondanni, ha valami baj törtínt.

Hát, uram istenem, egyszer csak szalad egy kis makkos egír. Ráförmed a király:

– Te haszontalan, te, ilyen sokáig maradsz, mikor parancsolom, hogy eléjjetek?

– Felséges királyom, bocsánatot kírek – azt mondja a kicsi makkos egír –, a hetvenhetedik orszáig szílibűl jövök. Ott vagyon egy vár tiszta aranybűl. Nyitva volt az ajtó, bé tanáltam menni. Mikor hallottam a poroncsát, hogy jőjjelek, az ajtó már bé volt csukva. Sok üdübe tött – azt mondja –, amíg annyi kis lyukat tudtam vágni, hogy kibűhassak. Mind lement a hátamrűl a bűr is.

– Mifíle az a vár? – azt kérdi a király tülle.

– Azt hallottam – azt mondja –, hogy szalma arendenciás vár.
– Ejnye, kuttya teringette, sz'azt keressük! – azt mondja a király.
– Na jó, ha már tudod hol van – azt mondja –, míssz is avval a fiatalemberrel, hogy megmutasd neki, hogy hol van az a vár!

Megörül istenem, a királyúrfi is.

– Na – azt mondja az egerek királyának –, mivel – azt mondja – az egereid közül ilyen akadt, aki meg tudja mutatni a várat, mikor jövök vissza, olyan magtárt ípítették ide az országodba, hogy a te egereid többet nem mászkálnak, hanem itt nektek teljes megílhettek lesz.

Megköszönte az egerek királya előre is, a királyúrfi pedig útnak indult. A zsebibe nyomott egy tejes kalácsot, egy kis zsemlét, a makkos eget mellétette.

– Na, kis cimbora, te itt eddegilj a zsebembe, írezd jól magadat! – azt mondja.

Felpattant ű aztán a lovára, útnak indultak, mentek a szélnél is talán sebesebben. Elírtek estére a szalma arendenciás várnak az aljához. Ott megkötötte a királyúrfi a lovát, maga is lepihent. Mire szépen kipihente magát, a nap szépen lecsúszott az égről. Gyönyörű szép nyár este lett. A két fiatal pár odabenn a várban beszélgettek együtt egyrül-másrül, többfélirül. Haj, de a kis makkos egír azt mondja:

– Ügyelj te, kis gazdám! Te elhoztál a zsebedben, de hogy is vesszük ki a gyűrűt, ha bécsukják az ajtót?

De azok a fiatalok lefeküdtek hamar, űnekik nem volt mitűl filni, letették a gyűrűt. A kis egír pedig beszaladt, kapta a gyűrűt s kiment velle. A királyúrfi, mikor látta a gyűrűt, azonnal elvette, az ujjára húzta. Megfordítja az ujján a gyűrűt, azonnal előtte terem a kis emberke. Azt mondja a királyúrfinak a kis emberke:

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

– Azt poroncsolom, kedves szolgám, ezt a gazembert, aki ebben az ágyban fekszik, hozd ki, tedd le arra a kűszikla tetejire, amelyiknek a legmeredekjebb az oldala, hadd aludja ki magát! A várat pedig vedd fel és semmisítsd meg – azt mondja – a következő poroncsig!

Megindultak osztán hazafelé. Jönnek űk erdön, bokron, mindenfelől, ahogy csak a lábuk bírta, egy nagy rengeteg erdön keresztül. Az erdő közzepin volt egy tisztás, volt egy szép kis virágoskert, mellette

egy kicsi kunyhó. Gondolja a királyúrfi, hogy jó lenne ott meghálni. Bé is menyen és szállást kír.

– Jaj, kedves fiam – azt mondja az öreg anyóka –, hun jársz, ahol a madár se jár? Bújj hamar a vasteknyő alá, mindjárt jű a fiam, a kilencfejű sárkány s szétszaggat.

Avval kimenyen a bonya a dolga után és mi történik? Bejű az ű testvíre, aki valamikor a királyi udvarbúl a séta közben eltűnt mellőle.

– Kedves bátyám, hunn jársz itt? Földön ilő ember sohase járt itt, csak én, mióta ide hoztak. A kilencfejű sárkány rabolt el, az az én álnok uram. De nízzed, itt ez az üveg, ebben van az összes ereje! Idd ki mind, akkor majd megküzdhetsz vélle!

Alig mondja el ezt a pár szót a királyleány, már csörömpöl a kilencmázsás buzogány az ajtóban. Abban a percben ott terem a sárkány is.

– Szervusz sógor – azt mondja –, mi járatban vagy? Tudom, hogy a tesvíredír jöttél, de elébb megküzdünk. Milyen kedved van – azt mondja –, buzogánnyal vagy karddal?

Azt mondja a királyúrfi:

– Én csak karddal.

Kimennek, hoppá récsé, egypár perc alatt leszede a királyúrfi mind a kilenc fejit. Na, mikor víge volt, bémént szépen, s azt mondja a testvírinek:

– Na, gyermekem, kedves testvírem, most gyere te is véllünk!

Megindultak hazafelé. Hetek, hónapok múltak, tán még esztendő is, mikor szintén egy nagy rengeteg erdőn haladtak keresztül. Az erdő közepin szintén volt egy tisztás, gyönyörű szép virágoskert, a kert mellett egy kis kunyhó. Azt mondja a királyúrfi a testvírinek:

– Na, itt meghálunk.

Ott is egy öreg anyóka fogadta.

– Jó estít, öreganyám – így köszönt a királyúrfi.

– Ezer szerencsíd, hogy öreganyádnak szólítottál, máskülönbem mind a két szemedet kiforráztam volna.

A királyúrfi osztán szállást kír.

– Kaptok, fiam – azt mondja –, csak hamar bújzatok el ide ez alá a vastekenyő alá. Az én fiam a tizenkét fejű sárkány, ha hazajű, azonnal szétmorzsol, ha észreveszen benneteket.

A bonya kiszalad, hogy adjon enni a rucának, vagy rekessze bé a csirkét, tudom is én, ilyesmikkel vagynak az asszonyok elfoglalva. De hát, istenem, eléáll a legkisebbik testvíre, akit ömellöllök elraboltak akkor, amikor sétáltak azonn az őszi vasárnaponn.

– Kedves testvírem – azt mondja –, nem beszélhetek sokat, mindjárt jű az uram, a tizenkét fejű sárkány. Nesze – azt mondja – ez az üveg orvosság, idd meg, mert ha megiszod, könnyen elbánhatsz vélle.

Meg is itta a királyúrfi, de még jól le se nyelte, már csörömpölt a tizenkét mázsás buzogány az ajtóban. Abb'a percben ott volt a sárkány is. Kérdi a sárkány az anyjátúl:

– Anyám, ki van itt? Ádám-bűzt érzek.

– Nincsen, fiam, senki, csak csendesedj.

– Dehogy nincsen. Itt van az én drága sógorom. Most azír jött, hogy elvigye a feleségemet, de előbb – azt mondja – megküzdünk.

Erre eléáll a királyúrfi is.

– Na – azt mondja a sárkány –, há – azt mondja –, hogy akarod? Buzogánnyal vagy karddal?

– Én – azt mondja – csak karddal vívok, én nem szoktam buzogánnyal.

Kimennek, összecsapnak. Höj, de kedvezett a szerencse a királyúrfinak. Egykettőre levágta mind a tizenkét fejit. Akkor bémentek, vacsoráztak, aludtak nyugodtan. Reggel kelve rögtön útnak indultak. Akkor már vitte mind a kít testvirit magával. A kis makkos egír még mindig a zsebiben volt, még mindig tartott a fél zsemlébűl.

A következő nap megírkeztek az egerek országába. Ott a királyúrfi megfordítja a gyűrűt az ujján. Előtte terem a kis emberke.

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

– Poroncsolom – azt mondja –, ide ípíts magtárokat, töltsd meg buzával, kukoricával! Na – azt mondja, mikor ezek megvagynak –, az egereknek ne kelljen menni más országba, hanem mindegyiknek bűvön legyen mit enni hóttukig.

Mikor látta az egerek királya ezt a nagyszerű ajándíkot, nagyon megköszönte. Azt mondja a kicsi egírnek:

– Na, te kicsi egírke – azt mondja az egerek királya –, ezen nagy áldás írted vagyon, te légy itt a főfelügyelő a magtáraknál!

A királyúrfi pedig elindul hazafelé a két testvérivel. A kis makkos egír elmaradt mellőlük. Az első felesége az is ment vélek. Gondolta, jó lesz legalább szolgállónak, sajnálta elpusztítani. Következő nap elérkeztek a szélanyókához. Ott volt az ű harmadik testvire. Megpihentek ott. Következő reggel kimegy a fiatal királyúrfi, gondolja, há már igen sok volt ebből a sétából. Megfordítja a gyűrűt az ujján, előtte terem a kis emberke:

– Mit poroncsolsz, kedves gazdám?

– Azt poroncsolom – azt mondja –, hogy azt a szalma arendenciás várat állítsd elé! Mi itt vagyunk ötön. Mind az ötön benne legyünk, és holnap reggel ott lebegjen a királyi palota felett, ahunnét elhoztad!

Mire megvirradt, szintén az öreg király látta, hogy hát az az idő el van telve, me az órákat látta, hallotta benn a szobában, de a világosság nem jű. Mi van? Kiszalad, látja, hogy a vár szintén úgy van, min vólt valamikor annak előtte. Szalad bé, mondja a feleséginek:

– Hallod, hé, kelj föl hamar! Hazajött a kedves vejünk! Gyere nizzük meg és hódoljunk neki!

Mentek fel a grádicson, hát csakugyan nem csalódtak. Ott vólt az ű vejök, leányok, meg az ű testvérjei, mind a három lány, akik el lettek volt rabolva.

– Hát, kedves gyermekeim, hunnét kerültetek meg? – azt kérdi az öreg király.

– Hát, bizon hunnét? – mondja az ifjú király. – Azt csak én tudom, de kérdezd meg a lányodtúl, me ű is tudja!

– Hát, most mit fogsz csinálni? Bézaratod, börtönbe vetteted, vagy felakasztatod, vagy meghagyod az íletit? – kérdi az öreg a fiatal királytúl.

Azt feleli a fiatal király:

– Mit gondol felsíged, hát olyan rossz szívű vagyok én? Én a legkisebbik lányodat veszem el. Űtet – azt mondja – elveszi a bátyám, a középsőt szintén – azt mondja – a bátyám. Holnap elindulunk hazafelé. Véllem jön a kegyesem is. Majd mikor hazajövünk, vissza, akkor tartjuk meg az esküvőt.

Ahogy kipihentik magokot, útnak indultak: a hat királyi leány, me már hat volt, a kis királyúrfi. Mentek űk sebesebben a szílnél, me

segített a kis emberke. Mikor elírték a keresztútát, ahol űk elváltak, megállott a királyúrfi, megfordította az ujján a gyűrűt. Azonnal ott termett a kis emberke:

– Kedves gazdám, mit poroncsolsz?

Azt mondja, hogy:

– Nem poroncsolok mást, csak az én bátyáimat, akiktől itt elváltam, hozd mindjárt előmbel!

Abb'a pillanatban ott termett a kis emberke a két bátyjával. Összevissza csókolgatták egymást.

– Ti merre, hogy jártatok? – megkérdezték egymástól.

– Nézítek – azt mondja –, én még nektek felesíget is hozok! Ha nem tetszik, visszavihetem, úgy, ahogy hoztam.

Tetszett, hõj, de még ugyan is. Hazaérkeztek az apjuk országába, udvarába. Bémutatta az apjának a három leánytestvírít, a három menyire menendõt.

– Na, édes fiam – azt mondja az öreg –, már meg is halhatok, mert a kívánságom bételjesült, láttalak mindegyiketek.

Csaptak oszt akkor ott egy nagy lakodalmat. Akkor igazán hogy nagy volt. Volt ott minden, mi szemnek, szájnak kellett. Lakodalom vígeztivel ű visszament az apósához a kisebbik királykisasszonnyal s még ma is íl, ha nem hótt meg. Nincs több.

Elmondta: Mihály Márton korpos

A hűsíges inas

Volt egy öreg király, Zöld király volt az ű neve. Annak volt egy fia. A királyúrfi elhatározta, hogy elmenyen felesíget keresni. Hallotta, hogy a Veres királynak van egy gyönyörű szép leánya. Béfogatott a hintóba, egy inast vett maga mellé, és útnak indultak. Az idõ ippen aratás táján volt, majdnem kánikula. Irtóztató nagy meleg volt. Ahogy haladnak az úton, látnak egy embert, hét bunda volt rajta,

mégis a foga majd kiverte egyik a másikat, annyira fázott. Azt mondja a királyúrfi:

– Ilyent nem láttam soha életemben. Ez nagy csuda. Ez az ember fázik, s mindenkit öl meg a meleg.

– Ha nem látott, felséges királyúrfi, vigyen magával, me még valahol hasznomat veheti! – azt mondja a fagyos ember.

Felveszik a kocsira, s mennek. Ahogy mennek, mendegélnek, elírnek egy nagy folyóvízhez, olyan mint a Szamos, vagy mint a Tisza, akkora lehetett, de gyönyörű szép tiszta víz. Egy ember ott a víz partján búsul, szomorog, hogy el kell veszni itt a szegény embernek, nincs hunnét igyon egy csepp vizet. Azt mondja a királyúrfi:

– Tán megbolondultál? Hát elég az egész világnak, amennyi foly azon a folyón. Hát igyál, amennyi jól esik!

Lehasal az ember a folyóra, hát uram istenem, mire a szemünket elpillantottuk, egy árva csepp víz se volt a folyóban. A halak csak ott vertik magokat a kövekhez. Csak kövek maradtak a patak fenekén, az összes vizet mind kiitta.

– Na, még ilyen embert nem láttam – azt mondja a királyúrfi.

– Bezon, ha nem látott, felséges királyúrfi, vigyen magával, mert majd nekem is hasznomat veszi!

Mennek tovább, mendegélnek. Ott áll egy ember az úton, az útszílen.

– Hogy nincs hova fussak, hogy nincs hova menjek! Itt görcsösödik össze a lábam, hogy nincs mit kergessek.

Mire ezt kimondja, a bokorból kiugrik egy kis nyúl. Utána iramodik, egy perc alatt elfogja a nyulat.

– Még ilyent se láttam – azt mondja a királyúrfi.

Mennek tovább, viszik azt is magokkal. Ahogy haladnak az országúton, ott látnak még egy embert, céloz a puskájával. Az ember tiszta vak. Még a szeminek a helye se látszott. Nem adott neki az Isten szemet, mégis célzott. Azt mondja a királyúrfi:

– Mit csinálsz, te szegény ember?

– A hetvenedik ország széliben látok egy szúnyogot, ippeg azt célozom. Mégpedig – azt mondja – a t...it akarom lelőnni.

Azt mondja a jó futó:

– Nem baj, me meglátom, hazudik-e vagy nem.

Azt mondja a királyúrfi:

– Na, süsd el a fegyvert, lúdd meg, me a jó futó elhozza.

Még malomkövet akaszt a jó futó a lábára, nehogy igen gyorsan menjen. Mire eltakarodott a fegyverfüst, a jó futó ember már ott is volt a szúnyoggal. Mutatta, éppen a t...e volt lelűve.

Azt mondja a királyúrfi:

– Még ilyet se láttam világeletemben.

– Bezon, ha nem látott, vigyen magával, mert még nekem is hasznomat veszi!

Felvette a királyúrfi, s azt is vitte magával.

Elérkeznek a Veres király udvarába. Jelentette a királyúrfi, hogy lánynizőbe jöttek.

– Jaj, barátom – azt mondja a Veres király –, avval sok baj van. Nem olyan könnyen adják a leányt a mái világban. Három próbát teszünk – azt mondja a Veres király –, ha azon a három próbán ti győztök, tietek a leány, ha nem győztök, karóba fütty a fejetek.

Adtak aztán nekik egy szíp szobát. Ott laktak osztán, beszélgettek, kártyáztak. Ennivalót is adtak, nem volt semmi kifogás az ellen. Estefelé hivatták a királyúrfit, hogy adják ki az első próbát. Azt mondja a király:

– Na, te királyúrfi, a hetvehetedik országszílben van egy csorgó. Én – azt mondja – annak a viziben akarok megmosdanni. Ha a te embered hoz elébb vizet, a ti szerencsítek, ha az én udvarombéli, akkor – azt mondja – a ti fejetek karóba huzatom.

Bémenyen a királyúrfi, s megmondja az embereinek, hogy mi a próba.

– Na – azt mondja a jó futó –, ezen sohase búsuljon királyúrfi, me hamarabb itt leszek én, mint az ű emberei.

Elindul hajnalban két vizeskantával. Alig egypár pillanat, már ott termett a csorgónál, s jött visszafelé. Tanálkozott az udvari vasórrú bábával, egy vín nemjófélivel, az akkor ment vízirt. Szintén az is jómenő volt. Azt mondja a vín boszorkány:

– Ó, be bolond vagy! Mé jársz – azt mondja – a kedvibe az uradnak? Gyere – azt mondja –, beszéljessünk!

De az embernek csak annyi esze volt, leült beszélgetni. De bonyan nagyon hízelkedik:

– Gyere – azt mondja –, ülj le, hogy babrikáljak a fejedben, s még egyebet is csinálhatunk!

Az öreg bonya szípen kezd babrikálni, de hirtelen valami álomport hint a szeme felé. A mi emberünk úgy elaludt, mint a bunda. Bonya se rest, kibújik a feje alól, odahúz a feje alá egy lúkoponyát. Kitölti a vizet az ű korsójából, s megindul hazafelé, mint a sárkány.

Azt mondja a vak ember benn:

– Igen sokáig ül a vízzel, mi lehet? – azt mondja – Kimenek már, hogy lássam, nem jű már.

Kimegy a vak ember, s látja, hogy a lúkoponya a feje alatt, s aluszik nyugodtan.

– Hocitek csak a puskát!

Lű egyet, s kilüvi a lúkoponyát a feje alul. Felretten az ember, s látja, hogy az edínye üres, s bonya nincs sohunn. Eszire veszi, hogy csak most van ű becsapva. Lerúgja a malomkövet a lábárúl, egy szempillantás alatt a csorgónál van. Hármat ugrik hazafelé, elérte a vín boszorkányt a városvígen. Jól s... be rugdosta, s otthagya. Egy perc alatt otthun volt a vízzel. Bévitte a királyúrfi a királynak, hogy mosdjik.

– Na – azt mondja –, most megnyertétek, de még két próba van hátra.

Este, mikor elmegy a királyúrfi a poroncsra, azt mondja a király:

– Na, te királyúrfi, az íjjelre kaptok huszonnígy ökröt megsütve, huszonnígy kemence kenyeret megsütve, huszonnígy hordó bort. Ha ezeket reggelre meg nem eszitek mind, hogy egy falat se maradjon, akkor karóba huzatom a fejeteket.

Elmenyen a királyúrfi, s megmondja az embereinek. Azt mondja, aki a sok vizet megitta:

– Tám egyszer eszem én is, hogy megelígedhetem, de az se lesz sok biztosonn.

Bészállítja a király egy nagy terembe a huszonnígy ökröt megsülve, a huszonnígy kemence kenyeret szintén és a huszonnígy hordó bort. Űk szépen bésétáltak, s nekifognak eddegélni nagy búsan. Azt mondja a nagyívó ember:

– Egyenek, me hajnal felé éhesek lesznek! Egyenek, még van mit!

Ettek űk, de az meg se tetszett. A jó evő pedig csak huszonnígyet falt a huszonnígy ökörből, szintén annyit a kenyerekből. A hordók-

nak beütte a fenekit, huszonnígy pohárral volt csak neki. Az igazán nem sok egy hosszú éjszakára.

Reggelfelé mentek bé a Veres királyék. Azt mondja a jó evő:

– Itt ölik meg az embert éhel. Hát ez valami? Hát ez semmi.

Megszígyelli magát a Veres király. „Várjatok csak!” – gondolja magában.

– A harmadik próba pedig az lesz – azt mondja a Veres király – , benn lesztek egy szobában. A szoba annyira fel lesz melegítve, hogy ha kibírjátok, s nem haltok meg, tiétek lesz a lányom. Ha meghaltok, gödörbe hányunk, s földet húzatunk rátok – azt mondja a király.

De istenem, milyen volt az a szoba! Vasbúl volt készítve, s a király birodalmában amennyi kovács, mind ott volt. Tudja isten, hány vagon szén mind körül volt rakva. Ahogy bementek a királyúrfiék, nekifogtak külül fűnni a szenet a sok tenger fűvökkel, hogy a vasípület melegedjen fel. Szikrázott a tűz külül, már benn is kezdett melegenni. A bundás ember úgy aludt, mint aki meg van halva. Azt mondja a királyúrfi:

– Fel ké költeni, hátha tunna valamit segíteni, me mindjár porrá ígek!

Szóval a többinek is melege volt. Felköltik a bundás embert.

– Ej, de jól aluvám! Nem sajnálának felkölteni?

– Ha tudsz, segíts rajtunk, me porrá ígünk mindjár!

A hetedik bundán kigombolt három gomblyukat. Annyira kihűlt a szoba, hogy még fázni kezdtek. Külül is a tűz kezdett megalunni. Hej, miféle dolog ez! A kovácsok megharagusznak, még jobban fűjják a fűvökkel. Virkálják ottan, hogy ígjen a tűz, hogy hevüljön a szoba. Mikor nagy meleg volt, újra szólnak a bundásnak. Kigombol még két gomblyukat a ferső bundáján. Igaz, öt gomblyuk volt a bundában, ki volt gombolva az egisz ferső bunda. De még mindig hat volt rajta. A tűz szinte kialudt teljesen. Már a kovácsoknak nem is volt mit mesterkenni, mert az üdő rájuk virradt. Hogy látja a Veres király, hogy haszontalanság az egisz munkája, eléhivatja a királyúrfit:

– Na – azt mondja –, mindenben legyőztetek, most már elviheted a lányomat.

Útnak indulnak hazafelé. Mennek, mendegélnek. Mikor a Veres király országából kimentek, ezek az emberek búcsut vettek a királyúrfitól, s elmentek ki-ki a maga dolgára. Ű csak maradt a

menyasszonyával, az inassával meg a kocsissal. Út közben megháltak egy kis vendéglőben, de hát olyan szép idő volt, azt mondja a királyúrfi a királykisasszonynak:

– Minek ülünk mi, édes kincsem, ebben a rozoga viskóban? A mi hintónk olyan szép, jobban elhálunk kinn a friss levegőn.

Az inas pedig ott strázsált felettek, nehogy valami bajok történjék. Az udvaron volt egy kút, mint ahogy van itt nálunk is. Rászállott két galamb a kútágasra. Azt mondja az egyik galamb a másiknak:

– Milyen gyönyörű pár cseléd fekszik ezenn a hintón, mégis ezeknek az anyjok mireggel kenteledt küld nekik. Amint ők abbúl esznek, azonnal meghalnak. Ha valaki eztet hallja, valakinek is megmondja, térdig kűbálványnak változik.

Lássa az inas egyszer, hogy jű vélek szembe egy hintó. Azonnal ráismert, hogy a király udvarábúl jű. Vette a fegyverit és célzott. Szembelűtt a hintóval. El is tanálta az eledeleket, langot vetett s porrá égett. Hát a királyúrfi mikor látta, nagyon haragudt az inasra.

– Ejnye, mír tetteted ezt? Milyen jól ettünk volna.

A következő estén szintén egy kis vendéglőben háltak, ott is csak künn a szabadban, mint a megelőző este. A két galamb akkor is odaröpűlt a kútágasra, mondják egymásnak:

– Milyen gyönyörű két személy fekszik ebben a hintóban. Mégis az anyjok mireggel kent ruhát küld nekik. Mihelyt magokra veszik, langot vetnek, porrá ígnek. Ha valaki eztet hallja, valakinek is megmondja, derékig kűbálványnak változik.

Reggelre virradt az idő, útnak indultak megint. Alig haladtak vagy tíz óra feléig, szintén jött a hintó a ruhával eleikbe. Az inas ezt is látta, célba vette, s rálűtt. Az összes ruha langot vetett, s elígett mind. A királyúrfi haragudt az inasra:

– Ejnye fiam, mír tetteted ezt?

– Hagyjon bikit, felséges királyúrfi, egyszer mindent megmondok!

Mentek egész nap, mendegéltek. Este újbúl megháltak egy kis vendéglőnek az udvarán. A két galamb akkor is odarepűlt a kútágasra. Azt mondja a két galamb egyik a másiknak:

– Milyen gyönyörű pár cseléd! Mégis az anyjok odahaza mireggel kent szobával, mireggel kent ruhával, ételekkel várja őket. Mihelyt

egy cseppet esznek, langot vetnek s élígnék. Ha valaki eztet hallja s elmondja, egísszen kűbálványnak változik.

Reggelre virradtak, megindultak megén hazafelé. Estére haza is írtek. Fogadta nagy örömmel a király s a királyné a fiát meg az új menyit. Hítták őket bé, hogy menjenek bé, üljenek asztalhoz s egyenek. Az inas ott settenkedett addig erre s arra, amíg bészaladt, egy tál ételt felborított. A királyúrfi kijött a béketűrésibűl:

– Gyere – azt mondja – , állj véllem szembe, most má nincs több pardon, mondd meg, mír cselekedted?

– Felsőges királyúrfi, mikor az első íccaka megháltunk a kis szállodában, két galamb szállott a kútágásra. Azt mondja a két galamb egyik a másiknak: „Milyen szép pár személy fekszik ebben a hintóban, mégis az anyjok míreggel kent eledelt küld nekik. Mihelyt esznek belölle, langot vetnek s porrá égnék. Ha valaki eztet hallja, valakinek megmondja, térdig kűbálványnak változik.”

Mire eztet elvígezte, térdig kűbálványnak volt változva az inas. A királyúrfi csak elhallgatta, még elmondta a másodikat, s szintén az is így lett, derékig lett a fiú kűbálvány. És elmondta a harmadikat is ippet úgy, mint ahogy elmondta a galamb. Egíssen kűbálványnak változott, mikor elmondott mindent. Látta a királyúrfi, hogy milyen hűsígés volt az ű inassa, nagyon megszorodott, és elhatározta, addig menyen, amíg fel tudja ébresztenni, s le tudja venni rűlla a kűbálványt. A menyasszonyát elhelyezte a városban nagyon jó helyre, s ű nagy szomorán útnak indult. Elhatározta, addig menyen, még elhozza a Nap anyjátűl az aranypálcát, mert avval le tudja venni az inasrűl a kűbálványt.

Ment, mendegélt a királyúrfi hetedhét országon keresztül. Egy nagy rengeteg erdőben megpillantott egy kis kunyhót, de már ippet esteledett. Elhatározta, hogy ott megpihen az íccaka, ha béengedik. Egy vínasszonyt tanált benn.

– Adjon isten szerencsés jó estét, öreganyó!

– Áldjon meg az isten, édes fiam! Mi járatban vagy? – azt mondja az öreg anyóka. Jó vacsorát adott neki.

A királyúrfi azt mondja:

– Öreganyám, a Nap anyjához akarok menni, hogy elkírjem tűlle az aranypálcát.

– Jaj, fiam, az messze van – azt mondja az öregasszony. – Hanem nesze neked, fiam, egy ecset (egy olyan ecset, amivel a kendert szokták megecselni). Ha valahun nagy bajban leszel, lökd a hátad megé, me segíteni fog rajtad.

Reggelre virradt az idő, a királyúrfi útnak indult. Ment megint hetedhét ország ellen, még azon is túl. Este egy nagy rengeteg erdőn haladt keresztül. Ott vezette az útja. Megpillantott ott is egy kis kunyhót. Elhatározta, hogy ott meghál. Bé is ment, szállást kért:

– Adjon isten szerencsés jó estét, öreganyó!

Ott is csak egy vín anyóka volt.

– Áldjon meg az Isten, kedves fiam! Mi járatban vagy, sz' itt ember nem szokott járni? – s kérdezi, hogy hova akar menni.

– Én bizony – azt mondja – a Nap anyjához, hogy elkíriem tülle az aranypálcát, hogy verjem le az inasomrúl a kűbálványt.

– Segíljen az Isten – azt mondja az öreg anyóka –, innen már nincs nagyon messze! – Jó vacsorát adott neki ez is.

Reggelre virradt az idő, a királyúrfi megint útnak indult. Az öregasszony az elindulásakor adott neki egy sajtot.

– Nízd meg, fiam, ha nagy bajban leszel, ezt a sajtot lökd a hátad megí, me ez sokat fog segíteni!

Ment ű, mendegélt. Hetedhét országon is túl járt már, elírkezett egy erdőbe. Abban az erdőben szintén tanált egy kis kunyhót. Elhatározta, hogy ott meghál. Bé is ment és szállást kért. Kapott szállást. Megkérdezte az öregasszony:

– Ugyan fiam, mi járatban vagy?

– Én a Nap anyját keresem, hogy elkíriem tülle az aranypálcát.

– Jó helyt jársz, mert én vagyok az. Megkapod, amit kerestél. Tartok – azt mondja – egy gyönyörű szép leányt, olyat – azt mondja –, hogy a napra lehet nízni, de arra nem, olyan szép. Tudom, hogy már van jegyesed, de – azt mondja – vagy magadnak, vagy az inasodnak vidd el, de kettőtök közzül ne legyen nagyobb úr egyik mint a másik, mert az inasod azt érdemli tülled. Annak a leálynak – azt mondja – az anyja egy vasórrú bába. Az utánnatok fog menni, vissza akarja hozni a leányát, tégedet el akar pusztítani, hanem – azt mondja – itt van ez a kis té egy puhár fenekín, eztet tedd a zsebedbe, és mikor nagy bajba keveredel, öntsd el a hátad megett.

No, osztán megvacsorázott, reggelre virradva útnak indult hazafelé. Hozta a szép leányt is magával. Haj istenem, gyönyörű szép virágos réten jöttek vígig, de az öregasszony megmondta, egyet le ne szakasszon, mert akkor vége az életinek.

A virágok mind, mind megszólaltak, azt mondták:

– Engem szakassz le, én vagyok a legszebb!

Ú azírt egyet se szakasztott le, s mentek gyorsan hazafelé. Azt mondta a leány egyszer:

– Megvert az Isten, jű anyám.

Jött istenem, nagy zúgással a vín vasorrú bába. Az ajaka a földet írte, a felső szája az égen volt. Abban járt, hogy ahogy őket elíri, azonnal elnyeli mind a kettőt. Hej istenem, mikor éppen a sarkokban volt, írte volna őket el, hátradobja ű az ecsetet. Lett abbúl uram isten, olyan nagy erdő, hogy a felső víge az eget írte, a két szíle a világ két szílit. Azt bonya ki nem kerülhette. De a fák egymást írtik. Rágt a bonya, hun szájával, hun farkával dörgölte, hun filivel, hogy át tudjon törni. Jaj, de mire átaltörhetett bonya, addig azok már messze jártak. Megindult az öreg bonya szintén, ahogy átírhetett, utánuk. Azt mondja a leány egyszer:

– Az Isten megvert, megint itt van anyám.

Mikor éppen írte volna el, hátradobja a királyúrfi a sajtot. Lett abbúl olyan magas kűszikla, hogy a felső szíle az eget írte, a két szíle a világ két szílit. Bonya egész hátra volt zárva. Töri bonya a követ, csapdossa minden oldalról, harapta. Hó, de mire átaltörhetett azonn a rengeteg kűsziklán, ezek már száz mírföldet is áthaladtak addig. Mire átaltörte bonya a követ, sok időbe került. Akkor megindult bonya még nagyobb míreggel, még nagyobb dühvel. Mint a sárkány, úgy haladt utánuk. Mikor éppen írte volna el, előnti a királyúrfi azt a csepp tejet. Lett mind a kettőjükből abban a szempillantásban két vadruca, a tébül pedig lett egy nagy tétó, olyan, hogy nem lehetett látni a szílit s a vígit. Hej, űk úszkálnak a tetejénn, a tavon. Megírkezik a bonya:

– Hej, jó madarak, jól esmérlek! Írtetek szaladok, de mindjárt kihúzom a finyes tollaitokat – azt mondja.

Addig, hogy bonya belément a tóba. Ott úszkált utánuk. De mikor fogta volna éppen meg, a vadrécék mindig odébb csüggték. Megharagszik a bonya:

„Várjatok csak meg, me lesz ez másképpen is!” – így gondolja. Hirtelen elhatározza, hogy kiissza a tejet a tóból. Nekifog bonya, issza a tejet, issza. De istenem, mi lett? A tó megdagadt benne, felfúvódott, bonya szípen kipukkant. A két vadruca kirepült a partra, ismét férfi lett és leány. Megindultak hazafelé. Már nem messze voltak a királyi udvartúl. Még aznap hazairkeztek. Vette a királyúrfi az aranypalcát, leverte a kűbálványt az inassárúl, az még hétszerte különb lett, mint annak előtte volt.

– Na – azt mondja – , kedves szolgám, ezután nem szolgál leszel, hanem ketten leszünk az ország királya!

Eléhozta a másik jegyessit is, s azt mondja az inasnak:

– No, kedves barátom, most már válassz, amelyik neked tetszik! Én akármelyikkel megelégszem, mert mind a kettő igen szép.

Kiválasztották aztán ki-ki a magáét, s csaptak egy lakodalmat, s víge lett. Volt ott elég tányér, ki lefelé szájával, ki felfelé fenekivel.

Elmondta: Mihály Márton korpos

A rókaszemű menyecske

Szintén egy királyfirúl kezdjük. Volt egy öreg király, annak három fia. Az öreg már olyan öreg volt, hogy nem volt képes kimenni az udvarbúl, és templomot ípítettett az udvarba, hogy hát ű ottan a saját udvarában menjen az Isten házába. Mikor a templom elkészült, egy reggel egy madár szólalt meg a torony tetejibe. Mikor az öreg király meghallotta a madár szólását, annyira megifjodott, mint egy húsz éves legíny. Rögtön szólott a fiainak, hogy fogják meg a madarat. Fel is ment a legidősebbik. Mikor tette volna rá a kezit, a madár elrepült. Utánna nízett. A messzi távolban látott egy erdőt, úgy látta, mintha az erdő szélibe szállott volna le egy fára. Lement a toronybúl, azt mondta az öregapjának:

– Édesapám, láttam, ahova repült, menyek utánna.

– Segiljen az Isten, fiam, mentül gyorsabban hozzad a házunkhoz!

– azt mondja az öreg király, mire a királyúrfi elment. Bétarisnyált magának jól, lúháton, fegyverrel, kopóval. Jó estire érkezett az erdő szílibe. Tüzet rakott magának, s kezdett vacsorázni. Vacsorája közben ott szaladt el egy róka. Azt mondja a királyúrfi:

– Eredj, kutyám, fogd meg azt a rókát, ne futkározzon itten körülöttem!

A róka azt kiáltotta:

– Légy kűbálvány kutyástúl együtt!

A királyúrfi rögtön kűbálvány lett kutyástúl, lovastúl.

Második reggel a közbelső királyúrfi ment fel a torony tetejibe a madárir, és ű is csak azt látta, amit a bátyja. Mikor lejött a toronybúl, azt mondta:

– Édesapám, láttam, hova repült, menyek utánna.

Az is bétarisnyált magának, lúra ült, kutyát, fegyvert vitt magával. Mikor az erdőbe írt, jó este volt. Ű is vacsorázni kezdett. Vacsora közben ott szaladt el a róka ugatva.

– Eredj, kutyám, fogd meg azt a rókát, ne csihogjon az itt! – az is azt mondja.

A róka azt kiáltotta:

– Légy kűbálvány te is kutyástúl, lovastúl együtt!

Harmadik reggel szintén szólott a madár. Felment a legkisebbik királyúrfi. Mikor a tenyerit tette volna rá, a madár elrepült. Szintén ű is csak azt az erdőt látta, mint a két bátyja, hogy a madár odament. Lejött ű is a toronybúl, tarisnyát títetett, lovat nyergeltetett, kutyát, fegyvert, s útnak indult. Mikor odaírt, öreg este lett. Ű is tüzet tett, és vacsorált. Vacsorája közben ott szaladt el a róka ugatva, ű pedig azt feleli:

– Édes kis rókám, ne ugass, gyere ide hozzám vacsorára!

– Szivesen elmennék – azt mondja a róka –, de fílek a kutyádtúl.

– Sose fílj – azt mondja a királyfi –, megkötöm a kutyát!

Vett egy spárgát elé, s azonnal megkötötte a kutyát a bokorhoz. Hogy a vacsorát elvígezték, azt mondja a róka:

– Királyúrfi, azt hiszed, hogy a madár itt van ezenn a fán?

– Persze, hogy azt hiszem – azt mondja –, láttam, hogy ide repült.

Látszott a fán valami csög, azt hitte, hogy az éppen a madárfiszek.

– Jaj, kírlek szípen – azt mondja a róka –, az a madár még innen messze van, hanem ne búsulj, mert elhozzuk. Az a madár a Veres király országában van, ami a hetedik országszél. Annak a királynak a kertjiben egy körtifa vagon. A körtifa odvas, a madár benne van abban az oduban, oda físzkelt, oda költ.

Na, aztán megindulnak úk, útra kerekednek. A rókábúl is lett szípen egy szíp fiatalember. Lovat varázsolt ű is magának, és megindultak ketten. Nagyon sok idő múlva elértek abba a városba, amelyikben volt a Veres király palotája. Na, beszállásolnak úk egy vendíglóbe. A lovat bennhagyják az istállóban, és mennek, hogy szítnízzenek a városba. Mikor megközelítik a kertet, megmutatja a róka:

– Ni, királyúrfi, ez az a körtifa. Nagyon vigyázz, mert a madarat megfoghatod könnyen, de mikor lejössz a körtifárúl, a körti egísz erőszakkal bújik a szádba, s ha meg tanálod harapni, olyat csendüll a fa, hogy az egísz királyi őrsíg azonnal talpon lesz!

Ippen érkezett szípen le, már a legalsó ágon volt, de muszáj lehelletet is vegyen. Egy körti csak a szájába csapódott, meg tanálta harapni. Az őrsíg azonnal talpon volt, a királyúrfit bizony szípen elfogják. Szerencsíre a róka kívül maradt a kerítísen, ű is mint ember kípibe. Azt mondja a Veres király annak a királyúrfinak:

– Ni, látom, hogy királyúrfi vagy. Most fel kéne hogy akasztassalak, mert eljöttíl a kertembe lopni, de – azt mondja –, megkegyelmezek neked egy feltítel mellett.

Azt kérdi a királyúrfi, hogy:

– Mi legyen az a feltítel?

Azt mondja a Veres király:

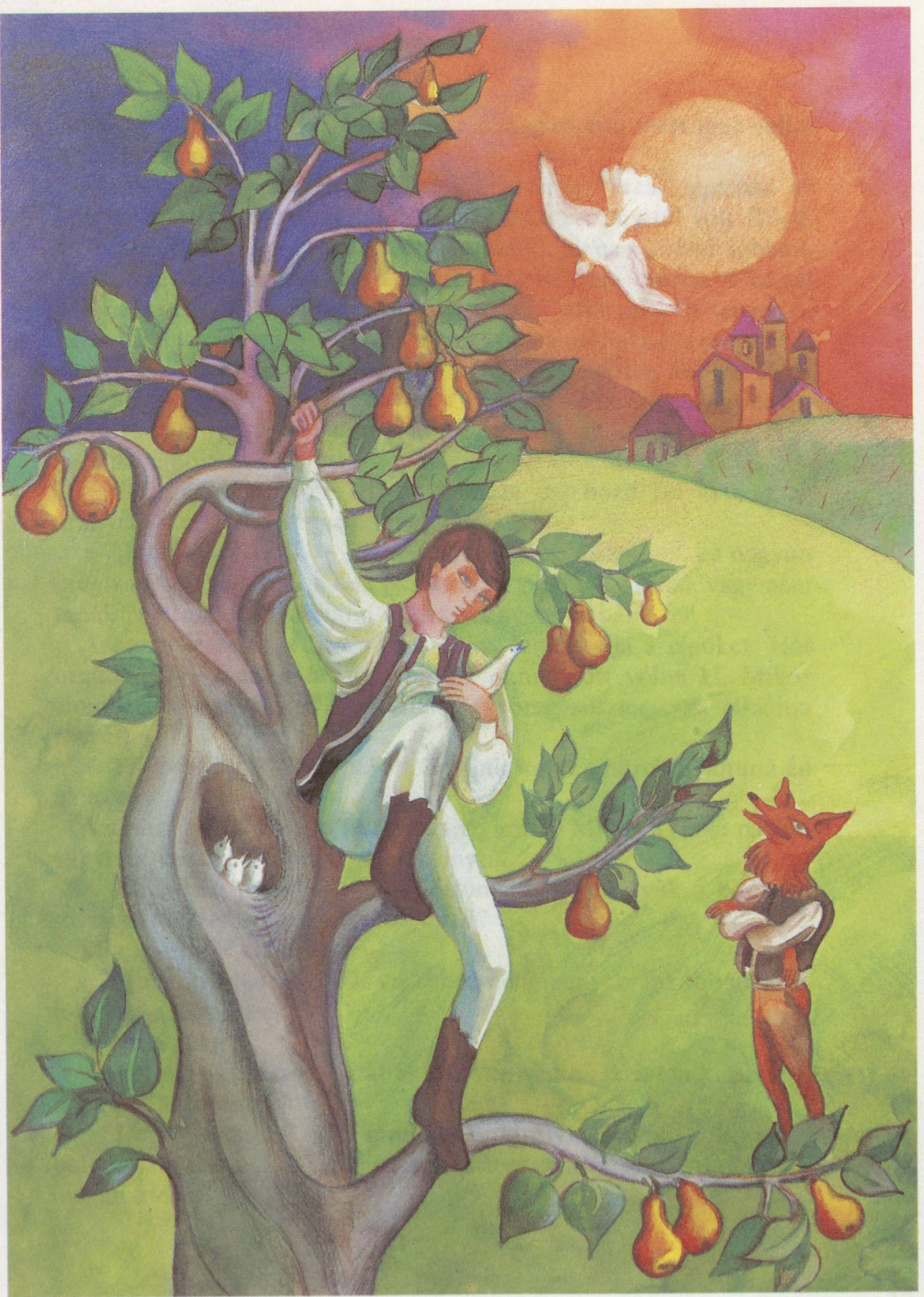
– A Veres tengernek a partján van egy gyönyörű szíp ípület. Abban az ípületben – azt mondja – vagon egy kisasszony. Azt, ha el tudod lopni, elhozod nekem, szabadon bocsátlak.

Azt mondja a királyúrfi:

– Egy íletem, egy halálom, megpróbálom.

Kimenyen ű osztán, s a róka mindjárt hozzácsatlakozik. Azt mondja a róka:

– Ugyi – azt mondja –, megmondtam. Most szinte – azt mondja – nagyot vállaltál el, de most már nem bízom rád, magam

vállalom el. Tiírted – azt mondja –, megteszem, mert igaz voltál hozzám, nem mint a bátyáid.

Mentek úk, mendegéltek. Elírtek egyszer a Veres tengernek az innekső partjára, de a szép ípüllet meg a kisasszony túl volt. Törík erőssen a fejüket, hogy mehessenek keresztül, pláne a királyfi jobban. Leszakaszt a róka egy parti laput, azonnal egy csónakot csinál belőlle, evedzőt. Beléülnek mind a ketten, átmennek a tengeren. Mikor a túlsó partra írtek, megrúgja a róka a csónakot, a csónakból lett egy pár aranycipő, a rókából pedig egy öreg suszter, de olyan öreg volt, hogy olyan volt a szakálla, mint a kender, fejr. Elkezd a róka ott sétálni az aranycipővel a szíp palota előtt. Rákiált a kisasszony, látja az aranycipőket:

– Te szegíny suszter – azt mondja –, hozd föl azokat az aranycipőket, hadd vegyem meg!

– Bocsánatot kírek – azt mondja az öreg suszter –, én nagyon öreg vagyok, nem tudok oda felmenni. A cipő vagy tanál, vagy nem tanál. Méltóztassék lesétálni a kisasszony, s próbálja fel!

Azonnal leszalad a királykisasszony, felpróbálja a cipőket. Hát uramfia, úgy tanál a lábára, mintha onnat nőtt volna ki. Mikor elrendezi a királykisasszony lábán, az öreg suszter csak elkiáltja magát:

– Hipp-hopp, kis cipőm, ott legyünk mind a hárman, ahunn én akarom!

Azonnal a tengernek a túlsó partján lettek. Mikor a túrsó parton vagynak, azt kérdi a királykisasszonytúl:

– Mi – azt mondja – azír jöttünk, hogy elvigyük a királykisasszonyt a Veres királynak, ösmeri-é?

Elkeseredik a kisasszony:

– Hogyne ösmerném! De én ahhoz nem menyek, inkább meghalok, öngyilkos leszek!

Kérdi a róka:

– Felséges kisasszony, hát aki itt van velünk, szintén királyúrfi, hát eztet se szeretné?

– Dehogynem – azt mondja a királykisasszony –, egisz boldognak éreztem magamot, azt hittem, ennek a ríszire vagyok megszöktetve.

– Egyet se búsuljon, kisasszony, ennek lesz a felesége! Leszek én felesége a Veres királynak.

Megindultak szépen hazafelé, de mikor megérkeznek a Veres király várossába, bészállnak szintén abba a szállodába, ahova menet közben köttik a lovakat. Átalbucskázott a róka a fejin, lett belőlle egy kisasszony, ippen mint a másik, hogy akárki rájok nízett, nem tudta őket megkülönböztetni egyiket a másiktúl.

Azt mondja osztán a királyúrfi az igazi kisasszonynak:

– Édes lelkem, lígy türelmes! Most – azt mondja –, béviszem ezt a kisasszonyt a Veres királynak – azt mondja –, aztán az ő dolga a többi.

Mikor meglátta a Veres király a kisasszonyt, hōj, de nagyon megörült. Azonnal összeszedte a minisztereket, minden jóbarátját, kezdnek lakadalmat csinálni. Marasztják az ifjú királyt is, aki a menyasszont vitte, de az nem marad, mert nagyon siet hazafelé.

Mikor az asztalnál ülnek, azt mondja egy úr a többik közül:

– Ez a felsíges királyné kifogástalan, de egy kis hiba mégis van benne.

Azt kérdik az urak:

– Ugyan kirem, hát mi lehet? Ha még ebben is hibát lehet keresni, akkor kiben nincs?

Csak azt mondja a nagy úri ember, hogy:

– Ebben, uraim, semmi egyib hiba nincs, csak az, hogy rókaszemű.

Ki ne szígyelje meg magát, mikor egy menyasszonyt annyira lekissebbítenek, szemibe vágják, hogy rókaszemű? Szépen lehúzta magát az asztal alá a menyasszony, átalvette magát a fejin, lett belőlle egy nagy lombos farkú róka. Kiszaladt a szobából, s menekült, amerre csak tudott szalanni. Mire a vendígek magokhoz tírték, futtak erre is, arra is, hogy fogják el, már csak a hült nyoma volt. Visszament a róka a vendíglőbe.

– Na – azt mondja a királyúrfinak –, pakoljatok, s induljunk!

Összeszedték magokat, s mentek szépen hazafelé, hárman. Mikor az erdőszílben mentek el, ahol neki a királyfiú vacsorát adott, azt mondja a róka a királyúrfinak:

– Látod – azt mondja – azokat a kűbálványokat?

– Hogyne látnám – azt mondja a királyúrfi.

– Tudod – azt mondja –, hogy azok a te bátyáid, a te két bátyád lovastúl együtt?

– S hogy kerültek azok oda? – azt mondja a királyúrfi.

Azt mondja a róka:

– Bizony, barátom, azok reám uszították a kutyáikat, és én varázsoltam őket kűbálványnak. Szeretnéd, ha ílnének?

– Hogyne szeretném – azt mondja a királyúrfi –, hiszen mindenki szereti a testvéreit, köteles, hogy szeresse.

– Jól van – azt mondja a róka –, én feltámasztom, de te majd meg fogod banni.

– Soha nem bánom meg – azt mondja a királyúrfi.

Erre a szóra a róka odamenyen a két kűbálványhoz, megcsapdossa őket az ű vesszőjivel, s azt mondja:

– Keljetek fel, és iljetek!

Azonnal talpra állott mind a kettő, és rendes emberi alakot vett fel mind a kettő. Elindultak űk osztán hazafelé. Még egy jó darabig ment vellek a róka is. Egyszer aztán azt mondja a róka:

– No – azt mondja –, drága királyúrfi, többet nem menek vélletek.

Elbúcsúztak egymástól, a róka megköszönte a királyúrfi szíveségét, amennyi jót tett vellem, s elment másfelé. Mentek űk osztán nígyen hazafelé. A két bátyjába mindjárt béállott a gyűlölet.

– Hát illik az, hogy a legkisebbik házasodjon meg legelébb?

Űk, azt mondja, ha lelípnék a földrűl, se kapnak olyan gyönyörűt. Elhatározták, hogy megölik. A legnagyobbik királyúrfi hátramaradt, a fiatal pedig észre se vette, csak neki suhintott a kardjával, s leűtte a fejit. Haj, de a róka mind tudta, hogy így lesz. Szalad a róka, és látja, hogy a feje még messze van hengeredve a testtűl. Nincsen szegínnek forrasztófűve, tudta pedig, hogy az használ. Szalad erre, szalad arra szegíny, látja egyszer, hogy jó egy kígyó egy csomó forrasztófűvel a szájában:

– Hoppá – azt mondja a róka –, te kígyó, adjál egy kis forrasztófűvet!

– Dehogy adok – azt mondja a kígyó –, hét esztendeje kerestem, ott majd te is fogsz kapni.

Megtapodja a róka a kígyónak a farkát, az pedig visszafordul nagy büszkén, hogy megmarja a rókát. Kífűtta a forrasztófűvet a szájából,

a róka felkapta, elszaladott véle oda a királyúrfihoz. Szépen bedörzsölte a levágott nyakat mind a két oldalról, visszaillesztette. Hétszerte különbül állott, mint annak előtte! Hej, osztán a királyúrfi rögtön megíbredt:

– Jaj – azt mondja –, mennyire el valék aluva!

– Te el valál aluva örökre – azt mondja a róka. – Ha én nem volnék, te alunnál, míg a világ s még két nap. Ugyi, megmondtam – azt mondja a róka –, hogy a bátyáid megölnek, s elveszik a feleségedet! Látod – azt mondja –, úgy is történt. Ezentúl vigyázz magadra, többet nem menek véled, áldjon meg az Isten!

Elbúcsúztak egymástól, a királyfi útnak eredt. Gondolja a róka magában: „Mennyi jót tettem evvel az emberrel, vajjon meg tunná-e hálálni?”

Fogta magát a róka, kerülő úton a királyúrfi elejibe került, lefeküdt, tette magát, hogy meg van dögölve. Mikor odaérkezett a királyúrfi, látta, hogy egy róka az úton megdögölve fekszik. Egészen megesett a szive:

– Vajjon nem az én rókám?

Forgatta, nézegette, de hát, kírem szípen, a róka mind egyforma, nem esmérte meg. Már azt gondolja magában, ha az, ha más, legalább rokonja, ű a föld színin nem hagyja, me vétkeznek.

A királyúrfi a kardjával egy gödröt ás, beléteszi a zsebkendőjét. Mikor akkora volt már a gödör is, hogy a róka könnyen belefért, reá fektette a rókát, felül szintén bétakarta a másik zsebkendőjével, puha muhart rakott rája. Már kezdte volna békéldelni, a róka csak kiszökik a lyukból.

– Na – azt mondja –, kedves királyúrfi, látom, hogy te is igaz voltál hozzám. Most már itt hagylak, többet egymást nem látjuk. Vigyázz magadra, áldjon meg az Isten! – Avval a róka eltűnt, akárcsak egy szellem.

Hazárkezik a királyúrfi az ídesapjához, a kicsi madár még mindig a kebeliben volt. Felteszi az óra tetejire, elkezd a madár gyönyörűen szólanni. Felugrik az öreg király, teljesen megifjodva.

– Kedves fiam – azt mondja –, melyik hozta ezt a madarat?

– Ezt, édesapám, én hoztam – azt mondja a legkisebbik. Elmondja, hogy hogy járt a bátyjaival.

Azt kérdi az öreg király a kicsi királyúrfitól:

– Hát mit kívánsz a két bátyádnak?

– Megérdemelnék, hogy megölessem, de nem teszem. Felséges atyám, adjon nekik pínzt, amennyire szükségük van, adjon paripát, száműzze őket, boldoguljanak, ahogy tudnak! Itt nem akarom látni őket soha!

A két királyúrfit kiűzték az országból, a kisebbik elvette a feleségit. Papot hívtak, megesküdtek, s még ma is ilnek, ha nem hóttak meg. Nincs több!

Elmondta: Mihály Márton korpos

Mikor én vásárra mentem. . .

Egy tavaszi szombati napon elvégeztem a szántást. Az úton hazafelé tanálkozok egy idegen emberrel. Azt mondja nekem:

– Bácsika, nem eladó az ökör?

– Én ugyan eladom, úgyis elvégeztem a szántást. Még egynapi munkám van hátra, majd hívok segítséget.

Egykettőre megcsináljuk a vásárt. Eljű véllem haza, hogy a szekeret hozhassam haza, azt megengedte. Kifizet, s elmenyen a dolgára, elhajtja éntüllem az ökröt. Mondom a felesígemnek:

– Én holnap dílig nem kelek fel, mindig aluszok. Egísz héten bukdácsoltam az eke után, el vagyok törődve, ki akarom magam alunni.

Felkelek pont tizenkettőkor, kiszaladok az uccára, hátha látok valakit valamerről. Ippen el volt fogyva a dohányom, hogy kérjek valakitül. Azt kérdi egy komám túllem:

– Hát te, komám, nem mentél a vásárra?

– Látnád, ha elmentem volna. Akkor nem volnék itt. – S kérdem tülle – hát elment tán valaki?

– Láttam – azt mondja –, vagy nígyen elmentek.

Nekem se kell egyéb, beszéladok, veszem a horgas botomat, akasztok egy üres tarisznját a karomba, s megindulok az úton

gyorsan, hogy érjem el a többieket. Teszem hozzá, éppen Hídalmásra indultunk. Igen ám, de a cimborák kocsit kaptak, én csak egyedül gyalog loholtam utánuk. Mikor Közzéplakon alul megyek, az üdő már kezdett alkonyodni. Kerekedik hirtelen egy sötét felhő, megered, istenem, az eső. Hát istenem, mit csináljak? Itt porrá ázok. Szerencsémre Közzéplak és Zsombor között volt egy pusztas malom. Szaladok én a malomba, hogy ne ázzak meg. Amint bemenyek a malomba, hát nincs ott senki. Pusztán volt, ki lett volna? Lehúzódom oda a kúpadra. Még jól le se telepedtem, hallom, hogy jönnek kívülről többen.

– Bocsi nye, bocsi nye!

Ki a fene? Hát vagy tizenkét zsvány hajt egy borjút bé a malomba. Ej de rossz helyre kerültem! Itt a kis pénzemtől most megfosztannak. Én hamarosan belélepek a garatba, hogy ne vegyenek észre, lehúdom magamat oda. A zsványok egykettőre leütközték a bornyút, lehúzták a bűrit, tüzet raktak, s kezdték sütni a húst.

– Haj, de istenem – azt mondja az egyik –, mit csináljunk az egísszel? Kicsin vagyunk, nekünk elég egy láb. Ha itt hagyjuk, elviszi valaki.

Azt tanácsolják:

– Hordjuk bé a garatba!

Na, szegény fejem, én is ott vagyok! Mi lesz most énvéllem? Hányják ott, istenem, rám azt a sok húst. Mikor mind rám hánták, rám lökték a bűrt is, avval eltakartak. Nekem meg majdhogy minden csontom össze nem tört. Össze voltam zsugorodva, ők pedig künn vígan eddegélték a sült húst.

Má nem tudtam ott összegyűrve én is ülni. Má isten neki, akármi lesz, megemelem magam. Megzördül a garat, mikor én emelkedem. A hús hull egyik darab erre, a másik arra. Én meg abba igyekeztem, hogy a bűr a fejem felett legyen. Ippen a szarva volt ott a tinónak. Mikor felállok egíssen, a bűrrel eltakartam a kípemet, hogy ne lássák, hogy ember vagyok. Haj, de megijedtek, istenem a zsványok! Azt mondják:

– Feltámadt a bornyú a garatban!

Megijedtek, azt hitték, hogy kísértet, elszaladtak mind. Én is hamar összeszedtem magam. Kapok a sült húsból az üres tarisnyába, szaladok én is ki az országútra, me filtem ott én is nagyon.

Mikor bérek Zsomborra, az eső megint nagyon szakadt. Látok egy háznál világot. Gondolom, bémények oda, s kérek szállást. Hát ilyen esőbe, ilyen íccaka csak nem teszem egészen tönkre magamot. Bémények, szállást kérek. Egy fiatal román menyecskét kapok a házban egyeslen egyedül. Mondom neki románul:

– Légy szives, hagyd el, hogy háljak itt, me úgy esik az eső, hogy nem bírok tovább menni!

– Szivesen elhagynám, de az uram a fogadóban van, jű haza ríszezen. Attúl filek, hogy tebeléd is belédköt, me engem, tudom, hogy megvér.

– Hadd el a fenébe, lefekszem a kemence megé, észre se veszen engem! Csupa lucsok minden rajtam, legalább ott megszáradok.

– Én nem bánom – azt mondja a menyecske –, feküdj le hát, hogyha akarsz!

Felfekszem én a kemence megé. Alig kezdtem elrendezkedni, jött az ember haza a fogadóbúl:

– Tu Marie – azt mondja az asszonynak –, d'ai făcut cină?¹

– Am făcut² – azt mondja az asszony.

– Na, tedd ki, kedvesem, hadd egyem! – azt mondja.

Kihány, istenem, egy nagy tál pulickát tám olajjal, de elég lett volna tizenkettőnek. Olyan tönkök, mint az öklöm. Eszik az ember. Hogy, hogy nem, odapillant a kemence megé.

– Ej – azt mondja –, hát ki van itt?

– Egy magyar ember menyen a vásárra Hidalmásra, s úgy esett az eső, bejött, adtam neki szállást.

– Hát vacsorát adtál neki? – azt kérdi az ember.

– Dehogy adtam – azt mondja az asszony –, ahogy bejött, lefeküdt rögtön azon lucskosan. Nem kellett annak vacsora.

– Hej, dehogynem kell – azt mondja –, meglásd, mindjárt hogy eszik! – kiált a román nekem:

– Gyere le cimbora, vacsorázzunk!

Hát én bizony nem nagyon óhajtottam az ű pulickájokat, de jött az ember, s húzott lefelé. Gondoltam, jobb lesz szót fogadni, me még

¹ Mária, készítettél vacsorát?

² Készítettem.

elpakkol itt a házában. (Ippen ked volt? – Ippen én hát, mentem Hidalmásra.) Odavakarodom az asztal körül.

– Innet el nem mész, még mind egy falatig meg nem esszük.

Az volt a szerencsém, jó hosszú ingem volt, bé volt kötve a nadrágba körül. Kigombolok vagy két gombot az ingemen, s rakom ott bé a pulickát a kebelembe. Egykettőre elfogyott.

– Igy ni – azt mondja a részeg ember –, ugyi, megelegetél?

– Meg én – azt mondom –, köszönöm, nem is érdemlettem. Erössen jól vacsoráltam.

De körül úgy teli voltam pulickával, mintha fel lettem volna fúva.

– Na, ember – azt mondja –, ha jóllaktál – azt mondja –, gyere, tanéts engem táncolni! Nagyon szeretnék megtanulni táncolni, ahogy táncolnak a magyarok.

– Ejnye, te ember, egisz héten dolgoztam, most jövöm ezt a hosszú utat, álljak én most neked táncolni? Hát mit gondolsz?

Leakaszt az én emberem egy kétrít szíjú ostort az ajtórúl.

– Nahát, járod vagy nem? – azt mondja.

Én is aztán erre nekiállok, álo ná si bé si ná, ugrom erre, ugrom arra. A nagy ugrálásban kicsúszott az ingem. Egyik tönk erre hajítódott, másik tönk arra hajítódott, hullott mint a záporoső.

– Hát az anyádnak erre meg arra, hát a hátamba sz...sz?!

Én a szűrömet felkapom, s kiugrom az ajtón. De én nem a kapunak mentem ki az utcára, hanem hátra a kertbe. Idegen helyen eltéveszti az ember. A kertben már észrevettem, hogy nem jó helyt vagyok, de az ű udvarán nem mértem kimenni, félttem, hogy megint belém akad. Az eső akkor is nagyon szakadt. Átalmegyek vagy két kerten, ott van egy nagy kazal szalma. Gondolom, lehúzom magam a szalma tövibe. Amikor közel menyek a szalmához, látom, hogy van egy nagy szalmalyuk tiporva belé olyan, hogy beletér tíz ember is.

Ahogy én ott vagyok a szalmalyukban, hallom, jű valaki. Ki a gonosz ez? Nem mérek pisszenni. Ahogy a lyukhoz érkezik, azt kérdezi:

– De aice ești, țucute?³

Én azt feleltem:

– Én nem.

³ Itt vagy, kedvesem?

– Na – azt mondja –, am dus un liter de pălincă dulce ș'am dus plăcinte. Mintenaș viu și eu, numai să doarme bărbatu.⁴

Elszedem én a pálinkát, rétest, béteszem a tarisznyába. Hallok valami krákogást nem messze. „Ej – gondolom –, rossz helyt vagyok.” Kibújok a lyukból, észreveszem, hogy jön egy nagy román ember a szalmának a felső véginél. Én az alsó végihez húztam magam. Bémenyen a nagy román a szalmalyukba. Egy perc alatt jött a menyecske is.

– D'ai mîncat, țucute?⁵

Azt hitte, hogy avvan ott. Mikor adta is, azt hitte, hogy annak adta, de nekem jött, nekem kedvezett a szerencse.

– Mit ettem volna? – azt mondja a nagy román – ne beszélj bolondokat!

Ej, osztán megkapja a menyecskét hamar. Nem kellett annak ennivaló, másra állott annak az esze. Elkezdtek ott csókolódni, úgy hallott, mint a bocskor, mikor lepcseg. Én mint a bolond felszaladok a szalma tetejibe, hogy kukucskáljam, lessem. Hát istenem, eldül véllem a szalma. Odazuhantam le rájok. Szerencsémre én kívül maradtam, de őket egészen odaásta a szalma. Én osztán megoldom a kereket, s ki az országútra.

Mentem osztán. Elértem őket Szentmihályon, Jádi komát, Borbély komát, még az öreg Jóska is ott volt.

– D' át te csak egyedül jössz? – azt mondja.

– Egyedül, de mennyi vitán mentem keresztül.

Kezdem nekik mesélni. Dehogy hiszik azt. Szedem elé az ígetett pálinkát, a sült húst, amit a malomból hoztam, mutatom a palacsintát is. Na bizony, csak akkor hittik el nekem, hogy milyen sok vitán mentem átal. Azt felelték:

– Hál istennek, hogy így történt, legalább mi is jóllakunk! Vége.

Elmondta: Mihály Márton korpos⁶

⁴ Hoztam egy liter édes pálinkát és palacsintát. Mindjárt jövök én is, csak aludjon el az uram.

⁵ Ettél, kedvesem?

⁶ A tréfás hazugságmesét öten is elmondták Ketesden, saját kalandjaikként. A mesemondó végigjárta az utat Ketesd és Hídalmás között. A mesében előforduló falunevek ennek az állomásait jelzik.

Gönci papó meséi

Van itt egy hegy, úgy híjják, hogy Meleg oldal, s éppen a Gönci papóék kapálóhelyek ott van. Egy nyáron jött egy nagyidő, az öreget éppen ott írte. És jött haza az öreg nagy örömmel, hogy ű csak a derekán alól ázott meg, mert annyira leereszkedett a felleg, hogy derikon fejül a fellegen fejül volt.

*

Az egyszeri faluvígen olyan nagy fa volt, hogy mind a két falunak a határában volt. Összegyűlt osztán a két falunak a népe, hogy vágják ki azt a nagy fát, s azt határozták, hogy amelyik fele dűl, azé lesz a fa. Persze, kiment mind a két falunak a nípe, hogy rójja bé, mert olyan nagy volt a fa, hogy nem hallatszott a kopácsolás az egyik felirűl a másakra, s mind a két falunak a nípe igyekezett, hogy minél mélyebben rójja bé, dűljön űfeléjük a fa, hogy legyen az üvék. És egyszer csak eldűlt a fa, s azoké lett, amerre nem dűlt, mert amerre dűlt, azt mind agyonverte. Itt a víge.

*

Ezt is Gönci papó mondta volt, aki a többit állította, hogy látott olyan káposztát, hogy két turma juh fekűdt az árnyikában, és mikor ősszel le kellett vágni, két ember egy nap mindig vágta, hogy ledűljön. A szomszíd, akinek ezt mondta, hallgatta, tekert egyet a bajuccán, és azt mondta, hogy ű látott egy nagy űstöt, akiben háromszáz legíny dolgozott, körülötte vagy ezer, és mind az űstöt csinálták. S azt kérdi az az ember, aki a káposztát mondta, hogy minek az a nagy űst?

– Az, szomszíd, arra való, hogy azt a nagy káposztát megfőzzük benne.

Lepipálta a másikat. Na, ennek is víge.

*

Szintén az az ember mondta, hogy ahunn ű volt katona, ott egy asszonynak olyan gyereke született, hogy esernyővel s bottal jött a világra, s az esernyő kinyitva, és köszönt, hogy:

– Jó napot, apám!

S azt mondta a másik ember, szóval a szomszédja, hogy az akkor okos fiú lehetett. És azt mondta rá az, aki eztet állította, hogy három hónapos korában miniszter lett. (Legalább hazudott olyant, hogy ne lehessen elhinni.) Ennek osztán itt a vége. Mindig ilyen rémségeket tanált ki.

*

Szintén azt is mondta, hogy Magyarországon olyan gépet látott ű, hogy elől aratott, s hátul jött ki a meleg cipó. És azt mondta még, olyant is látott, hogy belétették a kendermagot (Úgy jött ki belőlle a vászon!), s jött ki belőlle a gatyá s az ing.

Ezeket mind Gönci papó állította. Csak akkor mondta, ha vette észre, hogy nem kacagják.

Elmondta: Mihály István andrás

Cigányos mesék

Volt egy szegény ember és volt egy fia. Ugy történt, hogy egyszerre halt meg az anyja is a gyerekek, az apja is. A kislány csak egyedül maradt árvaan egy macskával. A szomszédok ellopták a kis bűnyét, hazjut, amit volt, akkor sem maradt semmi. Megszólal a kis macska:

– Erdi kis gazdám, ma megint elmentek a szomszédok, ha hátha tudsz annyit kis hister órák koporni, hogy megint megkapd!

– Bémegy, ahogy hister órák megint koporni, hogy egy nagy pogácsát csináltak, mint egy uraknak. Kriszta Urunk meg Szent Péter a földön jártak abban az időben. Bementek, azt kértezik a gyerektől:

– Nincsen, hogy adj valamit, hogy együnk, mi éhesek vagyunk!

– Azonnal megszül a pogácsa, ekkor kivesszen a szájuk. (Abba a nagyból?)

– Akkor Kriszta Urunk és Szent Péter emögé mennek, és olyan nagy lett a pogácsa, mint egy tégelykő. Mikor kimentek, azt felelte a macska:

– Varrd be egy kődarabot a nyakukba, hogy ne tudjanak menni. (Nem is ennek belébe?) – Akármennyit eszik, mindig egész volt.)

– Elmentek egy nagy erdőbe, ott tanultak egy kis kutyát, abba behelyezkedtek és ott üdögöltek. Több ideig ott üdögöltek úk, egyszer azt felelte a macska:

– Előtt az ide, meg kell nosálni. Elmenyek, megbírom a Zöld király háját felcsigul.

– Megfog a macska egy díköt, béviszi a Zöld királynak.

– Őfelsége királyatyám, ezt az ajándékot küldi a saskirály – annak bevette a macska a díköt.

– Nagyon örvend a király a kis önként. Másik nap megfog egy vaddisznót, borosán a macska a királyhoz.

– Őfelsége királyatyám, küldte a saskirály ezt a disztót.

A sáskirály

Volt egy szegény ember és volt egy fia. Úgy történt, hogy egyszerre halt meg az anyja is a gyerekeknek, az apja is. A kisfiú csak egyedül maradt árván egy macskával. A szomszédok ellopdesták a kis búzáját, lisztjét, ami volt, utóljára neki nem maradt semmi. Megszólal a kis macska:

– Eridj kis gazdám, mássz bé egy humbárba, hátha tudsz annyi kis lisztet összekoporni, hogy csináljunk egy pogácsát!

Bémegy, annyi lisztet össze tudott koporni, hogy egy annyi pogácsát csináltak, mint egy orsókerék. Krisztus Urunk meg Szent Péter a földön jártak abban az időben. Bémentek, azt kérdezik a gyerektől:

– Nincsen, hogy adj valamit, hogy együnk, me éhesek vagyunk?

– Azonnal megsül a pogácsa, akkor kiveszem s eszünk. (Abbúl a nagybúl?)

Akkor Krisztus Urunk és Szent Péter elment onnét, és olyan nagy lett a pogácsa, mint egy taligakerék. Mikor kimentek, azt felelte a macska:

– Varrd bé egy tarisnyába s induljunk útnak! (Nem is ettek belülle? – Akármennyit ettek, mindig égisz volt.)

Elmentek egy nagy erdőbe, ott tanáltak egy kis kunyhót, abba béhelyezkedtek és ott ildegéltek. Több ideje ott ildegéltek ők, egyszer azt feleli a macska:

– Eljött az üdő, meg kell nősulni. Elmenyek, megkírem a Zöld király lányát feleségül.

Megfog a macska egy őzikét, béviszi a Zöld királynak.

– Őfelsége királyatyám, ezt az ajándíkot küldi a sáskirály – annak nevezte a macska a fiút.

Nagyon örvend a király a kis őzikének. Másik nap megfog egy vaddisznót, békéséri a macska a királyhoz.

– Őfelsége királyatyám, küldte a sáskirály ezt a disztót.

Gondolkodik a király: „Ki lehet ez az új király? Milyen jó lenne, ha a lányomat feleségül adhatnám.”

Harmadik nap megfog egy szarvast, és béviszi megint a királynak. Akkor azt feleli a király:

– Na, kis macska, mondd meg a sáskirálynak, hogy keressen fel!

Útnak indulnak. Mikor közzeledett, azt mondja a macska a fiúnak:

– Vesd bé magad ebbe a sárba!

Béveti a fiú magát egy sárba. (Akkor már sáros király lett!) Fut a macska előre:

– Őfelsége királyatyám, jöjjön, mert belébukott a sáskirály őfelsége a nagy sárba – me nem volt a fiának ruhája, amivel menjen –, de vigyen neki egy rend ruhát, mert az ű ruhája sáros!

Rögtön elévesz a király egy rend ruhát, utazik a fiú felé. A fiút kiveszik a sárból, megmossák és ügyesen felöltöztetik. Mindjárt a palota felé vezetik. De a fiú mind nízte a ruhát. Azt feleli a király a macskának:

– Mír nízi a ruhát?

– Azir, hogy az övé különb volt – pedig neki szegínynek nem volt.

Megporoncsolja az öreg király, hogy annál extrább ruhát csináljanak. Megcsinálják a ruhát, magára veszi a fiú, de közben a macska megsúgta, hogy hát ne nízzen rá többet a ruhára. Azt feleli az öreg király a macskának:

– Ugyan, hát vajon szereti?

– Ippen ilyen volt az övé.

Megcsinálják az egyessíget, a király mindjárt neki ajánlja a lányát. Mindjárt fiákkerokat hoz elé, hogy el kell vinni a menyasszonyt. De hová, mikor még gúnya se volt! Mennek csujjogatva, mulatva. De a macska mind jó előre futott. Tanál a macska egy csorda sertést, azt kérdezi a kondástúl:

– Kiék ezek a disztók, ezek a sertések?

– Ezek bizony a rablóvezérei.

– Nehogy azt mondd, hogy a rablóvezérei, mert jű a király, s rögtön agyonlű mind az egészeteket! Mondjátok azt, hogy a sáskirályéi!

Jönn a király, kérdezi:

- Kiék ezek a sertések?
- A sáskirályé.

Bényúl a zsebibe, a kondásnak jó marék pénzt ad. Tovább megy a macska, tanál egy nagy csapat lovat. Azt kérdezi:

- Kiék ezek a lovak?
- Ezek a rablóvezérei.
- Nehogy azt mondjátok, hogy a rablóvezérei, mert jön a király, rögtön porrá tesz! Mondjátok, hogy a sáskirályéi!

Tovább megy a macska, tanál egy gulya ökröt. Kérdezi:

- Kiék ezek a ökrök?
- Ezek bizony a rablóvezérei.

Feleli a macska:

- Nehogy azt mondjátok, me jön a király, mindjárt porrá teszen! Mondjátok, hogy a sáskirályéi!

Jön az öreg király, kérdezi:

- Kiék ezek az ökrök?

Felelik a gulyások:

- Ez a sáskirályéi.

Bényúl a zsebibe, jó összeg pénzt ad a gulyásoknak. Mit tanáll a macska egy erdő közepibe? Egy huszonkét szobás palotát. (Arra volt a legnagyobb szükség!) Akkor ebédelt a tizenkét rabló.

– No ugyan, rablóvezér – feleli a macska –, hogy mertek olyan nyugodtan ebédelni, mikor jű a király? Már körül is vattok fogva.

– Kedves macska, mit csináljunk?

– Gyertek hamar utánam – volt egy nagy kazal szalma –, bújjatok bé gyorsan abba!

Bébúznak a kazal szalmába, a kis macska rájuk gyűjtja. Mindjárt a rablók porrá ígtek ott. Fut a macska szembe a lakodalmasokkal:

– Gyerünk hamar, me íg az összes szalmánk!

Mennek hamar, de csak a szalma íg. Nagyon tetszett az öreg királynak, hogy milyen helyre adta a lányát. Bévittek a kastélyba a királykisasszonyt, papot híttak, megeskették. A sáskirály eléhivatta a kondásokat, lovászokat, mindenféle cselédeket, és megjavította a fizetéseket. Azonn a cimen szerepeltek, hogy a sáskirálynak a cselédjei.

Nohát, mikor telik az üdő, a sáskirálynak született egy aranyhajú gyermeke. Eljött az üdő, hogy a kicsi fiú is mehetett, hogy nősüljön. Azt feleli:

– Édesapám, nekem el kell menni, meg akarok nősülni!

Ű evvel elindult. Útközben tanál egy halat, a tengerbűl ki volt lőkve. Kikapja a kardját, és össze akarja vágni. Azt feleli a hal:

– Ne vágjál össze, királyfi, hengerítsél bé a tengerbe, mert valamikor jovadra leszek! Vegyél le rúlam egy pínzt, mikor bajod lesz, gondolj arra!

Hirtelen a gyerek béhengeríti a halat a vízbe. Tovább megy, tanál egy sánta rókát. Kapja a fegyverjit, hogy lűjje le.

– Ne lűjjél meg, királyfi, inkább kösd bé a lábomat, me jótettír jót várjál! Típjél a farkambűl egy szórt, és tedd magadhoz!

Béköti a lábát, és akkor elválnak egymástűl. Elébb megy, tanál egy farkast. Meg volt akadva valami szederfában, nem tudott onnét kimenekűlni.

– Na, te farkas, most meglűlek.

– Ne lűjjél meg, hanem inkább szabadíts ki, me valamikor jót teszek neked!

Kiszabadítja, és az adott egy sípot. Evvel a fiú tovább ment. Elír egy boszorkányhoz.

– Jó napot, öreganyám!

– Adjon isten, édes fiam! Mi járatban vagy?

– Gazdát keresek.

– Na, nekem meg szolgára van szükségem. De nízdz meg, a kertben kilencvenkilenc karó van, mindegyikben emberfej van! Ha nem teljesíted a parancsomat, akkor tied lesz a századik.

Jól megebédel a fiú, s akkor azt felelte a boszorkány:

– Eridj menj, fekűdj le!

Mikor este leve, béhíjja a fiút a boszorkány, azt feleli neki:

– Három kancám van, avval kimíssz a mezőre, de ha elveszíted, akkor a fejed karóba fűtty.

De mi volt az a három kanca? A boszorkánynak a három lánya kancának változott. Felűl a fiú az egyikre, kivágtat a mezőre. A fiút rögtön elaltatták, és a kancák rögtön lebuktak a tengerbe. Közben felíbred a fiú, nincsenek a kancák. Jár le-fel a tengerszűlen, rágondol a halra. Azt feleli a kis hal rögtön:

– Ne filj, fiam, mert te megmentetted az íletemet, én is megmen-
tem a tiedet! Lent vannak a tengerfenéken, én utánaugrok, kihajtom
onnan. Mikó kijönnek, te elfogod, és hazaviszed.

Megy a fiú. Mikor a kancák kijöttek, ráült, és hazavágtatott.

– Jó reggelt, öreganyám, jólesik, hogy hazahoztam a kancákat?

– Jól, mintha csipkebokrot húznál végig a s...men. – Akkor azt
feleli: – Gyere fiam s egyél, s eridj, feküdj le.

Eléveszi a bonya a három leányt, mind heves vassal ütötte őket.

– Édesanyám, ne öljön meg, me hónap úgy elbújunk, hogy nem
tanál meg Istenen kívül senki!

Jú az este, béhíjják megint a fiút.

– Na fiam, menj ki a kancákkal a mezőre!

Elmegy, de rögtön elaltatták a fiút. Elbúttak a lányok, de huva?
Ahun az a farkas volt a szederfa közt. Járkál le s fel a fiú sírva. Eleibe
megy a farkas.

– Ne filj, fiam, me ha te kiszabadítottál engem a haláltúl, én is
kiszabadítlak téged! Gyere, állj ide, én bémenyek a ciherbe, s a
kancákat kihajtom!

Megy a farkas, kihajtja a kancákat a ciherbül. Megfogja a fiú a
kancákat, és hazafelé vezet.

– Jó reggelt, öreganyám, jólesik, hogy hazahoztam a kancákat?

– Jól, mintha valami csalánttal csapkodnák a s...emet.

Megfrustukol a fiú.

– Eridj fiam és feküdj le!

Eléveszi a vín bonya a három leányt, de éktelenül kezdi verni őket.
Mondta a három leány:

– Ne bánts, édesanyám, me hónap íjjel úgy elbújunk, hogy sohase
kap meg senki!

– Majd elbútatlak én, csak gyertek haza!

Elaltatták a fiút, a három kanca hazament. Egy víka alá búttatta az
öregasszony, és ő ráült a víkára, font.

Felkél a fiú, sír, s azt mondja:

– Ez a harmadik próba, de most már mégse menekülök meg a
haláltúl.

Eszibe jut a róka. Mindjárt ott is termett.

– Ne sírj, királyfi, mert én tudom, hun vannak a kancák! Otthun a
víka alatt. Az öreg bonya rajta ül a víkán, és fon. De nem baj. Hanem

van – azt mondja – egy aranykokassa s egy aranytyúkjá. Én felmenek a pallásra, és zaklatom a tyúkokat. Bonya filti az aranytyúkját s aranykokassát, te addig kilopod a kancákat.

Felmegy a róka a pallásra, nagyon zaklatja a tyúkokat.

– Ejnye, veszett róka – feleli a bonya –, ippen most botránkoz-tatsz te engemet? Nem bánom, ha mind megeszed a tyúkjaimat, csak az aranytyúkot s az aranykokast nem.

Akkor megfog a róka egy tyúkot, s bélöki a kürtön.

– Mán csak kimenyek, me megöli a róka a kokasomat.

Kimegy az asszony, és a fiú bémegy, kilopja a kancákat. Akkor a fiú nagyot kerüll, és visszajön.

– Jó reggelt, öreganyám, nagyon jólesik, hogy hazahoztam a kancákat?

– Jól, mintha a fogamat kihúztad volna! Na, de most az esztendődet kitöltötted, most fizesselek ki. Ígírttem egy lovat, tizenkét lovam közzül egyet válassz, amelyiket szereted.

A bonya kivette a sziveket a tizenkét lóbúl, belétette egy rosszba.

– Na gyere, válassz!

De a róka megmondta a fiúnak, hogy a legrosszabbat válassza. Bémegy a fiú:

– Ej, ez igen finom nekem, ez lehajít, lelök.

Bémegy a fiú, hogy válasszon, s mikor az egyik sarokba ír, ott kap egy rossz, rossz csikót.

– Ez kell nekem, me ez olyan gyenge, mint én.

– Világír se engedlek, mert olyan hűsígiesen szolgáltál.

– Vagy azt, vagy semmit.

– Akkor hát hadd el, hogy tegyem rá a kezemet!

Azt feleli a fiú:

– Erre már usse!

Evvel kimenekül a fiú, menyen. (Vitte a lovat is?) Vitte a rossz lovat is, de bizony alig tudta húzni a lovat. Azt feleli a fiú:

– Megállj, ravasz róka, me bécsaptál! (Me gyenge volt a lú? – Há dült el.)

Megy tovább, belédül a rossz lú egy sárba. Ott emelgeti a szegény fiú. Elmegy, és vág egy istenes botot. Felemeli, hogy üsse agyonn a lovat, de csak úgy ütte meg, me sajnálotta. Mikor harmadszor

felemelte, a lú kiugrott a sárbúl. (Mégiscsak fílt a bottúl!) Megszólal a kicsi lú:

– Menjünk, kis gazdám a paskóra! Gyújtsál meg tíz méter fát, és csinálj nekem parazsat, hogy egyem!

Rögtön csinált neki, és jóllakott parázssal a lú. Akkor azt feleli a lú a fiúnak:

– Nyúlj bé a jobbik filembe, végy ki egy kendőt, akkor kösd bé a szemedet!

Akkor megrázta a lú magát, kilenc országot vakított meg a ganéval és a kossal, ami volt rajta. (Akkor jól ki volt csutakolva!) Akkor mondta a lú:

– Na, most nézz rám!

Hát, mit lát a fiú? Egy aranyszőrű lovat maga előtt. Azt mondja:

– Na, most ülj fel a hátomra! Hogy menjünk, mint a villám, vagy mint a szél, vagy pedig mint a gondolat?

Azt feleli:

– Mint a gondolat, hogy menet közben gondolkozzunk.

Akkor felreppent a lú, de annyira, hogy a fiúnak a kalapja írte az eget. Akkor kiugrott a fiú alúl a lú. Mikor a fele útján volt, alája ment a lú.

– Megijedtél, kis gazdám?

– Kicsikét meg.

– Na, így ijedtem én is meg, mikor te rám emeled a botot.

Másodiknak is így tett a lú, de akkor nem bútt a fiú alá, s majdnem földet írt a fiú.

– No, most megijedtél, kicsi gazdám?

– Most má meg.

– Na, így ijedtem én is meg, mikor másodszor rám emeled a botot. Na, most már menjünk tovább. Na, de most mondd meg, hogy hova készülsz?

– Én megnősülnék.

– Na, de még ki kell hogy szolgálj ennek a boszorkánynak a másik testvirít is.

Evvel elindulnak, s el is írják a másik boszorkányt.

– Na, kis gazdám, rúgjál meg, s én belüllem lesz egy gomb, s te mindig a zsebedbe hordozol.

Megy egyenesen, köszön.

– Jó reggelt, öreganyám!

– Adjon isten, kedves fiam, mi járásban vagy?

Feleli:

– Én gazdát keresnék.

– Nekem meg ípp szolgára van szükségem. Na, de nízd meg, én meg is fogadlak, de ha a parancsodat nem teljesíted, kilencvenkilenc karó, mindenikben emberfej van, a tied lesz a századik! Egyéb dolgod nem lesz, csak íjjel három kancára ügyelj, hogy az én zsemlekásámat ne egyík meg.

Kiment este a kancákkal a fiú, hát mire tanált ülni. A legkisebbik kancára. Avvót a legkisebbik leány. Azt feleli a leány, megszerette ám a fiút:

– Kedves fiú, ha megigíred, hogy férjem leszel, bármennyit szenvedek én írted, azír én a te íletedet megmentem.

Ekkor kimennek a hely színire. Na, mindjárt a fiút elaltatják a lányok. Úgy összevissza taposták a zsemlekását, hogy bizony mikor a fiú megnízte, csak kisírta magát jól. Azt feleli a kisebbik királykisasszony:

– Ne filj semmit! – súgta, hogy ne hallják a többik. Menet közben a leány hátrafordította a fejit, és ráfútt a zsemlekására. Százszorta szebb volt a zsemlekása, mint azelőtt.

Másik este, megint kimennek. Hát megint hasonlókíppen úgy tettek a fiúval, de a kását csak összetaposták. A leány visszaníz, ráfúj, sokkal szebb volt.

Kimegy a boszorkány, nízze meg a kását. Hát látja, hogy a kásának semmi baja sincsen. Hazajű, éktelenül elveri a három lányát.

Na, másik este kimennek újból. Azt súgja a leány a fiúnak:

– Igíred, hogy férjem leszel?

– Igírem, igírem.

Akkor a kását még a földbűl is kihűzták (jól is tettik!), de a lány megint ráfűtt, a kása annál szebb volt, mint azelőtt. Hazamegy a fiú, azt feleli:

– Öreganyám, én kitöltöttem az esztendőmet.

– Várjál, fiam, me megnízem a kását!

Kiment, s megnízte a kását. A kásának semmi baja nem volt.

Kifizeti a szolgát, a Jánost, ad neki egy lovat, de abban már huszonhárom szív volt, még egy annyi, mint a másokban. Útra indul János a két kis lovával. Megszólal a lú:

– Hát János, öcsém itt van nálad?

– Igen, itt van a zsebemben.

– Na, rúgd meg, hogy mi beszéljünk ketten!

Összebeszél a két lú:

– Na most, kedves öcsém, hogy szállítsuk a gazdánkat, ahunn a feleségit megkapja? Mer a gazdánknak olyan asszony kel, aki ne legyen embertül meg asszonytúl.

Mindjárt felreppen a két lú, és a tulsó világnak a szílibe teremnek.

– Na, János, most rúgjál meg minket mind a kettőnket! Látod, te menj fel erre a diófára!

Elmegy János fel a diófára. Hát hova tanál? A Hétfőhöz.

– Akkor – azt mondja – bémisz oda, megkírded a fának a tetejit.

A Hétfű oda volt dolgozni, me az egy munkás nap. János bément, és söprögett, vacsorát főzött. Mikor hazajött este a Hétfű, János akkor elbútt.

– Ugyan ki csinálhatta ezt a jóságot énvélem? – azt feleli.

Akkor kibújik János:

– Én – azt mondja.

– Mégis, mi járatba lehetsz?

– Nem tudja ennek a fának a tetejit?

– Nem, hanem tudja Kedd, a testvérem, me az feljebb jár.

Reggel felkél János, és tovább megy. Elíri a Keddet. Hát a Kedd nem volt otthon, me oda volt a vásárba. Ott is hasonlókíppen söpröget, meg vacsorát főz, mire a Kedd hazajött. Na, de a Kedd egy kicsit ittas volt, me úgy szoktak keddi nap az emberek.

– Vajjon ki csinálta énvéllem ezt a jóságot? Mert ha nem tette volna, úgy megtekerem, mint a gúzt.

Elment szóval a Szeredához. Na, a Szeredánál, ott kapott valami paszulyt. Megszemelte, és vacsorát készített. Hazajött a munkából a Szereda.

– Vajjon ki csinálhatta ezt a jóságot énvéllem?

Elébújik János.

– Én.

– Na, de mi járatban vagy, fiam?

– Nem tudja ennek a fának a tetejét?

– Nem, hanem tudja Csütörtök, a testvérem.

Reggel felkél, s elmenyen a Csütörtökhöz. A Csütörtökhöz is bemenyen, az se volt otthun, mert a mezőre volt dolgozni. Ott is a fiú csinált egy kis rendet, vacsorát. Mikor hazajött a Csütörtök, feleli:

– Vajjon ki csinálta ezt a jóságot?

Akkor eléugrik János, azt mondja:

– Azt én.

– Na, édes fiam, mi járásban vagy?

– Nem tudja ennek a fának a tetejét?

– Nem, hanem tudja a Píntek, a testvérem, mer az magosabban jár.

Elment a fiú a Píntekhez. Ott volt valami fejir paszuly, megszemeli a fiú, megfőzi bütösre. Hazajű a Píntek:

– Ugyan, vajjon ki csinálta ezt a jóságot véllem, me ha nem tette volna, úgy megtekerném, mint a gúzt.

Kibujik János, azt feleli, hogy:

– Én.

– Ugyan mi járatban vagy, fiam?

– Abban, hogy nem tudja ennek a fának a tetejét?

– Nem, hanem tudja Szombat, a testvérem.

Elment a Szombathoz, de a Szombat is azt felelte neki:

– Nem. Hanem tudja a testvérem a Vasárnap, me az jár a legfeljebb, az ké, hogy tudja.

Elmegy a Vasárnaphoz. A Vasárnap, az áldott, a templomba volt. A fiú nekifog, hamar gyorsan söpröget, felmosogatja az edínyt, kitölti a frustokot. Hazajű a Vasárnap a templombúl. Azt feleli:

– Fiam – mondja –, na most gyere, ebédeljünk!

Hozzáültek, és ebédeltek, ketten. Evís közbe azt kérdezte, hogy:

– Mi járásba vagy, fiam?

– Áldott Vasárnap, nem tudja ennek a fának a tetejét?

– Nem, de este hazajű a fiam, a Nap, s az meg fogja mondanni.

Este hazajött az áldott Nap. Azt feleli a Vasárnap:

– Édes fiam, mondd meg ennek a fiúnak, hogy hol van ennek a fának a teteje.

– Mán nem messze van – azt feleli a Nap. – De gyorsan eridj, mert amíg le nem jössz, én nem mehetek fel az égre! Mer ha én az égre fölmenyek, addig te elolvadsz. Ha pedig nem menyek fel az égre, szidnak az emberek, hogy mír nem menek fel, hogy már menjenek dógozni. S amint odaírsz, az ágon jobbfelül leveszel két diót, a zsebedbe teszed, s akkor gyorsan jössz lefelé.

Akkor a fiú felment. Meg is tanálta, levette a két diót s a zsebibete. Gyorsan jött osztán vele. Azt feleli a Vasárnap:

– Édes fiam, a diót meg ne törd, amíg vízhez nem írkezel!

A fiú igyekszik lefelé, odaír a két lovához. Mindjárt megrúgja a két lovát, és lúé változik. Akkor azt felelik a lovak:

– Na nízük, mit hoztál, kis gazdánk?

Kiveszi a két diót a zsebiből. Na, de a fiú kíváncsi volt, hogy mi lesz ebből a két dióból. Nem fogadta meg a Vasárnapnak a szavát, megtöri az egyik diót. Hát nízünk ide, mi fordul ki belülle? Egy olyan lány, hogy olyant nem látott ember. Az áldott Napra lehetett nízni, de arra nem. Azonnal azt kiáltja:

– Adjál vizet!

Persze vize nem volt, azon szörnyen meghalt. Sírt, búsult a fiú. Abba a remínségbe volt, hogy hátha a másik dió nem lesz jó. Tovább mendegéltek nagy szomorúan. Elírnek egy kis kútat. Akkor leszáll a lórúl, és megtöri a diót. De szintén abból is egy olyan lány fordult ki, még szebb volt, mint a másik. Akkor mindjárt vizet adott neki. Akkor azt feleli a lú:

– Na, nyúlj bé az én fülembé, s vígy ki a felesígednek egy rend ruhát!

Bényúl a filibe, egy arany rend ruhát vett ki. Reáadta a felesígre és tovább mendegéltek. Na, de térjünk vissza a boszorkányokhoz.

Egyszer csak azt veszik észre, hogy egy körtifát látnak maguk előtt, de olyant, hogy mind aranykörti volt rajta. Azt feleli a menyasszony:

– Kedves férjem, ha nem ehetem egy körtit arrúl a fárul, szörnyen halál fia leszek.

– Mindjárt, édes fiam, csak elébb én kóstolom meg.

Kardot rántott a fiú, ment, belévágta a fába. Hát nízünk ide, vír folyik belülle! Avvót annak a leánynak az anyja, akinek a lányát megírte, hogy elveszi felesígül. Na, és tovább mennek, mit látnak? Egy arany almafát. Azt feleli a nő:

- Ha nem ehetem arrúl, mindjárt a szívem megreped.
- Azt feleli a férfi:
- Én eszem hamarább.
- Arra is kardot rántott, és belevágta, és abból is vér folyt azonnal.
- Azt feleli a nőnek:
- Ládd, mit ettél volna te?
- Szintén avvolt a másik boszorkány, akinél volt a fiú. Azt feleli az a lány, aki a fiút megmentette:
- Megállj, gazember, az íletedet megmentettem, de még anyámat is megölted. De mindjárt el fogok bánni véled.
- Ezek mentek az úton, mendegéltek. A menyasszony olyan szomjas lett, hogy majd a szüve megrepedt. Azt feleli a menyecske:
- Szívemnek szíp szerelme, mindjárt a szívem megreped, annyira ihatnám.
- Mindjárt odább menyünk, tanálunk vizet és iszunk.
- Öt-hat lépést mentek előre, ott van egy gyémántkút. Rögtön oda akart ugrani a menyasszony, hogy igyik vizet.
- Várjál, fiam, me én iszok hamarább.
- És a fiú megy, és kardot ránt, hogy belészúrja a vízbe. Mindjárt vörre változik, de a menyasszonyról is a szomjúság elmúlt. Azt feleli:
- Ládd-e, fiam, miből ittál volna te?
- Nízzünk ide, ki volt ez? Az a leány, aki ütöt megmentette. Előbb mennek, ott tanáltak egy körtifát az út mellett, selymes fű volt alatta, de olyan melegség volt, hogy fulladtak meg a melegség miatt. Azt feleli a nő:
- Ott megpihenünk az árnyékban, és a lovunk eszik selyemfüvet.
- Na, de előbb én menyek alája – azt feleli a fiú.
- Mi leve belülle? Belevágja a kardját, azonnal lesüllyed a másik világra.
- Na, látod, édes fiam, ha alája mentünk volna, lesüllyedtünk volna mi is.
- Evvel lúra ültek, és tovább mendegéltek. Hová írnek?
- Egy sárkánynak az erdejibe. De az aranyerdő volt. Azt feleli a nő:
- Ha nem török egy ágat, mindjárt a szívem meghasad.

– Édes fiam, azt nehogy megtedd, mert olyant szól, hogy kilenc országnak a határán elhallszik, és meghallja a sárkány! Ahogy elír, rögtön felfal mind a kettőnket.

Megállotta a nő, nem tört. Így tovább mendegélnek. Elírik a nígysfejű sárkánynak az erdejét, egy gyémánterdőt.

– Na, de ha ebből nem török, a szivem megreped.

– Édes fiam, nehogy törj, mert olyant szól, hogy a sárkány meghallja és rögtön utólír! Ahogy utólír, fel is fal.

Na, de a nő elhallgatta, és útközben letört egy kis ágat. Azt feleli a sárkány:

– Ugyan ki járhat az én gyémánterdőmben? – Lovához fut.

– Kedves lovam, ihatunk s ehetünk s el is írünk?

– Ihatunk, ehetünk, s el is írjük.

Nekifogott inni-enni, de a fiú is lógott a lovakkal. Azt feleli a sárkány:

– Na, kízüljünk, és menjünk, kis lovam!

Azt feleli:

– Kedves férjem, íg porig a hátam.

– Íg, fiam, me jó a sárkány. Olyan lángot hány, hogy majdnem íri a hátunkat. Kedves lovam – azt feleli a fiú –, mit csináljunk?

– Elíg rossz, me az a lú nekem bátyám, me testvérem, de az utólír, me az jobban tud futni, mint mi. Vegyíték ki a zsebkéseteket, kössíték rá a csizmátokra sarkantyú helyett, és avval szúrjál, hogy menjek, ahogy csak lehet!

Mindjárt kikapja a fiú a zsebkésit és avval szúrja, hogy menjen a lova. Ahogy mennek, a sárkány egy kést s egy villát kötött sarkantyú helyett, s avval szúrta a lovat. Azt kiáltja a sárkány lova:

– Várjál meg, kedves öcsém, már a villa íri a kést, s a kés a villát – már annyira keresztül szúrta volt a sárkány.

– Megvárlak, kedves bátyám, ha az égig hajítod fel a sárkányt, mikor jű visszafelé, alátartod a patkódat, hogy mind ezer darabra menjen. Majd akkor az én gazdám lesz a gazdád, jobban lesz sorod.

Akkor a ló felhajítja a sárkányt, hogy a feje megírte az eget. Mikor visszajött, a ló elejibe tartotta a patkót, hogy száz darabra ment a sárkány. Akkor a kis ló odament az öccsihez, és kezét fogtak.

– Kedves gazdám – azt feleli a sárkány lova –, ülj fel az én hátamra, mert az öcsém ki van fáradva.

Felül a fiú a sárkánylóra és hazafelé indul. Elírnék az ű házokba, aki a rablóktól maradt nekik. De mikor hazairkeztek, az anyjok haldoklott. Perceken belül meg is hótt. Papot hittak, megesküdtek, és nyugodtan ildegáltak. Nemsokára meghalt az apja is a fiúnak, akkor neki született egy gyereke. A gyerek nőtt, mint a mesében. Telik-múlik az idő, egyszer meghal az ű apja is, meghalt az édesanyja is, a szegény gyerek egyes egyedül maradt. Azt feleli a fiú magában:

– Meghalt a nagyanyám, meghalt a nagyapám, amellet még az édesapám s az édesanyám is, de azoknak senki sem harangozott. – Elment a harangöntőhöz.

– Nekem csináljanak egy olyan harangot, hogy mikor annak a szólását valaki meghallja, mindjárt a szive meghasadjon.

Meg is csinálta nagy gyorsasággal a harangot. Vette a fiú, kivitte az erdő közepire, de a harang csak kilenc évbe egyszer szólalt meg. A fiú járogatott vadászni, ű elfelejtette, hogy ippen akkorára tanált letelni a kilenc év, és a harang megszólalt, és a fiúnak a szive mindjárt megrepedt. Ha meg nem repedt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Elmondta: Lingurár Tódor

Károlina

Volt egy asszonynak egy lánya és egy tükre. A leányt hitták Károlinának. Az asszony minden reggel, ahogy megmosdott, kérdezte a tükörtől:

– Ki a legszebb a világon?

Azt feleli a tükör:

– Te.

Na, de közben kezdett nőni a kislány. Ahogy nőtt, egyszer egy reggel azt feleli a tükör:

– Világ szípe vagy, de van náladnál szebb.

Mindjárt veve különbnél különb szappanyokat, újonnan megmosdik, újonnan kérdezi a tükörtől, de hát a tükör csak azt feleli, hogy

van szebb a világon (na!). Mírgibe a tükröt letette a földre, hogy tapossa szít. A tükör azt feleli:

– Ne törjél szít, me megmondom! Szíp vagy, világ szípe, de a lányod szebb náladnál.

– Mir?

– Azír, hogy te bűnös vagy, de az nem bűnös.

Vette magát az asszony, s mindjárt a sintéreket odahívatta. Megbeszélte a sintérekkel, hogy vigyék ki egy barlangba, és ott öljk meg a lányt és vigyék el a szemit s a tüdejít s a két karját jegynek. Még a karját is levágatta az anyja a leánynak. Akkor vette magát és a sintéreknek írt egy levelet, hogy majd ott adják oda a leánynak, hogy olvassa el. Azt feleli az anyja a lánynak:

– Kedves fiam, a te nagybátyáid kimentek a határba, hogy nizzik meg a mi birtokunkat. Ha én meg találnék halni, te nem is tudod a mi birtokunkat, hogy hol áll.

Evvel fiákkerbe ültek, kimentek a ballangba. Mikor a ballang közepibe írtek, a sintérek odaadták a lánynak a levelet, hogy olvassa el. Akkor a lány, mikor a levelet olvasta, mindjárt nagyon könnyezett a szeme.

– Uraim, rendben van. Ismerem az édesanyám írását. Csak arra kérem az urakat, gyorsan végezzenek velem, ne kénozzanak sokáig.

Mindjárt a sintérek nagyon sajnállották a lányt. Ment vélek egy kutya. Összebeszéltek a sintérek, hogy hogy pusztítsák el azt a gyönyörű lányt. Akkor azt felelik, hogy:

– Megöljük azt a kutyát, és a szemit s a tüdejít kivesszük, s elvisszük jegynek.

– De – feleli közben az egyik sintér – a lány karját csak muszáj levágni, hogy lesz nyomorík?

Kérdezik a lánytúl, hogy rálesz erre? De a lány nagyon köszönte, ha már bár az életit meghagyják kéz nélkül, s nagyon szépen megköszöni, mert ű az anyja felé sohase tér vissza. Így levágták a két karját a lánynak, s a lány tovább ment az erdő felé. Az erdőben tanált egy kunyhót, ahon háltak a munkások, s abba bételepedett. Nahát, mivel éldegélt a lány? A zöld, a piros királynak volt egy szöllője. A szöllőben volt egy körtifa, az télen-nyáron mindig termett, és Károlina odakapott, avval élt.

Károlina addig ült ott, hogy leszakadt a ruhája. Hanem avval takaródzott, úgy megnőtt a haja, hogy avval takaródzott, az aranyhajjal. A király észrevette, hogy a körti mindig fogy. Csősz állított oda, hogy lesse meg, mifile jár a körtire. Este meg a lány mikor akart, me mindig alkonyatkor ment, ment a fa felé, a csősz mindjárt megpillantotta. Rá akart lüni, de úgy megijedt, hogy látta, hogy mind csak haj, hogy a puskáját leejtette. Rohant bé a király felé:

– Ófelsíge királyatyám, nem tudom, mifile teremtis jár a körtire. Rá akartam lüni, de úgy megijedtem, hogy mindjárt a puskámot leejtettem, mert csak haj az egész.

Nem látta ű, hogy milyen, mind csak a haját látta. Feleli a király:

– Nem baj, édes fiam – azt mondja –, me kiküldök egy század katonaságot.

Másik estíre kiküldött egy század katonaságot. De szigorúan meghagyta a király, hogy ne öljik meg akármifíle, hanem hozzák bé elevenen.

Körülfogta a katonaság a fát. A sok közül egy álmosabb tanált, az azt gondolta, hogy mit örködjik ű, elbújik valahova, hogy aludjik. Mi a csuda, ippen a rísbe tanált, ahol járt bé Károlina. Károlina mikor ment, rátaposott. A fiú mindjárt felibredt s megijedt, s beléragadt a hajába. (Na szegíny!) Azt kiáltotta:

– Segítsíg, segítsíg!

Akkor vette magát a katonaság, körülfogták, s a tiszték mindjárt odamentek. Azok felfedezték, hogy hát egy aranyhajú lány kezetlen és ruhátlan. Bévezették az öreg királyhoz. Mikor az öreg királyhoz vezették, az öreg király kikérdezte, hogy mir lett ilyen nyomorík? A lány azt felelte:

– Ófelsíge királyatyám, ez az édesanyámnak a műve.

Mindjárt felfogadta a király örök lányának. Rögtön ruhát csináltatott és felöltöztette. Na, de közben a királynak volt egy fia, az annyira belészeretett a lányba, egyszer azt feleli az apjának:

– Édesapám, csináltasson nekem egy acélcipőt és egy acélbotot, és én addig menek, még olyan lányt tanálok, mint a mi Károlinánk.

Addig ment a fiú, hogy a cipő elszakadt, a bot elkopott, de olyan lányt nem tanált. Visszajött a fiú, azt feleli:

– Na, a cipő elszakadt, a bot elkopott, de olyan lányt nem tanáltam, mint Károlina. Én elveszem felesígül.

Azt feleli a király:

– Ezt többet a szádon ki ne ejtsd, azír, hogy ez egy nyomorult, maholnap látsz egy kezest, akinek keze van, és ebből csúfot üzől!

A fiú nagyon fogadta, hogy hát nem. Ennélfogva kezet fogtak, papot híttak, mindjárt megesküdtek.

Nahát abban az időben, ha megnősült egy királyfi, egy másik király mindjárt hadat izent neki. Hát éppen ennek a makk király az izent hadat. A fiatal királynak mindjárt muszáj volt menni háborúba. Na, de abban az időben nem volt telefon meg nem tudom én mi, hanem csak ordináncot fogadott a király maga mellé és azt küldözte. Akkor megfogadta ordináncnak, aki elfogta az ú feleségit. Nahát a fiú mikor jött, a leány anyja felé tanált jönni. (Itt lesz megint az akadály osztán.) Mikor a leány anyjához bément a fiú szállást kírni, elaludt, me fáradt volt. A Károlina anyja kikutatta. Akkor megkapta a levelet, hogy kinek küldte a király a levelet. Nagyot toppantott:

– Né, még az én lányom királyné lett!

Szítszakasztja mindjárt a levelet, és más levelet ír az öreg királynak, hogy azt a nyomoríkot üzzik el a háztúl. Mindjárt az ordinánc hazáírkezik a királyhoz. Az öreg király átveszi a levelet az ordinánctól és olvassa, de az arcán a könny erőssen húll. Károlina látja:

– Édesapám, mit írtak olyan rosszat, hogy hát sír? Talán elesett a férjem a háborúban?

– Dehogy esett, édes fiam, semmi baja nincsen. Hanem terullad van a levél írva, azt nem szeretem.

– Legyen szives, apámuram, tartsa élémbe, hogy lássam azt a levelet!

Mikor a menyecske, me már menyecske volt akkor már, mient az első betűt látta, már tudta, hogy az anyja írása, nem az uráé.

– Nem baj, édesapám, ha így áll a helyzet, el is fogok menni.

– Dehogy fogsz, fiam, elmenni, inkább a fiamat tagadom meg!

Akkor ír az öreg király egy levelet rögtön, küldi vissza az ordináncot, de a leányrúl azt írta a levélben: „Királyfi, megmondtam neked, hogy te majd látsz egy másikat, és te majd ebből csúfot üzől”

– de a fiatal király nem tudott ebből semmit se – , „ezt nem hajtom el, inkább tíged tagadlak meg”.

Evvel az ordinánc megy visszafelé, de megint bément a Károlina anyjához, me ott ellátták egy kicsit, hát a katona, ahun ellátják,

menyen. Jó vacsorát adtak a katonának, és lefektették. A katona mindjárt el is aludt. Mindjárt kikutatták, és a levelet mindjárt megírta az asszony. Azt felelte:

– Hát vín kutya, hát még erre a levélre se gyűlölöd meg a menyedet! Na megállj, me írok én a fiadnak egyet!

Mindjárt ír az asszony az öreg király nevében: „Hát királyfi, vedd tudomásul, hogy a felesíged erőssen rosszul viseli magát.” Evvel az ordinánc felkölt reggel, s bément a frontba. Odaadja a királynak a levelet. Olvassa a fiatal király a levelet, mindjárt ír egy másikat:

– Gyorsan eridj – azt mondja az ordináncnak –, és mondd meg szóval is az édesapámnak, akárhogy is viselkedik a felesígem, nehogy meg sértsík bár szóval!

No de közben, míg az ordinánc hazairkezett, született Károlinának két aranyhajú gyermeke. Ahogy született a két gyermek, ott volt a bölcsőben, az öreg király megírta a királyfinak: „Fiam, a felesígednek született két aranyhajú gyermeke.”

Na, azonnal az ordinánc megy visszafelé, de megint elment a Károlina anyjához. (Avval csinálta ű rosszul, hogy mind odament.) Mindjárt jó vacsorát ad a fiúnak, és mindjárt kikutatja. Azt feleli:

– Hát az én lányomnak még két aranyhajú gyereke is született? Na, megállj, me írok én egyet!

Azt elszakította, azt a levelet, és belírta, hogy született két kutyakölyköt. Mikor a fiú viszi a levelet a fiatal királynak, mindjárt olvassa. Azt kérdi az ordinánctól:

– Nem láttad – azt mondja –, nem láttad, hogy mi van a bölcsőben?

Az ordinánc azt feleli:

– Nem láttam, me bé volt takarva.

Gyorsan írt egy levelet, ha kutyakölyök született, ha mi, a felesígit meg ne sértsík bár szóval, mert ha az ű felesígit megsértik, ha hazakerül a harcterrül, mind összeapítja űket.

Na, a fiú jű a levéllel, de megint bémegy a vén boszorkányhoz. Mint azelőtt, elaltatták megint, és felkutatták.

– Hát még erre se gyűlölöd meg a felesígedet? Na megállj, me írok én egyet!

Veszi magát a vín boszorkány, és ír egy levelet: „Édesapám, azonnal a háztúl takarítsák el, s pusztítsák el, mert ha nem, mihent hazamenyek, összeaprítom az egíszet!”

Veszi magát az ordinánc, s elmegy az öreg királyhoz. Az öreg király veszi a levelet, és olvassa, de mind zokogva sír. Azt feleli Károlina:

– Édesapám, talán a férjem elesett a harctéren?

– Dehogyan esett, fiam, hanem szomorú levelet írt.

– Édesapám, adja ide, hadd olvassam el!

Eloolvassa Károlina a levelet, akkor azt feleli az öreg királynak:

– Keressen két lenkendőt, és a két gyermekemet kösse kétfelől, hadd menjek véledek!

– Dehogyan fiam, a gyerekeket nem viszed.

– De én a két gyermekemet nem hagyom, mert ezért én szenvedtem meg.

Az öreg király keres két lenkeszkenőt, s a két gyereket odaköti kétfelől. De a két gyerek, mikor született, egyik született egy könyvvel a kezében, és a másik egy utazótáskával. Ennélfogva elindultak, és elmentek hetedhét országon is túl.

Nahát, bérték egy nagy erdőbe. De az erdő olyan nagy volt, hogy heteket mentek, és mégse tudtak kikerülni belőle. Egyszer egy este lefeküdtek egy hársfa alá – azír mondják, hogy a hársfa szent fa –, de az egyik gyerek, aki a könyvvel született, az nem aludt el, hanem olvasgatta a könyvet. Közben egy holló madár repült fenn felettek. De a holló azt feleli:

– Jóska – me Jóskának hitták a fiút –, ha tudnád te, ahogy nem tudod, reggel felkelnétek, és imádkoznátok, elmennétek az úton, s mindjárt tanálnátok egy másik hársfát, és rúgjál belé a jobb láboddal, onnét leesik egy kéz, rögtön töröld a harmathoz, és ragaszd oda anyádhoz, me lesz keze. És elmész tovább, bal felől hasonlóan találsz megint egy hársfát, abba belérúgsz a bal lábaddal, megint leesik egy kéz. Ragaszd oda, mert mind a két keze meglesz édesanyádnak.

Ennélfogva meglett az anyjának mind a két keze. Űk vették magokat, és huszonnég óráig folyton imádkoztak (Szegínyek!) Mikor a huszonnég óra eltött, tovább fogtak menni, de az erdőből csak nem tudtak kikerülni. Egyszer egy este, mikor beszürkült, azt mondja egyik fiú a másiknak:

– Menj fel, testvér, ennek a fának a tetejibe, és nízd meg a fatetőrűl, nem látsz valahun lámpavilágot, hogy tudjunk ebből az erdőből kikerülni!

Mindjárt felment a kisebbik fiú.

– Lámpavilágot – azt feleli – látok, de én nem tudok odaevezni.

Mindjárt felfut a nagyobbik fiú.

– Na, édesanyám, csak menjünk tovább, mer láttam lámpavilágot. Ott valami kössígnek kell lenni.

Hát eleveztek az erdőben, tanáltak egy tizenkét szobás palotát. (Nemhogy kijutnának az erdőből!) Oda bémennek. Hát kit találnak ott? Egy olyan fekete lányt, hogy az olyan fekete, mint a bihaly. Nahát, azt felelte a lány neki:

– Károlina, szíp teremtísek, de rossz helyré tanálatok.

(Na, az Isten bolondítsa meg!)

Kérdezi osztán Károlina, hogy:

– Hát ugyan mír?

– Azír, hogy ez a palota a rosszaké – azír volt olyan fekete az a lány, hogy elnyelték a rosszak –, és tizenkét órakor jönnek haza, és magokat is el fogják nyelni.

Nahát, azír csak maradtak. Lefeküdtek egy ágyba. Tizenkét órakor jönnek, Lucifer elől s a többi utánna. Azt feleli Lucifer:

– Gyilkos keringette, mit kerestek a hajlékunkban?

Azt feleli Károlina:

– Uram, valami vándorok vagyunk, nagyon ki voltunk merülve, azír jöttünk ide bé, hogy az éjszakára megpihenjünk.

Azt feleli Lucifer:

– Na jó, rendben van, de ha holnap estére itt tanállak benneteket, akkor majd úgy fogtok járni, mint ez a fekete leány.

Akkor elészed tizenkét pár cipőt Lucifer és annyi beretvát, s azt lerakták, s a fekete lányt addig táncoltatták, amíg a tizenkét pár cipő szétszakadt. Na, de közben aztán félegyvet ütött az óra, és űk eltávoztak. Nem maradt csak a két gyerek és a két nő ott. Reggel felkel a fekete leány, és megnízi magát. Ő térdig fejr. A gyermekik szentek voltak. Kimegy, és imádkozik, hálálkodik, hogy hátha ezek felmentik űtet is az átok alól. Bémegy vissza, mindjárt vizet teszen, hogy melegedjék, s a két gyereket megfürösztí. Na de nekik azír gondolatjukba se volt, hogy menjenek onnét. Azt feleli a fekete lány:

– Kedvesek, távozzanak el, me úgy fognak magukkal bánni, még rosszabbul, mint énvélem!

Azt felelik a gyerekek:

– Bizza ránk, néni, mindent!

Tizenkét órákkor megint jönnek. De mírgesek lettek nagyon, hogy ott voltak akkor is. Mindenáron azon voltak, hogy már táncoltassák meg őket is. Megkírelték úgy ahogy Lucifert, hogy bocsásson meg, me erősen el voltak fáradva, és emiatt nem mentek el.

– Hanem holnap osztán elmenyünk.

No, űk megint eltávoztak. Reggelre a fekete lány már derékig fejír volt. Nyomban megfereszti a gyerekeket, de űk csak ott maradtak. Jönnek megint estére Luciferék. Na, akkor elsősorban nekik kerestík a beretvát s a cipőt, nem a fekete lánynak. Akkor azt mondja György Jóskának:

– Jóska, vedd elé a könyvedet, én meg kinyitom a táskámat!

Ahogy olvasott György a könyvből, mind úgy szöktek az ördögök belé a táskába. Mikor mind beléugrott, bécsukta a gyerek a táskát, letették a pádimentomra a táskát, s kerestek egy buzdogányt. Kentík osztán a gyermekik a táskát, dehát az ördögök benne voltak mindannyira, hogy mikor onnét megszabadultak, ki vakon, ki sántán menekült el. Akkor ijedtek meg, mikor elmentek a pokolba, és azóta többet nem járnak a földön.

Igy reggelre a fekete lány fejír volt egészen, fel volt mentve az átok alól, és űk ildegíltek nígyen ügyesen. Na, hagyjuk el űket itt, most térjünk vissza a harctérre az urához.

Hát az ura hazajött, víge lett a háborúnak (bár lenne most is!), azt mondja:

– Édesapám, hol a felesígem?

– Hát né, mit írtál, és muszáj volt elpucoljon innét!

– Én ezt sohasem írtam. Hát nekem azt írták, hogy két kutyakölyköt szűlt a felesígem.

Felel az öreg király:

– Két aranyhajú gyermeket szűlt a felesíged.

– Hogy mérted – azt mondja – elhajtanni a háztúl?

– Hát ha azt írtad.

– Nem írtam!

Hívták az ordonáncot (na, most szorul ez!), hogy hun hált, és erről rájöttek, hogy hát feles leveleket írtak.

– Na, de most öltözzünk fel, pattanjunk lúra, keressük meg a feleségünket!

Addig ment, amíg rájok tanált. Kíezkedtek bé ott a szállásra, mert ű az ordonáncával ment, a régivel. Na, de ű nem ismert rá a feleségire, se az ordonánc. Akkor osztán elaludtak. De az ordonánc olyan szerelmes volt, annyira szerette azt a két nőt, hogy nem bírt elalunni. De a király elaludt, s úgy a karját leejtette az ágy szélire. Akkor azt feleli Károlina Jóskának:

– Eridj Jóska, igazítsd meg az apád kezit, me úgy megmered, ha ott van az ágy szélin!

Na, de ezt az ordonánc hallotta. Kiment a kicsi gyerek, s mindjárt az apja kezit megigazította, hogy hát ne legyen ott fütyögve. És űk reggel felköttek, s mentek tovább. Na de az ordonánc azt feleli, amint mentek útközben:

– Te, ez a te feleséged, mert ni, mit mondott az íjjel a gyereknek, hogy menj Jóska fiam, igazítsd az apád kezit oda, nem meredjen úgy meg az ágy szélin.

Akkor azt feleli a király:

– Na, bújdossunk itt egy kicsit az erdőben, és estére megint odakerüllünk, és akkor én se alszok el!

Visszamentek, lefeküdtek nyugodtan. A király még a lábát is keresztültette az ágy szélin, de azért csak elaludt. Akkor azt feleli Gyurkának az anyja:

– Eridj, Gyurka fiam, igazítsd oda, az apád lába is úgy megmered reggelre.

Menyen a gyerek, szípen odaigazítja. Na, de ezt az ordonánc víghallgatta megint. Reggel megint elmennek. Megint mondja az ordonánc:

– Na te, az a te feleséged. Ni, az íjjel mi törtínt!

– Na, nem baj, me estére visszajövünk.

Estére visszamentek, de akkor a király még a nyakát is keresztültette az ágy szélin. Azír csak elaludt. Akkor azt feleli Károlina a fiúnak:

– Eridj, Jóska fiam, úgy alszik az apád, mint egy paraszt!

Menyen a fiú, úgy felkapja, úgy odacsapja az apját az ágyba, hogy minden deszka eltört alatta.

– Keljen fel, apám, úgy alszik, mint egy akármilyen paraszt!

Hirtelen felugrik a király, nyakába szökik a gyermeknek, összevissza csókolja és hasonlóképpen a feleségit is, már az anyját a gyermeknek, és erőssen imádkoznak, hogy még egyszer megtanálták egymást. Mindjárt papot híttak, s az ordenáncot megeskették a fekete leánnyal, és űk ott ügyesen éltek. Azt feleli egyszer a király:

– Na, Károlina fiam, most öltözz fel, me elmegyünk édesapámhoz, hogy legalább annyit mondjunk meg, hogy életben vagy, hogy megtanáltalak!

Károlina azt feleli:

– Én nem menyek sohuva, de fogadd meg te is, ne menj, me az öreganyád rígen nem látott, nyakadba borul, megcsókol, és te azon a percen elfelejtetted a feleségedet, gyermekedet, többet sohasem jut az eszedbe!

– Nízd meg, édes fiam, én elmenyek.

– Csak menjen!

– De az öreganyám közzel se eresztem magamhoz.

Na, de hát útközben elfelejtkezett, hogy az öreg bonyát ne eresse maga mellé. Mihent hazairkezett, az öregasszony rögtön megcsókolta, az öreganyja. A király azon a percen elfelejtette, hogy volt még neki felesége, gyermeke. No, de Károlina rögtön megtudta, és a fiúnak a kardját behúzta a földbe, és rögtön belévette a kisebbik fiát és azután a másikat, a nagyobbikat, harmadiknak magamagát. És mindjárt mind a három egyszerre hótt meg, és olyan láng lett belőle, hogy mindjárt az égig szállott. A láng most is látszik, ha nem hiszik, sokszor olyan veres az ég alja azóta. Itt a vége, fuss el vélle!

Elmondta: Lingurár Tódor

A szegény ember fia

Egyszer volt, hun nem volt, messze-messze a Kece vize megett, szinte a kemence megett volt egy szegény ember. Persze, volt egy kisfia is neki. Az embernek a felesége elhalt, így a gyerek kicsinyen elmaradt az anyjától. Az ember annyira szegény volt, hogy egy év alatt alig gyarapodott annyit, mint egy cérnaszál. Persze, nőtt a gyerek napról napra, közben egyszer azt mondja az apjának:

– Apám – mondja –, mindig ilyen szegény volt, mióta van a világon?

Azt mondja osztán az ember:

– Hát fiam – azt mondja –, én szegénynek születtem, szegénynek kell, hogy meghaljak is – feleli rá az ember.

– Hát nékem, apám, dolgozni kell, tusakodni kell, és akkor – mondja a fiú – a megélhetőség könnyebb.

Feleli osztán az öreg:

– Nízzük – azt mondja –, mit tudnál te dolgozni?

Azt mondja a gyerek:

– Apám, másszon fel maga a hiúba, és keresse meg az idesanyám kapáját, meg a magáét!

Szóval, az öregember őseinek valamikor birtoka volt. Az öregember meg ráadta magát a lustaságra, és nem dolgozott.

Azt mondja a fiú, mikor lehozta a két kapát:

– Apám – azt mondja –, elmegyünk kapálni. Megvan az a gurc, ami nagyapámról maradt? (Jó gurc lehetett az!)

– Ó fiam, ott olyan tüvisek vannak, hogy még ketten sem tudjuk azt hat nap alatt kivágni.

Feleli a fiú:

– Ne törődjék vele, apám, akármennyit vágunk! Csak vágjuk!

Szóval akkor a fiú elmenyen a keresztanyjához, megkéri a keresztanyját, legyen szíves, adjon neki egy karécska kenyeret, legyen mit tegyen a tarisznyájába. Adott is neki a keresztanyja egy darabocska kenyeret. Nekifogtak, és kimentek kapálni. A fiú annyit kapált egy nap, amennyit tizenkét eke tizenkét barázdával szánt, hogy mindenik ekének tizenkét barázdája legyen. Mikor aztán vége volt a kapálásnak, akkor leültek szípen, és vacsoráztak. Addig nem is

ettek semmit. Szóval a nagy göröncsöket akkor kapálták, mert szaporán kapáltak, mint én, mikor nekifogok. Feleli rá a fiú:

– Na, most lefekszünk, és alszunk – mert kicsit messze volt a tanyájuk.

Lefeküdtek, és aludtak reggelig. Reggel az öregember felkött, pipára gyújtott, ügyesen sandalogtak hazafelé.

Ahogy hazaérkeztek, elment a fiú vissza a keresztapjához, megkérte ügyesen, hogy adjon neki két kupa búzát. Vagy kölcsön, vagy ledolgozza. Adott is a keresztapja neki osztán két kupa búzát. A fiú belétette egy tarisnyába, és szól az apjának:

– Na, apám, menjünk, és vessük el a búzát!

Nekilátott a fiú, s elvette ügyesen a búzát.

Mondja az apja a fiúnak:

– Hát, fiam – azt mondja – most már el van vetve, hogy boronáljuk el? Ez a göröncs alól soha se kél ki!

– Kijön – azt mondja a fiú az apjának.

Szóval, hát a fiú még kicsi volt, hosszú ingben járt.

– Apám – azt mondja –, a nadrágszíját oldja el, és adja ide nekem!

Ráköti a legnagyobb bokorra a fiú a nadrágszíjat.

– Na, tatukám, maga csak a magszílt járja!

A fiú eléveszi a nagy bokrot, kezdi huzigálni, menyen elé, elboronálja ügyesen a földet. Jönnek haza ügyesen.

Telik-múlik az üdő, egyszer mondja a fiú apjának:

– Apám – azt mondja –, jó volna kimenni, megnézni azt a búzát, kél vagy nem kél.

– Igen – azt mondja az öregember.

Kimenyen az öreg, már akkor messziről a búza virított, már kezdett sárgulni. Másoké, akik vettek egyszerre úvélek, még ki se kelt a földből. Jó haza az öreg nagy örömmel, mondja a fiának:

– Fiam – azt mondja –, holnap, holnapután már lehet aratni!

Hozott is egy búzafejet az öreg a fiának mustrának, hogy lássa, hogy milyen. Szóval, mikor látja a fiú a búzát, hogy milyen, azt mondja:

– Na, apám, akkor kimenyünk aratni holnap reggel, nem várhatjuk, hogy elérjen!

Akkor az öreg lefekszik estére, de a fiú nem aluszik. Veszi magát a fiú, és menyen. Elmenyen a világ kovácsához. Azt mondja a kovácsnak:

– Mester úr, van-e készletben sarlója?

Azt mondja a kovács:

– Készletben nincs!

– De nekem fontos – azt mondja a fiú –, hogy reggelre kisen legyen!

Nekiáll a kovács, rákiált az inasokra:

– Vasat elé, szenet, munkára!

Szóval, kérdik az inasok, hogy mennyi forma vasat hozzanak ki a raktárból. Az nem olyan volt, mint Samu, annak volt raktára.

Mondja osztán a kovács:

– Milyen legyen a sarló? Rendes, embernek való, vagy fejírnépnek való?

– Na, az se nőnek, se embernek, ha hét éves gyermeknek való legyen!

Rákiált osztán az öreg, a mester:

– Hozzatok – azt mondja – kilencven kiló vasat, rakjátok be a tűzbe!

Szóval tizenkettő fújta, tizenkettő forgatta a sarlót. Akkor kisen volt a sarló. Na, most már kell belé nyél, abba a sarlóba. Hát a kovácsnak nem volt készletben egy olyan nyele, nem volt kiesztergálva. Szóval, volt egy nagy jegenyefája a kovácsnak a háza előtt. A fa vastagsága tizenkét méter volt. A fiú nekiállott:

– Nízze, mester úr, ebből a fából talán lesz! Egy kicsit vékony, de talán jó lesz!

Mondja aztán a kovács:

– Na, rajta – azt mondja a kovács az inasoknak –, ki kell vágni!

Azt mondja a fiú:

– Nem kell azt kivágni! Amig megcsinálják a fogát a sarlónak, én kivágom!

Nekiáll a fiú, rálöki egyik kezét a fára, kidüti a fát. Olyan hatalmas ereje volt. Letakarítja az ágakat rúlla, megnézi magának, hogy milyen hosszú kell, amennyit be tud fogni a markába.

Igy elkészült a sarló.

Nekiáll a fiú, menyen a sarlóval hazafelé. Mikor osztán hazaérkezett az édesapjához, mondja az öregnek:

– Na, apám, most már munkához fogunk!

Már ez az üdő alatt ők már ílelmiszert beszereztek, így élelmiszerük már volt. Űgyesen betarisnyáztak, kimennek a tagba. Nekifogtak a munkának. Na, akkor nekifog az öregember a rendes kis sarlóval. A fiú lefeküdt egy fának az árnyíkába.

Közeledett a frustok ideje. Leültek űgyesen, frustokoltak. Persze dílben hasonlóképpen mindig csak aludt a fiú. Az öreg dolgozott. Este osztán mondja az öreg:

– Na, fiam, hát én mindig csak dolgozom, s te – azt mondja – most is alszol?

– Hagyja – azt mondja a fiú – apám, én ráérek még!

No, de az öreg olyan szaporán dolgozott, hogy egy kéve búzát vágott egész nap. (Megerőltette magát az öreg!)

Megvacsoráztak osztán. Szép holdvilág volt éjszaka. Az öreg elaludt, a fiú pedig felkelt. Látja osztán az öreg, hogy a fiú kél fel, iparkodik, hogy dolgozzík, menni akar osztán további munkára, hogy hát vágja ű is.

– Na – azt mondja a fiú –, hagyja csak, apukám, maga máma dolgozott, én most dolgozok!

Az öreg egész nyugodtan aludt. Hát, kibágyadt abban a melegben. Veszi a kisfiú osztán a kis sarlócskáját: mikor már kétszer meghanyasztotta, már készen is volt a tag. Na, most már ű űgyesebb volt, de ő is csak egy kívibe kötötte. Mondja az öregnek:

– Na, apám, mindenki amennyit aratott, azt viszi!

Hát marhájuk nem volt. Beleüti az öreg a kis sarlóját a kívibe, s veszi a vállára. Persze, a fiú is hasonlóképpen csak űgy viszi ű is. Nahát osztán mit csináljon a búzával? Hová rakja? Csűre nem volt. Megrakják osztán egy fain asztagba a két kive búzát. Azután nekiállnak. Azt mondja a fiú:

– Na, apám, a gépelése oszt ennek a búzának hogy lesz?

De szóval a fiú sajnálta odaadni a búzát gépelésre, me mind arany szemű volt. (Olyant kéne szerezni nekünk is!)

Mondja osztán a fiú az öregnek:

– Apám, másszon fel az asztag tetejére, és ott őrködjík, nehogy vagy egy madár elkapjon abbúl vagy egy szálat, vagy egy fűt, hogy elvigye!

A fiú kapja magát, veszi a sarlóját, és viszi a kovácshoz, ahunn csinálták neki a sarlót. Mondja osztán a kovácsnak:

– Nízze, mester úr – azt mondja –, nekem ebből a sarlóból egy csípét csináljon!

Szóval, már a sarlóhoz is nem kicsi vas kellett, akkor mennyi kell a csépéhez? Nézi a kovács a raktárban, de nem volt készletben.

– Nincs, fiam – azt mondja –, annyi vas, de várj, ameddig rendelek!

Azt mondja a fiú, hogy egymás után csinálja, ha lehet!

Megrendelte osztán gyorsan. Jöttek is osztán a szekerek, melyik hogy tudott rakodni, hozták a gyárból a vasat. Hát már nem győzte tovább várni a fiú, hogy nem érkezik már a vas. Mondta osztán a mesternek:

– Ejnye – azt mondja –, hogy nem írkezik már meg az a vas, mester úr?

Mondja osztán a mester:

– Hát én megrendeltem már régen, de másik világriszbúl jű, messzirűl jű!

Hát nem sok idő múlva megkapják a táviratot, hogy el vannak akadva a szekerek, nem tunnak jűni. Na, de most már hogy szabadítsák ki a szekereket? Akármennyi ember ment, nem tudták kihúzni, olyan mélyre ment.

Hát egyszer megindul a fiú a szekerek elébe. Kérdezi, hogy melyik felűlrűl jönnek, mélik úton? Menne feljűk. Jöttek keresztűl, ki a mocsáron. Hát ott a szekér úgy elsűllyedt, hogy a marháknak már csak a file látszott.

Na, de menyen a fiú, megérkezik a szekerekhez. Mondják osztán a szekeresek:

– Jó fiú, ha leszel szives hogy segítj!

Nem tudták, hogy eljűkbe ment. Kérdi osztán a fiú:

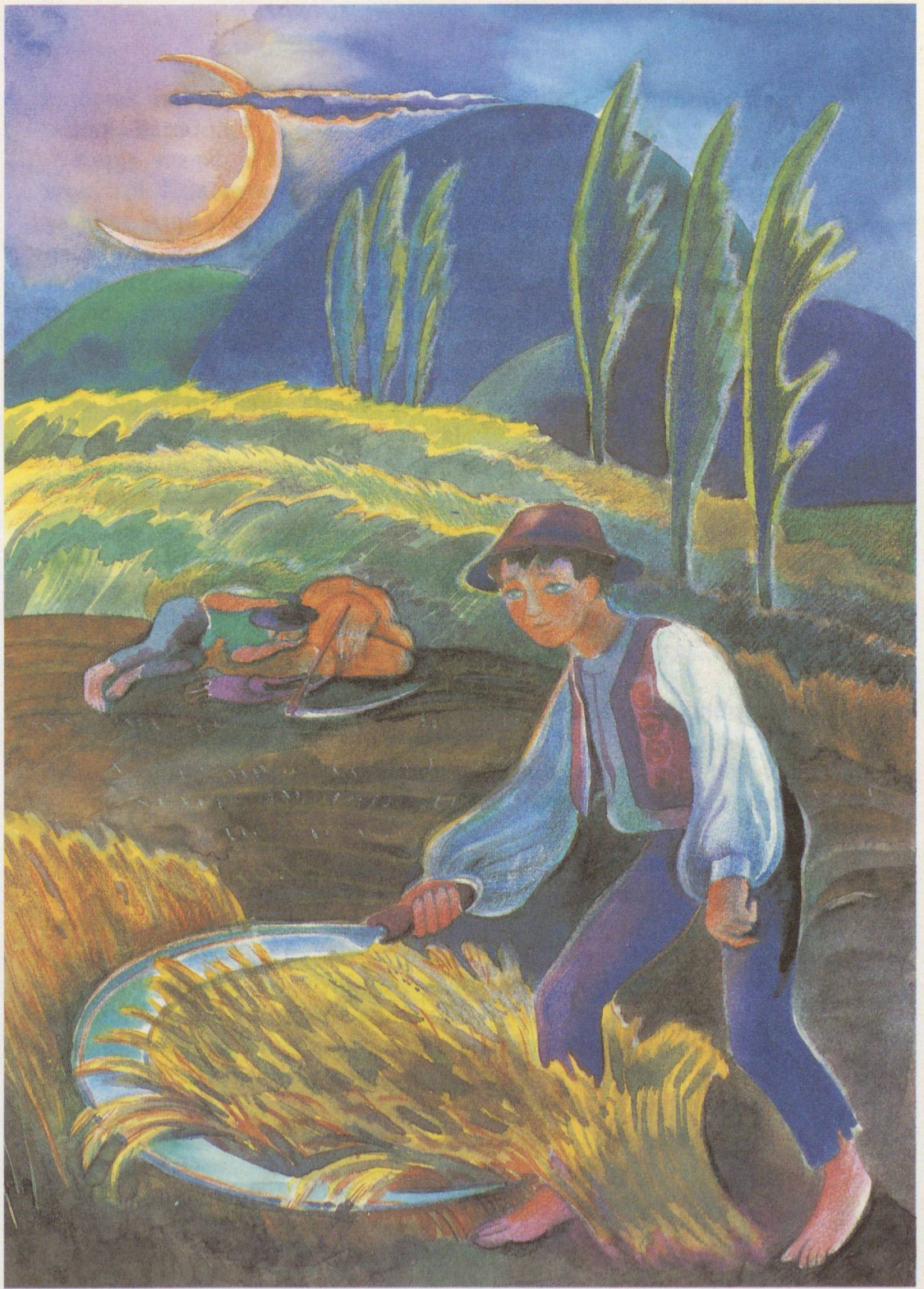
– Hát kinek vizsitez ezt a vasat?

– Ezt drágán visszűk, a világ kovácsának! – Mondták osztán rá az emberek: – Hát már annak visszűk, a világ kovácsának.

Akkor megőrűlt a fiú:

– Hagyjátok el, ez az én vasam, ami jű nekem!

Kitette minden kis akaratját, megkapta a szekereket, s lőkete ki a partra. No osztán, mikor kikerűltek a szekerek a szárazra, persze az

emberek már zúgolódtak, a marhájuk ki volt éhezve, mint mikor én voltam Báródón.

Kapja magát a fiú, s lehányja mind az összes vasat minden szekérről. Kimenyen az erdőbe, teker egy gúzst, belekötí a gúzsba a vasakat. Amit kilencvenkilenc szekér nem bírt, a vasat, ő mind vitte a hátán. Az volt a fiú! (Micsoda gerince volt! – Annak kettő volt!)

Megírkezett a vassal a kovácshoz, a mesterhez. Nekifog osztán a kovács, csinálja neki a csípet. Egykettőre megvolt az. Menyen haza a fiú az apjához. Kérdi aztán tülle:

– Apám, nincs valami baj? Nem vitt el valami madár a búzából?

– Nincs itt, fiam, semmi baj – azt mondja –, még rá se gyújtottam, úgy vigyáztam a búzára!

Nekiállnak ügyesen, s megnyesik a gyepet a kertben, s leteríti szépen a búzát a fiú, és kezdi csípelni rendesen. Már neki annyi búzája lett abbúl a búzából, hogy nem volt huva tegye. Pallása, hombárja mind teli lett.

Ők elvégezték az övékét, közzeledett már a másik aratás, a másoké még csak akkor kött, amikor űk az övékét learatták.

Hát persze, ott a szomszéd faluban volt egy nagy gróf. Mondja osztán az apjának a kisfiú:

– Menjen el, apám, ahhoz a grófhhoz! Mondja neki, hallottam, hogy ki akarja adni a búzáját ríszbe!

Menyen osztán az öreg, menyen a grófhhoz! Bemenyen, benyit a grófhhoz. Kérdezi mindjárt a gróf, hogy mit keres. Feleli rá az ember osztán:

– Nézze meg – azt mondja –, én azért jöttem, hallottam, hogy a méltóságának sok búzája van, és ki akarja adni részre! Én – azt mondja –, felvállalom az egíszet!

Kérdi osztán a gróf:

– Mit csinálsz te annyi búzával? Mikor aratod le?

Mondja osztán a szegény ember:

– Ne törődjik avval az úr, mikor aratom én le! Mikor meglesz a rendes üdő, akkor aratom én le!

Hát azt mondja:

– Kivel fogod learatni?

Azt mondja:

– Én a fiammal!

– Hát – azt mondja – csak ketten?
– Csak – azt mondja az öregember.
– Te ember, ha mi szerződést kötünk együtt, akkor te tulajdonképpen két hét alatt nem fogod elvégezni azt a búzát. Akkor – azt mondja –, én törvényesen téged felakasztatlak!

Feleli rá az ember:

– Engem, uram? – azt mondja – Jól van! És – azt mondja – hát hány hold lehet?
– Hát – azt mondja – valami kilencvenkilenc hold.
– Nahát akkor – azt mondja – mit csináljunk? Hogy kössük meg a szerződést?
– Hogy akarod? – azt mondja. – Koszttal vagy koszt nélkül?
– Hát – azt mondja az ember – koszttal!

Azt is mondta osztán a fiú az apjának, mikor megindult hazunna:

– Ne ijessze meg a grófot, apa, hanem mondja meg neki, hogy nekem van egy kis tarisnyám, én azír a többit mind learatom s elcsípelem neki!

Hát neki volt egy olyan rendes kis tarisnyája, amivel a gyermekik szoktak oskolába járni, hogy a könyvet hordozzák benne.

Megkötik a szerződést, hogyha három hét alatt ő nem végzi bé azt a munkát, amit vállalt a gróftól, akkor őtet a gróf felakasztatja. Ű az íletit reszkírozta.

Jön haza az öregember a szerződéssel:

– Kedves idesapám, osztán hogy járt?

Feleli az öreg:

– Hát itt a szerződés, fiam, nízd meg!

Elveszi a fiú a szerződést, kezdi olvasni. Hát csak elolvassa Ű tovább, amíg végigolvassa a szerződést.

– Rendben van, apám. Hát megmondta az úr, hogy mikor fogjunk neki a munkának?

– Hát én – azt mondja –, elfelejtettem hogy megkérdejem tőle – feleli az öreg.

– Hát olyan buták mind a ketten, maga is, az a gróf is – azt mondja –, hogy nem tudják, hogy mikor kell nekifogni?

Fogja magát az öregember, és ment vissza. Hát közzel ment, mintha csak ide Szabó Gyulához menne, ide Bikalra.

Meg van ijedve a gróf, hogy miért menyen vissza az ember.

– Hát – újra azt mondja a gróf – nem áll a vásár?

– Dehogynem – azt mondja. – Áll!

Azt mondja a gróf:

– De nem tudom, mi a baj. Hát miért jöttél vissza?

Mondja aztán az ember, hogy nem tudja, mikor fogjanak neki a munkának.

Feleli az úr:

– Foghatsz hozzá akár reggel is!

Megyen az ember osztán haza, mondja a fiának:

– Nézzed – azt mondja –, reggel foghatunk is neki a munkának!

Kapják magukat reggel, és mennek munkába. Béérkeznek az udvarba. Az úr már várta nagyon őket. Azonnal lehívja a konyhára őket, s rendel nekik italt. Nekifog inni a fiú, a csípet odatámasztotta a kastély oldalához. A sarlót persze letette a karfára, mint szokták tenni. Nekiállnak, s ott esznek-isznak.

Parancsolja az úr osztán, hogy fogjon bé. Hát menet közben még fogtak, még ettek, még időt töltöttek ott a hámmal, még mesélgettek, beszélgettek egymással, hát egyszer csak kezd a kastély ropogni. Mondja osztán az úr a feleséginek:

– Te anyjok, mi van ezzel a kastéllyal? Miért ropog ez a kastély így?

Azt mondja:

– Ebben lakott – azt mondja – a bopámnak a bopja, a hőseimnek a hősapja. Még ez sohasem ropogott – azt mondja.

Hát azt mondja osztán a miltóságos asszony:

– Biza, hogy nem tudom – mondja –, biztosan valami egér került a padlásra!

Na, de már a fiú tudta, hogy mir ropog a kastély. Már a fiú látta, hogy egy-egy téglá kezd hulladozni róla, egy-egy kű karikázott ki a falból. Hát akkor azt mondja a nagyságos úrnak:

– Kimegyek – azt mondja –, félre valahova, bajom van.

Hát ki is ment a fiú, elkapja a csípet, meg a sarlót, s leteszi a földre. Ha nem teszi le, eldűti a kastélyt. De már a kastély csak egy sarkán állott, a többi része már dűlt. Mire kilép az úr a kocsihoz, hogy üljön fel rá, hát csak nizi a kastélyt, hát csak egy sarkon áll a kastély.

– Ejnye, anyjok, a patkánykutyákat szedd össze azonnal!

Az úrnő kezdi csalogatni, hívogatni össze a patkánykutyákat. Dobálja fel a hiúba őket, hogy fogják ki a patkányokat a hiúbul.

Az úr megindul, és kiment azért a kocsival. Kimentek a tagba. Mind kezdi mutogatni, hogy melyik az ő tagja, melyik az ő táblája, meddig tart.

– Na – mondja az úr –, megírtted, hogy meddig az enyém? Tudod?

– Tudom, uram – azt mondja a fiú.

De ők gyalog mentek ki a tagba, mert nem mérte feltenni a szerszámokat a kocsiba, mert a ló nem bírta volna el.

Mondja osztán az úrnak:

– Méltóságos úr, a frustokot osztán nehogy elfelejtsék!

– Dehogy felejtjük – azt mondja az úr.

– Hát – azt mondja a fiú –, mi lesz a frustok? Két kövér disznót levágni, azt ügyesen megsütni és két nagy hordó bort, egy hordó pálinkát, két bödölő túrót, két kemence kenyeret! Az a frustok, és dílben hasonlóképpen csakúgy, és a vacsora is csak hasonlóképpen.

Neki annyi volt az ő étele.

Közeledik a frustokidő, látja is egyszer, hogy jönnek a szekerek, de ő ez alatt az idő alatt nem vágott még egy szál búzát sem. Megírkeznak a szekerek. Leülnek, ügyesen frustokolnak ketten az öreggel. A szekerek elmennek haza, vissza az udvarba, de ő lefeküdt ügyesen, s csak aludt.

Közzeledik a díl, akkor hozzák az ennyivalót megint. Megebídelnek ügyesen, és ő fekszik tovább.

Jön a vacsora. Mikor meg is vacsoráznak, kírdi osztán az úr a bíresektől:

– Dolgozott-i valamit az az ember?

Felel osztán a bíresgazda rá:

– Méltóságos uram – azt mondja –, a vacsora ideje elmúlt, kivittük a vacsorát, de még – azt mondja – a vacsoráig egy szál búzát se vágott le!

– Á, az sem nagy baj – azt mondja a méltóságos úr –, majd meglátjuk!

Mondja osztán a fiú egyszer az apjának:

– Na, csak nyugodtan fekszd le, és aludj tovább!

De a szegény öreg már izgatott volt, hogy mit csinál az az úriember vélik!?

Nekiáll osztán a fiú, hozzáfog a munkához. Reggelre mind levágta az összest, össze is rakta mind egy asztagba. Olyan volt a szerződés, hogy ott fogják kicsípelni, mint az úri helyeken szokták, künn a traktorok.

Hát egyszer jön a frustok. Mikor hozták a bíresek a frustokot, kikocsikázott a méltóságos úr is, hogy lássa, mit dolgoztak az emberek.

Mikor látta, hogy mit dolgoztak, annyi rengeteg búzát levágtak, kiesett a kocsiból ijedtibben.

Odanyúl osztán a fiú az ostorral, karon fogja az urat, viszi osztán egy fa árnyikába. Meg volt ijedve az úriember.

Hát kérdi tüle: mi van vele? Meg volt ijedve erősen, alig bírt magához térni az úriember.

Mondja osztán neki, hogy:

– Itt fogjuk elcsépelni, és itt fogjuk elosztani, vagy odahaza?

Azt mondja az úriember:

– Hát itt. Hát itt szoktam mindig elcsípelni!

Hát persze, az úrnak nem volt saját gépje, hát ű abban volt, hogy valakitől elkéri a gépet, hogy a búzáját elgépeltesse.

Azt mondja a fiú:

– Ne tessék másik gép után járni, én elgépelem mind, és jó is lesz!

Kérdi osztán az úrtól:

– Emlékszik, hogy hogy volt a szerződésünk? Elgépelve – azt mondja –, készen adni!

Mondja osztán az úr:

– Igen – azt mondja –, nálam van a szerződés!

Belenyúl a zsebibe.

– Igen – azt mondja –, úgy van.

Mondja a fiú az úrnak:

– Nehogy a díllel elkéssék, mert dilután nekifogunk dolgozni. Addig egy kicsit nyughassunk.

Nekifognak dilután. Nekifog a fiú, kezdi csípelni a búzát. Már egy-két órára dilután nem volt mit csípeljen. (Az volt csak a csíplés, nem mint te, hogy két napig csípelisz egy zsák paszulyt!) Küldi osztán az öreget bé az udvarba a fiú:

– Tessék – azt mondja –, méltóságos úr kijönni, és a búzát elosztani!

Mindjárt ott rakják a másikat a szekérre, híjják az összes fogatokat, az úriember készíti, mennek mind a fogatok, hogy hozzák a búzát haza.

– Na igen, miltóságos uram, én veszem ki a részt hamarabb – azt mondja a fiú. – Az enyém ússe sok! Hát így volt – azt mondja – a szerződés, hogy én a kis tarisnyámat töltöm meg!

Csak örült az úriember, hogy mi az a kis tarisnya búza, vagy két kupa búza, neki meg marad rengeteg sok!

Na, osztán kezdi önteni a kisfiú, elékéri a kis tarisnyáját. Hát amennyi búzája volt abban a táblában, amit űk levágtak, mind belé tették a tarisnyába. A tarisnya még nem volt teli, még akkor sem.

Meggondolkozik az úriember, hogy mi van evvel a tarisnyával, me a búzát mind belérakta, s a tarisnya nem volt még félig se. Hát persze, neki az volt a vásárja az úriemberrel, hogy a tarisnyát töltse meg.

Elmentek haza az úriemberrel, és ami gabonája volt az egisz magtárakban, mind belérakták a kis tarisnyába, és a tarisnya még akkor se tött meg.

Feleli osztán a fiú az úriembernek:

– Hát még mindig nincs tele a tarisnyám, nagyságos úram?!

Feleli az úr:

– Már nincs mit csináljak, egy árva szem gabonám se maradt, pedig ott mindig volt megmaradva gabonám esztendőkről esztendőkre.

Hát az úriember meg volt egy kicsit gondolkozva. Kapja a fiú a kis tarisnyáját a hátára, indulnak hazafelé az apjával ketten.

Hát volt egy gyönyörű stájler bikája az úrnak, de hát az olyan döfös volt, hogy csigán engedték le, csigán adtak neki enni, ahhoz emberi állat nem mehetett közel. Gondolja magában az úriember, mit csináljon véle?

Azt mondja a feleségének:

– Hej – azt mondja –, én utána eresztem azt a bikát, az megöli, s a búza visszakerül!

El is engedték a bikát a fiú után. Már messziről látja a bika a fiút, má bömbölt, má vágta a földet, ment neki, hogy ölje meg. Egyszer a fiú néz hátra, látja, hogy jű a bika utána.

– Haj, miltóságos úr, kell ám hús is a kenyérhez! – azt mondja.

Egyik kézzel megkapja a kis tarisnyáját, hogy ne essék le a válláról, másik kézzel megkapja a bika első lábát, és fellöki a búzának a tetejére.

Nézi aztán az úr, hogy viszi haza a bikát.

– Ott a másik bika – azt mondja –, az megöli, me az dühösebb.

Kiengedik a másikat is utána, a bihaly bikát, de a fiú azt se várja sokáig. Mihelyt odaérkezett, felkapja s löki a másiknak a tetejibe.

Na, viszi őket haza, a bikákat elevenen s a zsák búzáját. De hová? Estállója nem volt, egy kis rongyos kalibája volt, amiben laktak ők ketten. Hát a rengeteg búzát hová tegye? Meg volt gondolkozva ű is. Fogja magát, s ás egy nagy gödröt. Beleköti abba a bikát.

Kezdi osztán árulgatni a faluban. Ugyannyira eladogatta a búzáját, hogy nem maradt meg, csak amennyi a sajátja volt, az üvé, ű termelt.

Így osztán a fiú pínzre verekedett, borzasztó sok pínzt kikeresett abbúl a sok gabonábúl. (De mi lett a bikákkal?) Fogja magát osztán, épít házat, csüret, mindenfélit a fiú, nekiáll osztán rendesen gazdálkodni. Hát nekik volt, az övéinek rígen, rígen sok helyek, de az öreg nem szeretett dolgozni, mind otthatta a helyeket parlagon. Nekiállott a fiú, csináltatott ekét, boronát, rendes gazda lett.

Kimenyen osztán a határba a fiú szántani a két bikával. Hát a királynak volt egy pusztája, határos az övével. Hát a fiú ott szántogatott a magáéban, a királyéban szántogatott tizenkét gözeke, ű szántogatott a két bikával. Ű háromannyit szántogatott a két bikával, mint szántott a tizenkét gözeke.

Jú egyszer arra a király, hogy lássa, hogy működnek az ekék, hogy dolgoznak. Hát meglátja a fiút, hogy hogy szánt a két bikával. De a király még annak előtte bihalyt sohase látott. Mondja osztán neki:

– Te fiú, nem adod nekem azokat az ökröket?

Azt mondja:

– Őfelsége királyatyám, nincs magának annyi pínze, hogy ezt ki tudja fizetni, ezt a két bikát.

– Dehogy nincs – feleli rá a király –, mondd csak meg az árát!

Hát erősen megszerette a király a bikákat, hogy hogy dolgozik vélek az ember. Ű hány sofört dolgoztatott, hány embert, s látta, hogy azok nem dolgoznak ennyit, mint az a két bika, s ez az egy

ember. A király nagyon belébolondult a bikákba, nem tudott megválni tüllek. Azt mondja a király:

– Ha nem adod sehugyse a bikákat, gyere – azt mondja –, szántani vélek napszámba. (Egy nap legalább.)

Na, de most már a király, mint mondám, megszerette a bikákat. A bikákat el akarta venni, az embert pedig valami módon ölje meg, ha nem adja a bikát, ű erőszakkal elveszi.

Hát kimenyen a király a fiúval, s mutat neki egy nemtom hány holdas táblát, amennyit a szem belát:

– Na, eztet estére végezd be, me ha nem, a fejed ott fog állani, ahol a sarkad!

Na, de most már meg volt gondolkozva a fiú, hogy hogy szántja meg ű azt a két nagy tábla földet a két bikával estére? Nekiáll a fiú, kezd szántogatni a két bikával. De még dılben se engedte ki a bikákat, csak hajtotta, hogy fogyjon el. Már el volt múlva dıl, egy-két óra volt, és még egyharmad rısze se volt megszántva a táblának. Már meg volt gondolkozva a fiú, hogy mi lesz a bikákkal, ha nem tudja teljesíteni a szolgálatot, és akkor a király csak elveszi tülle.

Hát a bikákat Fickó, Barnának hitták. Hát csak hajtogatja ő a Fickót s a Barnát kegyetlenül. Hát egyszer azt mondja a fejer, a svájcer bika a másiknak:

– Hej – azt mondja –, már elmúlt dıl, el ozsonna is, mi még se nem ettünk, se nem ittunk!

Azt mondja a bivalybika a másiknak:

– Há már mindegy, ha eszünk, ha nem eszünk, hát azír – azt mondja –, mégis megállunk egy szikrát. – Hát azír el voltak bágyadva a bikák is.

A fiú is leül, s eléveszi a dohányát, és rágyújt, de a bikák nyugodtan állottak a barázdában. Már a nap kezd nyugodni, ment le. Kapja magát a svájcer bika, s megfordul naplement felé, kinyújtózik, s odacsapja az egyik szarvát a nap alá, s visszahajította keletre. Há milyen hosszú lehetett az a nap! Már a szegíny munkások, akik kinn voltak a mezőn:

– Há hogy nem menyen le ez a nap, még csak most tűnt fel! – mérgesek voltak.

Így aztán estére csak elvégezte ű a földet. Este jű a király, hogy lássa, hogy mit dolgozott ű. Már a bikákat elengedte volt. Kifizeti a

király azonnal, amennyiért ment dolgozni, s ű megy tovább, menyen haza. Csak kérdi az  reg:

- H  hol voltál?
- H t dolgozni.
- Eddig tartott a mi szántani val nk?
- H t nagy darab.

Nem mondta meg az apjának, hogy ű a királynak is szántott napszámba. A király csak nem kapta meg a Fickót meg a Barnát. Sz ntogatott ű azután is a két bikával.

 gy  ldegeltek  k az  reggel. M g ma g a napig is élnek, ha meg nem h ttak.

Elmondta: Rupa György

A cigány királysága

Volt egy szeg ny cigány. Erősen szeg ny ember volt, azt feleli a feles ginek:

– Hozz l nekem három kupa tejet, három kupa lisztet, három kupa vizet, csinálj nekem egy pulickát – h ha hazugság, nagyokat hazudjunk! –, mer  n elmenyek munka keresni.

Meg is f ztk neki a kilenc kup b l a pulickát, meg is ette a Jóska. (Mind? – Mind egy sz lig!)

H t ment, mendegélt. Egyszer kezdett az  d  felmelegenni. Hát mit gondol? Jó volna egyet alunni. Lefeküdt hanyután, de a bajucca mind tejes volt akkor is. A legyek mind jártak r , ű meg  lte meg. Na, kivette a kis noteccit, mikor egy legyet meg lt, felírta, hogy ű meg lt egy lelket. Mikor felvitte h romsz zig, felírta, hogy h t ű meg lt háromszáz lelket. A kis cédulát a kalapjába tette, s tovább indult. Huv  tanált? B  a király sz ll jibe. Ott jóllakott sz ll vel, és nyomban lefeküdt. H t megy a cs sz, hogy fogja el, de mikor a cédulát látja, erősen megijed. Fut a királyhoz:

–  fels ge királyatyám, egy ember alszik a sz ll ben, de egy irat van a kalapjában: hogy ű háromszáz lelket  lt meg.

Rögtön a király elévesz egy század katonaságot:

– Eredjetek, fogjátok el elevenen, és hozzátok bé!

Eléveszik a cigányt.

– Igaz ez?

– Igaz!

– Neked adom feleségül a lányomat.

Mindjárt meg is esküdtek, de neki rögtön a háborúba kellett menni. Átveszi a királyságot. Az öreg király kiadta a katonaságnak, hogy az új királynak erősen fogadják meg a kommandóját.

Felül egy nagy fekete lóra, megy a csapat előtt. Hát útközben amint mennek, mennek egy erdőn keresztül. Hát mit lát? Olyan szíp forgácsokat ott a földön. Leugrik a lováról, felvesz egy öllel.

– Ej, de jól megfőne emellett a pulicka.

Akkor minden katona leugrik, mindenik vesz egy-egy öllel. Felülnek a lovokra, s tovább indulnak. De nizzünk oda, mit írtünk? Egy olyan mocsárt, hogy át nem tudtak menni. Hát a cigány lelöki, nyomán a sok katonaság. Hát mi leve belülle? Könnyen átalmehettek. Felelik a tisztek:

– Ugyancsak nagy esze lehet.

Tovább mennek. Nahát, erősen megmelegedett. Levetkezik anyaszült meztelenre. Na, de írkeznek az ellenség felé. Mikor az ellenség meglátja:

– Istenem, milyen páncélos ruhások lehetnek ezek, azt semmi golyó sem fogja.

Fejir lobogót emelnek, szépen megadják magukat. (A pucér embereknek?) Éljenzik a tisztek az új királyt. Hazafelé térnek, de szól a bandaszó, nagy kedvek van a tiszteknek, hogy milyen királyuk lett. Ahogy hazáirnek, kérdezi a király az öreg a tisztektől, hogy milyen a viselkedése az új királynak?

– Ófelsége királyatyám, ilyet nem láttunk többet soha. Ez egy lüvés nélkül megnyerte a háborút.

– Éljen, tartsuk meg az esküvőt!

Nahát, megesküsznek a cigány a király lányával. Mikor kiszitlik nekik az ágyat, valami borsós szalmát tettek az ágyokba. (Nem pihe tolluba fektették?) Az új király erősen éhes volt, mert nem szerette azokat az úri íteleket. Egész ijjel szedte a borsót a szalmából, s azt ette.

Na, megvirradt. Kérdezi a leányátúl az öreg király:

- Na, hogy aludtál kedves lányom?
- Nagyon rosszul, édesapám.
- Ugyan mír, édes fiam?
- Még felém sem fordult a férjem, egész ijjel mindig olvasta a borsók számát.

Feleli a király:

– Ne búsulj, fiam (Akadt jó vő!), nagy ész fordul annak a fejibe, nagy gond! Sok a számolni valója, mind azt a szalmákat számolta, azon gyakorlott.

Felkél a cigány, de csak sóhajtozik. Kérdezi a király:

- Mi baj, fiam?
- Nagyon éhes vagyok. (Megmondja?)
- Hát van pulykapecsenye, libamell, mit követelsz fiam?
- Én egy kis pulickát aludttével.
- Hát mi az, édes fiam? – Ű nem ismerte, a király nem tudta, hogy mi az. Így hát a cigány csak éhesen maradt. Egyszer azt feleli:
 - Ófelsége, elmenyek. (Nem tudott írni pulicka nélkül.)
 - Hát hova, fiam?
 - A rajkókhoz.
 - Hát akkor mit követelsz tüllem?
 - Három kupa málélisztet és három kupa aludttejet.

Izeni rögtön a király a faluba, hogy ki tudja, hogy mi ez? Rögtön hoznak neki. A három kupa tejet beléteszik egy szőr iszáknak az egyik felibe és a lisztet a másik felibe, és ő útnak indull a rajkók felé. (Hát az asszonyt otthatta? – Ott hát!) Mikor hazairt, kérdik a rajkók:

- Mit hozol, öreg dádé?
- Ne beszéljeteK véllem, mer én király vagyok! De főzzetek hamar pulickát, hozom a tejet!

Így hát buta volt a cigány, butának is maradt. Ha nem lett volna buta, az én mesém tovább tartott volna. (Azír elég jó fogású kis mese!)

Elmondta: Lingurár Tódor

A cigány, aki maga alatt vágta a fát

A cigány elment volt az erdőre, felmászott a fára. Vágja ott azt az ágat, akin állott. Hát az erdőpásztor meghallotta, hogy ott vágja a fát az erdőn. Odanézett, hogy lássa, ki vág fát az erdőn, ki mér ott fát vágni. Látja, hogy ott a fa tetején egy cigány, ott vágja a fát.

– Mit csinálsz ott, te cigány?

– Vágom a fát.

– Leesel onnat.

Egyszer csak hupp, leesik a földre.

– Na, te Isten vagy, hogy tudtad, hogy leesem – azt mondja az embernek a cigány.

Egy kis rongyos lúval volt, szekírrrel. Megrakta a szekerit egy kis ággal, fával, mivel.

– Na – azt mondja –, ha Isten vagy, mondd meg, hogy mikor halok meg – a cigány mondta az embernek.

– Amikor hármat f...ik a lovad.

Sár volt, mert esett az eső, mint most is, és hó, eső. Hajtotta volna a lovát, de elvágta az utat a kerék, nem bírta a lú a szekeret. F...ik egyet a lú, de csak csapkodja. Közzeledik osztán a csinált úthoz, azonban ott volt egy kis kaptató. Hogy kimegy a csinált útba, megcsapja a lovát. Elf...ja magát a lú. Na istenem, már még csak egy kell. Kikapja osztán mégis a kocsit a csinált útba a fával. Lefekszik a cigány oda a csinált útba. Azírt feküdt le, hogy ne haljon meg fennállva, lefeküdvé haljon meg, ne üsse meg magát. Jú egy motoros. Ott kürtöl, de a cigány fel se tartja a fejit, hogy álljon onnét félre az út közepiből. Hogy nem kött fel a cigány, megállott a motoros, nem hajlott rá a lúra, szekírre, cigányra.

– Kelj fel onnét, te cigány!

– Ne beszíljen a hótt emberrel! – azt mondta.

– Híj, hát hótt ember, aki beszílj!

Van a motorosnak egy jó pálcája, ráüt a cigányra. Az se veszi tréfára a dolgot, felugrik. Volt ott kűjjel egy boglya. Akkor is mind

esett az eső. Elfut a cigány a boglya mellé, belédugja a fejit a boglyába, hogy ne ázzik.

– Na – azt mondja –, belédugtam a baglyába a fejem, nem bánom má, ha az istennyila megüti is a s...emet.

Hát túl a boglya mellett megint volt egy más ember másfelül. Az nekifordul, s a cigány s...ire egy pálcával ott jól rácsap, ahogy csak tudott.

– Na már Istenem, hát nem azért mondtám, hogy olyan hamar megfogadd.

A cigány is kikapá a boglyából a fejit, elment haza a kis fával, lovával, kocsijával. Ha a fejit ki nem húzta volna a boglyából, még most is ott volna. Nna!

Elmondta: Kovács István kokas

Mesemondás egy kalotaszegi faluban

Kalotaszeg történeti néprajzi táj Bánffyhunyard környékén (Felszeg), Bánffyhunyard és Kolozsvár között a műút, ill. a vasútvonal mentén (Körösfőtől keletre: Alszeg). 39 falujában magyar, részben magyar és román parasztemberek laknak. Viselete, hímzése, fafaragása, majd népzeneje és táncai sorra ismertté váltak Gyarmathy Zsigáné, Malonyai Dezső, Bartók Béla és Kodály Zoltán, Kós Károly és Szentimrei Jenő, nem utolsósorban pedig saját maguk jóvoltából. Vállalkozó szellemű lakói bejárták egész Magyarországot és Romániát, sőt még a környező országokba is eljutottak. Ma is látni őket írásos és vagdalásos, valamint sajátos újdivatú hímzéseiket és a körösfői meg a magyarbikali fafaragásokat árulva Budapest belvárosában és a Halászbástyán, de a balatoni s más fürdőhelyeken is. Hiedelmeikről is olvashatunk az Ethnographia című folyóiratban, népmeséik azonban hosszú időn keresztül alig voltak ismertek. Ez késztette Ortutay Gyulát arra, hogy tanítványait, Kresz Máriát és engem elküldjön Kalotaszegre jó mesemondókat keresni az Új magyar népköltési gyűjtemény sorozata számára.

Körösfői és sárvásári ismerőseink Kresz Máriának Sárvásárt, nekem Ketesdet ajánlották, mivel a ketesdiek a cséplőgép vagy a kőműves munka mellett mindig szép mesékkal szórakoztatták pihenőidőben társaikat. Ketesd 500 körüli lakójával öt kilométerre fekszik északra a „várostól”, Bánffyhunyardtól, s mivel ismerősök is éltek a faluban, alkalmasnak tűnt 1941-ben a másodéves egyetemi hallgató számára, hogy mesemondóit meghallgassa, meséiket feljegyezze. A magnetofon-használat abban az időben nálunk még nem volt általános.

A megadott címen vendégszerető házra találtam, amelynek lakói szívesen láttak két téli és egy tavaszi vakációban, sőt mi több, elkísértek a nevezetesebb mesemondókhöz, vagy meghívták őket, hogy meséiket feljegyezhessem. A fiatal gazda és felesége arra is

vállalkozott, hogy feljegyzéseimet ellenőrizze, nehogy nyelvi szempontból hibásak legyenek, vagy valótlan találjak írni a faluról. Szemmel láthatóan tetszett a kis falu lakóinak az a gondolat, hogy róluk, az ő meséikről meséskönyv készül, ők is „híresek” lesznek, de másképpen, mint azok, akiket kezük munkája után ismernek. Bár sokan közülük ugyanolyan szépen hímeztek és faragtak, mint a környező falvak lakói, de nem járták népművészeti kincseikkel a világot, mint például a körösfőiek, ezért csak gonddal és sok munkával megtermelt veteményeikkel és gyümölcsökkel szereztek nevet maguknak a hunyadi vásárokon és a hozzájuk ellátogató havasi románok körében.

Nem a mesemondókon múltott, hogy 201 meséjük közül 96 szerepel a könyvben, amely meg is jelent Kalotaszegi népmesék címen (Bp., 1943), de csak 1944 februárjában került a könyvesboltokba, kevéssel a németek bevonulása előtt, majd rövidesen Kalotaszeget is visszacsatolták Romániához. A mesék másik felének kiadója „illegalitás-ban” várta az idők jobbra fordulását; ki is ért rá ilyen körülmények között mesékkal foglalkozni! Nagy örömömre szolgál, hogy 45 év múltán ismét módom van gyerekek és felnőttek kezébe adni a jeles ketesdi mesemondók meséinek a legjavát. Itt köszönöm meg Mihály István andrásnak és feleségének Kovács Kata szücsnek a gyűjtésben és Orsika unokámnak a válogatásban nyújtott segítségét. Mindenekelőtt pedig köszönettel tartozom maguknak a mesemondóknak: Mihály Márton korposnak, Máté György bálintnak, Kovács István kokasnak, Mihály István rigónak, Cseke Mártonnak és a többieknek, meg a két cigány pásztornak, Lingurár Tódornak és Rupa Györgynek és természetesen az akkor fiatal Mihandrás házaspárnak – így hívják őket a faluban –, hogy mesetudásuk legjavát olyan nagy türelemmel mondták tollba. Többen közülük nem élnek vagy nem mesélnek már, de hisz a mesemondás nem olyan foglalatosság, mondhatnánk művészet, amely egy életen át, vagy éppenséggel a síron túl is elkísérné a művelőjét. Nekik szeretne emléket állítani ez a kötet, kérem, fogadják meséiket szeretettel. Ha arcmásukat nem is, de gondolkodásukat, tapasztalataikat és szép magyar beszédüket jól megismerhetjük belőlük. Végezetül őszinte hálával gondolok egykori professzoraimra, Ortutay Gyulára és Viski Károlyra. Támogatásuk nélkül sem a gyűjtés, sem a kötetek soha meg nem valósultak volna.

Reymont világhírű regényében, a Parasztokban négy fejezetre osztja mondanivalóját, négy fejezetben tárja elénk egy lengyel falu életének hétköznapijait, lakóinak sorsfordulatait. Tavasz, nyár, ősz, tél a négy fejezet címe. Valóban, egyetlen életforma sem igazodik annyira a természet örök körforgásához, mint a paraszti. Aki nyolcvan évig él, hetven valahányszor kezdi újra a küzdelmet a szó legszorosabb értelmében vett mindennapi kenyérért: kiskorában mint tanuló, s mikor a munkából kiöregedett, mint szemlélő és tanácsadó. Ketesden nagyon kemény volt ez a harc. Meredek dombjaira magunkfajta városi embernek felmenni is nehéz, a ketesdiék felszántják. Ahol már ember és bivaly nem képes tartani az ekét, ott felkapálják. Minden talpalatnyi helyet és minden munkaerőt ki kell használniok. Már az öt-hat éves gyermek is segítség, s a hetvenet átlépett idős emberek is megfogják még a kapa, kasza nyelét, dolgoznak legalább a ház körül, ameddig az erejükből telik. Tavasszal mintha egy láthatatlan hatalmas kéz feszítené meg a falu minden idegszálát. Mindenki az időjárás adta lehetőségeket latolgatja, jószágot, vetőmagot vesz, cserél, szánt, „lugéroz”, készíti elő a talajt a zöldségfélék számára. Megkezdődnek a munkák a szőlőben és a gyümölcsösben is. Lassan, fokozatosan csúsznak bele a nyári „nagy dologidőbe”: krumpli-, kukoricakapálásba, szénacsinálásba, aratásba, cséplésbe, kendernyűvésbe, áztatásba – az egyes munkálatok közötti szünetet a veteményes gondjai töltik ki –, s innen az ősze: kukorica- és zöldségbetakarításba, szőlő- és gyümölcsszüretbe. Hombárokba kerül a búza, csűrhijára a széna, a jó gazdának a szénaboglyák és a szalmakazlak is ott magasodnak a csűr mögött. Akinek erre alkalmas „helye”, földje van, felszántja s elveti az őszi búzát is, de a kukoricaszárak sem maradnak kinn a határban. November eleje és február vége között jöjjön az, aki meg akar ismerkedni a falu szellemi életével, az év többi nyolc hónapjában udvariasságból elbeszélgetnek vele vasárnapi délután – ha története-sen esik az eső.

Télen zajlanak le a társadalmi események. Szüret után, farsang végén tartják a nagy lakodalmakat. Ha nagyszabású keresztelőt akarnak csinálni, s a gyerek elég egészségesnek látszik, azt is elhalasztják télire, s ilyenkor haljon meg az, aki azt akarja, hogy sokan legyenek a virrasztóban és a temetésen. Ilyenkor vannak a

disznótorok, kukoricafosztó és -fejtő, fa- és kőhordó kalákák, fonók, bálók, reggelig tartó névnapok, nagy vásárok. Ilyenkor rendezi vallásos „estélyeit” a tiszteletes asszony, s toborozza össze egy-egy színdarab eljátszására a fiatalokat a tanító úr. A közbeeső napok a férfiak számára a jószággal járó tennivaló, a trágya- és fahordás, favágás körül telnek. Az asszonyok és leányok a ház körüli munkát végzik, s a negyvenes évek első felében még fontak. Ritka volt az olyan ház, ahol hétköznapi esténként magukra maradtak a háziak. Öt órakor megvacsoráztak, s utána a leányok és a legények fonóházba mentek. Áldott szerencsére ott-tartózkodásom második telén a házigazdáméknál volt a fonóház. Egyszer én is beültem. Sajátos, a szó valódi és átvitt értelmében fűtött léghőmérséklet emlékezetes marad számomra.

A menyecskék és az idősebb asszonyok is fogták a guzsalyt, a férfiak a legfrissebb újságot, s átmentek a szomszédba, jó ismerőshöz, rokonhoz egy kis beszélgetésre. Ha jó mesemondó volt a társaságban – s ilyen jutott csaknem mindenüvé akkoriban Kettesden – a politikai helyzet és a falu eseményeinek megtárgyalása után rendszerint sor került a mesemondásra is. Legtöbbször ilyenkor tréfás mesék, sőt kezdetben tréfás állatmesék is hangzottak el, ha a gyerekek még ébren voltak. Mert hisz ők is ott füleltek, majd elaludtak az egyetlen fűtött helyiségben. Mikor már hallható volt egyenletes szuszogásuk, előkerültek a borsosabb tréfák is, s az esti csemege: sült döblec (sütőtök), mizes tengeri (hajalt, megédesített főtt kukorica) vagy aszalt gyümölcs elfogyasztása után általános jókedv közepette tértek haza.

A fonóban inkább daloltak, társasjátékot játszottak, legfeljebb egy-egy szabadabb szájú legény kockáztatott meg a munkahelyéről vagy a katonaságtól hazahozott pajzán viccet. Az igazi szép, hosszú tündérmeséket kukoricafejtéskor volt szokás elmondani. Ez jellegzetes férfiösszejövétel, legfeljebb a háziasszony húzódott meg a sarokban a fonni- vagy varrnivalójával, hogy kéznél legyen, ha az „emberek”-nek – csak a házasember „ember” – kiszáradt a torka, s egy kis jóféle, helyben termelt boritalra vagy kisüsti pálinkára támadt gusztusuk, ami mellé valami harapnivalót is illett felszolgálni.

A panusájától megfosztott tengericsövek rövid idő alatt jól megszáradtak a széljárta padláson. Időről időre lehoztak egy-egy

zsákkal vagy kosárral, s a család férfi tagjai régi kisszékbe ütött kés fokán vagy egy tenyérre szerelhető rovátkolt szélű vasdarab segítségével lehúzták a csövekről a szemeket, amennyi a ház szükségire embernek, állatnak kellett. Ha aztán hízóba fogták a disznót, erősebb munkát végzett a jószág, egyszóval több tengerire volt szükség, volt készletben pálinkája, s kiforrtta magát a bor is, összehívta a házigazda a cimborákat, főként a „pajtásokat”, akikkel együtt járt iskolába, együtt katonáskodott vagy éppenséggel az első világháború után együtt volt hadifogságban, maguk mellé vettek egy zsák csöves kukoricát, lábuk közé tettek egy üres kosarat, s a kukoricaszemek és a mese szavai egyazon tempóban, egyazon ritmusra peregtek. A mesemondás és a kukoricafejtés annyira összetartozott számukra, hogy nemegyszer, ha csak „a kisasszonynak” meséltek is, tengerit fejtettek. A megszokott kézmozdulatok, a szemek pergésének megszokott zöreje jobban inspirálta, segítette őket a mesemondásban, mint az a korty bor, amit időről időre felhajtottak, ha kiszáradt a torkuk.

A falu legöregebb embere, idős Mihály István andrás, vagy Mihandrás papó, ahogyan a faluban emlegették, ottjártamkor elhaladta már a kilencvenet is. Akkor már nem mesélt, de a régi dolgokról még nagyon jól el lehetett beszélgetni vele. Fiatalabb korában jó mesemondó kellett hogy legyen, mert a nevét még a környéken is említették, s az unokája is jól emlékezett rá, hogy gyermekkorában gyakran maga mellé vette őt az ágyba, s amíg csak el nem aludt, mindig mesélt neki.

A két legidősebb mesemondó meghaladta már a hetvenet. Mihály Márton korpos, Korpos Marci bácsi komoly, tekintélyes, bíróviselt idős gazda volt. Ő tudta a legszebb régi meséket, de mivel igen nagy barátságban élt az unokáival, megtanulta tankönyveikből, olvasmányaikból az újabb divatos meséket is: Bolond Mihókot, A boszorkány cukorházát és a többieket. Persze, ezt az idős korban való „tanulást” nem úgy kell elképzelnünk, hogy nekiült és szóról szóra „bevágta” az olvasott mesét, hanem kiválasztotta mondjuk Benedek Elek nagy tizkötetes Magyar mese- és mondavilágából – amely a tiszteletes úrék könyvtárából forgott közkézen a faluban – azokat a meséket, amelyek az ő egyéniségéhez, gondolkodásmódjához és már tudott meséihez a legközelebb állottak, s a kettőt összekombinálta.

Nehéz lenne például „A szalma arendenciás vár” című meséjében elválasztani a Benedek Elek-féle mesét Korpos Márton addigi tudományától.

A másik idős mesemondó, Kovács István kokas, Kiskokas papó egészen más külsejű, természetű ember volt. Élénk szemű, élénk szellemű, kis termetű, mozgékony „kéthetes” öreg, a leányok pásztorja és tanítója a tavaszi szőlőmunkák idején. A tréfás, kicsit „illetlen” meséket szerette és mesélte, a leányoktatókat, mert hisz köztudomású, hogy a gyorsabb tempójú tréfás mesék mellett jobban mozog a kéz is. Amellett az unokáit nevelte meseszóval. A mesék segítségével vezette be őket a mindennapi tennivalókba, a viselkedés mikéntjébe és hogyanjába, s úgy melleleg tanította őket mesélni is. Tudtak is mesélni az unokák — két kislány és egy kisfiú — kiki a maga szintjének és életkorának megfelelően. Ez a tanulás úgy ment, hogy a mese tartalmán túl megtanította őket a szavak segítségével látni és láttatni is mindazt, amit elmondanak. Valahogy így: Volt egyszer egy fiú, olyanforma, mint a mi Janink. Annak volt egy testvére, annyi idős, mint Erzsika. Tarisnyát tettek, talán éppen ezt ni, ami itt lóg az ajtón. A fiúnak kardja is volt, neked is van Jani, s elindultak ki a szoroson. Végigmentek a Darogna útján, a Dillőnél szalonnát sütöttek — emlékeztek, mikor arra jártunk rőzsét szedni, ott deelt a csorda —, ittak rá egy jó bögre vizet, s így indultak világgá. . . és következik valamelyik kedvelt és jól ismert mese, ami munkadíj vagy jutalom is egyszersmind, mert megtanulták a leckét, fát hoztak be, kisöpörték a szobát, vagy valami más ehhez hasonló fontos dolgot cselekedtek.

A falu legjobb mesemondója akkor kétségtelenül Máté György bálint volt, Bálint Gyuri 40 és 50 között lehetett, s szemmel láthatóan nagy örömet jelentett számára a mesemondás. De hallgatók is gyűltek össze szép számmal, valahányszor mesét írni mentem el hozzá. Valóságos színielőadással ért fel az ő mesemondása. Minden szereplőt hanggal, arc- és kézmozdulatokkal megjátszott. Határozottan, bátran szólt az ifjú hős, akit rendszerint Gyurinak hívtak, édesen, kedvesen a királykisasszony, sáporogott Ódaliné. Ha az ember lehajtott fejjel hallgatta, az volt a benyomása, mintha hárman-négyen vitakoznának, enyelegnének, tréfálkoznának a szobában. A zárójelbe tett megjegyzésekből is jól látni, hogy „vitte magával” a

hallgatóságot. Igen jó érzéke volt a helyzetek tréfás oldalához, s különösen kedvelte a női bájakat. Nála a hős legtöbbször meztelenül alva pillantja meg a jövődöbelijét. Kérdésemre, hogy hol tanult meg ilyen remekül mesélni, azt válaszolta, hogy Szibériában. A ketesdi mesemondók közül négyen is voltak kinn hadifogságban, s egy Jakoda nevű békéscsabai kocsis volt a mesterük.

Máté György mesemondó mesterségét a fia is elleste. Ottlétem idején éppen katona volt, s így csak kevés meséjét tudtam feljegyezni. Nemrégiben összetalálkoztam egyik volt katona cimborájával, maga sem akármilyen mesemondó, de neki legfőbb ambíciója volt, hogy egyszer Máté Gyurit lefőzze mesemondásban. Akkor még szokásban volt ugyanis mind a magyar, mind a román katonaságnál a legénységi hálótermekben este a sorramesélés, s náluk mindenki ifjabb Máté Györgyöt akarta hallani, nem pedig a nyegő-nyögőket, akiknek bele kellett kiabálni a kályhacsöbe, hogy az édesanyjuk küldjön egy kis tudományt a buta fiának.

Beszélnem kellene még Cseke Mártonról is, az ezermesterről és a tréfás mesék kiváló előadójáról, de ő Krasznáról jött vőnek a faluba, s onnan hozta meséit és beszédmódját is magával, így ezek közlésétől ezúttal eltekintettünk.

Érdekes ember volt Mihály István rigó. Nem ítélte magát elég jó mesemondónak, s ezért téli estéken Benedek Elek meséiből olvasott fel feleségének és felesége szüleinek. Legutóbb egy kalotaszegi kötetben mint jeles mesemondóval találkoztam a nevével, s egy igen jó meséjét közölték is.

Az asszonyok közül jóval kevesebben foglalkoztak mesemondással, s meséik egészen más jellegűek voltak mint a férfiaké. Ezúttal csupán Mihandrás István fiatal feleségéről szólnék. Kovács Kata szücs mesekedvelő családból került a házhoz. Édesanyja és nénje is jó mesemondók voltak, ő maga pedig közkedvelt mesemondója volt korábban a lányoknak, később a menyecskéknek, majd a kisgyerekeknek. Ennek köszönhette, hogy hosszú időn keresztül dajka volt a helybeli óvodában, aki ha a szükség úgy hozta, az óvónőket is helyettesítette.

Külön kell szólanunk a két cigány mesemondóról: Lingurár Tódor a marhacsordát, Rupa György pedig a kondát őrizte. Abban az időben a legtöbb kalotaszegi faluban csak a kovács és a pásztorok

voltak cigányok. A falu népe a tennivalókon kívül nemigen tárgyalt velük egyébről, bár Lingurár Tódor törvényes házasságban élt, s gyermekeit is megkereszteltette, sőt mi több, együtt volt hadifogságban is a három ketesdi gazdával – akkor még legénnyel –, hazatérésük után azonban a korábbi bajtársi hang megváltozott, s ő ismét csak a faluvégi cigány marhapásztor lett sok gyerekkel, sok gonddal. Mesélni se mesélt azóta, hacsak a családban nem. Meséin érződik is, hogy emlékezetből, nem pedig a rendszeres gyakorlatból valók. Minden vágya az volt, hogy egyszer régi katonacimborájával, Bálint Györggyel összemérje a tudását, egy ilyen mesemondóverseny azonban az akkori társadalmi viszonyok közepette elképzelhetetlen volt.

Úgy gondoljuk, hogy mielőtt áttérnénk magukra a mesékre, szólnunk kell néhány szót a névadási szokásokról, enélkül ugyanis kevésbé érthető és zavaros lenne a névhasználat. Ketesdet voltaképpen négy család lakta: Czondi, Kovács, Máté és Mihály. A református lelkészt, a tanítót és a pásztorokat kivéve, idegen csak úgy kerülhetett a faluba, ha a fenti négy család valamelyikébe beházasodott. Ők a nevüket változatlan formában őrzik. A helybeliek névhasználatában azonban meglehetősen bonyolult, mivel a keresztnevek száma nem túl nagy: János, István, György, András, Márton és Gyula a férfiak, Kati, Erzsébet, Anna és Ilona a nők nevének választéka. Szükség van hát melléknevekre, hogy pl. a sok Mihály Istvánt meg lehessen különböztetni egymástól. Jankó János Kalotaszeg magyar népe című munkájában (Bp. 1892) részletesen leírja, hogy hányféle melléknév lehetséges: az apa keresztneve, mellékneve, foglalkozása, az após mellékneve, ha az illető vőnek ment, saját foglalkozása vagy valamely tulajdonsága stb. Hivatalosan a melléknevet a teljes név után írják kisbetűvel, még ha tulajdonnév is, s a férfiakat a faluban általánosan a melléknevükön emlegetik. Máté György bálintot a ketesdiek csak Bálint Gyuri néven ismerik, a falun kívül azonban baráti beszélgetésben is szabályos vezetéknevét használja. A nyárszai Miklós Miklós dicsi ifj. Bálint Györgyről, akit a katonaságnál ismert meg, természetesen mint Máté Györgyről beszélt, s én eleinte nem tudtam, hogy az kicsoda, pedig a fiatal Bálint Gyuriként jól ismertem, többször mondott mesét is nekem.

Az asszonyok csak hivatalosan használják a férjük nevét, a helybeliek a legtöbbször a leánynevükön emlegetik őket még nagymama korukban is. A gyerekekről apjuk melléknevén beszélnek, vagy anyai nagyapjukén, ha az apjuk vőnek ment a házhoz. A bonyolult névhasználat következtében a rokoni kapcsolatokkal a többszöri, többhetes ott-tartózkodás ellenére sem sikerült tisztába jönnöm. A háborús események, sajnos, nem tették lehetővé, hogy egyszer külön ennek a kérdésnek szenteljek egy hetet. Részben ezért is nem közöltem valamennyi mesemondótól mesét, mert akkor olyasmit kellett volna elmagyaráznom, amiben magam sem vagyok egészen biztos.

Befejezésül szeretnék még egyet-mást magukról a mesékről, a válogatás és a csoportosítás szempontjairól és a közlésmódról elmondani.

Az már az eddigiekből is nyilvánvaló, hogy Ketesden a negyvenes évek elején nem elsősorban a gyerekeknek meséltek, bár a gyerekek igyekeztek mindenütt ott lenni, ahol mese volt kilátásban. Komoly, okos felnőtt emberek meséltek felnőtteknek, mert faluhelyen ez jelentette a mozit, a színházat és a televíziót együttvéve. Persze, meséltek a gyerekeknek is, hogyne meséltek volna jutalmul, altatóul vagy pihenésképpen, mert a nehéz paraszti életben nagyon korán igénybe vették az ő munkaerejüket is.

Mást meséltek a kicsiknek, mást a nagyobbaknak, illetve némi válogatással ugyanazt mesélték nekik, amit a felnőtteknek, s ha jelen voltak olyankor, mikor a mese felnőtteknek szólt – márpedig ez elég gyakran megesett –, elmondtak a fülük hallatára elég „illetlen” meséket is, mintegy a szexuális felvilágosítás egyik eszközének tekintve azokat.

A felnőtt társaságban elmondott mese függött attól, hogy ki a mesemondó és kik a hallgatók – a házigazda kötelessége volt a kettőt összehangolni. Más volt a mesemondó és mások voltak a mesék, ha csak leányok vagy csak legények voltak együtt, ismét más, ha fiúk és leányok, emberek és asszonyok, egyszóval kétneműek voltak a hallgatók. Mást illetett mesélni a fiataloknak s ismét mást az idősebbeknek.

Beszéltünk a mesék divatjáról is. Voltak régi szép mesék, amelynek a forrására már nem emlékeztek, vagy annyit mondtak róluk, hogy a

régi öregektől tanulták, és voltak divatosak, újak, amelyeket a fiatalok hoztak a munkahelyről vagy a katonaságtól, vagy az újonnan kézbe kapott könyvekben olvastak, s igyekeztek összehangolni addigi meseismereteikkel. Ketesd nem volt világtól elmaradott falu. Lakóit élénken érdekelte a külvilág, többen hírlapokat járattak, könyveket vásároltak, sorra elolvasták a gyerekek tankönyveit is, ezzel együtt a hagyományos életforma volt a falura jellemző, s ez nyomta rá bélyegét mesekincsükre is. A divatos új meséket többen is elmondták, ezek álltak tudatuk előtérben, de a „régiszip” mesék ott éltek a felszín alatt, talán szilárdabban, mint az „új” mesék.

Kötetünkbe főként a régi mesékből válogattunk, mert kevésbé közismertek – azokat kivéve, amelyek már valahol megjelentek –, jellemzőbbek és jobban kidolgozottak. És ebben a kutató szempontjai megegyeztek a meseszerető gyerek ízlésével.

A mesék csoportosításánál egyes jellemvonásaikra szeretnénk felhívni a figyelmet. Az első két csoportban a tündérmesék táltos hőseit, hősnőit állítottuk előtérbe, szembeállítva azokat a realiztikus mesék köznapis hőseivel, hősnőivel. A táltos a néphit szerint pozitív irányú mágikus tulajdonságokkal vagy segítőikkel rendelkező emberi lény, szemben a vasorrú bábával vagy a boszorkánnyal, aki nagyjából ugyanazokat az eszközöket negatív cél elérésére használja fel. „A boszorkány csak ártani tud, a táltos gyógyítani is” – magyarázták nekem Ketesden. Egyikük hatalmát a Jóistentől nyeri, másikuk az alvilági gonosz szellemektől. A legtöbb tündérmese kettejük valamilyen formájú párviadaláról szól.

A realiztikus mesék is fikciók, vagyis költői alkotások, s ezek a negatív emberi tulajdonságokat állítják pellengérré a hétköznapi életből vett alakok és helyzetek segítségével. Az ostobaság, lustaság, hiszékenység mind, mind nevetségessé válik. Az egyik fajta mese a hétköznapi élet keretei között mozog, a másik egy, a keresztény vallás előtti, melletti, azzal összhangban lévő „pogány” hitvilág talaján áll, annak fogalomrendszerében gondolkodik, de mindkét meseféleség a kollektív fantázia terméke.

A harmadik csoport meséinek hősei amellet, hogy táltosok vagy hétköznapi emberek, még vitézek is, katonák. Birkózással, párviadalal, mágikus képességeikkel, segítőikkel vagy egyszerűen az eszközökkel nagyszabású hőstetteket és apró ravaszágokat hajtanak végre.

A negyedik csoport arra hívja fel a figyelmet, hogy a mesék, legyenek azok mitikusak vagy realiztikusak, voltaképpen kalandos történetek. Cselekményük gazdagsága, fordulatossága teszi őket vonzóvá, ezért hallgatjuk, olvassuk szívesen őket.

Az ötödik csoport végül egy közöttük élő nép, amelyet Ketesden a falu szélén élő két szál pásztor képvisel, a cigányság meséiből ad némi ízelítőt. Nem érdektelen összehasonlítani őket a magyarok hasonló meséivel. Miben hasonlítanak és mennyiben különböznek? Közlünk a cigányos mesék között egy magyar ember által elmondott anekdotát, voltaképpen csúfolót is. Nem érdektelen összehasonlítani ezt a kis mesét A szegény ember fia cíművel. Hogyan látják ők magukat belülről, és hogy látjuk mi őket kívülről?

És végül néhány mondat legnagyobb gondunkról, a mesék nyelvéről. Ha az írók által átdolgozott mesék mellett a parasztemberek meséit is be akarjuk mutatni, nyilvánvalóan szóról szóra kell közzétennünk azokat. Ez eddig rendben is volna, csak hogy Kalotaszegen s ezen belül Ketesden is tájnyelven beszélnek, s beszéltek még inkább 45 évvel ezelőtt, ha nem is olyan következetesen, mint a századfordulón, mikor a kalotaszegi tájnyelvet Czuczka János Jankó János könyvében leírta. Ha mindent úgy akarnánk leírni, ahogy ők ejtették, olvashatatlaná válnának a mesék. Mert amellett, hogy í-znek, tehát bizonyos helyzetekben az é hangot í-nek, az ó-t ú-nak, az ő-t ü-nek ejtik, használnak zárt ë-t, kettőshangzókat, s gyakoriak a hasonulások, a magán- és a mássalhangzók megnyúlása. Nyelvészeti mellékjeleket kellene használnunk, ezeknek azonban szakszövegben, nem pedig meséskönyvben a helyük. Bizonyos tájnyelvi jellegzetességeket tehát feltüntettünk, amelyek véleményünk szerint nem zavarják a meseolvasást.

Bonyolítja még a helyzetet az is, hogy a mese, különösen a tündérmese, nem kötetlen szöveg – innen a szokatlan szórend. Mint műforma, valahol a szabadvers és a széppróza között foglal helyet. Fennhangon vagy halló szemmel kell olvasnunk ahhoz, hogy ennek a ritmusát, csengését érzékelje a fülünk. Íróink közül leginkább Benedek Elek meséin érzékeljük ennek a jelenlétét. Sok meseíró szépprózának vagy éppenséggel értekező prózának tekinti a mesét. Jókai, Mikszáth és Móricz Zsigmond regényein és novelláin is érezhető imitt-amott, hogy írójuk sok mesét hallott gyerekkorában.

Végezetül álljon itt egy részlet Vízi Sándor meséjéből, amely magán viseli a kalotaszegi, ketesdi beszédmód csaknem valamennyi jellegzetességét, s mellesleg azt is bemutatja, milyen jól ábrázolja a mesemondó szavaival az események tempóját, ezúttal gyorsaságát:

„Mégfordult a sárkám, mind a héit torkából okádtá a langot szembe Sándorral. De Sándor se vót ám rest! Kihúzta a kárdját, amit az úton tanálta, elkezdte véille szabni a sárkánt. Elordítja magát a sárkány:

– Állj még, Sándor, avval a hegyes nyelvèddel! Gyere, mènjük birokra!

Visszadugja a hüvelybe a kárdot, összefogóudzik a héitfejú sárkánnyal, kezdik egymást tekèrni, csavàrni. Kűszködís közbe a sárkán béjvágta Sándort bokáig a főűdbe. Sándor kiugrott, megkapja a sárkánt, béjvágta téirdig a főűdbe. Akkor a sárkán kiugrik, mégkapja Sándort, béjvágja deríkig a főűdbe. Sándor mëgharagszik, nagyot kiát, mëgfogja a sárkánt, nyakig vágta a főűdbe. Akkor gyorsan eléirántja a kárdot, lèvágta a sárkánynak mind a héit fejit...”

Beszèlni nem nehéz így magyarul, de olvasni nem könnyű! Ezért egyszerűsítettük az írásmódot, s magyarázzuk a tájszavakat is. Véggépp irodalmivá tenni nem akartuk, mert ezzel is szaporítani szerettük volna ennek a kis képzeletbeli kirándulásnak az érdekességeit, amit egy meséskönyv elolvasása jelent csak ide a szomszédba, a közeli múltba. Jó szórakozást!

Tájszavak és tájnyelvi kifejezések magyarázata

almárium
arany májfiszek
aredencia

babrikál vkinek a fejében

babóca bogár

bángópénz

békerül

bekúr

bihaly

bonya

bopó

bödöllő

bütyközik

bütös

ciher

conda

csábeli ökör

csihog

csög

csujogató

csügg (vadréce)

csünkörközik

csürhijja

daróc

disztó

ecsel

esztováta

facsutkó

faganéj

fáin

pohárszék

sárgarigófészek

az előkelőbb főúri kastélyoknak volt régen egy portaépülete a bejárat mellett, amit egy fedett folyosó kötött össze a bejárat

tetvézsi, babrál a haja között

katicabogár

bankó, bankjegy

sorra kerül

igavonó állat beáll a járomba

bivaly

nagyanya, öregasszony, banya

nagyapa, öregember

bödön

bucskázik

bőjtös

bokros hely

fehér vagy szürke háziposztóból készült, csipőig

érő, vállra vetve hordott kabátféle

bal oldalon befogott ökör

csahol

göcs

rikoltozás, kurjongatás

fejfel lefele víz alá bukik és úgy úszik

csimpaszkodik, csavarodik

a csür padlása

l. conda

disznó

a kenderszöszet ecsettel a legapróbb fás résztől is

megtisztítja

szövőszék

a fának az a része, amely a kivágás után gyökerestől

a földben marad

a fa elrothadt része, pudvás fa

finom

felkutat	kikutat
feslag, ferslag	láda
fiakker	bérkocsi
früstök, frustuk	reggeli
fűsüllődik	fésülködik
fűtőzik	melegszik
fütyög	fityeg
fütty	függ
gurc	hegyen, domboldalon levő földdarab
hanyután	hanyatt
hiu	padlás
iszák	általvető
jäger	vadász
kártys	dongákból készült, nagyméretű, egyfülű vízhordó edény
kecskebuka	bukfenc
kikúr	igavonó állat kiáll a járomból
kócs	kulcs
kommandó	parancs
kötő	kötény
kukkózás	fiú labdajáték
kupa	ürmérték, kb. 1,5 liter
lábító	szövőszék része; ezzel váltja lábával a szövő a bordákat, s velük a szálsíkokat
lajtorja	létra
lapicka	lapocka, kenyérsütésnél használt nyeles faszerszám
lapótya	lepény
lapu, lapi	nagy levél
lekri	rékli, blúzféle
liu	kisebb, négyszögletes csöbörféle, magas füllel
magszilt jár	a vető emberrel párhuzamosan halad, s ezzel jelzi, hogy meddig vesse a magot; legtöbbször gyerek végzi vagy idős, más munkára már nem alkalmas ember
majorság	baromfi
meghanyaszt	hátrafele lendít
megolvas	megszámol
mívesnap	munkanap
mutuj	ostoba, ügyetlen
nagyidő	vihar, zivatar
ordenánc, ordonánc	tisztiszolga
panusa	csuhé (a kukoricacső borító levele)
paskó	legelő
paszulykaró	futóbab mellé való karó

poszt
pucik
purdi
sandalog
sztrigoj
té
tengeri
töprönködik
turma juh
ünnep közbelső napja
vendégség
veszkelődik
vetéllő

vika
virkál
zsemlekása
zsorda

őr
kuckó, kemence melletti sarok
purdé, mezítelen
ballag
kísértet
tej
kukorica
töpreng
juhnyáj
háromnapos ünnep második napja
vendégség, lakodalom
vesződik
szövéshez használt, csónak alakú faszerszám. Ez
viszi a szálat egyik oldalról a másikra, majd ismét
vissza, mikor a szövő a lábítóval a szálsíkokat
váltja
ürmérték, véka, kb. 15 liter
tüzet harizsál (kotor)
búzadara, gríz
bot, karó

A mesék tipológiai meghatározása

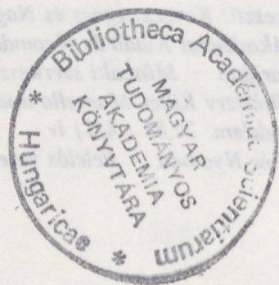
Azok számára, akiket érdekel, hogy a kötetünkben közölt hiteles meseszövegek a nemzetközi Aarne–Thompson-féle rendszerben (Helsinki, 1961 FFC 184.) milyen mesetípus magyar változatai, ill. a Berze Nagy-féle magyar népmese-katalógusban (Pécs, 1957) mely típusszámhoz tartoznak, és a munkában levő Magyar népmese-katalógus milyen típuszámon tart egyes szövegeket vagy szövegrészeket nyilván — mivel a nemzetközi katalógusban nem nyertek besorolást —, azok számára az alábbiakban közöljük az egyes mesék típusszámait vagy típusképletét. A számon nem tartott meséket X-szel jelöljük.

Lél György AaTh 301B; Pán Simon AaTh 452A* (MNK 400B*) + MNK 1923A*; *A kis hal hálája* AaTh 675; *Negyvenkilenc* AaTh 650A; *A mutuj* AaTh 1643 + AaTh 1691 + AaTh 1653A; *Komám, add meg az ötven lejt!* X + AaTh 1654; *A menyasági kúdos* AaTh 1540; *A székely három esze* X; *Rózsafiú és Tulipánleány* AaTh 313A + MNK 1923* ~ MNK 1923A* *A három farnasi leány* AaTh 510 + AaTh 403A; *A bika menyecske* AaTh 402 + AaTh 465C; *A királykisasszony tátoscipője* X; *Okos Kati* AaTh 1293A* + AaTh 1009 + AaTh 1365A; *A járom* MNK 1520A*. *Bruncik királyfi* AaTh 531; *Vizi Sándor* AaTh 300; *A selyemrít* AaTh 463A*; *Krisztus Urunk és az obsitos* AaTh 330B; *Adj, Uram Isten, száz forintot!* AaTh 1543; *A huszár és a szász* AaTh 1626. *A szalma arendenciás vár* AaTh 560 (314); *A hűsleges inas* AaTh 516 (461); *A rókaszemű menyecske* AaTh 550; *Mikor én vásárra mentem...* MNK 1961E*; *Gönci papó meséi* X, AaTh 1960G, AaTh 1960D + AaTh 1960F, X, X. *A sáskirály* AaTh 750 + AaTh 545B + AaTh 556F* + AaTh 408 + BN 319* + X; *Károlina* AaTh 709 + AaTh 706; *A szegény ember fia* AaTh 651; *A cigány királysága* AaTh 1640; *A cigány, aki maga alatt vágta a fát* AaTh 1313A + AaTh 1718*.

Kötetünk harminc meséje közül huszonötöt a Kalotaszegi népmesék című gyűjteményből vettünk ki, ötöt pedig a gyűjtemény kéziratából, melyet a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára őriz. Ezek a következők: *Lél György, Okos Kati, Adj, Uram Isten, száz forintot!, A hűsígés inas, A szegény ember fia* (ez utóbbinak terjedelmi okból csak az első felét adjuk).

A sorozatot szerkeszti: Kovács Ágnes és Nagy Ilona
A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója
Felelős szerkesztő: Almássy Mariann – Műszaki szerkesztő: Szakács Sándorné
A borító- és kötéstervezés Killer Marcella munkája
Terjedelem: 22,88 (A/5) ív
87.16289 Akadémiai Kiadó és Nyomda – Felelős vezető: Hazai György

Kötetünk harminc meséje közül huszonegöt a Kalotaszegi népmesék című gyűjteményből vettünk ki, ötöt pedig a gyűjtemény kéziratából, melyet a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára őriz. Ezek a következők: *Lé György: Óker Kati, Ad, Uram Isten, száz forintot, A házigazda, A szegény ember fia* (ez utóbbiak ismeretlenekből csak az első lelet adjuk).

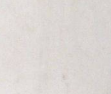
Népköltészetünk éppúgy szerves része műveltségünknek, mint a szépirodalmi, képzőművészeti vagy zenei alkotások. De míg az utóbbiakat változatlan formájukban tehetjük könyvespolcunkra, gyönyörködhetünk bennük színházban, kiállításon és hangversenyteremben, addig népköltészetünket szinte kizárólag átdolgozott formában ismerjük.

A Mesék, mondák, történetek című sorozatot azzal a céllal indítottuk útjára, hogy prózai népköltési alkotásainknak legjavát mutassa be egy-egy tájegység jellegzetes nyelvjárásában.

Elsősorban a 6—14 éves gyermekek kezébe szeretnénk hasznos olvasmányt adni, ami természetesen nem zárja ki, hogy más korosztályok is érdeklődéssel lapozzák a kötetet, hiszen tudományos célokra is jól felhasználható, mert hiteles népköltési szövegeket közöl.

A sorozat első kötetében, a *Rózsafiú és Tulipánleány*ban nemcsak a kalotaszegi tájegység színes mesekincsét ismerheti meg az olvasó. Az ízes tájszólásban előadott mesékben és történetekben meglevenedik ennek a tájnak az embere, gazdag képzeletvilágával és igazságszeretetével, természetes humorával és találékonyságával.

507411

Rózsafüü és Tulipánleány